

Втората книга на царете, наричана още Четвъртата книга на царете

[Непосредствено преди коментара върху 1 Царе е дадено комбинирано въведение към 1 и 2 Царе.]

ГЛАВА 1

1 Моав се разбунтува. 2 Охозия, пращайки до Ваал-зевул, получава съда си чрез Илия. 5 Илия два пъти докарва огън от небето върху онези, които Охозия изпраща да го хванат. 13 Той се смили над третия военачалник и, насърчен от ангел, съобщава на царя за смъртта му. 17 Йорам наследява Охозия.

1. Моав се разбунтува. Втората книга на царете продължава разказа за царуването на Охозия, израилтянин, започнат в 1 Царе 22:51. Разделението между първа и втора книга на царете в този момент е напълно произволно.

Давид беше свел Моав до васализъм (2 Царе 8:2). След това събитие Писанието е... мълчание за известно време относно съдбата на Моав. Страната вероятно е възвърнала независимостта си по време на проблемите, последвали след смъртта на Соломон. Според Моавския камък (вижте Допълнителна бележка към гл. 3) Омри и Ахав са потискали Моав. Но смъртта на Ахав и болестта на Охозия дават възможност на Моав да се разбунтува. В древния Ориент е било обичайно зависими територии да се разбунтуват след смъртта на цар.

За продължение на повествованието относно Моав вижте 4 Царе 3:4–27.

2. Охозия падна. Царят вероятно е гледал през прозорец на един от горните етажи на двореца си (виж гл. 9:30). Прозорците на изток и до днес обикновено са затворени с решетки от преплетено дърво, които се отварят навън; следователно, ако не са здраво закрепени, този, който се облегне на тях, може лесно да падне.

Баал-зевул. Буквално „господар на мухите“. В древния Ориент боговете на мухите били почитани. В Новия завет, Веелзевул е князът на демоните (Мат. 10:25; 12:24; Марк 3:22; Лука 11:15, 18, 19). По-голямата част от гръцките ръкописи на Новия завет имат формата Веелзевул, което означава „господар Зевул“. В текстовете от Рас Шамра (вижте том I, стр. 128) се среща форма, подобна на гръцката, а именно zbl b'l arš. Споменаването на това божество в такива древни текстове като тези на Рас Шамра показва неговата голяма древност.

Екрон. Най-северният от петте главни филистимски града. Богът на Екрон е трябвало да дава информация относно бъдещи събития и затова е бил широко консултиран с него.

3. Ангелът. Това не беше първото явяване на ангел на Илия. По този повод След бягството на пророка от Йезавел, ангел Господен се явил, за да утеши и подкрепи обезсърчения беглец (1 Царе 19:5, 7). Сега ангелът му насочил да отиде и да се срещне с пратениците на болния цар, който в крайна сметка търсел боговете на езичниците. Малко по-късно ангелът отново се явил на Илия, като му казал да се съгласи с молбата на Охозия (2 Царе 1:15).

Иди да попиташ. Охозия, по време на управлението на баща си Ахав, беше станал свидетел на много от чудните Божии дела. Той добре познаваше способността на Бог да помага и знаеше също, че срещу прегрешителите се налагат ужасни наказания. За него сега, да се обърне към бог от Акaron, означаваше да се отрече от Йехова и да си навлече наказания.

4. Непременно ще умрат. Онези, които се обръщат от истинския Бог към боговете на езичниците, намират не живот, а смърт. Само Бог е авторът на живота и в Неговата сила е да изцелява и възстановява. Когато Сатана, под влиянието на фалшиви религиозни системи, обещава да изцелява, това е само за да

да подчини хората под контрола на жестоката си воля, за да ги управлява отсега нататък със сила, която изглежда невъзможна за пречупване.

5. Сега се върнаха. Когато пратениците се върнаха толкова бързо от задачата си, Охозия разбира, че не са могли да завършат пътуването си до Акарон и поиска да знае причината за това.

6. Мъж. Пратениците или не разпознали Илия, или решили, че е най-добре да не казват на царя кой е изпратил предупреждението.

Изпращаш да се допиташ. Охозия изпраща делегация да се допита до бога на Акарон трябваше да покаже открито и публично презрение към Йехова. Това беше обида към небесното величие, която не можеше да остане неосъдена. Израел трябваше да научи, че боговете на филистимците бяха безсилни да помогнат в час на беда и че Йехова все още седеше на вечния Си трон.

7. По какъв начин? Веднага щом посланието било предадено, Охозия може би е знаел, че то може да е дошло само от Илия, защото кой друг би говорил с такава увереност и смелост? Царят бил добре запознат с външния вид на пророка, затова поискал описание, за да установи самоличността му.

8. Космат мъж. Думите вероятно означават мъж с развяващи се кичури, гъста брада и като цяло изобилие от коса или пък може да се отнасят до дрехата от косми на Илия.

Кожен пояс. Това беше груба кожена дреха. Юдеите обикновено носеха дрехи от вълна или лен, които бяха меки и удобни, но те не биха били подходящи за Илия при трудните обстоятелства, при които беше принуден да живее.

Йоан Кръстител е носел дреха от камилска козина и кожен пояс (Матей 3:4), подобно на своя предшественик.

9. Петдесетник. Охозия мразеше пророка, но се страхуваше от него. Вестта за гибел не доведе царя до покаяние. Той знаеше, че умира, но беше изпълнен с горчивина и гняв и беше решен да повика пророка, за да предотврати, ако е възможно, заплашената присъда. Група от 50 въоръжени мъже беше изпратена, за да сплаши пророка.

10. Огън от небето. Прибягването на Охозия до заплахата в опит да убеди Илия да оттегли обявяването си за присъда беше глупаво. Това показваше, че царят е имал същото отношение като баща си. Ахав беше държал Илия отговорен за катастрофалната суша в Израел (3 Царе 18:17). Сега Охозия, по същите извратени разсъждения, държеше Илия отговорен за последствията, които знаеше, че със сигурност щяха да последват словото на пророка. Такъв своеволен опит да се диктува на пророка и по този начин да се обърнат Божиите планове не можеше да остане неосъден. Божият гняв се стовари върху войската. Срещу самонадеяността и бунта на Охозия се разкриха величието и върховенството на Бога. За новозаветна алюзия към този инцидент вижте Лука 9:52-55.

11. Друг капитан. С изпращането на втори 50 Охозия показва своята поквара и инат. Той беше получил неоспорими доказателства за божественото неодобрение върху действията си, но беше решен упорито да преследва зле насочените си цели.

13. Падна на колене. Капитанът на третите 50 капитани се смири пред Бога. Той се приближи до Илия на колене, не като поклонник, а като молител. Той знаеше, че ако прояви същия дух като първите двама капитани, ще го сполети същата съдба.

14. Бъдете скъпоценни. Вместо да заповяда на Илия да отиде при царя, капитанът поиска милост, за да може животът му да бъде пощаден. Нямаше дръзко презрение към пророка, както очевидно беше в първите два случая, а уважение и страх, които бяха приети от Бог.

15. Слез долу. Бог не би позволил Неговият слуга да бъде принуждаван от нечестивия цар. Охозия беше видял чудесна проява на божествена сила, но отказа да се смири пред Всевишния. Той заслужаваше послание на строг порицание и на Илия беше наредено да отиде с войниците, за да предаде това послание. На Илия беше казано да не се страхува. След като свали огън от небето в Кармил, Илия си позволи да се поддаде на страховете си пред гнева на Йезавел. Сега той беше особено увещаван да не се страхува от царя, въпреки тези три прояви на гнева на Охозия.

16. Непременно ще умре. Умиращият монарх беше лице в лице с пророка, когото се опитваше да заплаши. Но не Илия, а Охозия сега щеше да посрещне съдбата си. Царят се беше обърнал от Бога на Израел към презрян идол на филистимски град. Вместо да свидетелства за могъществото на Йехова и да прославя Неговото свято име, той беше опозорил името на Господа пред езическите врагове на Божия народ. Без страх, Илия ясно обяснил на царя ужасната цена, която трябвало да плати за отстъпничеството си.

17. Той умря. Неразкаян докрай, мразейки Бога и напълно безпомощен пред Неговия слуга, Охозия умря. Като цар на Израел, във време, когато Бог беше готов да се прояви по толкова прекрасни начини, Охозия имаше пред себе си необичайна възможност да отведе народа си от пътищата на злото към пътища на праведност и мир. Но той се провали. Той отиде на смъртта си с посланието на божественото укорение, звънящо в ушите му. Такъв е краят на онези, които се съпротивляват и не се подчиняват на Божия Дух.

Йорам. Или Йорам (виж бележката на стр. 78), друг син на Ахав, очевидно кръстен на Йорам от Юда, син на Йосафат.

Втората година. В гл. 3:1 ни се казва, че той се възкачва на трона през 18-ата година от управлението на Йосафат. Това двойно датиране на възкачването на Йорам в Израел е забележително, защото показва, че Йорам в Юдея е царувал преди смъртта на баща си, като 18-ата година от управлението на Йосафат е втората година от съвместното му царуване. По този начин очевидно Йорам започва съвместното си царуване с баща си през 17-ата година от управлението на Йосафат.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–18PK 207–212

1 5T 191

2 CH 457; PK 207; 5T 192

2–45T 191

2, 6 CH 455

3 CT 255; Ev 608; 5T 197; 8T 69

3, 4 AA 290; PK 208

4 5T 195

7–13PK 208

15, 16 PK 209

16 PK 224

17 PK 210

ГЛАВА 2

1 Илия, сбогувайки се с Елисей, с мантията си разделя Йордан, 9 и, изпълнявайки молбата на Елисей, е възнесен с огнена колесница на небето. 12 Елисей, разделяйки Йордан с мантията на Илия, е признат за негов наследник. 16 Младите пророци, едва получавайки разрешение да търсят Илия, не можаха да го намерят. 19 Елисей лекува със сол нездравословните води. 23 Мечки погубват децата, които се подиграваха на Елисей.

1. Възнесете Илия. Господ беше дал на Илия откровение за факта, че ще бъде взет на небето, но без той да знае, този факт беше разкрит и на Елисей и на синовете на пророците (вижте П.К. 225, 226). Възнесението на Илия се състоя след като Йорам започна царуването си в Юдея (2 Лет. 21:5, 12).

Илия отиде с Елисей. Буквално „Илия и Елисей отидоха“. Елисей беше този, който беше придружавайки Илия. От момента на неговото призоваване изглежда, че Елисей е бил постоянно на служба при Илия, защото той „вървял след Илия и му служел“ (1 Царе 19:21). По-младият пророк имал свикнал да извършва ежедневни служения за господаря си, като например да излива вода на ръцете му (4 Царе 3:11) и да върши всички подобни услуги на любезно лично служение, каквито един син би извършил за възрастен баща.

Гилгал. Вероятно не е Гилгал в долината на река Йордан близо до Йерихон, където Израел разположил лагер след преминаването на Йордан и където Исус Навин поставил 12-те камъка (Йошуа 4:19, 20). Коментаторите посочват две трудности при това обозначение: (1) редът, в който са споменати центровете на трите училища – Гилгал, Ветил, Йерихон (4 Царе 2:1–4; вж. РК 225); (2) изразът „слезе“, използван за описание на пътуването от Гилгал до Ветил (4 Царе 2:2).

Еврейската дума ярад, от която е преведен изразът, означава да се спуснеш и не е думата, която обикновено би се използвала за описание на пътуване от Гилгал в долината на река Йордан, на около 700 фута (213 м) под морското равнище, до Ветил на около 3000 фута (914,4 м) над морското равнище. Имало е един Гилгал близо до дъбовите на Море, близо до Сихем (виж Бит. 12:6; Втор. 11:30). Той е идентифициран като село Джилджилия, в южна Самария, на 11,8 км северозападно от Бетел, и е предложено да се нарича този Гилгал. Всъщност Джилджилия е на почти същото ниво като Бетел, на същия централен хребет на Палестина; но тъй като е на висок хълм, а Бетел не е, всеки вероятно би си помислил да слезе „надолу“, когато тръгне за Бетел.

2. Остани тук. Илия знаеше, че е стигнал до края на земния си път. За Елисей всяка покана да остане и да позволи на господаря си да продължи сам беше изпитание за неговата цел и вяроност. Дали сега ще се откаже от делото, за което е бил призван като наследник на Илия, и ще се върне към плуга, или ще бъде верен на призванието си като пророк и ще продължи делото на реформация, започнато толкова благородно и ефективно от Илия?

ме е изпратил. Преди възнесението си Илия трябваше да посети още веднъж училищата на пророците, за да предупреди и укрепи онези, които трябваше да носят отговорности в делото Господне. Не е известно дали този северен Галгал или този близо до Йерихон е бил центърът на фалшивото поклонение, осъдено от двама пророци (Осия 4:15; 9:15; 12:11; Амос 4:4; 5:5). Ако е първото, тогава два от тези важни центрове за духовно обучение са били на места, където са били или е трябвало да бъдат създадени светилища за фалшивото поклонение, което се е утвърдило толкова силно в земята. Тези две училища са били в Галгал и Ветил (вижте на стих 1), а трето училище е било в Йерихон. Младите мъже, обучени в тези училища, трябваше да извършват във всяка част на земята работата по наставляване на хората в Божиите пътища и борба с влиянието на идолопоклонството, на което Ахав и Йезавел е оказала такава силна подкрепа. В резултат на тези искрени и обединени усилия, мощни добри влияния бяха задействани и каузата на идолопоклонството получи решителен удар. Израел, който поради злото си изглеждаше узрял за унищожение, беше спасен за известно време от опасностите, които заплашваха да доведат нацията до разруха.

Заклевам се в живота на Господа. Тези сериозни думи бяха изречени три пъти – в Галгал, във Ветил (ст. 4) и в Йерихон (ст. 6). Те разкриват твърдата цел на Елисей да не изостави доверието си, но

да продължи до самия край със своя господар Илия в делото, за което беше призван. Младият мъж беше призван от Бог да следва по-възрастния пророк и да получи от него обучение, което щеше да го подготви за тежките отговорности, които скоро щеше да трябва да носи сам. Докато възможността за служба оставаше, Елисей отказваше да изостави господаря си.

3. Синове на пророците. Само няколко години по-рано Илия вярвал, че е единственият един останал в Израел, който останал верен на Бога, но му било дадено божественото уверение, че Господ има не по-малко от 7000 души в Израел, които не са се поклонили на Ваал (1 Царе 19:18). Много от тези верни Божии деца се бяха присъединили към училищата на пророците, за да се подготвят за участие в същата служба на реформата, към която бяха призовани Илия и Елисей. Тези училища бяха изпаднали в упадък по време на отстъпничеството на Израел, но бяха възстановени от Илия (РК 224). В цялата страна Илия сега намираше доказателства за вяра и смелост в Господа и сърцето му се ободряваше от силното дело, което виждаше да се извършва в училищата.

Знаеш ли? Фактът, че Илия ще бъде пренесен в този ден, беше разкрит не само на самия пророк, но и на Елисей и синовете на пророците (виж на стих 1).

1). Когато откровение е дадено на един човек от Бог, това не е индикация, че същото откровение не е било дадено и на някой друг.

От главата ти. Общоприето е било, че Илия е заемал водещата позиция в Господното дело на реформата, което тогава се е извършвало в Израел. Учениците в училищата на пророците са осъзнавали този факт, както и Елисей. Бог извършва делото Си на земята чрез водачи, които са избрани от Него. Истинският Божий народ разпознава тези водачи като мъже с божествено назначение и следва тяхното ръководство без завист или критика.

Мълчете. Евр. хехешу. Тази дума имитира звука и по този начин поразително предава значението, подобно на нашата английска дума „тишина!“.

4. До Йерихон. Ако този Галгал се е намирал в южна Самария (вижте на стих 1), Илия и Елисей са пътували на изток и юг, до Ветил, и сега са продължили пътуването си на югоизток до Йерихон, който е бил на 20 км от Ветил.

5. Синове на пророците. Центровете на Господното дело са разположени на стратегически места. Създаването на училище за пророци в Йерихон не е било случайно. Йерихон се е намирал на важен път, по който много пътници са се придвижвали от районите отвъд Йордан. В оазиса на Йерихон те са могли да спрат за почивка и освежаване. Тук са могли да се свържат с учениците в училището за пророци и да получат от тях посланията на надежда и доверие в Господа, които Бог е възнамерявал да бъдат разпространени до всички хора навсякъде.

7. Петдесет мъже. Това дава известна представа за размера на едно училище на пророците. Езикът на стиха предполага, че това не са били всички, а само част от посещаващите училището в Йерихон.

Застанаха да гледат. Тези синове на пророците знаеха, че Илия ще бъде взет от тях на небето и че това ще бъде последният им поглед към любимия им водач. Затова те застанаха на изгодна точка, вероятно на стръмните възвишения зад града, откъдето щяха да имат гледка към цялото течение на реката и брега отвъд нея на много километри.

Край Йордан. Под наблюдението на „петдесетте мъже“, които бяха заели позиция на избраното място, Илия и Елисей стигнаха до Йордан. Това беше на около 8 километра от Йерихон при най-близкия завой.

8. Взе мантията си. Мантията на Илия се беше превърнала в символ на пророческото му служение. Навивайки мантията си, той удари водите на Йордан, както Моисей беше ударил река Нил с жезъла си (Изм. 7:20). Резултатът беше чудотворно разделяне на Йордан, образувайки път, по който Божиите служители преминаваха по суша. Това е очевидно сравнение с разделянето на водите на Червено море по времето на Изхода (Изм. 14:21) и със спирането на Йордан по времето на Исус Навин (Исус Навин 3:13-17). Същият Бог, Който със силата Си изведе Израел от Египет и го въведе в Обетованата земя, все още беше с тях, готов да разкрие Себе Си, Своята мощ и Своята вечна любяща грижа за Своя народ в час на нужда.

9. Попитай. Когато Илия се канеше да се сбогува със своя верен слуга и ученик, той даде на Елисей привилегията да поиска каквото му е на сърце. Елисей можеше да поиска временна или материална благосклонност – богатство, слава, мъдрост, светска чест и почит, място сред великите земни водачи или живот на лекота и удоволствие, за разлика от живота на Илия, изпълнен с трудности и лишения. Но той не поиска нищо от това. Това, което най-много искаше, беше да продължи същото дело, което Илия беше извършил, и в същия дух и сила. За да направи това, той щеше да се нуждае от същата благодат и същата помощ на Божия Дух.

Двоен дял. Молбата на Елисей ни напомня за молбата на Соломон. Той не иска светско предимство, позиция или печалба, а духовната сила, необходима за правилното изпълнение на тържествените отговорности, за които е бил призван. Като иска „двоен дял“ от духа на Илия, Елисей не иска двойна сила от тази на Илия. Той не иска повече от това, което е било дадено на по-възрастния пророк, нито иска по-висока позиция или повече способности от това, което е било дадено на Илия. Използваният еврейски израз е същият като този във Второзаконие 21:17, обозначаващ дела от имуществото на бащата, който трябва да бъде даден на най-големия син. Така че молбата на Елисей е била само той да бъде третиран като най-големия син на заминаващия пророк и да може да получи двоен дял от духа на Илия в сравнение с този, който би бил даден на всеки друг от синовете на пророците. Това, което той искаше, беше признание за духовно право по рождение, за да може да бъде считан за първороден духовен син на по-възрастния пророк и по този начин да може да продължи делото, започнато от Илия.

10. Трудно нещо. Не е трудно за Господа, но е трудно за Илия да го даде. Не беше за пророк да назначи свой наследник. Само Бог може да избере онези, които ще изпълняват пророческото служение. Илия добре знаеше, че не е в неговата област да номинира този, който ще продължи делото, за което самият той е бил призван от Господа. Поради тази причина за него беше невъзможно, освен по божествено вдъхновение, да каже дали молбата ще бъде удовлетворена или не.

Когато бъде взет. Думите „когато бъде“ не са на иврит и биха били най-подходящи пропуснати. Значението е „ако ме видиш да бъде отведен“. Ако Елисей беше свидетел на пренасянето на Илия, тогава той щеше да знае, че Господ е сметнал за добре да изпълни молбата му.

11. Докато те продължаваха. Буквално „те вървяха и вървяха“. Тоест, те вървяха и вървяха, разговаряйки, докато вървяха. Не ни е казано накъде, може би към някоя от планините, в близост до които Моисей беше възкресен от мъртвите и отнесен на небето (вижте на стих 6).

Огнена колесница. „Божии колесници“ очевидно са били ангелите (виж Пс. 68:17). Ангелите са Божии пратеници, „изпратени да служат на онези, които ще наследят спасение“ (Евр. 1:14). Небесните пратеници и божествените посредници са представени в различни форми за човешкото зрение и в пророческото видение. Захария видя коне от различни видове

цветове (Захария 1:8), обявени за пратеници, „които Господ е изпратил да обикалят земята“ (Захария 1:10). Той видя коне и колесници (Захария 6:1–3), тълкувани като „небесните духове, които излизат от това, че стоят пред Господа на цялата земя“ (Захария 6:5). Езекиил видя „живи същества“, описани като имащи вид на „горящи огнени въглени“, чиито движения бяха сравнени с проблясъци на мълнии (Езекиил 1:13, 14).

Конете и колесниците често се използват в Библията като символи на мощта, величието и слава, с която Господ унищожават противниците Си и защитава и спасява Своите. Авакум представя Божията сила по следния начин: „Ти яздеше на конете Си и на колесниците Си на спасение“ (Авакум 3:8). Описвайки идването на Господа, Исаия говори за Неговото идване „с колесниците Си като вихрушка“ (Исаия 66:15). Когато слугата на Елисей беше обзет от ужас заради голямата войска на сирийците с конете и колесниците им (15> 4 Царе 6:14, 15), Елисей се помоли да му се отворят очите, при което младият мъж видя планината, „пълна с огнени коне и колесници около Елисей“ (4 Царе 6:17).

Илия е бил прототип на живите светии в последните дни, които ще бъдат пренесени, без да видят смърт. При преображението, където на Петър, Йоан и Яков е даден предварителен поглед към второто пришествие на Христос в Неговата сила и слава (Лука 9:28–32; вижте ДА 421, 422), Илия се явява като представител на светиите, които ще бъдат пренесени, когато Исус дойде, а Моисей – като представител на праведните, които умират и ще бъдат възкресени от гробовете си, за да придружат своя Спасител на небето.

От вихрушка. Ужасната сила на бурята дава известна представа на ума. От човека за ужасяващото величие и сила на Бога. „Господ отговори на Йов от вихрушката“ (Йов 38:1), давайки му картина на неизследимата мъдрост и сила на Бога (виж също Исаия 66:15; Наум 1:3). Илия беше извършил велико дело и получи славна награда. В самота и обезсърчение, под болка и страдание, в пустинята или по планинските височини, Илия беше продължил трудната си задача да свидетелства за Бога във време, когато цар и народ бяха обърнали гръб на Йехова. Но Бог не позволи на слугата Си да умре от ръцете на онези, които търсеха живота му, нито му позволи да се откаже от труда си в обезсърчение или укор. Както Илия беше почетен от Бога, така Господ сега почете него, като не му позволи да отиде в гроба, а го отведе директно в славата и мира на небето.

12. Елисей го видя. Така се изпълни знаменieto, дадено от Илия (ст. 10). Елисей сега знаеше, че ще получи двойната порция от духа на Илия, за която беше поискал, и че го очакваше важна работа.

Баща ми. Елисей смяташе по-възрастния пророк за духовен баща. Като син и наследник, по-младият пророк сега трябваше да поеме отговорностите на по-възрастния. Делото, което Илия беше започнал толкова благородно, отсега нататък трябваше да бъде продължено от Елисей.

Колесницата на Израел. Думите са вдъхновени от страховития начин, по който Илия е бил възнесен на небето, но те изразяват осъзнаването на пророка за факта, че истинската защита на Израел не е в земната мощ, не в армии, конници и колесници, а в мощта и силата на Бог. Един ангел, изпратен от Бог да пази децата Му, е повече от равностоен на най-могъщите армии на земята.

Нямаше вече. Елисей беше видял господаря си да бъде възнесен на небето, но щом той си отиде, Елисей нямаше да го види повече. Едва при възкресението, когато всички праведни мъртви бъдат възкресени от гробовете си, на Елисей ще бъде позволено да види Илия отново. Така ще бъде и с

ученици, които видели Исус да се възнася на небето и „облак го прибрал от погледа им“ (Деяния 1:9). При второто Му пришествие те отново ще могат да Го видят (Деяния 1:11). Дори и да сме разделени от любимите си хора за известно време и в този свят да не ги виждаме повече, идва часът, когато ще ги видим отново – щастливият час, когато никога повече няма да се разделим.

Разкъсайте ги. Разкъсването на дрехи обикновено е било знак за скръб и ужас (Чис. 14:6; 2 Царе 13:19; 2 Лет. 34:27; Ездра 9:3; Йов 1:20; 2:12). В този случай обаче разкъсването на дрехата от Елисей вероятно не е било толкова индикация за скръбта му, колкото за факта, че отсега нататък той вече няма да има нужда от старата си дреха – той щеше да носи мантията на Илия (4 Царе 2:13).

13. Мантията на Илия. Мантията е била символ на пророческото служение на Илия. Когато Илия първо определи Елисей за свой наследник, като хвърли върху него мантията си (1 Царе 19:19). Сега мантията беше оставена на Елисей като завещание от по-възрастния пророк и като знак, че сега той трябва да поеме отговорностите на лидерството, които досега бяха носени от Илия. Връщайки се при народа с този знак на власт, той щеше да бъде признат за наследник на Илия.

Брегът на река Йордан. Йордан беше едновременно преграда и възможност. За обикновения човек това беше преграда. За Божия служител това се оказа възможност за проява на Божията сила. Елисей стоеше на Йордан, но не се колебаеше дълго.

14. Къде е Господ Бог на Илия? Въпросът изглежда не е бил въпрос на съмнение или несъвършена вяра. Елисей, като удари водите с мантията на Илия, се показва като човек на вярата и действието. Както Божията сила беше почивала върху неговия предшественик, така сега Елисей се уповаваше, че тя ще почива и върху него. Това, което Бог беше направил за Илия, Елисей сега очакваше Бог да направи за него. Въпросът вероятно беше по-скоро молитва и призив към Бог да се разкрие, отколкото въпрос какво Бог би направил или не би направил.

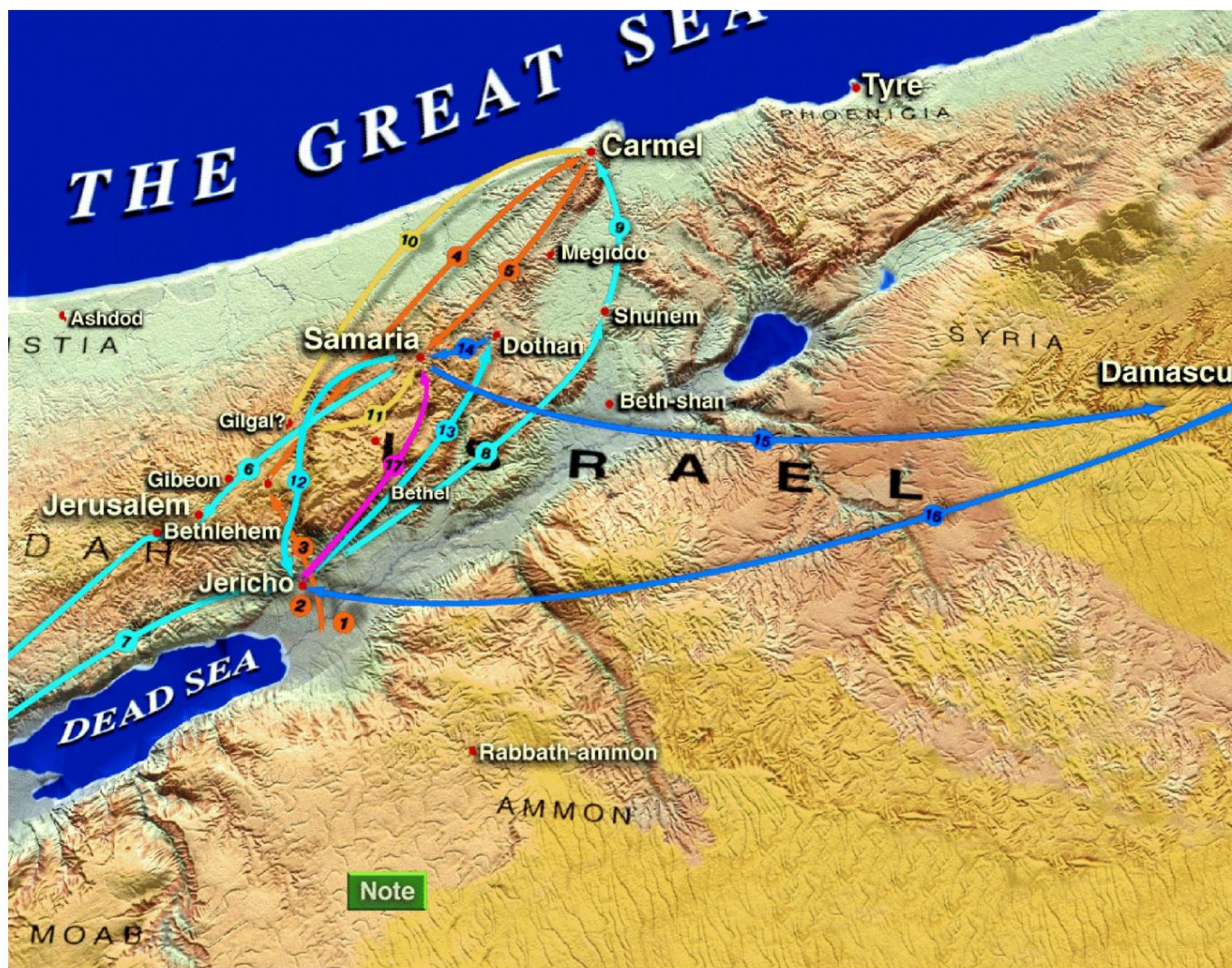
Елисей отиде. С вяра Елисей призова Бога и Господ почете Неговите вяра. Бог е извършил много чудеса на благодат за онези Свои слуги, които са продължили напред с вяра и в отговор на божествения призив. Трудностите не са бариери, а възможности за мъжете на вярата и смелостта.

15. Видя го. Елисей беше наблюдаван. Очите на синовете на пророците, които бяха в Йерихон, бяха върху него. Ако се беше провалил, те щяха да станат свидетели на провала му. Но след като успяха, те станаха свидетели на неговия успех. Вярата на Елисей вдъхна вяра и победата му доведе до много победи из цялата земя.

Духът на Илия. Чудото на Илия беше повторено от Елисей и беше прието като доказателство, че това, което Бог е направил чрез по-възрастния пророк, Той ще го направи и чрез неговия наследник. Когато един водач, който е носил тежки духовни отговорности, трябва да си почине от труда си, Бог дава помощ и сила на друг, който е избран за негов наследник. Божието дело е по-велико от всяко човешко. То не спира, когато един човек прекрати труда си, а продължава от победа към победа, докато последователните ръце поемат задачите на своите предшественици. Същият Дух, който е водил и укрепвал Илия, е трябвало да даде мъдрост и сила на неговия наследник. Много могъщи дела е трябвало да бъдат извършени от младия мъж, който е имал вярата и смелостта да следва стъпките на своя господар.

Пътуванията на Елисей след възнесението на Илия

1

Числа 6-17 вероятно не показват последователни пътувания, а отделни инциденти, несъмнено с незаписани пътувания между тях.

2

16. Пуснете ги. Синовете на пророците бяха видели Илия да си тръгва с Елисей и бяха свидетели на завръщането на Елисей сам, облечен в мантията на Илия. Преди това те бяха получили откровение от Господа, че Илия ще бъде взет от тях. Бог вероятно не им беше разкрил точния начин, по който Илия ще бъде взет, и може би не им беше позволено да станат свидетели на всички подробности от възнесението, поне толкова ясно, колкото Елисей.

¹Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 1:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

²Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Битие 1:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

имаше. Но Елисей вероятно им разказа какво се е случило и това би трябвало да е достатъчно. Може би те не са разбрали и са си помислили, че тялото на Илия може да е било положено на някоя пуста планинска височина или в някоя самотна долина в районите отвъд Йордан.

17. Те го настояваха. Синовете на пророците настояваха да стане по тяхното. Те продължаваха да настояват дотолкова, че Елисей накрая се умори да отхвърля молбите им. Има моменти, когато упоритостта е добродетел, но има и моменти, когато е слабост и глупост. Никога не е мъдро или правилно да упорстваш в грешното. Когато Елисей разкри фактите, младите мъже би трябвало да ги приемат и да бъдат доволни.

Той каза: „Изпрати.“ Когато човек настоява да стане по неговия начин, има моменти, когато дори Пророк Господен или самият Бог вече няма да каже „Не“. Не доброволно, а неохотно и против здравия си разум, Елисей най-накрая даде съгласието си. Чрез собственото си разследване, което Елисей знаеше, че ще бъде безполезно, синовете на пророците щяха да имат възможността сами да научат фактите по въпроса. Много по-добре би било да приемат тези факти такива, каквито Елисей им ги разкри.

Не го намериха. Търсиха три дни, само за да открият колко грешат и колко правилно е словото на Елисей. Има лесни пътища към знанието и мъдростта, а има и трудни пътища. Често младостта научава уроците си само по трудния начин. Никога не е част от мъдростта или благоразумието да се отказва свидетелството на фактите или да се противоречи на съвета на Божия пророк.

18. Не казах ли? Сигурно е била засрамена група млади мъже, които са се върнали при Елисей с новината за провала на търсенето им. Доколкото е известно, Елисей не ги е упрекнал, а само им е напомнил за пренебрегнатия си съвет.

19. На града. Тоест, на Йерихон. След възнесението на Илия, Елисей пребивава там за период в Йерихон, където в плодороден и приятен оазис е било основано едно от училищата на пророците.

Приятно. В сравнение с пустия район наоколо, местоположението на Йерихон наистина беше приятно. Тук се намираше Юдейската пустиня, суха, безплодна пустош, със слънце, което нажежаваше голата, кафява земя. По времето на влизането в Ханаан, животворни извори бяха запазили зелено място в част от тази пуста долина. Имаше горички от палми и смокини, ароматни храсти и ниви със зърно. Йерихон беше възхитително жилище.

Водата е нищо. Водите на Йерихон, някога толкова здравословни и освежаващи, бяха станаха опетнени и покварени и в резултат на това някога приятната долина стана безплодна. Изглеждаше сякаш проклятието върху възстановителя на Йерихон (Исус Навин 6:26; 1 Царе 16:34) е проклело и земята.

20. Сложи сол в него. Елисей поиска нов съд, който никога преди не беше използван, и сол, чрез която водата да стане чиста и здравословна. Солта беше необходима вероятно защото тя често се използваше като средство за консервиране, за да се предотврати гниене и разпад. В самата сол нямаше никаква добродетел като средство за възстановяване на нечистия извор; тя беше само символ на пречистващата, възстановяваща сила, която идва от Бога, който трябваше да възстанови водите до предишната им животворна сила.

21. Там. Действайки в името на Господа, Елисей хвърли солта в извора. Чрез това символично действие пророкът представи пред хората делото, което Господ трябваше да извърши по пречиштането на извора. Солта, за да бъде ефективна, трябва да бъде смесена и тясно свързана с това, което трябва да запази. Следователно солта беше хвърлена в извора, който

то би могло да проникне и да изпълни всяка осквернена част. Това илюстрира, че вярващият, който е оприличен на сол (Матей 5:13), трябва да влезе в личен контакт с онези, до които желае да достигне с евангелието.

Изцелих се. В съзнанието на хората не трябваше да остава никакво съмнение относно това как водите бяха изцелени. Това не беше човешка магия, а чудотворна сила Божия.

22. До ден днешен. Възстановяването, извършено тогава, е било трайно. Извор, наречен „Айн“

Ес-Султан, известен още като Елисейският извор, все още снабдява района с изобилие от вода.

През всичките години след чудото на Елисей, изворот на Йерихон продължава да тече, изливайки своя лечебен и животоподдържащ поток и превръщайки тази част от долината в оазис на наслада и красота. Както Господ в Своето състрадание желаше да изцели извора на Йерихон, така Той желае и да изцели сърцата и живота на хората от техните духовни недъзи. Както изворот беше възстановен, така и Израел би могъл да бъде възстановен, ако народът беше приел служението на избрания Божи слуга. Както водите на Йерихон продължаваха да текат, изпращайки живот и благословия на околните райони, така и от Израел би могъл да потече поток от духовен живот и изцеление, носейки мира и благословиите на Небесата на всички народи на земята.

Отровата на греха все още действа в сърцата на хората. Извори на омраза и горчивина бликат по света, където може да има любов и радост. Лечебните сили на Христовото евангелие са необходими навсякъде, за да могат да влеят нов живот и да дадат сила на сърцата и живота на хората. В човешката душа трябва да дойде животът на Небето, за да може пътят на покварата да бъде спрял. Христос дойде на света, за да подслади живота на хората и да изпрати животворящ поток от чистота, благодат и духовна сила.

Сърцето, преобразено от Божията любов, се превръща в поток от живот и радост, мир и красота за света. Където и да тече този поток, светът става по-добро и по-щастливо място за живеене, оазис на наслада сред пустинята на отчаянието и скръбта. Христос днес е светлината и животът на хората и Неговите благословии се изливат към всички хора на земята от сърцата на онези, които самите са били преобразени от докосването на Неговата любов и благодат. Божията църква трябва да бъде за света пречистващ извор, съживяващ сърцата и възстановяващ надеждата, праведността и радостта в региони, загубили връзка с Небето.

23. Към Ветил. Елисей се връщаше по пътя, който беше изминал с Илия, само Малко преди това. Сега по-възрастният пророк си отиде, но делото, което той толкова благородно беше започнал, все още се извършваше. Училищата на пророците, основани от Самуил и възстановени от Илия, след като бяха изпаднали в състояние на упадък, продължиха да функционират в обучението на млади мъже за Господното дело. Както Илия, така и Елисей виждаха важността на тези училища за силното движение напред на Божието дело. Без правилно обучени мъже, делото на реформата щеше да бъде постоянно възпрепятствано и можеше да се очаква малък напредък. Затова Елисей си постави за първа задача да укрепи и насърчи тези училища, за да могат те да играят ефективна роля във великото дело на стремежа да се установи Божието царство на праведността в сърцата на децата на земята.

Подиграваха му се. Елисей беше пророк на мира с послание за мир. Неговата работа беше да донесе живот и радост на народа на Израел. Когато той поемаше тази важна мисия, редица младежи излязоха от град Ветил, за да му се подиграват и да осмиват работата му като Божи пратеник.

Възлез, плешиво главо. Възнесението на Илия беше най-тържествено събитие. Бог беше взел верния Си слуга при Себе Си, без да му позволи да вкуси смърт.

Младежите във Ветил бяха чули за преселването на Илия и направиха това свещено събитие обект на подигравки и осмиване. Илия си беше отишъл и сега те се нахвърлиха върху Елисей, подигравателно призовавайки и него да се възнесе и да се оттегли от средата им. Младите мъже бяха вдъхновени от Сатана, който се стремеше да направи всичко възможно, за да противодейства на тържественото събитие, което се беше случило и което не можеше да не остави дълбоко впечатление у хората в страната. Докато Елисей започваше работата си, Сатана се стремеше да осуети плановите и целите на Бога. Ако подигравките на тези млади мъже бяха оставени незабелязани, делото, което Бог възнамеряваше да извърши чрез Елисей, щеше да бъде значително забавено и щеше да бъде спечелена победа за каузата на злото. Събитието изискваше бързи и решителни действия.

24. Прокле ги. Елисей по природа беше човек на добротата. Но дори и на доброта в делото Господне. Честта на Божието име трябва да бъде поддържана и Неговите тържествени дела не трябва да бъдат обект на шеги и подигравки от нечестивата тълпа. Божият пророк трябва да бъде уважаван и неговият авторитет трябва да бъде поддържан. Твърдостта, решителността и решителните действия са белези на лидерство у онези, които Бог призовава да носят отговорности за Него. Това не беше време за слабост или нерешителност. Обръщайки се към тълпата от груби, разпуснати младежи, Елисей, под вдъхновение от Небето, произнесе върху тях Божието проклятие.

Тара четиридесет и две. Последвалата присъда дойде от Бога. Тежестта на наказанието беше в съответствие със сериозността на заложените въпроси. Беше крайно необходим забележителен пример, за да се спре растежът на безбожието и да се покаже на хората колко ужасно е да се подиграват делата на Бог или да се презират назначените служители на Небето. Светите Божии мъже трябва да се отнасят с благоговение и уважение, защото са призовани да работят и да говорят в името на Господа. Те са тук като представители на Бог и като им показват неуважение, хората показват неуважение към Бог.

Господ държи хората отговорни за отношението, което те оказват към избраните Му служители. Ужасното наказание, което сполетя подигравачите се младежи от Ветил, показва колко ужасно е да презираш святостта или да проявяваш неуважение към Божи пратеник.

25. Към планината Кармил. В началото на работата си Елисей изглежда първо е направил общ оглед на земята, търсейки онези стратегически места, на които Илия е работил и където може да се извърши по-нататъшна работа. Планината Кармил е пазила свещени спомени. Именно там е била спечелена забележителната победа в пророческата кариера на Илия. Гласът му често е бил издиган в безстрашен укор, осъждайки нечестията на царя и народа и призовавайки ги да се отвърнат от злото и да ходят по пътищата на Господа. Тази работа не е останала без резултат. Елисей несъмнено е мислил за онези вълнуващи дни, докато е посещавал мястото на тази предишна победа, и е бил вдъхновен отново да вложи цялото си сърце и дух в служението на помирението, което му е било възложено. По-късно в работата си Елисей изглежда се е установил на планината Кармил (гл. 4:23–25).

Към Самария. Самария е била столица на северното царство и към това важно център Елисей сега си проправяше път. По-късно той трябваше да свидетелства за Небето пред водачите на страната. Светлината, която му беше дадена, беше както за царя, така и за народа и той смело пое отговорностите си в най-важните центрове на нацията.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–12, Изд. 151

1–25PK 225–237

2 Изд. 59; П.К. 225, 226

6-9PK 226

6-15, Изд. 59

9 GW 116

9-11PK 227

10, 11 PK 342

11 Изд. 151; EW 162; SR 206

12-15PK 228

19-21PK 230

21 PK 233

22 PK 231

23, 24 EW 248; PK 236; 5T 44

ГЛАВА 3

1 Царуването на Йорам. 4 Меса се разбунтува. 6 Йорам, заедно с Йосафат и едомския цар, страдащи от липса на вода, чрез Елисей получават вода и обещание за победа. 21 Моавците, измамани от цвета на водата, идват да грабят и са победени. 26 Моавският цар, като жертва сина на едомския цар, вдига обсадата.

1. Осемнадесетата година. Вижте гл. 1:17. Тъй като Охозия наследява баща си Ахав в 17-тата година от Йосафат (3 Царе 22:51), смъртта на Ахав трябва да е настъпила в 17-тата година на Йосафат. Ахав загива в битка срещу сирийците (3 Царе 22:34-37), битка, в която Йосафат участва заедно с Ахав и собственият му живот е застрашен (1 Царе 22:29-33).

2. Не като баща си. Ахав, бащата на Йорам, беше един от най-нечестивите царе на Израел. Относно някои от злините, които той е сторил, вижте 3 Царе 16:30-33. Охозия, братът на Йорам, също е сторил зло и е бил позволен от Господ да умре заради предаността си към поклонението на Ваал (4 Царе 1:16, 17). По времето на Йорам обаче, реформаторската работа на Илия и Елисей очевидно е имала забележим ефект, така че когато се дава оценка на неговото далеч несправедливо царуване, се казва, че той не е бил „като баща си“.

Той го премахна. Ахав беше построил храм за поклонение на Ваал в град Самария и беше поставил в него олтар за Ваал (1 Царе 16:32). Вероятно беше поставил в него и изображение или свещен стълб за Ваал, който сега беше премахнат от Йорам.

4. Овчар. По това време Моав се е намирал точно на изток от долното течение на Йордан и Мъртво море. Регионът е бил плодороден и добре напояван и е бил предимно голяма пасищна земя. Дори днес е известен със своите стада и черди добитък. Царят на Моав в онези древни времена може да бъде сравнен със съвременен арабски шейх, чието богатство се оценява по размера на стадата му и броя на добитъка му.

Предадено на израилевия цар. Този старозаветен разказ за робството на Моав на Израел през Дните на Меша се потвърждават от Моавския камък (виж том I, стр. 120, 121). Този летопис разказва за потисничеството на Моав в продължение на много години от Омри и Ахав и за успешния бунт на Меша. За превод на надписа, който се появява на Моавския камък, вижте Допълнителна бележка в края на главата.

Плащането на данък в натура е било обичайно на Изток по това време. Асирийците често получавали данък в говеда, коне, овце и други стоки. Йосафат получил като данък от арабите „седем хиляди и седемстотин овена и седем хиляди и седемстотин козли“ (2 Лет. 17:11).

5. Моав се разбунтува. Смъртта на Ахав и болестта на Охозия ще бъдат възможност за бунт на Моав. Колко успешен е бил бунтът може да се прецени от запис на Моавския камък. Моав не само си възвърна суверенитета, но и израилтянски градове бяха превзети и много израилтяни бяха убити. Така Меса казва за превземането на Нево от Израел, че „го превзе и ги порази всичките, 7000 мъже, момчета (?), жени, момичета (?) и слугини, защото го бях посветил на Ащар-Кемош“ (виж стр. 864, 865).

6. По същото време. Вероятно в самото начало на неговото царуване и малко след бунта на Моав.

Преброени. По-скоро „събрани“. Йорам беше решен да накара Моав отново да се справи с тях.

7. Изпратен до Йосафат. Близкият съюз между двете царства все още съществувал. Вероятно е минала само година, откакто Йосафат беше придружил Ахав при нападението над Рамот-Галаад. Йорам очевидно е очаквал същата помощ във войната с Моав, каквато баща му е получил във войната със Сирия.

Ще отида. Когато Йосафат се съгласи да отиде с Ахав срещу сирийците, той беше смъртен от пророк Ииуй, че помага на „нечестивите“ и обича „онези, които мразят Господа“ (2 Лет. 19:2). Но сега той отново даде съгласието си за подобна молба, този път да отиде с Йорам срещу моавците. Причината за готовността на Йосафат да придружи Йорам не е посочена, но може би той е бил подтикнат от факта, че Йорам се е показал по-малко склонен да следва пътищата на злото, отколкото баща му Ахав, и е премахнал изображението на Ваал. Двата народа вероятно все още са били обвързани от условията на предишния си съюз, защото дори след смъртта на Ахав, Йосафат се присъедини към Охозия в предприятие, включващо строежа на кораби в Ецион-Гавер, за да се занимават с външна търговия (2 Лет. 20:35–37). По-късно Йорам получил помощта на внука на Йосафат, Охозия, в друга война срещу Сирия (2 Лет. 22:5).

8. В кой път? Йорам изглежда е този, който задава въпроса. Имаше два начина, по които Царете можеха да предприемат атака срещу Моав. Единият беше да преминат Йордан и да атакуват Моав от север. Това би бил по-директният подход. Но най-силните защитни съоръжения на Моав бяха на северната му граница, която беше най-отворена за вражески атаки. Също така, ако атаката беше от север, съюзниците щяха да се изложат на удар от сирийците в тила си. Друг подход би бил от юг, около южния край на Мъртво море, през земята на Едом. Това би бил по-дълъг и по-труден маршрут, но те щяха да ударят Моав на място, където той би бил по-уязвим за атаки, и щяха да имат Едом, който тогава беше свързан с Юда (ст. 9), за съюзник, а не за възможен враг.

През пустинята. Очевидно Йосафат е дал отговора на въпроса на Йорам. Предложеният път е водил през Юдея до южния край на Мъртво море, където щяха да преминат през сухите, пустинни райони на Едом.

9. И царят на Едом. Само малко преди това „тогава нямаше цар в Едом“ (3 Царе 22:47), а Йосафат имал достъп през страната на Едом до Ецион-Гебер на залива Акаба (3 Царе 22:48), който тогава бил негово морско пристанище, както е било и на Соломон (3 Царе 9:26). Следователно настоящият цар на Едом вероятно е бил васал на Юда, назначен от Йосафат.

Донесли компас. Тоест, направили са заобиколен поход. Очевидно условията са били такива в дивата, пуста местност, през която преминаваха, че не можеха да поемат по директен път към целта си, а трябваше да вървят по заобиколен път, търсейки най-благоприятния път, който можеше да им се предложи в момента.

Седемдневно пътуване. Няма информация откъде е започнало това седемдневно пътуване. От Йерусалим на юг до Хеврон и по най-добре напоения маршрут вероятно би било поне 161 км до границите на Моав. Но трудностите на пътуването бяха големи, метеорологичните условия вероятно бяха против тях и движението очевидно беше бавно. В такова начинание дори най-добре обмислените планове можеха да се объркат. Поради терена, който трябваше да преминат, числеността им беше против тях, а самият размер на армията утежняваше страданията им и увеличаваше трудностите им.

Нямаше вода. Дори при най-добри условия водата в тези южни пустинни райони беше оскъдна. Несъмнено те бяха избрали маршрут, който обещаваха най-доброто водоснабдяване. Но дори потоци, за които обикновено можеше да се очаква да текат, можеха да пресъхнат в този сух регион.

Добитъкът. Те имаха добитък както за храна, така и като товарен добитък (ст. 17). Армия отправяйки се към регион, където може да се очаква изобилие от добитък, както беше в Моав, вероятно нямаше да се претовари, като вземе със себе си голям брой добитък за храна. Но впрегатните животни щяха да бъдат необходими.

10. Господ повика. Сега, когато войските се оказаха в затруднено положение, Йорам беше готов да хвърли вината върху Господа. Предприятието беше негов собствен план, с който Господ нямаше почти нищо общо. Но след като предприе кампанията и се озова в най-трудните затруднения, Йорам се опита да държи отговорен Господа, а не себе си и своите съратници.

За да ги освободят. Армиите, след горещ, изтощителен марш през пустинята, бяха достигнали място за къмпинг, където очакваха да намерят вода, но откриха, че водоснабдяването е свършило. Бяха уморени, жадни и изтощени от похода. Без вода не можеха да продължат, нито пък товарните им животни. Те бяха обезкуражена, отчаяна група. Пред тях бяха моавските войски, вероятно по това време предупредени, бдителни и свежи, готови за атаката. За Йорам ситуацията изглеждаше безнадеждна и той беше готов да обвини Господа, че е събрал армиите на три народа, за да ги предаде в ръцете на Моав. Истинската вяра в Бога никога не се поддава на отчаянието, но Йорам не беше научил уроците или значението на вярата и не беше запознат с Бога. Неверието няма ресурси за такива трудни часове като този, няма утеха за скърбящите, няма сила за обезкуражените.

11. Йосафат каза. Йорам погледна надолу, но Йосафат погледна нагоре. Царят на Израел погледна към себе си и към своята слабост, но царят на Юда погледна към Йехова и към силата, която знаеше, че е налична в Него. Йорам намери недостатъци в Бога и Го обвини за това, което смяташе за безнадеждно бедствие. Йосафат погледна отвъд трудностите на настоящето и намери утеха и надежда в Господа.

Пророк. Йосафат осъзна, че това е ситуация, за която човешките ресурси са недостатъчни. За такова време на изключителна опасност е необходим гласът на пророк. Само божествено послание можеше да даде съвета и напътствието, които сега биха посочили изхода от тази долина на смъртта.

За да можем да се допитаем. На всеки човек е дадена привилегията да се моли и да се допита лично до Господа, но Бог избира начина, по който се дава божественият отговор. В Своята мъдрост и провидение Бог е избрал да говори на Своя народ чрез Своите пратеници, пророците, за да им даде послания на светлина, живот и надежда. За този, който ще се вслуша в тези послания, се открива път към светлина и радост. За този, който откаже да се вслуша, има само тъмнина, поражение и отчаяние.

Един от слугите на израилевия цар. Не знаем колко високо или ниско е било положението на този слуга. Но знаем, че именно той е дал думата къде може да се намери човекът, който е бил толкова отчаяно необходим в този критичен час. Позицията е имала малко значение в такъв момент. Беше необходим пророк и именно слуга е знаел къде може да се намери пророкът. Колко често в делото Господне на смирен човек е дадено да направи някакво предложение, което в крайна сметка води до най-великите победи. Бог действа чрез всеки човек, който се отдава, за да изпълни божествената заповед, без значение колко ниско е земното положение на такъв човек.

Ето го Елисей. Изглежда, че Елисей е бил някъде наблизо. Йорам очевидно не знаеха, че пророкът е някъде наоколо. Но слугата знаеше и Бог знаеше. С Господ никога няма криза. Бог предвиди тази ситуация и Неговият слуга беше на разположение, за да може необходимата светлина да бъде дадена точно когато беше толкова отчаяно необходима.

Наля вода. Този интересен детайл разкрива едно от служенията, които Елисей е бил свикнал да извършва, докато е бил начело на по-възрастния пророк. Елисей се е справил добре със скромните задачи, които са му били поверени, и сега Господ му е възложил отговорности от най-голяма важност.

Обичаят да се „излива вода върху ръцете“ на някого като знак за служение все още е разпространен в Близкия изток днес. Водата е оскъдна в повечето библейски земи и не може да се пилее. Преди да се сервира хранене в бедуинска палатка или в села, където няма общинска водоснабдителна система, слуга поставя купа пред господаря си и гостите. Те вземат парче сапун и държат ръцете си над купата. След това тънка струя вода се излива върху ръцете им от кана с чучур или метален съд, наподобяващ чайник. По този начин ръцете се измиват преди консумация на храна – без използването на лъжици или вилици. Този, който налива водата, винаги е този, който сервира, а не човекът на почетната служба.

12. Словото Господне. Пророческото дело на Елисей изглежда е било свързано повече със северното царство Израел, отколкото с Юдея, но царят на Юдея е знаел, че Елисей е Божий пророк и че говори от името на Господа. В Божието дело националните бариери са от малко значение. Словото Господне беше с Елисей, в полза на народа на Израел, Юдея, Едом и всички останали, които бяха готови да дадат ухото.

Слязоха при него. Тримата царе отидоха при Елисей, вместо да повикат пророка при себе си. В този случай един пророк беше от много по-голямо значение от тримата царе. Те отидоха при него за съвет, който знаеха, че само истински пророк може да даде.

13. Елисей каза. Външното смирение на Йорам не го пощади от необходимото укор. Вярно е, че царят беше въвел определени мерки за реформа в Израел, но той все още „вършеше зло пред Господа“ (ст. 2). Той току-що беше изразил ниската си оценка за Йехова, когато се опита да Го обвини за ситуация, която се дължеше на грешки в човешката преценка, а не на умишлен замисъл от страна на Бог (вижте ст. 10).

Иди при пророците. Тоест, пророците на Ваал и Ашера. По времето на Илия е имало 450 пророци на Ваал и 400 пророци на „Ашера“, като последната група е получила подкрепата си от царица Йезавел (3 Царе 18:19). Когато Ахав започнал войната си срещу сирийците за възстановяването на Рамот-Галаад, той се консултирал с 400-те си придворни пророци, група мъже, които говорили в името на „Господа“ (3 Царе 22:6, 11), но които били в съвсем различна категория от истинските пророци на Йехова, разпознати от

царят на Юда (1 Царе 22:7, 8). Вярно е, че Йорам е предприел известна религиозна реформа, като е премахнал „идола“ или стълба на Ваал, който баща му е направил (2 Царе 3:2), но той все още е бил много далеч от това да приеме напълно поклонението на Йехова или от това да разбере истинската природа и цел на Бог. Затова Елисей публично смърлил израилевия цар за липса на доверие в истинския Бог и за това, че лъжливо обвинил Господа в низки подбуди (ст. 10).

14. Господ на Силите. Термин, прилаган за Йехова от времето на Самуил (1 Царе 1:3, 11; 4:4; 15:2; и др.; виж том I, стр. 173). Елисей се определя като слуга или посланик на Йехова, стоящ пред Него и говорещ от Негово име, както е правил Илиа (1 Царе 17:1; 18:15).

Присъствието на Йосафат. Юдейският цар беше слуга Божий, „правене на това, което беше „право пред очите на Господа“ (1 Царе 22:43). Именно защото Йосафат служеше на Господа, Господ го уважаваше и този факт сега беше публично признат от Елисей като пророк на Господа.

Не бих погледнал. Това беше остър укор, но навременен и необходим. Божията чест беше заложена на карта. Нечестив цар на Израел се опитваше да обвини Господа за бедствие, което се дължи пряко на собствената глупост на царя. Ако Йосафат не беше участник в това начинание, Елисей щеше да откаже да се застъпи за израилевия цар. Нечестивите се радват на много благословии заради присъствието на праведни служители на Господа сред тях, но рядко този факт се признава или признава от тях.

15. Менестрел. През вековете и във всички части на света силата на музиката е била ценена заради нейния ефект върху успокояването на духа и извисяването на ума. Малко са по-ефективните средства за издигане на душата над земните неща и в небесната атмосфера от подходящата музика. Тя има силата да ускори мисълта, да прогони мрака, да насърчи смелостта, да покори развълнуваните духове и да създаде атмосфера на мир, радост и надежда.

Срещна го. Божиите хора не осъзнават, както би трябвало, стойността на музиката, която им помага да се облекчат от умората, да прогонят влиянието на злите ангели или да издигнат душата над грижите, съмнението, гнева, горчивината и страха. Повече пеене на свещени песни в дома, работилницата или училището би приближило Божиите деца едно към друго и по-близо до Бога.

Би било грешка обаче да се заключи, че пророците са прибегвали до музика като прелюдия към своите пророкувания. Фактът, че група пророци в дните на Саул са имали със себе си различни музикални инструменти (1 Царе 10:5), не е нужно да показва нищо повече от това, че музиката е била ценена в дните на пророците и че е била използвана от тях, както би трябвало да бъде от всички Божии деца, за да вдъхновява и възвисява душата и да издига мислите към по-висши и благородни теми. Исус е признавал стойността на песента (Жан. 73).

16. Направете тази долина. Бог често избира да действа чрез човешки посредници, позволявайки на хората да правят определени неща сами за себе си. Заповедта да се изкопаят тези канавки е била изпитание на вярата, а подчинението на заповедта е демонстрирало подчинение на божествената воля.

Божията сила е способна да изкара потоци в пустинята и да накара дивата природа да разцъфне като роза. По подобен начин, когато на Божия Дух се позволи да дойде в сърцата на хората, живот, който някога е бил неплоден, става плодотворен чрез труд на любовта. Човекът обаче има своята роля в подготовката на пътя за приемането на Божия Дух.

17. Няма да видите вятър. Причината, поради която Бог подрежда събитията по определен специфичен начин, може да не винаги е очевидна. Бог лесно би могъл да предизвика буря и дъжд и по този начин да осигури необходимата вода. Но Той избра да не донесе вода по този начин. Ако го беше направил, моавците можеха да заключат, че езерата са пълни с вода, а не с кръв, и победата над Моав нямаше да бъде постигната по този начин.

18. Леко нещо. Нещата, които са невъзможни за човека, са като нищо за Господа. Снабдяването с вода би било смятано от Израел за чудо, достатъчно велико само по себе си. Но Бог щеше да отиде по-далеч и да накара водата да осигури двойна цел – да спаси собствения им живот и да осигури средства за побеждаване на врага.

В ръката ти. На Йорам му се струваше, че Бог ще предаде Израел в ръцете на Моав, и той енергично се беше изразил в този смисъл (виж стих 10). Сега щеше да се види, че е вярно обратното, че Бог ще предаде Моав в ръцете на Израел.

19. Всеки укрепен град. Укрепените градове на Моав не биха били защита срещу израилтяните, но щяха да паднат пред тях.

Ще падне. Понякога се смята, че по този начин Израел е действал противно на указанията, дадени във Втор. 20:19, 20. Но там Моисей говори за обсади на градове по време на завладяването и причината да не се отсичат дърветата е, за да може Израел да яде от плодовете им. Разпоредбата е била по-скоро благоразумна по дух, отколкото милостива, защото Израел е трябвало да окупира земята и ако отсекал овощните дървета, само ще си нанесат вреда.

Запушете всички кладенци. Запушването на кладенци е било често срещана практика във войните на древния Изток. По времето на Исаак филистимците запушили кладенците, които Авраам бил изкопал (Битие 26:15–18).

С камъни. Те трябваше да хвърлят толкова много камъни върху земята, че да я направят негодна за култивиране.

20. Когато е било принасянето на месо. Това вероятно се отнася само до часа от деня, когато е било принасяно ежедневното приношение на месо (всеизгаряне). Вижте 1 Царе 18:29, 36, където часът е отбелязан с подобно препращане към службата в Храма. Сутрешната жертва вероятно е била принасяна около изгрев слънце, в зората на деня (вижте Том I, стр. 698 и Лев. 16:4).

Пътят на Едом. Как водата е дошла от Едом, летописът не разкрива, но го прави. да се изясни, че водата не е извидала от земята.

21. Моавците чуха. Авторът тук се връща назад във времето, разказвайки как Моавците се събраха за битка веднага щом до тях достигна вестта за идването на царете.

Всички, които бяха способни. Тоест, цялото мъжко население, което беше способно да се бие, от от най-младия до най-възрастния. Това беше общ набор от всички, които можеха да носят меч.

23. Царете със сигурност са убити. Приятелствата между народите на Палестина не винаги са били силни и съюзите не са траяли дълго. По този начин конфедерати от различни раси могли да се скарат помежду си и да се обърнат един срещу друг. С оглед на взаимната завист, която съществувала между Юда, Израел и Едом, на Моав му се струвало вероятно тримата царе, които били дошли да атакуват Моав, да са се обърнали един срещу друг.

Моав, към плячката. Вярвайки, че враговете им са успели да се унищожат взаимно, моавците се втурнаха напред, жадни за плячка. Вероятно те вече не бяха дисциплинирана армия, а дива, безредна тълпа, с една-единствена мисъл - да ограбят убитите.

24. Поразявайки моавците. Неподготвени за битка, моавците паднаха лесна плячка пред враговете си. С малка или никаква съпротива съюзническите сили нахлуха напред, а цялата моавска земя се отвори широко пред тях.

25. Разгромете градовете. Летописът описва широко разпространено, унижително поражение за Моав. Дори укрепените градове не можеха да устоят на победоносните нашественици.

Всеки човек има свой камък. При подготовката на земята за обработка е било необходимо първо да се разчистят камъните. Разчистените камъни сега били хвърляни обратно по нивите от нашествениците, оставяйки на всеки отделен земевладелец трудната задача да разчисти нивата си.

Кир-Харасет. Смята се, че е същото като Кир-Хареш (Ис. 16:11) и Кир-Херес (Ер. 48:31, 36), а вероятно и Кир Моавски (Ис. 15:1). Съвременното му име е ел-Керак. Този град е бил забележителната крепост на Моав, разположен на стратегическо място в планинската част непосредствено на изток от южната част на Мъртво море, и е контролирал търговския път до Червено море. Построен е на върха на стръмен хълм, заобиколен от всички страни от дълбока и тясна долина, която от своя страна е била изцяло затворена от пръстен от планини, издигащи се по-високо от града. Крепостта е била смятана за практически непревземаема. По време на кръстоносните походи тя е била място от голямо значение, като кръстоносците са полагали героични усилия да я превземат. Тази крепост е най-голямата древна структура от този вид, съществуваща досега, и все още се използва.

Прашкари се заеха с това. Очевидно прашкарите са си намерили позиции по хълмовете. обграждащи града, откъдето можеха да хвърлят камъни в него.

26. Твърде болно. Дори в тази голяма крепост Меша откри битката срещу него.

Да пробият. Направен е опит за измъкване от града чрез набези на мястото, където е бил разположен едомският цар, но без успех.

27. Принесли му го в жертва. Наследникът бил принесен като езическа жертва, несъмнено в опит да се умилюва националният бог Хамош (Кемош; виж на стих 5). Чрез тази жертва се е надявало да се осигури благоразположението на Хамош и неговата помощ срещу нападателите. Човешките жертвоприношения бяха една от мерзостите на палестинските религии.

На стената. Вероятно пред очите на обсаждащите, с надеждата да всядат ужас. в сърцата им. Моавците очевидно се надяваха с тази жертва, на която смятаха, че Хамос не може да устои, да играят със суеверните страхове на нападателите.

Възмущение. Евр. кешеф. Обикновено, макар и не винаги, се използва за Божие действие (виж Числа 1:53; 18:5; Исус Навин 9:20; 22:20; 1 Лет. 27:24; 2 Лет. 19:10; 24:18; и др.), но едва ли трябва да се разбира така тук, защото не се споменава за някаква конкретна вина от страна на Израел. Но кешеф и свързаният с него глагол кашаф се използват и за обозначаване на човешки гняв (Бит. 40:2; Изх. 16:20; 1 Царе 29:4; 4 Царе 5:11; Естир 1:12, 18). Точният характер на това възмущение срещу Израел не е описан и подробностите за начина, по който то е действало срещу тях, не са разкрити. Дали обсадата е била вдигната поради засилена съпротива от страна на защитниците, вдъхновена от изключителната жертвоготовност на техния цар, или дали голямото възмущение се е проявило по някакъв друг начин, не можем да знаем със сигурност. LXX гласи *metamelos*, „съжаление“.

Те си тръгнаха. Обсаждащите се отказаха от усилията си да превземат града, оставяйки го на краля и неговите защитници, докато се върнаха в собствените си земи, без да са постигнали пълната си цел, но все пак с наградата на значителна победа.

ДОПЪЛНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА ПО ГЛАВА 3

Един от най-важните документи, свързани с историята на Израел, е надписът на цар Меша върху известния Моавски камък, който датира от 9 век пр.н.е. За снимка и кратко описание на камъка вижте том I, стр. 120, 121. Разделението на абзаци в следващия превод не е в оригиналния надпис, но е добавено за удобство.

Думите в скоби са вмъкнати, за да се изясни значението на надписа. Многоточието показва прекъсвания в надписа, където контекстът не дава представа какво е било четенето; думи, последвани от въпросителни знаци в скоби, са поставени, за да запълнят прекъсванията във формулировката, както е предложено от контекста.

Моавският камък

„Аз съм Меша, син на Кемош [Кемош], ... цар на Моав, дивонецът. Баща ми царува над Моав 30 години и аз царувах след баща си. И направих това високо място за Кемош в Корха ..., защото той ме спаси от всички царе и ме накара да триумфирам над всичките си врагове. Амрий, царят на Израел, потискаше Моав много дни, защото Кемош беше разгневен на земята си. И синът му го наследи и той също каза: „Ще потискам Моав.“ В моите дни той говори така (?), но аз триумфирах над него и над дома му, и Израел загина завинаги. И Амри беше завладял земята Медева и [Израил] живееше в нея през неговите дни и половината от дните на сина му, 40 години, но Кемош живееше там в мое време.“

„И построих Ваал-меон, направих в него водоем и построих Кириатан [Кириатаим].“

А мъжете от Гад живеяха в земята Атарот от древността, и царят на Израел беше построил Атарот за тях. Но аз воювах против града, превзех го и поразих всички жители на града, за да опияняват Кемос и Моав. И върнах оттам Орела, началника му, като го завлякох пред Кемос в Кериот, и настанях там мъжете от Сарон и мъжете от Махарат.

„И Кемош ми каза: „Иди, вземи Нево от Израел“. И аз отидох през нощта и се бих против него от зазоряване до пладне, и го превзех, и поразих всички тях, 7000 мъже, момчета (?), жени, момичета (?) и слугини, защото го бях посветил на Ащар-Кемош. И взех оттам съдовете (?) на Яхве [Яхве] и ги завлякох пред Кемош. А царят на Израел беше построил Яхас и се беше заселил в него, докато воюваше против мен. Но Кемош го изгони отпред мен и (?) взех от Моав 200 мъже, всичките първенци, и ги поставих срещу Яхас, и го превзех, за да го прикрепя към Девон.“

„Аз построих Корха, стената на гората, и стената на крепостта; построих и портите ѝ, и кулите ѝ, и двореца, и направих двата резервоара за вода вътре в града. И нямаше щерна вътре в град Корха. И казах на целия народ: „Направете си, всеки по една щерна в къщата си.“ И нарязвах дървета за Корха с израилтяни пленници.“

„Построих Ароер и направих пътя в Арнон. Построих Бет-Бамот, защото беше разрушен. Построих Бесер, защото лежеше в руини, с (?) 50 мъже от Дивон, защото целият Дивон беше послушен. И царувах над (?) 100 града, които бях присъединил към земята. И построих Медева, Бет-Диблатен и Бет-Баал-Меон, и поставих там кошарите (?) за (?) (?) овцете на земята. А що се отнася до Хауронен, там живееше в него... Но Кемош ми каза: „Слез, воювай срещу Хауронен.“ И аз слязох и (?) го превзех (?) и Кемош живееше (?) в него в моите дни...“

”

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

11 Изд. 59; РК 222

ГЛАВА 4

1 Елисей умножава маслото на вдовицата. 8 Той дава син на добрата сунамитка. 18 Той възкресява мъртвия ѝ син. 38 В Галгал той лекува смъртоносната яхния. 42 Той насища сто мъже с двадесет хляба.

1. За съпругите. Това е важно откровение относно природата на „синовете на пророците“. Те не са били млади, неженени мъже, живеещи в уединение в манастири; те са били хора от народа. Те са били от народа, живели са с народа и са се трудили за народа. Вместо да се интересуват само от себе си, да живеят заедно в аскетични общности и да се стремят там да постигнат святост, те са живели за доброто на нацията, търсейки не собствената си материална изгода, а общото благо на всички около тях.

Бой се от Господа. Този човек беше верен поклонник на Йехова. Влиянието на Илия и Елисей беше направил много, за да разпространи поклонението пред истинския Бог в цялото царство на Израел.

Кредиторът е дошъл. Мойсеевият закон е признавал робството за дълг, а не като „роб“, а „като наемник и като чужденец“ и изискваше продаденият по този начин човек да служи само до юбилейната година (Левит 25:39–42). В настоящия случай изглежда, че кредиторът не е упражнил правото си над синовете, докато длъжникът е жив, а след смъртта му е предявил претенции за техните услуги, за да може задължението на бащата да бъде изпълнено.

2. Какво да направя? Въпросът разкриваше добрия дух на пророка. Елисей беше човек, който се интересуваше от хората, винаги приятелски настроен, винаги съчувстващ и винаги готов да помогне. Когато беше повикан от царя, той беше готов да задоволи нуждите на цялата армия, когато беше повикан от бедна и самотна вдовица, той не я отблъсна.

Какво имаш? Бог използва това, което ние имаме. Той не е ограничен в ресурсите или силите Си и лесно би могъл да задоволи нуждата на жената и без нейния съд с олио. Но Той взе това, което тя имаше, и го благослови. Така е и с Божиите служители днес. Те може да нямат много природни способности или материални ресурси, но ако посветят това, което имат, на Бога и Неговата служба, молейки за Неговата благословия, малкото, което имат, се увеличава многократно. Човек в усилията си да помага на бедните би трябвало да помисли как да им помогне да си помогнат сами. Бедните трябва да бъдат научени да използват ресурсите, които самите те притежават. Ако това не се направи, благотворителността може да доведе до обедняване и да причини повече вреда, отколкото полза.

Запазете съд с олио. Съдът с олио не беше много, но в Божията ръка и с Неговата благословия беше достатъчен, за да задоволи всичките ѝ нужди. Талантите ни може да не са много и мерката ни на светско богатство може да не е голяма, но Бог може да използва и увеличи всичко, което е посветено на Него. Съдът с олио беше знак за крайната бедност на вдовицата, но беше и средство, използвано от Господ за задоволяване на всичките ѝ нужди.

3. Вземете назаем не малко. Отговорът на вдовицата ще бъде мярката за нейната вяра, а също и мярката за това, което щеше да получи от Господа. С малко вяра тя щеше да получи малко, с голяма вяра щеше да получи много.

5. Тя изля дар. Вдовицата не се спъна поради неверие. Тя откликна незабавно на напътствията на пророка и потърси съдействието и на синовете си. Ако синовете искаха да бъдат спасени от робски живот, те също трябваше да направят нещо за себе си. Нейната вяра и послушание породиха вяра и послушание у синовете ѝ. Вяра

поражда вяра, а послушанието от страна на единия насърчава послушанието от страна на другите.

6. Маслото остана. Бог вече не може да дава, когато човекът вече не е готов да приема. Едва когато последният съд се напълни, чудотворният запас от масло спря да тече.

7. Плати дълга си. Вдовицата получи от Господа повече, отколкото беше поискала. Нейният Молбата ѝ беше единствено синовете ѝ да бъдат освободени от робски живот. Но в бедността си тя все още имаше много нужди. Бог се ангажира да задоволи тези нужди. Той постоянно дава на хората благословии, много по-големи от тези, които те самите искат.

8. Сунам. Град в долината Йезреел, на около 8 км северозападно от планината Гилбоа и може би на 25,6 км или повече от планината Кармил, където Елисей по това време изглежда се е установил (ст. 25). В пътуванията си напред-назад из царството Елисей често минавал през това село, сега Солям.

Знатна жена. Тоест, богата жена (виж 1 Царе 25:2; 2 Царе 19:32) или жена с висок ранг.

Принуди го. На Елисей беше предложено гостоприемството на този удобен дом. Божиите хора имат същите нужди от храна и подслон като своите събратя и ценят благословиите на християнското общуване и приятелство. Животът на един верен Божи служител често е направен щастлив и приятен от любезните прояви на учтивост, проявени към него от онези, на които е тук, за да служи.

10. Малка стаичка. Богатството често прави притежателя си егоцентричен и забравящ. нуждите и желанията на другите. Но това очевидно не беше така с тази благородна жена от Сунам. Тя беше велика жена, но не загуби връзка с обикновените хора. Тя не живееше само за себе си, а се стремеше да прави другите щастливи. Тъй като собствените ѝ нужди бяха добре задоволени, тя споделяше притежанията си с другите. Тя имаше свои собствени домакински грижи и отговорности, но не позволяваше на домашните задължения да я накарат да забрави за нуждите и удобствата на Елисей и може би на много други. По време на пътуванията си Елисей често очакваше с нетърпение приятните часове на почивка и релаксация, които щяха да бъдат негови, когато пристигнеше в село Сунам. Любезното гостоприемство помага да се внесе сред децата на земята малко от мира и приятелството на небето.

12. Наречете тази сунамитка. Сунамитката беше мила с Елисей и той щеше да бъде мил с нея. Но какво можеше да направи, за да ѝ се отплати за услугите, които му беше направила? Тя не се нуждаеше от материални неща. Но Елисей искаше да ѝ даде някакъв знак на своята признателност. Благородното сърце не обича да получава услуга и да не я завръща.

13. Какво трябва да се направи? Въпросът беше тестов, защото щеше да разкрие точно какво е в сърцето на жената. Дали е приела пророка в името на пророк, или е имала тайно желание за някаква награда?

Говорено на царя. Елисей осъзна факта, че има известно влияние върху съда и с най-висшите власти на страната. Може ли да има някакъв въпрос, по който Елисей би могъл да потърси помощта на царя за жената от Сунам?

Сред моите хора. Отговорът внушава идеята, че тя е била напълно доволна. Тя живеела в мир със собствените си хора и нямала кавги със съседни, нито пък въпроси, които да не можела да разреши с приятелите си. Това била мирна и щастлива общност и нито кралят, нито слугите му можели да направят нещо, за да направят живота по-щастлив.

14. Какво тогава трябва да се направи? Да се направи нещо за човек, който вече е напълно щастлив и който има всички необходими земни блага, не е лесно, но

Елисей упорстваше в усилията си да открие нещо, с което би могъл да ѝ бъде полезен.

Тя няма деца. Всяка еврейска жена я смята за отделно нещастие и...
укор (виж Бит. 30:23; Втор. 7:13, 14; 1 Царе 1:6, 7, 11; Пс. 128:3, 4; Лука 1:25).

Съпругът ѝ е стар. Колкото и да желаше дете, тя вярваше, че няма такава.
вече нямаше никаква надежда, защото съпругът ѝ беше стар.

15. На вратата. Може би от скромност и добри обноски, защото може би не е било редно тя да влезе в стаята на Елисей.

16. Ще прегърнеш син. Невъзможното за мъжете не е невъзможно за Бога. Ако тя желаше син, Бог би могъл да го направи възможно за нея. Обещанието на Елисей за син до една година далеч надхвърляше най-съкровениите ѝ надежди.

Не лъжи. Не ме заблуждавай, като ми поставяш надежди, които не могат да се осъществят. Сравнете недоверието на Авраам (Битие 17:17), на Сара (Битие 18:12) и на Захария (Лука 1:20), когато му е обещано дете.

17. В това време. Истинският пророк Господен не прави лъжливи предсказания в името на Господа. Както Елисей беше обещал, така се случи.

19. Главата ми. Вероятно случай на слънчев удар. Жътвата беше изтощителна задача, извършвана през най-горещия сезон на годината.

20. После умря. Скръбта и радостта, сълзите и смехът, животът и смъртта не са далеч едно от друго в пребиваването на смъртния човек в този свят на греха. Синът на сунамката беше донесъл радост в дома, но той беше и средство за внасяне на мъка в сърцето. Той беше даден на сунамката от Господа, но сега смъртта го присвои.

22. Изпрати ме. Беше натоварен сезон на жътва и всички мъже и животни от това голямо предприятие бяха на полето. Но тя поиска незабавното използване на едно от животните и неговия водач.

Към Божия човек. Като предана съпруга, жената информирала съпруга си за пътуването, което възнамерявала да предприеме, и за факта, че планира да се върне рано, но не обяснила причината за пътуването си. Може би ако му беше съобщила за намерението си да повика пророка, за да възкреси сина ѝ, който вече бил мъртъв, той би сметнал пътуването за безполезно и би се опитал да я разубеди от намерението ѝ. Въпросът бил на вяра и тя сякаш го пазела строго между себе си и Бога.

23. Нито новолуние, нито събота. И двата дни бяха свети дни, поводи за приношения и тържествени събрания (2 Лет. 2:4; Ис. 1:13; Осия 2:11; Амос 8:5). Очевидно в такива дни е било обичайно хората да се събират за поклонение или религиозно обучение и назидание. Ако беше новолуние или събота, пътуването на жената до пророка нямаше да се смята за странно, но както беше, съпругът не можеше да разбере нейната цел.

Ще бъде добре. Буквално „мир“. Отговорът беше на вяра и надежда. Детето беше мъртво, но не се поддаде на скръб или отчаяние. Ако Божият човек можеше да се застъпи пред Бога, за да осигури детето на първо място, той можеше да има и силата пред Бога да го възстанови. Колкото и труден да е въпросът, когато поверим нещо в ръцете на Бога, можем да имаме пълна увереност, че ще бъде добре. Отговорът може не винаги да е точно това, което желаем, но можем да имаме мир и да се поклоним смирено и покорно на Неговата воля.

24. Не се бави. Тя настоятелно призова слугата да продължи с всички възможна бързина, каквито и неудобства да ѝ причини. Пътуването щеше да е около 16 мили и нямаше да е лесно,

но тя имаше само една мисъл, а именно да стигне до Елисей възможно най-скоро.

25. Видях я. Домът на пророка вероятно се е намирал на възвишение, откъдето се е откривала гледка към голяма част от долината отдолу. Елисей видя жената в далечината и я позна.

26. Срещни се с нея. Елисей веднага разбра, че нещо не е наред и без да чака тя да се приближи до него, изпрати слугата си да я посрещне, за да разбере, ако е възможно, причината за идването ѝ.

Добре е. Отново отговорът ѝ беше буквално „Мир“. Тежестта на сърцето ѝ щеше да бъде разкрита само на пророка, а не на неговия слуга.

27. В краката. Библията записва множество случаи на подобно поведение по повод на настоячиви молби (Мат. 18:29; Марк 7:25; Лука 8:41; Йоан 11:32; и др.).

Да я отблъсне. Безчувственият слуга не успя да схване ситуацията и опита се грубо да я отблъсне.

Душата ѝ е измъчвана. Елисей веднага видя, че някаква неконтролируема скръб е изпълнила душата на жената и сърцето му се изпълни с нежно съчувствие към нея. Истинското Божие дете, чието сърце е изпълнено с любов и съчувствие, ще бъде развълнувано от състрадание към всички, които са обременени, и подобно на своя Учител, ще се стреми да им даде покой. Истинската любов е нежна и добра и откликва на молбата на онези, които се намират в нужда.

Скри го от мен. Понякога Господ сметнеше за добре да разкрие на слугата Си обстоятелствата на конкретен човек, но не винаги. Никой пророк не притежава цялото знание. Откровенията се правят само в съответствие с Божията воля. Фактът, че един пророк не знае всички факти, свързани с даден въпрос, не е доказателство, че той не е истински пророк на Господа. Пророците също са хора и техните знания и преценка, както и тези на другите хора, са ограничени. Само когато Бог им дава специални откровения и мъдрост, думите им притежават уникален авторитет. Идеята, че в такива случаи един пророк трябва да притежава всички факти, е неоснователна.

28. Желал ли си? Жената не толкова укорява пророка, колкото излива горчивата мъка на душата си. Тя не е поискала това дете на първо място; то е резултат от обещанието на пророка. Но това дете, дадено по този начин, сега е отнето от нея. Тя не казва това с толкова много думи; не е нужно, защото Елисей сега разбира напълно значението на нейната скръб. Думите ѝ разкриват горчивината на нейната мъка.

Тя знае само, че този син, когото не е поискала, го няма и че мъката ѝ е безкрайно по-голяма, отколкото ако никога не ѝ беше било позволено да познае любовта му.

29. Препаша си кръста. Елисей знаеше, че жената е изтощена от бързото си пътуване и че пътят обратно ще бъде още по-труден и изтощителен. Той самият не се отказа от пътуването, но веднага щом разбра, че детето е мъртво, изпрати слугата си с инструкции как да постъпи.

Вземете моя жезъл. Жезълът беше символ на пророческото служение на Елисей и подобно на жезъла на Мойсей (Исх. 4:17; Исх. 17:5, 9; Числа 20:8, 9), беше символ на Божията сила, с която той щеше да върши чудеса в името на Господа.

Не го поздравявайте. Не за да бъде слугата груб или неучтив, а за да не губи време по пътя. Поздравите на Изток са дълги и церемониални, а учтивостта изисква време.

30. Няма да те оставя. Жената имаше повече вяра в Елисей, отколкото в слугата му. Тя познаваше силата на молитвите и служението на Елисей и му имаше пълно доверие.

Господ можеше да възстанови детето само с една дума на молба, изречена от Елисей. Той можеше да избере да се обърне към пророческия жезъл и слугата и по този начин да върне детето към живот. Но съкрушената жена гледаше на Елисей като на пратеник, чрез когото Господ щеше да покаже силата Си, и Господ счете за уместно да почете вярата ѝ и да постъпи с нея според желанието на душата ѝ.

31. Нито глас, нито слух. Тези думи предполагат, че Гиезий е очаквал Бог да почетете поставянето на жезъла на Елисей върху момчето. Не ни е казано защо животът не е бил възстановен. Може би ако жената е имала вяра, че Господ ще ѝ отговори чрез посредничеството на жезъла на Елисей и неговия слуга Гиезий, отговорът щеше да дойде по този начин. Или може би е имало някаква слабост в живота на Гиезий, която е попречила на Господ да го използва като канал за извършване на Своите чудни дела на сила. На човека не е дадено да знае причините, поради които Господ избира или не избира да действа по определени начини.

Не е събудено. Това не означава, че детето е спеше само защото момчето е починал по обяд на коленете на майка си (ст. 20), а в стих 32 е обявен за мъртъв. Смъртта в Библията се разглежда като сън (Втор. 31:16; 1 Царе 2:10; Дан. 12:2; Йоан 11:11–14; Деяния 13:36).

33. Молиха се. Чрез искрената молитва на вярата „жените получиха мъртвите си възкресени“ (Евр. 11:35).

34. Положи върху детето. Не е посочена причината за средствата, използвани от Елисей в възкресяване на детето към живот. Той може да е бил божествено инструктиран от Господ да използва това средство или може да е имитирал действието на Илиа (1 Царе 17:21). Молитвата не изключва използването на други средства. Тялото на пророка може действително да е предало топлина на тялото на мъртвото дете, но не това е възстановило детето към живот. Чрез Христос, който първи е дал живот, момчето е било възкресено от мъртвите. Това е било чудо, действие, което може да бъде извършено само от Бог. Както Господ е възкресил това мъртво дете към живот, така и при второто Му пришествие Той ще възкреси всички Свои верни деца, които сега спят в гробовете си (Исая 26:19; Йоан 5:28, 29; 1 Коринтяни 15:52; 1 Солунци 4:16; Откровение 1:18).

36. Вземи сина си. Когато детето било върнато към живот, майката била повикана и ѝ било казано да вземе сина си. Когато Илиа възкресил сина на вдовицата от мъртвите, той го предал на майка му (3 Царе 17:23), и по същия начин Исус, когато възкресил сина на вдовицата от Наин, го дал отново на майка му (Лука 7:15). Сърцето на Исус е с всяка майка, която плаче за загубата на дете, и в радостния ден на възкресението децата, които сега спят в гробовете си, ще бъдат върнати към живот отново, за да бъдат носени от ангели и поставени в ръцете на майките си (Велика божествена книга 645).

37. Поклони се. Думите на майката не се предават. Нейната благодарност беше твърде голяма, за да се опише с думи. В дълбока благодарност тя се хвърли в краката на пророка, изливайки, несъмнено в сълзи на радост, благодарността на майчино сърце за това, че мъртвото ѝ дете е възкресено отново към живот. Вярата, която тя прояви в Бога и Неговия пророк, не беше напразна.

38. До Галгал. Вижте гл. 2:1. Илиа беше направил много за изграждането на делото Господне чрез интереса, който проявяваше към тези важни центрове за обучение, където младите мъже можеха да получат подготовка за живот в служение на своите събратя. Елисей продължи интереса си към тези училища. Често ги посещаваше, за да им даде необходимото насърчение и съвет.

Имаше глад. Гладът беше често срещан в древна Палестина и носеше много страдания и често смърт (вижте Битие 12:10).

Седейки пред него. Поводът вероятно е бил за духовно наставление. Докато Мери седнали в нозете на Исус, така че тези млади мъже седнали пред Елисей и научили от него уроци от Бога. Тези часове щяха да бъдат считани за ценни и Светият Дух щеше да присъства, носейки в съзнанието на младежите уроци за вяра и увереност в Бога. Те се научиха да ценят нещата на Духа повече от ежедневната си храна.

Поставен на големия котел. Духовната храна е важна, но тялото също трябва да бъде хранено. Елисей вероятно бил трогнат, когато видял в слабите тела на учениците последиците от глада, който опустошавал земята. Заинтересован от тяхното духовно благополучие, той се интересувал и от техните материални нужди. Дадени били заповеди да се сложи големият котел, за да могат всички да бъдат нахранени.

39. На полето. Училищата на пророците вероятно са били разположени в селски общности, където учениците са имали възможността сами да отглеждат храната си и да получат обучение в земеделски дейности (виж PP 593; PK 230). Поради недостига на храна, учениците в пророческите училища очевидно са били принудени да излизат на полето, за да събират храна.

Дива лоза. Точният вид растение, споменато тук, не е идентифициран със сигурност. Някои го приемат за вид дива краставица или тиква, имаща формата на яйце и горчив вкус. Когато се яде, причинява болка и силно прочистване. Младите мъже може да са приемали тези диви краставици за обикновени, които са били високо ценени като храна (Числа 11:5). В Палестина се среща и пълзящо растение, известно като колоцинт, с малки листа със светлозелен цвят и плодове, наподобяващи пъпеши, чиито последици могат да бъдат фатални. LXX и Вулгата го приемат за колоцинт.

Не ги познаваше. Фактът, че един човек е пророк, не му дава всички знания, нито го извинява за това да проявява всяка грижа и предпазливост. Този млад мъж, без да знае природата на билките пред себе си, събра отрова и застраши живота на всички, които се насладиха на плодовете на труда му.

40. Има смърт. Вероятно горчивият вкус веднага е разкрил факта, че Храната беше отровна. Може да е била смесена в съда с други билки, които са били напълно здравословни, но тиквите са разпространили отровата си из целия съд. Грехът е отровата на смъртта. Неговото влияние се разпространява. В хиляда различни форми той е ежедневно поднасян пред нас, за да ни донесе страдание и горко. Единственият път на безопасност е да се отървем от греха и грешките от всякакъв вид, където и да се намират. В противен случай резултатът неизбежно ще бъде смърт.

41. Донесете брашно. Дали брашното е било естествен противоотрова за отровните билки, не е разкрито. Възможно е то да е имало същото значение, както солта, хвърлена в осквернените води на Йерихон (гл. 2:20–22). Брашното е било здравословно, източник на живот и здраве за онези, които са се хранили с него. В ръката на пророка то се е превърнало в символ на живота, който е противодействал на злите ефекти на семената на смъртта. Ето един духовен урок. Евангелието на Христос е хлябът на живота за онези, които са осъдени на смърт. Без значение колко дълго или колко грешникът е взел от злия плод на смъртта, в евангелието има сила да изцелява и възстановява. Всичкото зло, което грехът е причинил, Светият Дух има силата да отмени. Бог има противоотровата за всяка форма на зло. Христос е източникът на вечен живот за всеки човек, който има воля за живот (Йоан 6:27, 33, 35).

42. Баал-шалиша. Няма достатъчно информация, за да се определи със сигурност локализацията на този град. Той може да е същото като областта Шалиша (виж 1 Царе 9:14).

От първите плодове. Според закона на Мойсей, всички първи плодове на реколтата трябвало да да бъдат принесени в жертва на Бога и да бъдат дадени на свещениците (Чис. 18:12, 13; Втор. 18:4). В този случай един верен поклонник на Йехова донесъл първите си плодове на Елисей, „Божия човек“. Левитските свещеници много преди това се били оттеглили от северното царство (2 Лет. 11:13, 14) и някои от благочестивите в Израел вероятно разпознали в пророците представителите на Йехова, на които могли да принесат приносите, изисквани от закона да бъдат дадени на свещениците.

От ечемик. Ечемикът обикновено се е използвал в Палестина като храна за животни, но понякога е бил приготвян на питки или хлябове (Съдии 7:13; Йоан 6:9) и изядани от хората, въпреки че са били смятани за второстепенни след пшеницата.

Царевични кочани. Евр. karmel, „плод“. Зърно или вероятно друг подобен градински продукт. Еврейската дума, преведена като „обвивка“, а в полето „торба“ или „дреха“, не се среща никъде другаде в Писанието. Значението ѝ е неясно. Някои предполагат „чувал“ или „торба“.

Дай на хората. Това беше време на нужда, дори за пророка и тези с него. Хората бяха гладни и се нуждаеха от храна. Елисей можеше да мисли за себе си и за собствените си интереси, но вместо това той мислеше за интересите на хората. Така Исус, когато беше с учениците Си в пустинно място, „видя голямо множество и се смили над тях“ (Матей 14:14). Когато се свечери, учениците поискаха да ги отпратят, за да си намерят храна, но думите на Исус бяха: „Няма нужда да отиват; дайте им вие да ядат“ (Матей 14:16). Бог все още говори на децата Си днес, както те гледаха. Бог все още говори на децата Си днес, докато гледат уморените и нуждаещи се множества по земята: „Давайте на хората да ядат.“

43. Слуга. Евр. meshareth, слуга, но обикновено от по-висш порядък от означено с „евед“, общата дума за „слуга“. Така Исус Навин е наречен „мешарет“ на Мойсей (Изх. 24:13), а ангелите са наречени „мешартими“, „служители“ (Пс. 104:4).

Слугата гледал на първите плодове с човешки очи, но Елисей гледал на същия този дар храна с очите на вярата и на Бога. За слугата заповедта на пророка изглеждала почти глупава и невъзможна за изпълнение. Какво биха направили 20 малки ечемичени питки и малко зърно, за да задоволят глада на 100 мъже? В подобен дух бил и въпросът на Андрей, братът на Симон Петър, когато Исус се канел да нахрани множеството с 5-те ечемичени хляба и 2 малки рибки: „Какво са те за толкова много?“ (Йоан 6:9). Множествата все още гладуват днес поради липсата на вяра от страна на онези, които се смятат за Божии деца.

44. Според. Елисей говори чрез вдъхновение. Пророк, говорещ от името на Господ винаги говори Божиите думи. В Бог има безкрайна сила. Неговите ресурси могат да задоволят нуждите на всички. Докосването на ръката Му може да накара и най-оскъдното количество да се увеличи. Именно Божията сила накара тези няколко хляба да се увеличат, докато всички присъстващи не имаха достатъчно, за да задоволят нуждите си. Неизвестният земеделец донесе своя дар от първите плодове на Елисей като жертва на Бога. Господ прие този дар и го благослови.

Така и Господ приема и благославя нашите дарове днес. Където и да има дело Божиите деца не трябва да гледат към себе си и собствените си недостатъци, а към Бога и Неговите безгранични дарове за всички. Това, което държат в ръцете си, може да изглежда напълно недостатъчно, за да задоволи нуждите на нуждаещите се; но с Божията благословия може да се окаже повече от достатъчно.

Небето е по-близо до земята, отколкото мнозина вярват. Бог винаги се интересува от нуждаещите се Свои деца на земята и е готов по всяко време да задоволи техните нужди. Няма земя или хора на земята, където Божията сила да не действа постоянно, за да задоволи нуждите на нуждаещите се. Всяка плодородна градина и поле свидетелстват за чудотворната сила на Бога и Неговата безгранична любов. Бог винаги работи, грижейки се за интересите на крехките деца на земята. Проявите на Неговата любов и сила може да не се виждат днес по толкова очевиден начин, както в дните на Елисей, но ако само очите ни можеха да бъдат отворени, щяхме да разпознаем много по-ясно и много по-често, отколкото го правим сега, че Бог все още присъства и че Той все още се отнася с любов и милост към нуждаещите се деца на земята. Верните Божии деца все още могат да носят своите дарове на Господа и с Неговата сила и благословия, техните оскъдни запаси могат да бъдат умножени многократно, за да задоволят временните и духовните нужди на множествата на земята. Това, от което светът днес се нуждае, е много повече от вярата и духовното прозрение, смелостта и състраданието, силата и духа на пророк Елисей.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–44РК 235–243

8–10, 14–17РК 237

18–22, 25–31РК 238

32–37РК 239

38–41РК 240

39, 40 Ев 127

42–44РК 241; 6Т 466

43 РК 243

ГЛАВА 5

1 Нееман, по слух за пленена слагиня, е изпратен в Самария, за да бъде излекуван от проказата си. 8 Елисей, изпращайки го в Йордан, го излекува. 15 Той отказва даровете на Нееман и му дава част от земята. 20 Гиезий, хулейки името на господаря си пред Нееман, е поразен от проказа.

1. Нееман. Сирия често воювала с Израел, но това очевидно е бил период на мир. Само малко преди това Ахав е бил убит в битка срещу Венадад (3 Царе 22:34–37). Името на израилевия цар не е посочено, но се смята, че събитията са се случили по време на управлението на Йорам, сина на Ахав. Разказът разкрива променящата се съдба на народите и дава интересна картина на международните отношения и обичаите на онова време.

Могъщ мъж. Нееман беше важна личност в Сирия. Той си беше спечелил почит и слава чрез победите, които беше помогнал на Сирия да постигне, но имаше нещастieto да бъде прокажен. Въпреки това той запази позицията си на командир на сирийските войски, макар че сигурно е бил сериозно увреден от ужасната болест, от която беше поразен.

2. По роти. Често е имало гранични нападения, извършвани от мародерски банди, обикновено се извършва с цел грабеж.

Отведена в плен. Войната е жестока. Малкото момиченце беше отведено от дома си и сега се намираще във вражеска земя, сякаш изоставена от Бога и без утеха или надежда. Животът сякаш не ѝ предлагаше много добро и тя можеше да стане огорчена и мрачна, ако си беше позволила да съсредоточи мислите си върху себе си и нещастното си положение. Но дори и в чужда земя Бог имаше служба за нея.

Прислужваше на жената на Нееман. Пленената слугиня живееше живота на робиня, принудена да служи в дома на командира на армиите, които бяха повалили Израел. Но тя сигурно е била вярна в службата си, защото иначе нямаше да бъде наета в дома на важен служител.

3. С пророка. Въпреки че беше пленница, слугинята не забрави родината си или своя Бог. Нито пък помисли за зло за онези, които я бяха взели в плен и я бяха принудили да бъде неволно роб. Изпълнена с любов към своя Бог, сърцето ѝ се изпълни със съчувствие към болния си господар и жена му. Вместо да желае на Нееман зло заради нещастията, които ѝ бяха сполетели, тя му пожелаваше всичко най-добро и се надяваше на оздравяването му от ужасната му болест. Спомняйки си чудните дела на Елисей в родината си, тя вярваше, че пророкът може да изцели Нееман от проказата му. Това, което Бог беше извършил чрез слугата Си в Израел, тя вярваше, че може да извърши и за тези от чужда раса.

Той щеше да го излекува. Проказата се смяташе за нелечима болест. Но еврейската девойка беше научена от родителите си, че за Бога няма нищо невъзможно. Родителите бяха изпълнили добре отговорността си и резултатът беше това прекрасно свидетелство в полза на израилевия Бог в земя, която не Го познаваше. Нееман научи за сила, отвъд човешката власт, защото верни баща и майка в Израел бяха отгледали детето им да обича и да се доверява на Господа.

Единият влезе. Тоест, Нееман отиде при господаря си, царя на Сирия, и му разказа думите на пленницата. Момичето едва разбираше значението на думите си за вяра в Бога. Нееман повярва, защото момичето повярва, и той занесе нейното свидетелство пред сирийския цар. Така Венадад научи, че Богът на Израел е Бог на силата и Бог на любовта. Той беше победил армиите на Израел в битка и може би щеше да бъде подведен да повярва, че боговете на Сирия са по-могъщи от Йехова. Но той трябваше да научи, че Богът на Израел може да направи това, което е отвъд силата на хората и отвъд силата на сирийските богове. Най-голямото свидетелство, което може да бъде дадено в полза на небесния Бог, е свидетелството на човек, чийто живот отразява безусловно доверие в Него.

5. Ще изпратя. Свидетелството на вярата на младата девойка не само създаде увереност в командира на сирийските войски, но и създаде известна мярка за вяра в сърцето на сирийския цар. Вярата поражда вяра и любовта поражда любов. Вярата е все по-разширяващ се кръг, който се простира от сърце на сърце и от земя на земя, докато обхване целия свят. Само вечността може да измери резултатите от това свидетелство за доверие в израилевия Бог, носено от пленената девойка пред господарката ѝ в чужда земя. Царете общували с царе и предлагайки услугите си на Нееман, Венадад помислил да осъществи контакта си чрез израилевия цар, вместо да общува директно с Елисей. Писането на писма е било обичайна процедура в онези дни, като много копия на такива писма са стигнали до наши дни.

Десет таланта сребро. Нееман не искаше изцеление, без да е готов да плати. Без да познава израилевия пророк и израилевия Бог, той донесе със себе си достатъчно съкровище, за да осигури на пророка щедра награда. Той не осъзнаваше, че Господ ще бъде готов да го изцели и не искаше нито сребро, нито злато в замяна. Не знаеше, че Елисей служи на Бога и на своите ближни не от дух на светска печалба, а за доброто, което би могъл да направи. В онези дни не се сечеха пари и златните и сребърните кюлчета или пръстените се измерваха по тегло. Един талант сребро се е равнявал на около 75 фунта авоардупоа или 34,8 кг. Нямаше 6000 отделни златни парчета, а злато с тегло 6000 сикли или 2 таланта злато. Такова тегло...

Златото днес би струвало около 55 272 долара, изразено в лек сикел. Трябва да се отбележи, че тези изчисления показват само стойността на тези метали днес и не дават представа за покупателната способност на тези пари в древността. Фактът, че Нееман е донесъл със себе си толкова голямо количество съкровища, е бил индикация за сериозността на тежкото положение, в което е знаел, че се намира, и за интензивността на желанието му да бъде излекуван.

6. Върнете го. Сирийският цар очевидно е смятал, че пророкът, за когото се е говорело, че извършва такива чудеса, е член на религиозен орден под контрола на държавата и по заповед на царя.

7. Бог ли съм аз? Проклятата се е смятала за жива смърт. Царят на Израел осъзнал, че това е болест, която само Бог може да излекува, и било отвъд вярата му в Бог да вярва, че човек може да бъде използван като инструмент в ръцете на Господа, за да възстанови някой, поразен от подобна болест.

Търси кавга. Вместо да види в молбата на Венадад възможност за разкриване на чудната Божия сила, израилевият цар погледна само на по-тъмната страна на картината. Със сигурност, мислеше си той, писмото от сирийския цар не е могло да бъде написано с добра воля, а е било само претекст за търсене на кавга срещу него. Вероятно си е въобразявал, че Венадад умишлено е изпратил молба, на която е невъзможно да се отговори, за да я използва като повод за война. Вместо да мисли за Господа или Неговия пророк Елисей, Йорам мислеше само за себе си и за пълната си неспособност да се справи със ситуацията (виж на стих 1).

8. Божият човек. Как стигна новината за пристигането на Нееман в двора на Йорам. Не ни се казва за Елисей. Но Бог насочвал събитията така, че да възнагради вярата на сирийския капитан.

Защо? Това, което Йорам смяташе за катастрофа, Елисей смяташе за възможност. Това, което израилевият цар не можеше да постигне, пророкът щеше да се радва да предприеме с помощта на Господа. Докато царят беше изпълнен с отчаяние, пророкът гледаше нагоре с надежда. В часове на трудности и объркване е добре да помним, че има Бог на небето, който гледа с любов и милост към крехките деца на земята.

„Нека дойде сега при мен.“ Йорам се страхуваше, но Елисей приветства посещението на командира на сирийските войски. Царят нямаше за Нееман нито утешително послание, нито дума на надежда. Но Елисей го помоли да дойде при него, за да намери изцеление на тялото и възстановяване на душата. Пророкът искаше Нееман да се запознае с любовта и силата на израилевия Бог и да занесе на собствения си народ послание на утеха относно надеждата, която всички могат да имат в Него. Домът на всяко Божие дете трябва да бъде убежище за всички, които са в нужда.

9. С конете си. Слугите на Нееман язدهа коне, но самият Нееман се возеше в колесница.

Домът на Елисей. Несъмнено скромно жилище. Това не беше дворец на цар, а в този дом Нееман трябваше да открие нещо, което царският дворец не можеше да предложи. Скрамната порта на вилата беше за Нееман врата към живота и надеждата.

10. Измий се в Йордан. Тези указания към Нееман ни напомнят за заповедта на Исус към слепия мъж: „Иди, измий се в къпалнята Силоам“ (Йоан 9:7). И в двата случая е дадена заповед, която изпитва вярата на получателя. Само в непрекословно послушание ще се намери изцеление. Водите на Йордан трябваше да бъдат за Нееман водите на изцеление и живот. Има мъдрост в подчинението на заповедите на Господа.

11. Мислех си. Нееман имаше свои собствени мисли, но това не бяха мислите на Бога. Той беше чул за човек, който можел да го излекува от проказата му, и веднага стигна до собствени заключения как точно това трябва и ще бъде постигнато. Той направи свой собствен план и след това очакваше Бог да действа според този план. Но човешките предварителни представи за това какъв трябва да бъде начинът на действие на Господа често са погрешни. Когато предварително начертаем пътя на Провидението, можем да очакваме разочарования. Бог избра да изведе Израел от Египет през Червено море, но това не беше мисълта на човека. Бог изпрати Сина Си да се роди в обор и да бъде отгледан в ясла, но това не беше според представите на великите и могъщите на земята. Бог искаше Сина Си да живее сред хората като слуга на нуждаещите се, но това не беше в съответствие с мислите на евреите относно Месията, който щеше да дойде. Човекът, който щеше да бъде спасен и да ходи по пътищата на Господа, трябва да научи, че Божиите пътища са безкрайно по-висши и по-добри от пътищата на хората (Исая 55:8, 9).

12. Авана и Фарфар. В очите на човека тези реки несъмнено бяха по-добри от всички води на Израел. Реките на Дамаск бяха приятни и караха района да цъфти като роза. В сравнение с тези животворящи реки на неговата собствена страна, Йордан беше за Нееман малък и разочароващ поток. И все пак, ако искаше да се изцели от проказата си, трябваше да се изкъпе в Йордан, а не в Авана. Смята се, че Авана е идентична с Амана от Св. Сол. 4:8, като потокът е кръстен на планината, която е негов източник. Това е била важната река на Дамаск. Смята се, че Фарфар е бил поток южно от Дамаск, който е извираше във височините на планината Хермон.

13. Неговите слуги. Колко често слугите се оказват по-мъдри от господарите си и подчинените си от царете. Като се вслушваше в думите на слугите си, Нееман трябваше да намери пътя към живот и възстановяване.

Нещо велико. Нееман беше велик човек и се очакваше да прави велики неща. Той беше надменен и горд, а измиването във водите на Йордан би било унижително преживяване. Но той беше изпитван от Бог за свое добро. Само чрез пълно подчинение на Господните напътствия можеше да се надява да намери Божията благосклонност. Гордото му сърце трябваше да се поддаде и той трябваше да спечели победата над собствената си упорита, егоистична воля. Той трябваше да признае, че Богът на Израел е по-могъщ от идолите на сирийските горички, а напътствията на Елисей - по-висши от собствените си мисли и желания.

14. Думата на Божия човек. Нееман трябваше да се доближи дотам, че да признае Елисей за Божия човек и говорител на Небето, преди да може да се надява да получи благословията, за която беше дошъл. Нямаше да има изцеление, ако не беше видял светлина в думите на пророка. Но когато постъпи според указанията на пророка, проказата му беше отмита. Когато Бог говори чрез пророк, винаги си струва да оставим настрана собственото си мнение и да приемем посланието на Господа. Само така можем да се окажем, че ходим по пътищата на Бог и участваме в Неговите благословии.

15. Той се върна. Нееман показва благодарността си, като се върна при Елисей, за да му предложи награда. Правейки това, той вероятно се отклони много от пътя си, но това беше пътуване, което не беше напразно. В цялото си поведение Нееман се показва повече в съответствие с истинския дух на Божие дете, отколкото онези, които твърдяха, че са Негов народ. Когато Спасителят беше на земята, години по-късно, Той спомена факта, че по времето на Елисей в израилтянската земя имаше много прокажени, но „никой от тях не се очисти, освен сириеца Нееман“. (Лука 4:27). Израел не оценил присъствието и благословиите на Бог. Командирът на армиите на езически народ показал вяра и благодарност, които били

чуждо на твърдящите, че са Божии хора. Господ е близо и мил към онези, които ценят Неговите благословии.

Сега знам. Нееман беше чул за Бога чрез свидетелството на еврейската слугиня, но сега се беше запознал с Него чрез личния си опит. Вярата се беше превърнала в знание. Сега в свидетелството му имаше нотка на увереност, която никога нямаше да бъде, ако не беше получил тази прекрасна благословия от Бога. Сега той знаеше, че извън Израел няма богове. Боговете, почитани в Сирия и съседните народи, бяха само идоли, направени от човешки ръце. Но Богът на Израел беше Съзателят на небето и земята, Господ, който даде живот и надежда на човека. Ако всяко Божие дете беше толкова вярно в свидетелството си за Него, колкото пленената еврейска слугиня, всички хора на земята щяха да се запознаят с чудната любов и грижа на Съзателя и мнозина щяха да бъдат водени да Му отдават хвала и благодарност.

16. Няма да приема нищо. Пророкът Господен не служи за печалба или награда. В новия живот, който беше дошъл при Нееман, и вярата, която се беше зародила в сърцето му, Елисей получи своята награда. Работникът е достоен за своята заплата и онези, които получават благословии от Бога, могат да Му дадат благодарствени приноси, но при тези обстоятелства беше най-добре Елисей да откаже предложения дар. Нееман не бива да остава в впечатлението, че пророците на истинския Бог са действали от лични мотиви или че благословията Божия може да бъде купена за пари.

17. Товарът на две мулета със земя. Нееман смятал Бога на Израел за божество, който трябва да бъде почитан на израилтянската земя. В онези дни всеки народ е имал свое собствено забележително божество и много градове са имали свои местни богове. Въпреки че Нееман е осъзнал факта, че извън Израел няма Бог, той не се е отказал напълно от схващането, че Богът на Израел е по някакъв специален начин свързан със земята на Израел, и в собствената си страна е искал да се покланя на този Бог на израилтянска земя.

Към други богове. Когато Нееман се запозна с Бога, той Му предаде сърцето си и реши да се откаже от поклонението на сирийските богове, които познаваше от младостта си. Във всяка земя има хора, които са толкова сериозни и искрени, колкото Нееман, и които чакат само верното свидетелство и святия живот на Божия народ, преди да Му предадат сърцата си.

18. Господ да прости. Докато Нееман възнамеряваше да служи на Бога, той знаеше, че в собствените си страна, която беше посветена на поклонението на идоли, това нямаше да е лесно. Сирийският цар все още се покланяше на бог Римон и в тази служба Нееман щеше да бъде придружител на царя. Нееман нямаше и помисъл да обърне гръб на службата на земния си цар, въпреки че категорично беше решил, че отсега нататък ще се покланя само на Господа. Но когато царят се покланяше в поклонение на Римон, той щеше да се облегне на ръката на Нееман (виж гл. 7:2, 17). Нееман не искаше да бъде разбран като човек, който се покланя и на езическия бог. След като отдаде сърцето си на Йехова, той нямаше намерение да компрометира вярата си, като се покланя и на Римон, нито искаше Елисей да чуе, че го прави. Той беше човек с нежна съвест и преди да си тръгне от Израел, искаше да изясни своите колебания.

19. Върви си с мир. Тези думи не бива да се разбират като израз на одобрение или неодобрение на молбата на Нееман за раздяла. Той трябваше да си тръгне с мир, а не със съмнение или неспокойна несигурност. Бог беше мил с него и той трябваше да намери щастие и мир в познанието и поклонението си пред Бога. Нееман беше новопокръстен, човек със съвестни скрупули, който щеше да расте в сила и мъдрост, ако се придържаше към новото си-

намери вяра. Бог води новопокръстените стъпка по стъпка и знае подходящия момент, в който да призове за реформа по определен въпрос. Този принцип винаги трябва да се има предвид от онези, които работят за спасението на душите. Елисей знаеше, че това не е подходящият момент да настоява за драстична промяна в този конкретен въпрос на поведение. Той беше човек с остра духовна проникателност и в отношението си към Нееман искаше да бъде тактичен и благоразумен. Затова го изпрати не с дума на укор, а с послание за мир, подобно на това, съдържащо се в сбогуването на Исус с учениците Му (Йоан 14:27).

20. Но Гиезий. Библейският писател току-що е дал красива картина на важен сирийски служител, напускащ Израел като новопокръстен към Йехова, с радост и мир в сърцето си, изцелен от проказа и обърнат духом. Но сцената се променя рязко с думите: „Но Гиезий.“ Когато Бог дава на хората щастие и мир, Сатана се опитва да внесе проблеми. Във всяка симфония той се стреми да внесе дисонансна нота. Тук слугата на пророка си позволява да се превърне в инструмент в ръката на врага, за да развали толкова красиво нарисуваната картина.

Пощади Нееман. Тези думи разкриват мислите и духа на Гиезий. Той мислел за Нееман не като за новопокръстен към Бога, а като за войник от вражеска земя. Сирийците били ограбили Израел; защо сега един израилтянин да пощади един от тях? Гиезий вероятно смятал господаря си Елисей за слаб и простодушен, отказвайки да вземе от Нееман дара, който той бил толкова готов да даде.

Заклевам се в живота на Господа. Тези думи тук са скверна клетва, изречена от човек, който се опитва да убеди себе си, че прави нещо в служба на Бога, когато знае много добре, че постъпва погрешно. Заслепен от алчност, Гиезий ще вземе заплащане за услуги, които не е извършил, от човек, от когото Елисей вярваше, че не трябва да приема нищо.

21. Осветен. Това беше ориенталски знак на уважение. В края на краищата Гиезий беше само слуга на Елисей и Нееман не беше длъжен да му проявява тази нежелана учтивост. Но това показва силното чувство на благодарност, което се изпълваше с гърдите му. Нееман беше преодолял естествената си гордост и враждебност и сега командирът на сирийските армии, които бяха победили Израел, слиза от колесницата си, за да може да се отнася равностойно със слугата на еврейски пророк.

„Всичко наред ли е?“ Нееман се стресна, когато видя Гиезий да тича и сигурно си помисли... че някакво зло е сполетяло пророка или че се е случило някакво друго бедствие.

22. Господарят ми ме изпрати. Гиезий сега се опитваше да прикрие алчността си с лъжа. Елисей трябваше да бъде отговорен за алчността на слугата. Достойното име на безкористния пророк трябваше да бъде опетнено от алчността на неговия недостоеен слуга. Един грях рядко стои сам, защото злото винаги води до още по-голямо зло.

От планината Ефрем. В планините на Ефрем е имало поне две училища на пророците – Ветил и Галгал (виж гл. 2:1).

Двама млади мъже. Гиезий не искал да бъде разпознат като проява на алчност. По-скоро той щеше да играе ролята на приятел, загрижен за двама млади мъже в нужда. Нямаше ли Нееман да се интересува от тях до степен да им помогне с един от десетте си таланта сребро и две от десетте си дрехи за смяна?

23. Бъдете доволни. Значението е „моля“ или „любезна съгласност“ да вземете не един талант, а два. Благодарният Нееман щял да даде двойно повече от това, което Гиезий бил поискал, и също така щял да изпрати двама от слугите си да носят товара до дома на пророка.

24. Кулата. Евр. 'офел, „могила“ или „хълм“; често структурата на хълма, независимо дали е наблюдателна кула, къща, крепост или наблюдателна точка. Елисей е имал дом в Самария, вероятно на възвишение, от което е можел да вижда приближаващите се мъже отдалеч (виж гл. 6:30–32). Но в този случай Гиезий, връщайки се с двата таланта сребро, не е искал да бъде видян от господаря си. Така че хълмът, за който се говори тук, изглежда е бил между дома на Елисей и мястото, където Гиезий е настигнал Нееман, което е препречвало гледката. На това място слугите на Нееман са били освободени и Гиезий е получил съкровището и го е скрил.

25. Не отиде никъде. За да се предпази от порицанието на господаря си, Гиезий прибягна до друга лъжа. Отново грехът водеше до грях, а една лъжа – до друга. Пътеката на злото няма край. Този, който тръгне по пътя на измамата, неизбежно ще се окаже въвлечен в измама, за да прикрие измамата.

26. Не се ли сви сърцето ми? Господ беше разкрил на Елисей точно какво се беше случило, как Гиезий се беше втурнал след Нееман, как го беше излъгал и успя да си осигури желания дар, и как той беше скрит. Човек може да лъже ближния си, но не може да лъже Бога. Делата на злото могат да бъдат скрити от очите на човека, но очите Господни виждат всичко (вижте Евреи 4:13).

Време е да се получават пари? Какъв ужасен укор донесоха думите на Елисей в сърцето на слугата му! Беше извършено забележително чудо. Командирът на сирийските армии беше накаран да повярва в Бога и да се зарадва на новооткритата си вяра. Бог беше бил милостив към слугите Си и небето се беше приближило много до земята.

Сърцето на Гиезий трябваше да се издигне в хвала и благодарност към Бога за получените прекрасни благословии. Той трябваше да помисли как сърцето на Нееман би могло да бъде благоприятно впечатлено и как сирийският командир би могъл да почувства, че вярата на израилтяните е единствената истинска религия в света, която прави хората безкористни, честни и добри. Но вместо това той мислеше само за себе си и за собствените си интереси.

Думите на Елисей за укор не бяха само за неговия слуга Гиезий, но и за онези в Божията църква днес, които проявяват същия дух като Гиезий. В наши дни Бог отново е много близо и в много земи са извършени чудни чудеса на благодатта. Грешниците навсякъде биват възстановявани и песни на благодарност и победа се издигат към Бога. Но отново в сърцата на някои е позволено на духа на алчност и сребролюбие да надделее. Те са заети в служба на себе си. Среброто се трупа и крие, което би трябвало да бъде използвано за спасението на хората. Бог отново гледа надолу от небето и се задава въпросът: „Време ли е да се получават пари и дрехи?“

Маслинови градини. Гиезий беше обмислял как ще се разпорежи с богатството си, и пророкът тук вероятно изброява покупките, които неговият слуга възнамерявал да направи.

27. Прилепи се към теб. Денят, който донесе толкова голяма благословия на сириецца Нееман, донесе ужасно проклятие на еврейския слуга на Божия пророк. Нееман продължи пътя си с мир, сърцето му се радваше на новата му надежда в Бога. Гиезий отнесе последиците от греха си в гроба си. Той остана прокажен до деня на смъртта си, прокълнат от Небето, презиран от събратята си, нагледен урок за всички времена за глупостта на алчността и празнотата на живот, който търси първо съкровищата на този свят, а не съкровищата на Божието царство. През годините на общение с Елисей, Гиезий имаше възможността да научи уроци за радостта и удовлетворението от живот на безкористна преданост и любов. Но той не успя да научи урока си. Даровете на Небето бяха отхвърлени, докато той

посегнал към земни съкровища, които подобно на рака разяждат душите на хората. Вместо да развие дух на себеотрицание, докато е зает със служба на Бога, той си позволил да стане егоистичен и да се интересува от материална изгода. Интересът му бил към сребърни сикли, а не към душите на хората, към ленени дрехи, а не към дрехи на праведност.

Завинаги. Не бива да се мисли, че заради греха на Гиезий, Бог произнеса проклятие върху потомството му, което ще трае вечно. Господ е добър и милостив и никога не нанася несправедливо или ненужно страдание на никого. Гиезий, поради алчността си, си навлече ужасно наказание. Заради това наказание децата му щяха да бъдат принудени да страдат. Болестите и техните последици често се предават на невинно потомство. Но да се каже, че понеже Гиезий е станал прокажен, неговите потомци през всички бъдещи векове също ще бъдат прокажени, означава да се каже нещо, което не е вярно.

Използваният тук еврейски израз, леолам, не означава непременно без прекъсване или до вечността. Думата „олам“, когато се прилага към Бог, означава без край; когато се прилага към човешкия живот, тя се простира само до края на човешкото съществуване. В Изход 21:6 слугата е трябвало да служи на господаря си „завинаги“. От чужденците, които са пребивавали в земята им, израилтяните е трябвало да направят „роби завинаги“ (Лев. 25:46). Малко преди смъртта на Давид, Витсавее се поклонила пред царя с думите: „Да живее господарят ми, цар Давид, завинаги“ (1 Царе 1:31). Така и Неемия казал на цар Артаксеркс: „Да живее царят завинаги“ (Неем. 2:3). Димът от земята в деня на Господното отмъщение е описан като „издигащ се завинаги“ (Ис. 34:10). Когато Йона си представил слизането си в корема на кита, той казал, че земните пръти са около него „завинаги“ (Йона 2:6). Изразът леолам означава просто „вечно траещ“ и продължителността на въпросното време трябва да се изведе от конкретната идея, с която е свързан изразът (вижте Изх. 12:14; 21:6).

Бял като сняг. Този израз се използва и другаде във връзка с внезапни атаки. на проказа (виж Изх. 4:6; Числа 12:10).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-27PK 244-253

1, 2 PK 244

1-3ML 222

2, 3 MX 473

3 PK 245

5-11PK 246

11-14AA 416; DA 239; 2T 309

12-15PK 249

16-21PK 250

21-27PK 251

25-274T 336

3

³ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 2:16). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

ГЛАВА 6

1 Елисей, като позволи на младите пророци да разширят жилищата си, кара желязото да плува. 8 Той разкрива съвета на сирийския цар. 13 Войската, която беше изпратена в Дотан, за да залови Елисей, е поразена от слепота. 19 Доведени в Самария, те са освободени с мир. 24 Гладът в Самария кара жените да ядат собствените си деца.

30 Царят праща да убият Елисей.

1. Синове на пророците. Това бяха ученици в едно от училищата на пророците, вероятно този в Йерихон, защото те отишли до Йордан, за да си осигурят дървен материал (ст. 2).

Където живеем. Буквално „мястото, където седим пред Тебе“, вероятно мястото, където са се събирали под ръководството на пророка, за да слушат неговото учение. Елисей не е отсядал редовно в това училище, а само от време на време по време на пътуванията си между различните училища. Общата зала, където учениците са се събирали, за да седят в краката на учителя, изглежда е мястото, за което се говори.

Твърде тясно. Учениците, посещаващи това училище, бяха станали толкова многобройни, че вече не можеха да се настанят в наличните помещения. Това беше показателно за преобладаващия интерес към правилното образование, насърчаван както от Илия, така и от Елисей.

Да тръгваме. Предложението не дойде от Елисей, а от учениците. Тези млади мъже не се страхуваха от работа. Една от целите на училищата на пророците беше да дадат на учениците практическо обучение за живота. Младите мъже бяха обучавани да работят като хората около тях, защото не трябваше да се откъсват от онези, на които беше тяхна отговорност да служат. Обучението на ръката беше в пълно съответствие с обучението на ума и сърцето.

Вървете. Фактът, че от Елисей е било поискано разрешение и че именно той е дал заповедите да се продължи с проекта, показва, че пророкът е бил човек с власт, под чието ръководство са били различните училища.

3. Съгласете се. Тоест, „съгласете се“ или „любезна съгласност“ да дойдете с нас. Първоначално те бяха поискали разрешение да отидат и да свършат работата сами, а сега поканата беше отправена към Елисей да ги придружи.

Ще отида. Елисей беше човек от народа. Той се чувстваше еднакво добре както с царе и генерали, така и с работниците в ежедневието им труд. Никога не се държеше настрана. Където и да е имало възможност да служи, където и да е било добре дошло присъствието му, там е желаел да бъде. Колкото по-велик е бил лидерът, толкова по-голяма е била готовността да служи.

Върхът на брадвата. Юдеите са използвали желязо за върхове на брадви много рано. В онези дни върхът на брадвата не е бил по-сигурен, отколкото е в днешно време, защото законът на Мойсей се отнася до случаи, в които върхът на брадвата се изплъзва от дървото, докато човек сече дърво (Второзаконие 19:5).

Беше взето назаем. Това беше спонтанен вик от момчето, което режеше дървата. Вероятно не е имало намерение да се обръща към пророка за божествена помощ за намирането на брадвата. Това е бил вик на съвестен млад мъж, който е имал нещастieto да загуби нещо, взето назаем, и който по всяка вероятност е бил твърде беден, за да компенсира загубата.

6. Къде го усещате? Елисей е бил пророк, който чрез Божията сила е възкресявал мъртвите. и четеше какво е в сърцето на друг. Но когато брадвата падна във водата, той не знаеше къде е паднала. Освен ако не им бъде дадено божествено послание, пророците придобиват знание, както правят и техните събратя. Бог е Този, който определя нуждата и подходящия повод за допълнително просветление. Бог не е извършил чудо, за да информира Елисей, че брадвата

беше паднало или къде беше паднало. Това беше нещо, за което беше необходимо чудо, а в такива случаи чудеса не се правят.

Пръчка. Значението на процедурата не е разкрито. Бог не винаги ни казва защо или как се правят определени неща, нито е необходимо винаги да разбираме пътищата Господни.

Плуваше. Тоест, „носеше се“. Беше на дъното, извън обсега на синовете. на пророците. Но чрез божествена намеса то се издигна на повърхността и остана там.

Има хора, които смятат, че има нещо тривиално в такова чудо и че не е било необходимо да бъде извършено. Човекът, в ограниченото си виждане, е склонен да разсъждава, че само във велики неща трябва да се очаква божествена намеса. Но няма скръб или мъка от страна на никое от Божиите деца на земята, а голямото съчувствие на Отца е насочено към нуждаещия се. Божието сърце все още откликва на нуждите на човешките деца и Небето все още действа в тяхна полза. Не минава и ден, без Господ да се намесва в интересите на онези, които Го призовават, задоволявайки техните нужди. Денят на чудесата все още не е приключил. Може да няма Елиса, но по Своя начин Бог работи в полза на Своите деца, които имат вяра в Него.

7. Вземете я. Ако младият мъж е искал да му върнат брадвата, той също е имал роля. Бог е можел да накара брадвата не само да плува, но и да се върне в първоначалното си положение върху дървото. Но Господ обикновено не върши чудеса за хората в неща, които те могат да направят сами. Младият мъж е бил напълно способен да протегне ръка във водата и да извади плаващата брадва и това му е било наредено да направи. Когато Бог ни помоли да вземем, Неговите дарове ще бъдат наши, когато протегнем ръка, за да получим. Непослушанието и неверието ни пазят от много от най-великите Божии благословии.

8. Сирийският цар воюва. По това време Израел и Сирия бяха в състояние на почти постоянна война. Ако не е имало открит конфликт, е имало гранични нападения. По времето, когато Ахав е срещнал смъртта си, израилтяните са тръгнали срещу Сирия, за да си върнат Рамот в Галаад отвъд Йордан (1 Царе 22:3, 4). След смъртта на Ахав Сирия е имала превъзходство над Израел и сега нейните армии отново са били на израилтянска земя. Венадад II все още бил цар в Сирия (4 Царе 6:24).

Такова и такова място. Конкретното място няма значение. В един момент би било на едно място, а после на друго.

Ще бъде моят лагер. Тук се има предвид нещо повече от открит постоянен лагер, защото цялата провинция скоро щеше да знае къде се намира той и щеше да може да информира царя без пророка. Вероятно тази неясна еврейска дума, неутвърдена другаде, се отнася до засада, подготвена за внезапен набег, където е налице елемент на изненада или секретност.

9. Божият човек изпрати. Внимателният съвет, който сирийският цар тайно беше взел със своите служители, беше разкрит на Елисей, който от своя страна занесе тази информация на израилевия цар.

Слизат. По-скоро „слизат“ или „планират да слязат“. Какво Елисей разкрил информацията относно планове, които сирийците имали предвид, така че, след като научил предварително за тези тактически планове, израилевият цар успял да изпрати достатъчно войски на засегнатите места, за да се справи със сирийците по време на пристигането им.

10. Спаси себе си. Тоест, спаси ситуацията, за себе си и за нацията. Знаейки планове на врага, той беше спасен от попадане в капана на врага.

11. Много обезпокоен. Всеки път, когато планът е бил изготвен в най-голяма тайна, врагът щеше да знае подробностите. Ако това се беше случило само веднъж или два пъти, може би нямаше да предизвика тревога, но когато стана редовно, сирийският цар се разтревожи и беше решен да разбере причината.

Кой от нас? Що се отнася до Венадад, изглеждаше, че има само една причина - предател в лагера. Той беше сигурен, че информацията изтича чрез някой, чиито симпатии са към Израел, а не към Сирия, или който е бил подкупен, за да служи на врага, а не на собствената си нация. Нямаше ли някой от тях да разкрие предателя?

12. В своята спалня. Най-добре пазеното и най-недостъпно място в ориенталски дворец. Думите, изречени там, щяха да бъдат наистина тайни, отвъд ушите дори на най-близките приятели на краля.

13. Дотан. Град на редовния път на керваните между Галаад и Египет, близо до равнината Ездрелон и проход, водещ към планините на Самария. Намира се на 22,6 км северно-източно от Сихем и на 16 км северно-източно от Самария. Именно тук група исмаилтяни на път от Галаад за Египет купува Йосиф (Битие 37:17-28). Това място сега е известно като Тел Дота.

14. Изпрати той там коне. Тъй като беше на обичайния път на керваните, Дотан лесно можеше да бъде приближен от голяма рота войници, въоръжени с коне и колесници.

15. Слуга. Евр. Мешарет (виж на гл. 4:43). Този слуга не беше Гиезий, който беше под ужасно проклятие за престъплението си (гл. 5:27). Може би това беше един от пророците-ученици, които бяха придружили Елисей до Дотан. Като бяха свързани по този начин с пророка в неговите трудове, тези млади мъже щяха да получат ценен опит.

Уви, господарю мой! Младият мъж нямаше нито вярата на господаря си, нито силата и смелостта, които идват като резултат от опита.

16. Не бойте се. Колко често Господ говори на децата Си тези успокояващи думи! В житейския си път Божият народ често се оказва в ситуации, които биха го накарали да се чувства несигурен и уплашен, но Бог изявява присъствието Си и говори думи на смелост и надежда (виж Бит. 15:1; 46:3; Изх. 14:13; Числа 14:9; Втор. 1:21; Ис. 43:1; Лука 12:32). Докато Божият народ е на земята, ще възникват трудности и ще трябва да се справяме с опасности. Сатана ще направи всичко възможно, за да накара праведните да се поддадат на съмнение и страх, но през мъглата на несигурността и съмнението гласът на Господа все още идва до нас ясен и успокояващ: „Да се не смущава сърцето ви и да не се страхува“ (Йоан 14:27).

Повече. Когато един Божий човек е обкръжен от враговете на Господа, той винаги може да бъде уверен, че силата, която е с него, е безкрайно по-голяма от силата на врага. Когато армиите на Сенахирим обградиха град Йерусалим и поискаха капитулация, Езекия отправи към народа си подобно послание за смелост (2 Лет. 32:7, 8). Най-слабото Божие дете, привидно само и изоставено на земята, никога не трябва да се страхува от всички сили, които врагът може да изпрати срещу него. С Бог на своя страна той е повече от съперник на най-могъщите войски на злото.

17. Отвори очите му. Най-великите реалности не могат да бъдат видени с плътски очи. Бог и Неговите ангели са невидими за човека без помощта на Господа. С плътските очи можем да виждаме само плътски неща. Духовните неща се разпознават духовно. Най-голямата ни нужда е очите ни да се отворят и да видим Бога и жизненоважното значение на нещата в Неговото царство. Освен ако Бог не ни отвори очите, може да преминем през живота като слепи, никога да не разбираме нещата на Господа, никога да не виждаме жизненоважното значение на праведността или

оценявайки важността на святостта. Когато се молим на Бог, очите ни се отварят и започваме да виждаме важността на най-жизненоважните неща на земята.

Планината беше пълна. Ангелите Божии са постоянните спътници на праведните. Около праведните има пазители-пратеници от небето, през чиито редици е невъзможно злите ангели да проникнат, освен ако светиите, по свой собствен избор, не откажат защитата на Небето. Един човек с Господната помощ е повече от равностоен на най-могъщите сили на земята (виж Пс. 3:6; 27:1, 3; 34:7). Конете и колесниците около Елисей бяха десетки хиляди могъщи ангели, изпратени от Бога да бдят над Неговите слуги.

18. Слепота. Евр. sanwerim, което се среща само тук (два пъти) и в Бит. 19:11.

Произходът на думата е неясен. Някои смятат, че не се има предвид пълна физическа слепота, а само състояние на илюзия, при което мъжете не биха могли да видят нещата такива, каквито са в действителност (вижте Бит. 19:11). Възникват два проблема: (1) Как Елисей би могъл да поведе тази група мъже през 11 мили планински терен до Самария, ако групата е била напълно сляпа? (2) Защо мъжете биха упорствали в целта си да заловят Елисей, виждайки, че подобен опит е безполезен без зрение? Ако слепотата е била пълна, обяснението се крие във факта, че тези мъже са били поразени от „двойна слепота“ (вижте РР 159). Слепотата на душата би ги накарала да упорстват в злия си път въпреки Божията воля. Чудото може да се е разпростирило отвъд страданието на физическата слепота, за да направи възможно Елисей да поведе тези мъже до Самария, както и да ги задържи в целта им да го задържат.

19. Това не е начинът. Подобни случаи, когато враговете на Господа бяха водени до отпогрешни заключения, които им донесоха поражение, бяха например (1) фактът, че Гедеон накарал 300-те си мъже да изглеждат пред мадиамците като непобедима сила (Съдии 7:19–21); (2) появата на водите като кръв в битката с моавците (4 Царе 3:22–23); (3) шумът, който сирийците интерпретирали като шум от приближаващите армии на хетейците и египтяните (4 Царе 7:6). Вижте също Исус Навин 8:15.

21. Към Елисей. Царят се обърнал към пророка за напътствия, а не пророкът към цар. Царят носеше короната на царството, но пророкът говореше в името на Господа. Йорам командваше израилевите войски, но легиони от ангели бяха поставени под заповед на Елисей.

Баща ми. Употребата на тази фраза не показва никаква синовна връзка, а уважението, с което Елисей е бил проявяван от царя.

Да ги поразя ли? Повторението на думите показва нетърпението на Йорам да убие Сирийци, които пророкът беше довел в хватката си. Но фактът, че той не ги е поразил веднага, показва, че е имал известни съмнения относно уместността на подобно действие.

22. Не ги удрай. На Йорам му беше забранено да удря пленниците, тъй като целта на чудото не беше да се убият сирийците, а поне отчасти да им се отворят очите за факта, че е напълно напразно да се опитват каквото и да било срещу Божи пророк.

Чрез пленената еврейска слугиня, служеща на Неemann, сирийците имаха възможност да се запознаят с милостта и силата на Господа. Бог желаше да им даде още уроци относно Неговата любов и неустойима мощ. Ако пленените сирийци не се бяха върнали в родината си и не бяха разказали на сънародниците си какво се е случило, целта на Господа с това чудо нямаше да бъде осъществена.

Щеше ли да поразяш? Би било непроситимо престъпление за израилевия цар да убие хладнокръвно пленници, които беше взел в плен във война. Елисей ясно заявява

на Йорам, че тези мъже са военнопленници и имат пълното право да бъдат третирани като такива. Дори при нормални обстоятелства би било престъпление царят да убие пленници, взети със собствената му ръка. При сегашните обстоятелства престъплението би било още по-осъдително и би поставило Израел и неговия Бог в напълно погрешна светлина пред народа на Сирия.

Пригответе хляб и вода. Тоест, не се отнасяйте с тях като с пленници, а като с гости. Сирийците трябваше да получат нагледен урок за силата на израилтянската религия да прави хората милостиви и добри (вижте Притчи 25:21, 22; Матей 5:44).

23. Храна. Евр. *kerah*, „пир“ или „банкет“. Сирийците получавали не обикновена храна, а такава, каквато се приготвяла за специални поводи. Според неписания закон на пустинята, човек, който приема храна в палатка, става приятел и трябва да бъде защитен.

Те отидоха при господаря си. Когато се върнаха в страната си, сирийците бяха далеч... различна група мъже от това, което са били, когато са нахлули в Израел. От врагове те се бяха превърнали в приятели. Храната, която бяха изяли, беше нахранила не само телата им, но и душите им. Бяха научили урок, който нямаше скоро да забравят.

Не дойде повече. Това беше естественият резултат от рицарското отношение, което Йорам беше оказал на пленниците си. За известно време сирийските набези в Израел престанаха. Йорам беше постигнал с пиршеството си това, което не би могъл да постигне със силата на оръжието.

Добротата се оказа по-мощно оръжие от меч. Когато хората правят добро на враговете си, те правят добро на себе си. Бог е добър не само към праведните, но и към нечестивите, като кара „слънцето Си да изгрява над злите и над добрите“ и изпраща „дъжд на праведните и на нечестивите“ (Матей 5:45). Така че хората трябва да обичат враговете си и да се отнасят с доброта към онези, които им вършат зло. Само чрез такъв дух могат да бъдат прогонени горчивината и раздорите между човешките деца.

24. След това. Не е записано колко време е минало от времето, когато Йорам е приготвил угощението си за сирийските нашественици на Израел, до времето, когато Венадад е обсадил Самария. Трябва обаче да са минали няколко години, защото старият дух на вражда отново се е възродил между двата народа. Каква би могла да е била причината за тази нова война между Израел и Сирия, не е разкрито.

Бен-Хадад. Тоест, Бен-Хадад II. Първият Бен-Хадад е съвременник на Аса (3 Царе 15:18–20). Бен-Хадад II е същият цар, когото Ахав е победил два пъти и към когото е проявил такава неуместна снизходителност, че е получил пророческо порицание (3 Царе 20:1–42). Именно в битка със същия този цар три години по-късно Ахав загубва живота си (3 Царе 22:1–37). Бен-Хадад се споменава няколко пъти в летописите на Салманасар III от Асирия, където се появява в клинопис във форма, която може да се прочете или като Аду-'идри, или като Бир-'идри. Последната форма е предпочитана от асиролозите. В арамейски надпис от Емат той е наречен Бар-Хадад. Асирийците може да са смятали, че Бар означава вавилонския бог Бир, а също така са прочели погрешно Хадад за Хадар, тъй като d и r могат лесно да се объркат в арамейската писменост. Каквото и да е правилното обяснение за произхода на разликата между двете имена, няма съмнение, че Бен-Хадад от Библията, Бар-Хадад от арамейския надпис и Бир-'идри от асирийските текстове се отнасят до едно и също лице. Евр. Бен-Хадад означава „син на Хадад“.

Хадад е името на добре познатия западносемитски бог на бурите. Бир-'идри се появява в асирийските надписи като цар на Сирия чак до 14-тата година от управлението на Салманасар, когато асирийският цар твърди, че е спечелил голяма победа над него и неговите съюзници.

Обсадена Самария. Това не беше малък граничен набег, а сериозна война от най-голямо значение интензивност. Венадад вероятно се е възползвал от времето, когато Салманасар не е участвал в активни кампании в Средиземноморието.

25. Голям глад. Гладовете не бяха необичайни в Израел. По времето на Илия там имаше суша, която продължи три години и половина (1 Царе 17:1 до 8:1; Лука 4:25; Яков 5:17), а в дните на Елисей имаше глад в продължение на седем години (2 Царе 8:1). Настоящият глад обаче е резултат от обсадата.

Осемдесет сребърника. Тоест, 80 шекела (912 грама, около 2,5 тройски фунта) сребро за главата на магаре. Магарето е било нечисто за евреите и не се е яло, освен в краен случай; а главата му е била най-лошата и най-евтината му част. Плутарх записва, че по време на глад по време на управлението на Артаксеркс Мнемон, главата на магаре се е продавала за 60 драхми, въпреки че обикновено цялото животно е можело да се купи за половината от тази сума. А Плиний разказва, че по време на обсадата на Казалинум, мишка е била продавана за 200 денарии.

Четвъртата част от каб. Каб е бил равен на около 1,11 сухи кварта (1,2 литра). Пет сребърника означават пет шекела (57 грама, 1,8 тройски унци) сребро. Трудно е да се повярва, че човешките същества могат да бъдат доведени до такива ужасни затруднения, че да ядат такава невъзможна храна, но Йосиф Флавий споменава, че по време на обсадата на Йерусалим от Тит „някои хора са били докарани до такава ужасна мъка, че да претърсват обикновените канализации и старите торове на добитък и да ядат торовете, които намират там“ (Войни ст. 13.7). По-ново тълкуване се стреми да намери в израза „гълъбови торове“ препратка към някаква много евтина и нежелана форма на зеленчуков продукт – най-долната форма на зеленчук, която може да се използва за консумация от човека. Такава идентичност не може да бъде доказана.

26. На стената. Стените на древните укрепени градове са имали широко пространство на върха, защитено от бойници по външния ръб, където са били разположени по-голямата част от защитниците и откъдето са хвърляли камъни или стрели по врага. Изглежда, че царят е обикалял тези защитни съоръжения, окуражавайки войските си и запознавайки се с напредъка на обсадата. Жена на улицата долу или може би от покрива на къща близо до градската стена видяла царя и го помолила за помощ.

27. Откъде да помогна? Положението беше такова, че царят не можеше да помогне. Йорам открито призна, че няма нищо по силите му да облекчи страданието на жената. Ако Господ не ѝ помогне, какво можеше да направи той в това тежко положение?

От пода на хамбара? Йорам, по ирония на отчаянието, насочва вниманието на жената към факт, който тя вече знае твърде добре: че цялата храна, дори при източниците ѝ, отдавна е изчерпана.

28. Какво ти е? Царят първоначално предположил, че жената го моли за храна. Сега осъзнал, че това може би не е било така, а че тя може би е имала някаква друга молба. Може би е смятал, че пред очите на толкова много от населението и защитниците на града, ѝ е отговорил твърде грубо. В края на краищата той все още бил цар и всеки гражданин имал право да се обърне към него за последна молба. Той се съгласил да изслуша молбата ѝ.

29. Сварихме сина ми. Израил беше предупреден от Моисей, че ако се отклонят от Бога, ще бъдат доведени в точно такива затруднения и че родителите ще ядат плътта на собствените си синове и дъщери (Левит 26:29; Втор. 28:53). Това пророчество сега се сбъдна в ужасните си обстоятелства.

изпълнение. Бог предвиди точно какви ще бъдат ужасните последици от прегрешението в крайна сметка и направи всичко, което божествената любов и търпение можеха да направят, за да предотвратят нещата да стигнат до такъв край. Пророчеството на Мойсей имаше друго изпълнение, когато Йерусалим беше обсаден от Навуходоносор (Плач Иеремиев 4:10) и отново при последната обсада на града от Тит (Йосифови войни 6:3:4).

Скрила е сина си. По-трогателно и същевременно ужасно нещастие трудно може да се си представи. В ужасното си положение двете майки бяха сключили шокиращ договор. Единият син вече беше изяден, но втората майка не можеше да се накара да изпълни своята част от сделката. За да спаси сина си, тя го беше скрила и сега първата жена се опитваше да я принуди да го представи, като се обърна към краля. Какво можеше да направи кралят в такъв случай?

30. Разкъсай дрехите му. При тези обстоятелства това изглеждаше единственият възможен отговор на царя. Той не можеше да заповяда на жена да доведе сина си, за да може детето да бъде изядено, нито пък беше в състояние да сложи край на това ужасно страдание. Дрехите му бяха разкъсани, не от скръб или разкаяние като баща му (1 Царе 21:27), а от ужас и смущение.

Вретище отвътре. Вместо да носи вретище отвън, Йорам, изглежда, е облякъл тази аскетична дреха под връхните си дрехи и я е носил по-неоткрито. С такъв похват той вероятно се е надявал да умилостиви гнева на Йехова. Хората са видели във вретището израз на съчувствието на царя към тях в бедата им.

31. Главата на Елисей. Елисей беше призовал народа да се покае и несъмнено им беше дал да се разбере, че ако не се откажат от греховете си и не се обърнат към Господа с цялото си сърце, може да очакват беди и страдания. Царят беше огорчен срещу пророка и сега се опитваше да го обвини за продължаването на обсадата и глада. По този начин той следваше същия курс, както брат му Охозия и баща му Ахав (виж гл. 1:10). Човек, който наистина се разкайваше, би носил вретище открито, а не тайно, и не би се обърнал срещу Божия пророк.

Обезглавяването не е било обичайна форма на наказание сред евреите, но е било често срещано в Асирия и други съседни народи. Със сърце, изпълнено с горчивина и гняв, Йорам сега заплашил Елисей с тази ужасна форма на смъртно наказание.

32. Старейшините седяха. Вероятно сред тях са били не само градските водачи, но и благородниците и първенците на цялата страна. Като такива те бяха най-уважаваните и най-значимите граждани на държавата. В този час на спешност те бяха отишли в дома на Елисей, очевидно за неговия съвет и помощ. Непосредствената им опасност ги накара да признаят силата на Йехова и да потърсят помощ от Неговия пророк. По-късно, когато жителите на Йерусалим се озоваха в подобна криза, Йеремия беше потърсен за напътствия и информация относно волята на Господа (Йеремия 21:1, 2; 38:14).

Преди да дойде пратеникът, Йорам се опита да убие Елисей и изпрати човек с... заповеди да обезглавят пророка. Но преди пристигането му, Господ предупреди Елисей за намеренията на царя, за да може въпросът да бъде ясно изложен пред водачите на страната.

Син на убиец. Ахав, бащата на Йорам, беше виновен не само за кръвта на Навутей, но и за пророците, които бяха убити от Йезавел с негово пълно съгласие. Дори неговият верен слуга Авдия се страхуваше, че ще бъде убит от Ахав, когато му бъде казано да отиде при него с послание относно Илия (1 Царе 18:9). Йорам, син на убиец, притежаваше същите зли черти като баща си.

Изпрати. Палачът вече беше на път, но Елисей не показва никаква загриженост. Той беше пророк Господен и знаеше, че животът му е в ръцете на Бог, а не на милостта на зли хора.

Дръжте го здраво на вратата. Буквално „Притиснете го с [или на] вратата“. Тоест, затворете вратата и я дръжте здраво срещу него, за да не може да влезе. Пророкът не беше направил нищо, достойно за смърт, и не беше осъден за никакво престъпление. Като пратеник на небето, той имаше пълното право да дава инструкциите, които даде, дори и те да отменяха заповедите на царя. Отговорност на владетелите е да защитават, а не да преследват, праведния, спазващ закона гражданин. Убийството е също толкова грешно за царя, колкото и за всеки обикновен човек в царството.

Зад него. Кралят следваше непосредствено след евентуалния палач, за да види дали заповедите му са изпълнени.

33. И той каза. Повдигнат е въпросът чии са тези думи, тези на пратеникът или на царя. Независимо дали царят вече е пристигнал по това време, тези думи очевидно са произлезли от царя. Пратеникът няма право да говори така от свое име. Ако е казал тези думи, тогава е бил изпратен да ги каже от името на царя. Изглежда обаче, че царят вече е пристигнал и самият е говорил. Вярно е, че библиейският разказ не съобщава за действителното му пристигане, нито тук, нито в следващите стихове, но доколкото Елисей е казал, че царят следва след пратеника, идването му не е могло да се забави дълго.

Думите, изречени сега, отразяват ума на царя. Той е ядосан на пророка и на Бога, когото той представлява. Той заявява, че всички беди, през които преминава земята, идват от Бога и Той трябва да понесе вината. Неспособен да излее гнева си върху Бога, Йорам сега ще го излее върху Неговия пророк.

„Какво да чакам?“ Йорам пита защо трябва да се бавя с Бога. Той вярва че Господ произволно е донесъл това зло върху Самария и че следователно Той е отговорен за всички ужаси, които се случват. Това внезапно действие срещу пророка е отговорът на царя на жената, която се е обърнала към него (виж стих 26). Испитан пред очите на войниците и народа, царят в своята дилема е принуден да предприеме някакво действие и решението му е да се обърне към Бога и Елисей. Тъй като Бог е започнал обсадата, Бог няма да направи нищо, за да я сложи край, така че единственият път на Йорам - както се опитваше да убеди себе си - беше да се обърне срещу Бога и да вземе нещата в свои ръце. Това той и правеше сега, като издаваше заповед за смъртта на Елисей.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-33PK 255-261

1, 22 бр. 260

1-7 Изд. 217

5-7PK 260

8-17PK 256

16, 17 DA 40; PK 264

17 Изд. 255; ГК 208; П.К. 590

18-23PK 257

24-33PK 258

ГЛАВА 7

1 Елисей пророкува невероятно изобилие в Самария. 3 Четирима прокажени, осмелявайки се да нападнат сирийската войска, донасят вест за бягството им. 12 Царят, като разбра чрез шпиони, че новината е вярна,

разграбва шатрите на сирийците. 17 Господарят, който не повярва на пророчеството за изобилие, пазейки портата, е стъпкан до смърт в тълпата.

1. Словото Господне. Царят на Израел изрази мнението си и сега Елисей трябваше да разкрие волята Господня. Трябва да се отбележи, че разделението между шеста и седма глава в този момент е изкуствено.

Правилно разделение би било в гл. 6:24, където започва настоящото повествование. Елисей сега приема предизвикателството на царя и разказва какво ще направи Господ. Пред очите на народа Йорам беше обвинил Бога за настоящата криза и след като се обърна срещу Господа, той сега предложи да вземе нещата в свои ръце с надеждата да намери някакво облекчение. Елисей разкрива, че Бог, а не царят, ще осигури облекчение.

Мярка. Евр. сеа. Шест каба се равняваха на една сеа, а три сеа се равняваха на една ефа. Сеата беше приблизително 6,66 сухи кварта (6,4 литра) (вижте том I, стр. 167). Един ден „четвъртата част от каб гълъбови торове“ се продаде за „пет сребърника“ (гл. 6:25).

Но на следващия ден 24 пъти повече пшеница щеше да се продаде за една пета от цената. Или с други думи, сумата пари, с която по време на глада би се купило малко от най-евтиния и най-ненужния продукт, който може да се използва за поддържане на живота, на следващия ден би се купило 120 пъти повече от най-доброто пшенично брашно.

Портата на Самария. В източните градове, където достъпът до градовете е през порти, градските стени, портата се превръща в оживен и процъфтяващ пазар. Когато храната се появи, една от портите на Самария щеше да бъде център на дистрибуцията.

2. Господар. Евр. хашшалиш, буквално „третият [човек]“ или „третият“. Първоначално Думата вероятно е обозначавала третия човек на колесница, както е било при хетейците. Асирийците са назначавали само по двама мъже на всяка от колесниците си. По-късно това се е превърнало в титлата на важен служител в ориенталските дворове. Когато Йеху убил Йорам, неговият шалиш, Бидкар, бил натоварен да се разпореи с тялото на падналия цар (гл. 9:24, 25). Фактът, че този служител е описан като някой, „на чиято ръка се е облягал царят“, показва, че той трябва да е бил човек с известна важност, вероятно служител, който е бил личен придружител на царя и на когото понякога са били поверявани важни отговорности. Именно този служител на следващия ден е трябвало да бъде поставен начело на портата на Самария, където е била предлагана храна за продажба (гл. 7:16–18). Фактът, че този служител е присъствал по това време в дома на Елисей, предполага, че царят също е присъствал (вижте гл. 6:33).

Отговор. Служителят се опита да покаже колко глупаво и напълно невъзможно е току-що направеното изявление на Елисей. По този начин той се опита да защити царя в позицията, която той беше заел, че не се доверява на Йехова.

Да не яде от него. Присмивателят трябваше да бъде личен свидетел на изпълнението на Елисейското слово. пророчество, но поради неверието си няма да му бъде позволено да участва в благословиите, които то ще донесе.

3. При влизането. Тъй като бяха прокажени, на тези мъже обикновено не им беше позволено да влизат в града. Мойсеевият закон изискваше прокажените да останат „извън стана“ (Лев. 13:46; Чис.

5:2, 3). По този начин те бяха извън градските стени, но близо до портата.

Защо седим тук? В по-добри времена хората от града вероятно са снабдявали прокажените с храна. Но сега, поради глада, никой вече не е носил храна на тези нещастни страдалци и те са били изправени пред гладна смърт.

5. В сумрака. Те чакаха до падането на нощта, когато в тъмнината можеха да си проправят път до вражеския лагер, незабелязани от сънародниците си по стените, които биха могли да сметнат плана им за акт на дезертьорство.

Най-отдалечената част. Тоест, най-близкият до града край на сирийския лагер, а не най-отдалечената му част.

6. Да чуеш шум. За подобни примери виж гл. 6:19.

Нае. Използването на наемни войски е било често срещано явление в древността. Амонците наели сирийците за съпротива срещу Давид (2 Царе 10:6 и 1 Летописи 19:6, 7). В променящите се политически отношения на древния Изток, силата на всяка национална група можела в даден момент да се окаже насочена срещу почти всеки друг народ.

Хетите. Вижте стр. 30. Сега съществували само останки от някога могъщото Хетско царство. Но малките хетски държави в Северна Сирия запазили много от първоначалните си войнствени характеристики и техните сили могли да представляват сериозна заплаха за армиите на Сирия.

Царе на Египет. Това е времето на Двадесет и втората династия на Египет (вижте 1 Царе 14:25), когато столицата е била в Бубастис в източната Делта, а Египет е бил управляван от династия на либийски царе. „Царе на Египет“ несъмнено се отнася до определени второстепенни и спомагателни царе, а не до самия цар на Египет.

7. Те станаха и избягаха. Картината е една дива и стремителна бягство. Вярвайки, че са обкръжени от врагове отвсякъде, сирийците се втурнаха от лагера, мислейки само за собствената си безопасност. Всичко беше изоставено.

8. Ядоха. Прокажените първо помислиха да задоволят гризещия си глад. След това откликнаха на естествения импулс да си почерпят със съкровището, което просто чакаше да бъде отнесено.

9. Не се справяме добре. Те не се справяха добре, но отдавна го разбираха. В града мъже, жени и деца гладуваха, но през цялото това време прокажените се интересуваха само от себе си. Като позволяваха на сънародниците си да загинат в обсега на изобилюето, прокажените щяха да оцапат алчните си ръце и сърца с кръвта на умиращите. Накрая прокажените осъзнаха, че добрият им късмет им е донесъл както отговорност, така и възможност.

Някаква пакост. Гузната съвест признава факта, че извършителят на злото е цена, която трябва да се плати. Никой не може да съгреша безнаказано. Злото винаги намира път обратно към главата на виновния.

11. Портиерите. Пазителите или пазачите на портата.

12. Сега ще ви покажа. Йорам не можеше да повярва, че предсказаното от Божия пророк действително се е сбъднало. В неверието си той можеше да мисли само за злото в часа на избавлението и благословията. Сирийците бяха изчезнали, но той не вярваше. Храна имаше за вземане, но той не можеше да се накара да приеме този факт. Бог беше мил и добър и беше спазил словото Си, но царят отказа да го признае. Неговата зла и подозрителна природа му попречи да осъзнае, че ужасите на обсадата са отминали и че несъзнавани щедрости ще се окажат за всички, които повярват и приемат.

13. Един от слугите му. Слугата прояви по-голяма мъдрост от царя. Отговорът му беше израз на вяра и практичен здрав разум. Съществуваше вероятността докладът за прокажените все пак да е верен. Защо да не се опитаме да разберем, особено когато това усилие може да се направи с малка цена. В града все още бяха останали няколко коня. Защо да не ги рискуваме в подобна кауза?

14. Две колесници с коне. Буквално „две конски колесници“. Според LXX мъжете са пътували на коне.

15. Към Йордания. Всичко показваше, че сирийците се насочват към дома. Що се отнася до Доколкото е възможно, те следваха пътя, който щеше да ги отведе до Йордан и след това до Дамаск. Най-краткото разстояние до Йордан беше поне 32 км, което е дълъг път предвид обстоятелствата, но еврейските пратеници бяха решени да установят фактите. Всичко сочеше, че сирийците са избягали в ужас, изхвърляйки всичко, което би могло да попречи на бягството им.

16. Според словото Господне. Но не според идеите на царя.

При всякакви обстоятелства си струва да се уверим в словото Господне. Това слово винаги е вярно. Това, което Бог казва, със сигурност ще се сбъдне. Който има вяра в Бога, може да върви по път, който е напълно сигурен. Неверието постоянно бива изобличено от изпълнени пророчества. Ако Йорам се беше обърнал към Господа, можеше да даде на народа си послание на надежда. Ако беше приел думите на Елисей, можеше да почива в мир и да даде на народа си пример за смелост и доверие. Човек винаги губи, когато отказва да повярва на словото Господне. Вярата в Бога е пътят на мъдростта и живота. Тя носи на човека радост и мир в този свят и посочва пътя към вечен мир в отвъдния свят.

17. Пази портата. В такъв час това беше важна отговорност. При новината за бягството на сирийците в съзнанието на всички щеше да има само една мисъл - да излязат през градската порта и да си намерят храна. Ситуацията не беше лесна за овладяване. По всяка вероятност царят в този важен час също е решил да заеме позиция на градската порта, може би над нея, на градската стена, откъдето щеше да има добра гледка както към града, така и към сирийския лагер.

18. Това се случи. В този и следващите стихове авторът до голяма степен повтаря това, което е казал вече е казал. С очевидно задоволство той отново заявява предсказанията на Елисей и думите на съмнение на офицера и показва отново колко напълно са се изпълнили предсказанията на пророка.

Именно чрез подобни преживявания Господ бавно привличаше децата на Израел се върна отново към вярата и послушанието, и към религията на бащите си. В продължение на много години народът се покланяше на идоли. Както свещениците, така и управниците бяха зли. Царете взеха водеща роля в отстъпничеството и беззаконието. Несправедливост, безнравственост, невъздържание и жестокост се виждаха навсякъде. Храмовете на поклонение станаха седалища на беззаконие. Божият избран народ се беше отклонил далеч от праведността и пътищата на святостта и мира. Те трябваше да научат отново за Бога, че Той е мил и добър, че обича Своя народ и че желае те да ходят по пътищата на милостта, справедливостта и истината.

При сегашните обстоятелства на Израел тези уроци бяха изключително трудни за научаване. Обикновените мерки не бяха достатъчни. Затова бяха изпратени мъже като Илия и Елисей, които провъзгласяваха послания на укор и призив и вършеха необикновени чудеса. Резултатът беше, че мнозина бяха върнати отново към разума и праведността, към вярата и послушанието към Бога. Светите Божии мъже живееха пред своите събратя живота и любовта на Бога и в резултат на това нов дух и надежда се завръщаха в сърцата и живота на хората. За пореден път мирът и праведността на небето започнаха да се виждат сред децата на земята. Делото на Елисей не беше напразно.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–20РК 258, 259

1 бр. 259

3–9, 16РК 258

ГЛАВА 8

1 Сунамитката, след като напусна страната си седем години, за да избегне предизвестения глад, заради чудото на Елисей, земята ѝ беше възстановена от царя. 7 Азаил, изпратен с подарък от Венадад при Елисей в Дамаск, след като чу пророчеството, убива господаря си и го наследява. 16 Нечестивото царуване на Йорам в Юдея. 20 Едом и Ливна се разбунтуват. 23 Охозия наследява Йорам. 25 Нечестивото царуване на Охозия. 28 Той посещава ранения Йорам в Йезреел.

1. Тогава. Евр. ние, прост съюз, най-често превеждан като „и“. Трябва не може да се тълкува като отнасящо се до времето, сякаш събитията, които ще бъдат разказани, следват хронологично тези от предходната глава. Встъпителното изречение на главата може също така правилно да се преведе като „и Елисей беше казал“. Събитията, разказани в Писанието, не е задължително да се случват в точно съответствие с последователността, в която са били записани.

Този инцидент се е случил известно време след записаното в гл. 4:8–37, но не знаем колко време след това. По времето на възстановяването на сина съпругът е бил все още жив. Но сега има индикации, че може би е овдовяла. Поне съпругът ѝ не се споменава, а инструкциите, дадени да напусне някога просперирания ѝ дом, изглежда са насочени към човек, който е бил без напътстващата помощ на съпруг.

Престой. Елисей проявяваше любезен интерес към хората, на които беше призван да служи. Той Опитваше се да бъде приятел на всички. Където и да можеше да направи нещо, за да облекчи и подобри съдбата на някого, той беше готов да помогне. Предстояха трудни времена и на жената беше даден съвет да замине за известно време, за да пребивава някъде, където ситуацията ще бъде по-лесна, отколкото в дома ѝ в Сунам.

Глад... седем години. Този глад се е случил някъде по време на царуването на Йорам, царят на Израел, но точно кога е невъзможно да се каже. 2.

Направи след поговорката. Жената от Сунам беше научила, че има благословии в пътят на послушанието. Дадените инструкции бяха по Божие напътствие и въпреки че трудностите и изпитанията все още предстояха, резултатите щяха да бъдат много по-лоши, ако тя беше отказала да се подчини на тези инструкции.

Земя на филистимците. Филистимците били заселени върху плодородна равнина между морето и планинските планини на централна Палестина. Това беше земя на изобилие в сравнение със скалистите склонове на централния хребет. Когато в Ханаанската земя настъпи глад, Исаак се пресели в земята на филистимците (Битие 26:1). Авраам, при подобни условия, беше отишъл в Египет, за да пребивава там (Битие 12:10). Ноемин беше пребивавала в земята на Моав „около десет години“ (Рут 1:4). Така че сега, по време на този седемгодишен период на глад, жената от Сунам също се премести в страната на филистимците.

3. За дома си. Сунамитката някога е била заможна. Беше в в дома ѝ, че е била направена стая за Елисей (гл. 4:8–11) и че именно на нейната земя синът ѝ се е разболял по време на жътвата (гл. 4:18, 19). Докато тя отсъствала във Филистия, къщата и нивите ѝ били присвоени от някой друг. Имотът може да е бил поет от местните власти като изоставен от собственика му или някой от съседите може да е поел дома ѝ като свой. Който и да е бил държателят на имота, е отказал да го предаде при завръщането си. Затова тя отправила молбата си директно към царя. Молбите до царя от частни граждани са били често срещани в древния Ориент и

са многократно споменавани в библейския летопис (2 Царе 14:4; 3 Царе 3:16; 4 Царе 6:26).

4. Разговарял с Гиезий. По-точно казано, царят „разговарял“ с Гиезий. Споменаването на Гиезий показва, че инцидентът се е случил, докато Гиезий все още е бил слуга на Елисей, преди да бъде уволнен заради кражбата и измамата му по време на посещението на Нееман.

Всички велики неща. Житейските истории на Илия и Елисей са пълни с много интересни неща. инциденти и имат трогателна и драматична привлекателност. Както царят, така и народът биха се заинтересували да чуят разказите за забележителните дела на тези Божии пророци. Несъмнено историите са били разказвани и преразказвани в дворци и вили, в земята на Израел и в чужбина. Записани, те са били събрани и внесени в свещените летописи на евреите, за наше насърчение и просветление в тази съвременна епоха. Това, което Бог е направил тогава, Той е способен и желае да направи отново и днес. Разказите, които са интересували хората в древността, са разказите, които ни интересуват и вдъхновяват днес. Богът на Елисей все още върши чудеса на благодатта чрез Своите избрани слуги във всички части на земята. Никакви истории не достигат до смъртните уши с по-голям интерес и по-трогателна сила от тези, които разказват как Бог чрез Своите човешки посредници извършва могъщите Си чудеса.

5. Докато разказваше. В драматичния момент, когато Гиезий разказваше на царя как Синът на сунамитката бил възкресен от смъртта към живот, самата жена се появила. Такива инциденти не се случват просто така. Бог е жив и участва в ежедневните дела на Своите деца на земята. Ангели хранители винаги работят, за да защитават и насочват стъпките на онези, които са под тяхна грижа, към пътищата на успеха и благословията. Същият Господ, който говори чрез Елисей, действа чрез Своите ангели пратеници, за да насочи жената от Сунам към царския дворец точно в точния момент, когато молбата ѝ ще се окаже най-ефективна.

6. Определен чиновник. Евр. сарис, буквално „евнух“. Мъже от този тип обикновено се грижели за жените на източните царе (Естир 2:3, 14, 15; 4:5 [преведено като „камерхер“]; 4 Царе 9:32). Би било редно такъв чиновник да придружи жената и да се погрижи за нейните интереси.

Всички плодове. Не само имуществото трябвало да бъде върнато на жената, но тя трябвало да бъде обезщетена и за всички продукти от земята, които по право са били нейна през годините на отсъствието ѝ и за които очевидно не е получила нищо в замяна.

7. Елисей дойде в Дамаск. Дамаск беше столицата на царя, който неотдавна го потърси, за да отнеме живота му (4 Царе 6:8–15). Дали щеше да се отнесат добре с него, докато беше в Дамаск, или дали сирийският цар отново щеше да поиска живота му, не беше сигурно. Елисей имаше някои претенции за благоволенieto на Венадад, защото беше излекувал Нееман от проказата му и също така беше отговорен за освобождаването на сирийските сили, попаднали в ръцете на Йорам (гл. 6:22). От друга страна, именно Елисей беше отговорен за осуetyаването на плановите на Венадад срещу Йорам (гл. 6:9–12) и именно той предсказа позорното отпътуване на сирийските армии при обсадата на Самария (гл. 7:1–7). Но независимо от отношението на сирийския цар, Елисей отиде в столицата на Сирия. Интересите на делото Господне винаги бяха пред собственото му удобство или безопасност.

Божият човек. Без съмнение цяла Сирия познавала Елисей като този, който бил изцелил Нееман. на проказата му. Когато Венадад се разболял и Елисей се оказал в града, това щело

Съвсем естествено беше новината за неговото присъствие да бъде отнесена до царя, за да може и той да посети този Божий човек.

8. Азаил. Очевидно важен служител в сирийския двор. Високото уважение, с което се е ползвал от царя, се вижда от факта, че Венадад му е поверил важната задача да се свърже с Елисей относно неговото възстановяване.

Вземете подарък. В онези дни е било обичайно да се приема подарък, когато се консултирате с пророк (Числа 22:7; 1 Царе 9:7; 3 Царе 14:2, 3; 4 Царе 5:5).

Попитай Господа. Това е чудна заповед, идваща от сирийския цар, и това е забележително свидетелство за успеха на мисията на Елисей. Елисей имал привилегията да види как владетел на народ, смятан от евреите за езически, го признава за Божи човек и го моли да се допита до Йехова. Като дава заповед на Азаил, сирийският цар засвидетелства пред народа си интереса си към Бога на евреите. Той също така дава на народа си да разбере, че вече не смята само сирийските богове за върховни.

Този вид свидетелство, ако израилтяните бяха били верни на мисията си, можеше да дойде от владетелите на много от народите на земята. Първоначалната цел на Бог беше евреите да бъдат като светлина, поставена на хълм, светлина, която трябваше да свети до краищата на света и да разсее тъмнината и невежеството, които бяха влезли в сърцата на хората. Ако имаше повече Елисей, можеше да има повече царе, като Венадад, свидетелстващи за Божието величие. Ако имаше повече вяра и послушание в Израел, щеше да има повече вяра и надежда в света. Провалът на Израел доведе до провал и гибел на народите около него. Спасението на Израел можеше да доведе до спасението на мнозина по света.

Ще се възстановя ли? Само Бог можеше да отговори на въпроса на Венадад. Царят знаеше, че ако Той попита свещениците и пророците на Сирия, но не получи надежден отговор.

Поведението на сирийския цар, отправяйки подобно запитване към Бога на Израел, трябва да се сравни с поведението на Охозия само няколко години по-рано, който попитал „Ваал-зевул, бога на Акарон“, дали ще се възстанови от болестта си (гл. 1:2).

Заради това срамно деяние израилевият цар бил строго порицан от пророк Илия и му било казано, че ще умре (гл. 1:4). Охозия бил съвременник на Венадад и е възможно именно тогава информацията за случилото се в Израел да е достигнала до ушите на сирийския цар. Разбира се, запитването на Венадад към Елисей било нещо повече от запитване; то било покана към израилевия пророк да направи за царя това, което той е направил за Нееман.

9. И така, Азаил отиде. Това беше подчертан акт на уважение и показва уважението, с което се отнасяше Елисей по това време във вражеска земя. По това време пророкът се беше установил някъде в Дамаск или близо до него и именно на това място беше изпратен Азаил.

Всичко хубаво. Дамаск е бил важен търговски център по онова време и е имал в това са едни от най-големите съкровища на Изтока. Сред стоките му могат да се изброят красиви съдове от месинг, сребро и злато, богати брокатени дрехи от коприна и сатен, редки и вкусни храни, бижута с голямо богатство и красота, както и мебели от ароматна и скъпа дървесина.

Товар от четиридесет камили. Изтокът беше отдаден на показност и показност и царят вероятно би искал да покаже по всякакъв възможен начин великолепията на дар, предлаган на пророка. Четиридесет камили, натоварени със скъпоценните си стоки и бавно дефилиращи по улиците, щяха да направят голямо впечатление на хората и веднага щяха да им разкрият

гражданите щедростта и богатството на своя цар, както и уважението, с което се е ползвал пророкът.

Твоят син Бен-Хадад. Това беше термин на уважение, подобен на израза „баща“, използван от учениците, когато се обръщаха към своите учители (гл. 2:12), а слугите към своите господари (гл. 5:13). Йорам използва този термин към Елисей (гл. 6:21) в случай, когато изпитва към Елисей чувство на най-висше уважение и най-дълбоко уважение. Именно по този начин Йоас се обърна към Елисей по време на последната болест на пророка (гл. 13:14). Венадад несъмнено е инструктирал Азаил да използва такъв термин, обръщайки се към пророка, за да покаже на Елисей високото уважение, с което е бил зачитан.

10. Със сигурност можеш да оздравееш. Еврейският текст съдържа отрицание. По този начин Пасажът може да се преведе като „Ти определено няма да оздравееш“, макар и с някои трудности при еврейската конструкция. Изречението е коригирано в полето на еврейската Библия, за да гласи „Ти непременно ще оздравееш“. Промяната е извършена чрез промяна на еврейското отрицание lo' на lo, „на него“. Всички древни преводи и редица еврейски ръкописи са съгласни с това четене в полето. Следователно изглежда необходимо да се обясни по някакъв начин противоречието между това твърдение и непосредствено следващото предсказание „Той непременно ще умре“. Предложени са няколко обяснения; следното изглежда най-разумно: Елисей е давал на царя уверение, че болестта му не е смъртоносна. Самата болест не е била фатална и що се отнася до това, той със сигурност ще живее. Това е посланието, което Азаил е бил насочен да занесе на Венадад. Въпросът, който царят е задал, е бил дали ще се възстанови от болестта си и по този въпрос отговорът е бил ясен - болестта му не е била такава, че да доведе до смъртта му - той може да живее.

11. Докато не се засрами. Елисей изглежда е гледал Азаил право в лицето и е втренчил поглед в него. Дали Азаил преди това е тайно амбиции да седне на трона на господаря си, не е известно. Ако е бил така, може би е подозирал, че Елисей сега чете най-съкровениите му мисли.

12. Познавам злото. Господ знаеше по-добре какво ще направи Азаил в бъдеще, отколкото самият Азаил. Човек рядко планира предварително всички тъмни, гнусни дела, за които понякога става виновен. Една зла мисъл води до друга, а едно зло дело води до друго, още по-зло, докато онзи, който се съгласи да върви по пътя на злото, не се окаже потъващ в дълбините на беззаконието, които никога не би планирал за себе си или не би смятал за възможни.

Да ги провалят децата им. Бъдещият цар на Сирия, в горчивината и омразата, които щяха да се развият в душата му, щеше да се замеси в най-гнусните престъпления срещу народа на Израел. Хората в мир не разбират жестокостите и ужасите, на които могат да станат способни, когато се обърнат към война. Злините, изброени от Елисей, не са били непознати за народите на Изтока, когато тези народи са се отдали на страстите на битката (виж 4 Царе 15:16; Осия 10:14; 13:16; Амос 1:3, 13).

13. Куче? Означава някой, който е низък или презрян (виж 1 Царе 17:43; 24:14; 2 Царе 3:8; 9:8; 16:9). Азаил или изразява изключително смирение, или приема тон на обидена невинност. Той изглежда изненадан и силно шокиран. Може би вече е замислил бъдещия си зъл път, но в момента не би замислил цялото зло, за което с времето ще стане виновен. Когато човек за първи път поеме по път на злото, той би бил силно шокиран, ако му кажат какъв ще бъде крайният резултат от поведението му.

14. Със сигурност ще се възстанови. Хазаил вероятно е повторил съобщението, както му е било указано. Той не го е направил добавете, че Господ е открил, че Венадад със сигурност ще умре.

15. Взе дебел плат. Вероятно завивката, която беше на горната част на леглото. Разпротря го върху лицето на Венадад, като по този начин го задуши. Несъмнено това беше направено по такъв начин, че да изглежда като случайна смърт или сякаш царят е починал от естествена смърт.

16. Петата година на Йорам. За хронологията на царуването на Йорам от Израел вижте стр. 77, 81, 145, 150.

Йорам. За съвместното царуване на Йорам от Юда с баща му Йосафат виж гл. 1:17; 3:1. Историята на царството Юда е тук възобновена от 3 Царе 22:50, където е спомената смъртта на Йосафат.

17. Осем години. За този период, както и за метода на изчисление, вижте стр. 148, 150.

18. За израилевите царе. Има много индикации, че по това време Юдея е била тясно свързана с народа на Израел и е ходила по пътищата на северния си съсед. Един от индикациите е предполагаемото приемане на метода на Израел за хронологично изчисление (вижте гл. 9:29).

Дъщерята на Ахав. Това беше Готолия (ст. 26). Бракът на Готолия, дъщеря Бракът на Ахав и Йезавел с Йорам, син на Йосафат, послужил за скрепяване на съюз между двата народа (2 Лет. 18:1). Такива бракове между управляващите домове на народите, които сключвали съюз помежду си, били често срещани в древния Изток. Юда си спечелила малко освен проблеми от този брак и съюз. Аталия била жена от същия тип като родителите си и щяла да донесе на Юда много проблеми преди смъртта си.

При съюза между двата народа Йосафат се присъединил към Ахав във войната на Ахав срещу Сирия (3 Царе 22:4, 29; той се присъединил към сина на Ахав, Охозия, в строежа на кораби в Ецион-Гевер (2 Лет. 20:35, 36) и се присъединил към Йорам във войната срещу Моав (4 Царе 3:7).

Той върши зло. Това е разказът, който досега е даден за израилевите царе, но Сега и Юда ходеше по злите пътища на северния си съсед. Когато Йорам се възкачи на трона, той изби всичките си братя, на които баща му беше дал големи съкровища от сребро и злато и укрепени градове (2 Лет. 21:3, 4), и въведе груби форми на идолопоклонство (2 Лет. 21:11).

19. За Давид. Вижте 1 Царе 11:36. Чрез потомството на Давид, светлината, която Бог му беше дал, щеше да продължи да свети през всички векове. Нечестиви потомци като Йорам почти угасиха светлината.

20. Едом се разбунтува. Господ не позволи в това време народът на Юда да погине, нито позволи на династията на Давид да приключи, но поради отстъпничеството си, на Юдея беше позволено да понесе известни страдания. Едомитите, които бяха подчинени на Юдея в продължение на век и половина, положили усилия по време на царуването на Йорам да осигурят своята независимост. Когато Бог установи Израел в Палестина, Той планираше в крайна сметка Йерусалим да стане столица на цялата земя, която ще бъде един народ и хора, обединено, щастливо и мирно братство, едно в поклонението на небесния Бог (виж COL 290; DA 577). Но вместо да позволят на светлината на истината да изгрее за другите, те погълнаха тъмнината на народите, които ги заобикаляха.

Издигнали цар. Очевидно те свалили правителството на предишния цар, който държал короната си от Юдея, и избрали за себе си нов и независим суверен, който прекратил плащането на данък на Юдея. Именно Давид направил Едом данък на себе си (2 Царе 8:14). По времето на Соломон Едом сигурно е продължил

васално състояние, тъй като Соломон имал флот в Ецион-Гевер на южните граници на Едом (1 Царе 9:26) и това положение продължило през цялото царуване на Йосафат (1 Царе 22:47, 48).

21. Йорам. Това е съкратена форма на името Йорам и се среща в тази форма тук, както и в стихове 23 и 24. В стихове 16, 25, 28 и 29 това е и формата, използвана за съвременния цар на Израел (ст. 8). В гл. 1:17 и 2 Лет. 22:6 и двамата царе са наречени Йорам, а във 2 Лет. 22:5 царят на Израел е известен едновременно като Йорам и Йорам (виж бележката на стр. 78).

Заир. Това име се среща само тук в Библията. Точното му местоположение не е известно днес.

Всички колесници. Би било трудно да се проникне дълбоко в едомитската територия с голяма сила от колесници. Йорам вероятно продължил на юг само до едомитската граница, където се били събрали враждебните сили на Едом.

Порази едомците. Има известна трудност при превода на еврейския текст на този стих. Изглежда, че значението е, че царят и колесниците му са поразили едомците, които са ги обградили. Под прикритието на тъмнината едомците са напреднали срещу силите на Юда и накрая са ги обкръжили. След като това е открито, колесниците са успели да си проправят път през врага към безопасност.

В шатрите си. Тоест, те избягаха у дома. За значението на израза „в шатрите си“ или „в шатрите си“ вижте 2 Царе 20:1; 3 Царе 8:66. Това беше поражение за евреите, които бяха прогонени от врага и принудени да се върнат по домовете си, без да са постигнали целта си да потушат бунта. Чрез бунта си Едом успя да извоюва независимост.

22. До ден днешен. До времето на написването на тази фраза, Юдея не беше успяла да върне Едом под свой контрол. Изглежда, че Едом е продължил да съществува като независима държава до времето на Йоан Хиркан (134–104 г. пр.н.е.), който отново го е свел до васална зависимост.

Ливна. Град на 15,2 км северно от Лахис (Исус Навин 10:29–31) и вероятно се отъждествява с Тел ешафи, който е на 37,6 км западно и южно от Йерусалим. Вероятно жителите на Ливна са били подпомогнати във въстанието си от атаките на филистимците срещу Юдея по това време (2 Лет. 21:16, 17).

24. Йорам спеше. Относно обстоятелствата около смъртта му вижте 2 Лет. 21:12–19.

В града на Давид. Във 2 Летописи 21:20 се казва, че той е погребан в града на Давид, но не и в гробниците на царете. Предполага се, че царските гробници са били под контрола на група верни свещеници, които са отказали погребението на Йорам там заради злите му дела.

Охозия. Името означава „Йехова е взел“ или „владение на Йехова“. Чрез пренареждане на частите му името става Йоахаз, което понякога е наричано Охозия (2 Лет. 21:17). Във 2 Лет. 22:6 името е дадено като Азария, въпреки че редица еврейски ръкописи запазват името Охозия в този стих.

25. Дванадесетата година на Йорам. На други места се казва, че възкачването на Охозия е станало място в 11-тата година на Йорам. И двете твърдения са верни. За обяснение на очевидното несъответствие вижте гл. 9:29.

Син на Йорам. Според 2 Лет. 21:17 до 22:1, Охозия е най-малкият син на Йорам, като всичките му големи синове са били убити при вражеско нападение срещу царския лагер. Той носеше същото име като чичо си Охозия, син на Ахав, тогава престолонаследник на народа на Израел, а майка му беше Готолия, дъщеря на Ахав и Йезавел (4 Царе 8:18,

27). Йорам вероятно е имал и други съпруги освен Готолия, които може да са били майките на по-големите му синове.

26. Дъщеря на Амрий. Аталия е наречена дъщеря на Ахав (ст. 18). Ахав е син на Амрий (1 Царе 16:28). Следователно Аталия всъщност е била внучка на Амрий. Термините „син“ и „дъщеря“ са били използвани от евреите за всички потомци, независимо колко далечни са те. Христос е бил „син на Давид“, а Давид е бил „син на Авраам“ (Матей 1:1). Тук Готолия е наречена дъщеря на Омри заради важното място на Омри в историята на Израел. Той е основателят на най-важната династия на израилските царе. Колкото и зли да са били тези царе, те са били енергични владетели, които са направили много, за да направят Израел силна и важна нация на Изток. Асирийците са наричали страната Израел „земя Омри“ и дори Ииуй, който унищожил династията на Омри, е бил наречен от тях „син на Омри“.

27. По пътя. Според 2 Лет. 22:3 майка му Готолия била „негов съветник“ да върши нечестие.“ Очевидно царят е бил почти изцяло под влиянието на волевата си майка.

28. Отиде с Йорам. Съюзът между Израел и Юдея все още беше в сила по това време. време и следователно от Охозия щеше да се очаква да придружи чичо си в тази кампания. В предвид на този съюз Йосафат тръгна с Ахав срещу Сирия (3 Царе 22:29) и с Йорам срещу Моав (4 Царе 3:7, 9).

Срещу Азаил. Войните между Израел и Сирия, толкова чести по време на управлението на Венадад, продължиха и по време на управлението на Азаил. По това време Израел беше в настъпление срещу Сирия. Израел беше пострадал много от ръцете на Венадад и несъмнено търсеше възможност да изравни сметките. Смяната на владетелите в страните от древния Изток често беше сигнал за поредица от войни; враговете се стремяха да атакуват, преди новият цар да има време да затвърди позицията си. Азаил е споменат в арамейски надпис от Емат в същата форма, в която Библията изписва името, също и върху плаки от слонова кост, които някога са служили като украса за царското легло. Тези плаки са открити по време на разкопките на северносирийския обект, известен като Арслан Таш. В асирийските документи името се появява под формата на Азаил.

Азаил беше сериозно замесен във война със Салманасар III от Асирия. Според асирийските сведения, Азаил е бил категорично победен в тази битка, като е загубил 16 000 от своите мъже, 1131 колесници, 470 кавалерийски коня, както и лагера си. Салманасар разказва как Азаил е избягал от него, за да спаси живота си, и е бил затворен в царския си град Дамаск. Страната извън столицата е била опустошена чак на юг до Хауран на северните граници на Галаад, след което асирийският цар се е отправил към морския бряг и е получил данък от Тир и Сидон. Салманасар е започнал тази атака през 18-ата година от царуването си, 841 г. пр.н.е. Това е годината, в която Охозия управлява в Юдея, и годината, в която Йорам от Израел е предприел атаката си срещу Рамот-Галаад (виж стр. 82). След сериозния неуспех, който Азаил е претърпял от ръцете на Салманасар, моментът е бил подходящ за Йорам да върне Рамот-Галаад под израилтянски контрол. Именно в опита си да превземе тази крепост няколко години по-рано Ахав загуби живота си (1 Царе 22:3–37).

Раненият Йорам. Въпреки раните, обсадата все пак е успешна, защото Рамот-Галаад пада в ръцете на израилтяните (гл. 9:1, 4, 14, 15).

29. В Йезреел. Ахав имал един от дворците си в Йезреел (1 Царе 18:45; 21:1), който Йорам очевидно продължил да се поддържа като селско убежище.

Да види Йорам. Охозия вероятно останал в Рамот-Галаад известно време след раняването на Йорам. По-късно, вероятно след като градът бил превзет, той се отправил към Йезреел, за да посети ранения си чичо. Това посещение довело до собствената му смърт (4 Царе 9:27).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

7-10РК 255

13 4Т 90, 492

24-27РК 214

Свалянето на дома на Омри

4

ГЛАВА 9

1 Елисей изпраща млад пророк с инструкции да помага Йиуй в Рамот-Галаад. 4 След като пророкът изпълнява посланието си, бяга. 11 Йиуй, провъзгласен за цар от войниците, убива Йорам в полето на Навутей. 27 Охозия е убит в Гур и погребан в Йерусалим. 30 Гордата Езавел е хвърлена през прозорец и изядена от кучета.

4

Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 6:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

1. Пророк Елисей. Разказите за Елисей са прекъснати в гл. 8:16 с разказа за царуването на Йорам в Юдея и това на сина му Охозия. Сега разказът се връща отново към Елисей. Може да се повдигне въпросът: След дългия разказ за делото на пророка (гл. 2:12 до 8:15), защо разказът не продължава до края на кариерата на Елисей? Отговорът е, че книгата на царете е по същество летопис на царете на Израел и Юдея, подредени в хронологичен ред. Събитията с Илия и Елисей, макар и важни, са вмъкнати в летописа на царете. Настоящият инцидент, свързан с Елисей, се вписва в последните дни от живота на Охозия и Йорам и именно в разказите за царуването на тези царе е вплетен този инцидент.

Едно от децата. Елисей вече беше свързал със себе си редица пророци-ученици, които постоянно му помагаша в изпълнението на многобройните му отговорности. Самоличността на този човек не е известна. Раши, еврейски учен от 11-ти век, казва, че това е бил Йона, който е споменат в гл. 14:25 като упражняващ пророческия си сан по време на управлението на Йеровоам II. Но това едва ли е вероятно, тъй като Йеровоам започва да царува едва около 50 години по-късно. Няма основание за равинското предположение, че Йона е бил пратеникът, за когото става дума.

Кутия. По-скоро „флакон“ или „флаконт“ (виж 1 Царе 10:1). В онези дни маслата и мехлемите са били носени в съдове, изработени от глина, камък или стъкло, като много такива са били открити в Египет и Месопотамия.

Рамот-Галаад. Царят на Израел току-що беше ранен при обсадата на Рамот-Галаад и се беше върнал в Йезреел. Досега в разказа не се споменава дали обсадата е била успешна, но продължението го показва.

2. Йеху. Библийският разказ не дава подробности относно произхода на Йеху или града, от който е роден. Произход, различен от това твърдение, че е син на Йосафат. Той се споменава няколко пъти в асирийските записи. Салманасар III, в летописен фрагмент от 18-ата година от царуването си (общоприета като 841 г. пр.н.е.) - същият летописен запис, в който споменава поражението на Азаил - също споменава получаването на данък от Иауа мар Хумри, или „Йеху, син на Омри“. Този надпис, когато се вземе заедно с надписа от 6-ата година на Салманасар (виж стр. 81, 159), когато асирийският цар се сражава с Ахав в битката при Каркар, ни позволява да синхронизираме с асирийската история не само последната година от царуването на Ахав, но и годината на смъртта на Йорам в Израел и възкачването на Йеху.

Неговите братя. Тоест, неговите събратя или другари, служителите, свързани с него (вижте стих 5).

Носете го. Буквално „накарайте го да влезе“. Пратеникът трябвало да отведе Йеху в друга стая, където да може да разговаря с него тайно.

Вътрешна стая. Буквално „стая в стая“ (виж 1 Царе 20:30 и 22:25). Не непременно тайна, а лична стая, където пратеникът можел да общува насаме с Йеху.

3. Излей го на главата му. Първоначално задачата да се помагае Ииуй за цар беше дадено на Илия по същото време, когато му е било наредено да помагае Елисей за негов наследник (вижте върху 1 Царе 19:16).

Бягство. Цялата сделка трябваше да се извърши бързо и тайно. След като мисията му беше изпълнена, младият пророк трябваше незабавно да си тръгне, без да чака нито разпит, нито евентуална награда.

4. Младият мъж. LXX и сирийският език имат този израз само веднъж.

5. Седяха. Вероятно в двора, защото според следващия стих Йеху, върху след като бил информиран, че съобщението е за него, „влязъл в къщата“.

Йеху каза. Очевидно Йеху е бил отговорен за събирането. Сега той е бил командир на израилевите сили. По времето, когато царят си тръгнал от Рамот-Галаад, градът може би все още не е паднал, защото боевете все още са били в ход. Царят може би е използвал раната си като претекст, за да се отдалечи от армията и да избегне трудностите и опасностите на битката. Йеху продължил обсадата и в крайна сметка успял да превземе града. В целия Израел той щял да бъде смятан за национален герой.

6. На Израел. Бог все още признаваше народа на Израел за Свой и за негов законен Владетел Той сега избра новия си крал.

Помазах те за цар. Това беше определена задача от Бога. Беше дошло времето за нов цар, който щеше да сложи край на злините на династията на Омри. Това беше както час на възможност, така и на отговорност за човека, който сега щеше да поеме короната в Израел.

7. Домът на Ахав. Йорам беше син на Ахав, както и Охозия, който беше предшествал Йорам на трона. Домът на Ахав сега щеше да бъде унищожен заради беззаконието си.

Отмъсти за кръвта. Никой не може да пролее невинна кръв безнаказано. Господ бди над Своите собствени и ще отмъсти за избраните Си по Своя начин и във времето, което сметне за най-добро. Човекът, в ограничеността на зрението си, може не винаги да разбира защо денят на възмездие се отлага. В нетърпението си той може да си помисли, че Господ е забравил и че на вършителите на зло ще бъде позволено да продължат по нечестивите си пътища безнаказано.

Всички слуги. Това показва, че повече от избраните Божии пророци са били замесени в общото преследване, водено от дома на Ахав срещу поклонниците на истинския Бог.

От ръката на Йезавел. Йезавел беше основният подстрекател на преследванията в Израел, но тя не би могла да ги извърши сама. Ако Йезавел беше виновна пред Бога, тогава и онези, които работеха с нея и бяха водени от същия дух, също бяха виновни.

8. Целият дом. Съдът върху дома на Ахав, при който цялото семейство беше унищожено, може да изглежда необичайно строг, но само поради пропуск да се вземат предвид определени факти относно Божиите отношения с Израел. Когато Бог организира теократичната държава Израел на Синай, Той въведе тежки граждански наказания. Строгата дисциплина беше необходима, за да се постигне разумна степен на морална праведност. С установяването на монархията се появи нов проблем. Тъй като властта на царя беше абсолютна, в страната нямаше власт, която да подведе под отговорност престъпленията на царя. В подобни случаи Бог често ставал изпълнител на гражданско наказание. По-опасно било да се пренебрегне неправомерното поведение на царя, отколкото да се подминат злите дела на някой от поданиците. Поради високата позиция, заемана от царя, влиянието на злия му пример било съответно голямо. Следователно наложеното наказание често било тежко, както в случая с Ахав и неговия дом, или в случая с Давид, когато 70 000 мъже загинали след греха на Давид при преброяването на Израел (2 Царе 24). Но строгостта на наказанието била продиктувана от мерките, необходими за ограничаване на необузданото беззаконие.

Ще отсека. Изразът в този стих означава пълнота на включването. Думите изглежда са били използвани сред евреите от времето на Давид (1 Царе 2:1). 25:22). Когато Йеровоам ходеше по пътищата на злото, този израз беше използван относно неговото потомство, което щеше да бъде отсечено (3 Царе 14:10). Когато домът на Вааса загина, този израз отново беше използван (3 Царе 16:11). И когато Навутей

бил убит и лозето му било присвоено, Илия използвал този израз срещу потомците на Ахав, които били обречени на пълно унищожение (1 Царе 21:21). Сега пророкът отново използва същите думи, за да покаже, че домът на Ахав е щял да сполети нещастна съдба.

9. Като дома на Йеровоам. И двата дома бяха напълно разрушени. Когато Вааша порази дома на първия израилев цар, „не остави на Йеровоам нито жива душа“ (3 Царе 15:29), а когато Зимри унищожи дома на Вааша, той не му остави „нито от роднините му, нито от приятелите му“ (3 Царе 16:11).

10. Кучетата ще изядат Йезавел. Илия беше предсказал тази ужасна съдба, която щеше да сполети нечестивата царица на Израел (1 Царе 21:23; 2 Царе 9:36, 37). Името на жената на Ахав се беше превърнало в синоним на беззаконие. Именно тя беше довела Божия народ до най-срамните форми на идолопоклонство и нечестие. Нейната вина беше ужасна и тя трябваше да срещне ужасна присъда. Наказанието, отредено на Йезавел, никога не трябваше да бъде забравено и трябваше да извика в ума на злодея живо осъзнаване на факта, че съдбата на престъпника е тежка. В земите на Ориента все още има многобройни диви и полугладни кучета, които са мършоядите на селото и които биха погълнали плътта на труп, оставен на открито.

В частта на Йезреел. Беше редно Йезавел да страда там, на мястото на нейните зли дела, където тя беше заплашила Илия с унищожение (3 Царе 19:2) и където беше проляла невинната кръв на Навутей заради лозето му (3 Царе 21:7–15).

11. Всичко наред ли е? Буквално „Мир ли е?“ Същият въпрос се появява и в стихове 17, 18, 19 и 22. Внезапната поява на пратеника, това, че той е отделил Йеху настрана за тайна среща, и прибързаното му заминаване повдигнаха въпроси относно целта на посещението. Всички знаеха, че пророческият пратеник не е дошъл по някаква обикновена задача. Дали е донесъл добро или лошо послание? Дали е имало някаква внезапна криза, която е изисквала услугите на армията другаде?

Луд човек. Буквално „луд“, от глагола „да бъдеш луд“. Този термин е бил използван презрително, както в Йер. 29:26 (вж. Осия 9:7).

Познавател човека. Тези думи подсказват, че Йеху може би е подозирал, че служителите са замесени в целия план да го направят цар.

12. Това е лъжа. Не, те дори не бяха предположили целта на пророка, но бяха нетърпеливи да узнаят. Защо да се опитват да го пазят в тайна? Йеху би могъл да им разкрие въпроса още тогава. Библийският разказ живо изобразява развълнуваното любопитство на офицерите относно важното послание, което те знаеха, че току-що е било дадено на командващия генерал на израилевите армии.

13. Постави го под него. Откровението на пророческото послание предизвика незабавен промяна във взаимоотношенията на мъжете, събрани в щаба на Йеху. Преди да стане известно съдържанието на посланието, всички те бяха другари по оръжие, съофицери в служба на своя цар. Сега, внезапно, един от тях се отдели от останалите - той беше цар, а другите бяха негови поданици. Единият трябваше да приеме почит, другите трябваше да отдадат почит на своя цар. Затова офицерите веднага свалиха горните си дрехи и ги хвърлиха на земята като килим, по който Йеху да ходи - подобаващ почит към човека, когото Господ беше поставил за цар.

Врѣх. Евр. *gerem*. Буквално „кост“ или „сила“. Точното значение на фразата, която тук е преведена като „върхът на стълбите“, не е ясно, но може да се отнася до някои

архитектурен термин, вероятно повдигната площадка или платформа в горната част на стълбището. От двора, където са били събрани офицерите, може да е имало стълбище, водещо нагоре към площадка или платформа, която би могла да бъде импровизирана като трон, на който новият крал да заеме мястото си пред поданиците си. Офицерите вероятно са правили държавен килим от горните си дрехи нагоре по стълбището и на платформата, така че кралят да има подобаващо положение, от което да приема аплодисментите на поданиците си.

Тръбене с тръби. Това е била призната част от церемонията по коронацията (виж 2 Царе 15:10; 3 Царе 1:39; 4 Царе 11:14).

Йеху е цар. Изглежда е имало незабавно и радостно приемане на генерала като цар. Йеху очевидно е бил високо ценен сред своите колеги офицери; в същото време може да е имало общо недоволство от Йорам и дома на Омри.

14. Заговор срещу Йорам. Бившият цар все още беше жив и уж все още управляваше на трона си. Така че действията, в които Йеху участваше, всъщност бяха заговор срещу Йорам и дома на Омри и Ахав.

Йорам беше запазил Рамот-Галаад. Това е важно твърдение, защото показва категорично, че обсадата е била успешна и че градът е попаднал в ръцете на израильтяните. „Йорам“ вероятно тук означава не толкова човека, колкото народа, който е управлявал. Ако Йорам е напуснал по време на обсадата, Йеху вероятно вече е превзел града от името на царя и е стоял на стража с израилтянската армия, за да предотврати сирийците да го превземат отново.

Заради Азаил. Защото Азаил със сигурност щеше да направи всичко възможно да си върне града при първа възможност. Следователно Израел щеше да трябва да продължи да стои нащрек срещу Азаил, ако Рамот-Галаад искаше да остане под израилтянски контрол.

15. Да бъде излекуван. След като споменава, че Йорам е държал Рамот-Галаад, авторът, за да избегне погрешно схващане, повтаря това, което е казал по-рано (гл. 8:29) за личното завръщане на Йорам в Йезреел, за да бъде излекуван от раните, които е получил по време на обсадата.

Ако това е вашето мнение. Йеху дава първите си заповеди като цар. Вместо да бъде суров и произволен, той иска хората му да знаят, че желанията им трябва да бъдат взети предвид. Ако го сметнат за мъдро и ако са с него в настоящото начинание, тогава мнозина от тях ще изпълнят предложението му.

Никой да не излиза. Ако вест за случилото се стигне до Йорам в Йезреел, Нещата можеха да се объркат със заговорниците. Заповедта отново ясно показва, че Рамот-Галаад е в ръцете на израильтяните, защото ако градът все още беше под обсада, подобни действия нямаше да имат смисъл.

16. Яздеше в колесница. Нямаше време за губене. Йеху положи всички усилия да стигне до Йезреел преди някой да е имал възможност да каже на царя какво току-що се е случило в Рамот-Галаад. Той се вози в колесница, придружен от малка група мъже, но армията беше оставена нащрек в Галаад за евентуална внезапна атака от страна на сирийците.

Йорам лежеше. Йорам още не се беше възстановил от раните си и все още беше затворен в легло в Йезреел. Но продължението показва, че той не е могъл да бъде твърде сериозно болен, защото е бил достатъчно добре, за да се качи в колесницата си и да излезе да посрещне Ииуй (ст. 21).

Да види Йорам. И царят на Израел, и царят на Юда първоначално присъстваха на обсадата на Рамот-Галаад (гл. 8:28). Когато Йорам беше ранен, той се отправи към селската си резиденция в Йезреел и скоро беше последван от Охозия. Ако и двамата царе си тръгнаха преди края на обсадата, това щеше да има обезкуражаващ ефект върху армията и щеше

вероятно може да се тълкува като безразличие или малодушие. Ако докато Йеху и армията са понасяли трудностите и опасностите на битката, царете са си отпочивали в летния дворец, това би обяснило незабавния и необуздан ентузиазъм, с който Йеху е бил приветстван като цар.

17. Кула в Йезреел. Град Йезреел се намирал в началото на долината Йезреел, надолу по която градът гледа към Йордан. Той се намирал на равнина, но се извисявал на склона на стръмен склон от 30,5 м, с гледка към страната чак до Йордан. На запад се откривала гледка през долината Ездрелон до Кармил. Мястото, разположено на това стратегическо място, било възхитително за крепост. По стените на източните градове често имало високи порти или кули, които давали гледка към цялата провинция във всяка посока. На кулата в Йезреел стоял страж, който да следи за всяка опасност, която би могла да заплашва. По време на приближаването на Йеху и неговата дружина, този страж бил на поста си, изпълнявайки вярно дълга си.

Забеляза групата. В далечината се виждаше приближаваща група конници. От това разстояние не беше ясно кои можеха да бъдат те, приятели или врагове, израилтяни или сирийци. Стражът не изчака, докато може да разбере пълните подробности. Можеше да е твърде късно. Веднага щом видя групата да се приближава, той изпрати вест до царя, за да може градът да бъде готов за всякакви евентуалности. Трябва да се отбележи, че Йеху не пътуваше сам; той имаше група мъже със себе си.

Мир ли е? Вижте стих 11. Беше време на война. Рамот-Галаад току-що беше превзет от сирийците и със сигурност можеше да се очаква Азаил да направи опит да си го върне. Нещо повече, армиите на Асирия не бяха далеч. Това бяха времена, когато можеше да се случи всичко. Така че въпросът „Мир ли е?“ беше от повече от обичайното значение и със сигурност беше повече от официален поздрав.

18. Обърни се зад мен. Пратеникът се увери твърде добре, че мисията на Йеху не е мирна, но не му беше дадена възможност да се върне и да предаде подобно послание на царя. Вместо това му беше наредено да се оттегли в тила, докато мъжете продължиха напредването си.

„Не се връща.“ Стражът не откъсваше очи от приближаващата група, опитвайки се да разбере дали намеренията им са приятелски или не. Пратеникът, когото Йорам беше изпратил, трябваше да се върне с доклада си. Когато не го направи, действието му можеше да се разглежда като индикация, че приближаващата група не идва с приятелска мисия. Задължение на стража беше да докладва какво е видял, а не да издава заповеди, и той незабавно докладва на царя, че пратеникът му няма да се върне.

20. Стражът разказа. Каквото и да се каже за царя, стражът реагира енергично и бързо. Той държеше очите си отворени за всеки знак, който би могъл да издаде намеренията на настъпващата група. Незавръщането на втория пратеник не беше добро предзнаменование.

Шофирането на Йеху. Мъжете се познават по действията си. Характерната черта, по която Йеху е бил разпознаван, подсказва, че като цяло той може би е бил човек с движеща енергия, човек, който е мислил и действал бързо. Това, което е правил, вероятно е правил набързо, бързо и енергично. Когато е шофирал, е карал яростно. Като воин, той вероятно е бил смел, енергичен и решителен. Възможно е именно този движещ импулс в живота му да го е довел до командването на израилевите армии. Характерното му яростно шофиране сега го е идентифицирало много преди чертите му да могат да бъдат разграничени.

21. Пригответе се. Йорам се готвеше за собствената си смърт. По-мъдър човек би могъл да прочете по-правилно значението на ясно дадените знаци и да подготви защитата на града, вместо да си поръча колесница, за да излезе да посрещне приближаващия враг. Очевидно е, че Йорам не е бил толкова болен, колкото изглеждаше от прибързаното му тръгване, иначе нямаше да е в състояние да излезе да посрещне Ииуй. Също така е много вероятно да не е подозирал нищо лошо за себе си. Той беше тревожен и загрижен, но може би това е било само относно състоянието на нещата в Галаад.

Излязоха. Двама царе излязоха да посрещнат друг — двама отидоха към гибелта си, а единият да неговия трон. Двамата царе излязоха нищо неподозиращи и невъоръжени. В града нещата щяха да са в тяхна полза. Те щяха да бъдат защитени от стени и вероятно да имат със себе си достатъчно войски, за да се справят с кризата. След дългото и яростно пътуване от Рамот-Галаад, конете на Йеху и неговата дружина бяха изтощени и едва ли щяха да могат да се сравнят с кавалерията от Йезреел.

Срещу Йеху. По-скоро „за да посрещнем Йеху“. Еврейската дума, преведена тук като „срещу“, е от корена „да се обадя“, „да се срещна“ и трябва да се превежда като „срещу“ само когато контекстът го изисква. Царете вероятно нищо неподозиращо са отивали като приятели, очаквайки да срещнат приятел.

Навутей езраелецът. По това време Ииуй почти беше пристигнал в града и двореца. Йорам имаше време да излезе само до нивата, която Ахав беше взел от Навутей. Документите за собственост върху тази нива бяха подписани с кръв. Първо кръвта на Навутей подписа тази нива на дома на Ахав, а сега кръвта на дома на Ахав трябваше да скрепи подписа му (вижте Изх. 20:5). Тази присъда над Йорам беше в съответствие със строгите изисквания на справедливостта. Какво можеше да бъде по-подходящо от това домът на Ахав да плати цената за смъртта на Навутей в тази кървава нива?

22. Мир ли е това, Йеху? Въпросът на Йорам може да се разбира като отнасящ се до ситуация в Галаад. Всичко наред ли беше там, в центъра на войната?

„Какъв мир?“ Тревожният въпрос на Йорам беше посрещнат с грубия отговор на Йеху. Бъдещият цар на Израел не беше дипломат, а воин. Думите му бяха резки и директни. Самото споменаване на мир от Йорам разпали в душата на Ииуй буря от гняв и стоварих върху главата на нещастния цар порой от осъждания, по-жестоки, отколкото биха излезли от устата на пророк.

Блудства на майка ти. Блудства както в духовния смисъл на идолопоклонство и невярност към Бога (1 Лет. 5:25; Ер. 3:3, 8; Ез. 16:15–43; 23:27–30; Осия 2:2–10), така и в буквалния смисъл, тъй като идолопоклонническите религии на Палестина са били култове на плодородието, чиито свещени обреди са включвали най-фрапантните форми на непристойност и неморалност (виж Числа 1:1). 25:1, 2; 1 Кор. 10:7, 8).

Нейните магьосничества. Магьосничествата, консултациите със зли духове, използването на заклинания и амулети, предсказването на съдба и гадаенето от всякакъв вид са били често срещани в религиите на древния Ориент (вижте 1 Царе 28:3, 7–9; 4 Царе 1:2; 17:17; 4 Царе 21:3, 6; Дан. 2:2; Деяния 16:16). На Божия народ е било забранено да участва по какъвто и да е начин в подобни дейности (Изх. 22:18; Лев. 19:26, 31; 20:6, 27; Втор. 18:10–12; 1 Лет. 10:13; Ис. 8:19).

23. Има предателство, Охозия. Еврейският израз е по-кратък и се състои само от две думи, „предателство, Охозия.“ Нямаше време за дълги обяснения. Йорам извика предупредителното послание на племенника си, докато подкарваше конете си с бясна скорост, за да бяга, за да спаси живота си.

24. Опъна лък. Йеху беше обучен войник и затова често използваше лък в личен бой. Това беше една стрела, която той възнамеряваше да не пропусне целта си или да не успее да изпълни предназначението си.

Между ръцете му. Тоест, между раменете му. Йорам бягаше и беше с гръб към Йеху. Той беше ударен в гърба с такава сила, че стрелата премина през тялото му и излезе от сърцето.

Той потъна. Можеше да умре в битка, достойно и славно, сражавайки се срещу врага на страната си. Но той умря от стрелата на човек, който му беше доверен офицер и приятел. Години преди това Илия беше казал: „Ще се случи така, че който избегне меча на Азаил, Ииуй ще го убие“ (3 Царе 19:17). Никой човек, за когото е постановена божествена присъда, не може да се надява да избегне меча на правосъдието (виж Втор. 32:43; Рим. 12:19). Нечестивите не вярваха в древността, а и светът не вярва сега, че Господ има предвид това, което казва, но докато справедливостта изисква беззаконието да отговаря на заслуженото си, дотогава ще се изпълняват Господните постановления срещу злодеите (виж ст. 8).

25. Неговият капитан. Вижте гл. 7:2.

Вдигни го и го хвърли. Ииуй поема върху себе си отговорността да отмъсти за невинната кръв на Навутей. Той знае за нечестията на Ахав и престъпленията на Йезавел и знае, че тези престъпления трябва да бъдат отмъстени с кръв. На полето, където Навутей се е трудил и за което е пролята кръвта му, той заповяда да хвърли тялото на царя.

Яздиха заедно след Ахав. И Йеху, и Бидкар бяха ветерани. Те бяха заедно в армията с Ахав и бяха свидетели на неговите подвизи във войната и действията му в мирно време. И двамата може би са били чути свидетели на горчивото осъждане на Илия срещу царя, когато пророкът произнесе над него Господната присъда след смъртта на Навутей (1 Царе 21:19–24). Поне те знаеха за нея. Произношението вероятно е направило незаличимо впечатление на Йеху, защото той знаеше, че божествената присъда е справедлива. Сега двамата мъже бяха отново заедно, когато Господната присъда беше изпълнена чрез смъртта на Йорам.

Положил му това бреме. Тоест, произнесъл му това пророчество, или горко. Сравнете употребата на думата „бреме“ в Исаия 13:1; 15:1; 17:1; 19:1; 21:1; 22:1; 23:1; 30:6; Наум 1:1; Авак. 1:1; Захария 9:1; 12:1.

26. Наистина съм виждал вчера. Това е формула, използвана в категорично твърдение или клетва. Както сигурно е виждал Господ кръвта на Навутей, така сигурно е, че ще се погрижи кръвта да бъде отмъстена.

За синовете му. Това е първото споменаване на смъртта на синовете на Навутей заедно с бащата. Но за да има Ахав ясно право на собственост върху лозето, е било необходимо да се отстранят синовете. Ако им беше позволено да живеят, царят никога нямаше да притежава лозето безпрепятствено. Следователно можем да разберем как Йезавел, като е убила Навутей, е унищожила семейството му заедно с него. Смъртта на невинните деца със смъртта на също толкова невинния баща прави престъплението на Ахав и Йезавел още по-скандално.

Парцел земя. Същото като „парцел земя“.

27. Той избяга. Охозия едва ли щеше да стои безучастно, докато Йорам беше поразен и тялото му хвърлено в лозето на Навутей. Изглежда, че той се е стреснал повече от преследвачите си, отколкото Йорам, защото не беше поразен веднага.

Изкачването до Гур. Изкачване или хълм близо до Иблеам. Името Гур се среща само тук, а точното място не е известно. Иблеам е на 12,8 км югозападно от Йезреел, по пътя за Самария и Йерусалим. Когато бил преследван, Охозия си поставял за първа цел да стигне до Йерусалим и това е маршрутът, който е избрал. Пътят от Йезреел първоначално се вие по равнината Ездрелон, но след известно време започва да се издига над отдалечените склонове на хълмовете на Самария. Докато колесницата на Охозия се изкачвала по един от тези склонове, преследвачите му се приближили достатъчно, за да го ранят. Иблеам сега е известен като Тел Бел-Аме.

Избягал в Мегидо. Точните подробности на повествованието не са ясни, тъй като според записа в Летописи, Охозия бил заловен в Самария и бил доведен пред Йеху и убит (2 Летописи 22:9). Двете разказа могат да бъдат съгласувани, като се разглежда повествованието в Книгата на царете като общ план, като повествованието в Книгата на царете предоставя допълнителни подробности. Последователността на събитията може да се разбере по следния начин: Охозия, след като бил ранен близо до Ивлеам, променил курса си на бягство, избирайки вместо планинския терен на юг, равнината към Мегидо. Докато бил в Мегидо, той се опитал да избяга на юг, но бил заловен в Самария и се върнал в Мегидо по повикване на Йеху, който бил пристигнал там. След това Охозия срещнал смъртта си чрез екзекуция, подробност, пропусната в по-краткия разказ на Книгата на царете.

28. Към Йерусалим. Йеху позволил тялото на юдейския цар да бъде върнато в собствената столица на царя за погребение. Не било целта на Господа юдейският народ да бъде свързан със северния си съсед в тесен съюз. Йосафат бил смъртен от пророка за това, че оказал помощ на Ахав срещу Венадад (2 Лет. 2:1). 19:2). Поведението на Охозия при подпомагането на Йорам във войната срещу Азаил също беше осъдително в очите на Бога (2 Лет. 22:4, 5). За тази помощ Охозия плати с живота си.

С бащите си. При обичайни обстоятелства нечестивият цар Охозия вероятно не би бил погребан в гробниците на царете в Давидовия град. Тази чест му била отдадена, въпреки връзката му с дома на Ахав, заради произхода му от добрия цар Йосафат, „защото, казваха те, той е син на Йосафат, който търсеше Господа с цялото си сърце“ (2 Лет. 22:9).

29. Единадесетата година на Йорам. Този стих е послепис към летописа за царуването на Охозия, чийто последен елемент е записан в предишния стих. При представянето на летописа на един цар, първият детайл, който трябва да се даде, е годината, в която той е дошъл на трона, по отношение на годината на царуване на управляващия монарх в съседната държава, и това е дадено в гл. 8:25. Там обаче началото на царуването на Охозия е дадено като 12-тата година от царуването на Йорам в Израел, а тук е 11-тата година. Разликата в тези две цифри се обяснява с предположението, че по това време Юдея, в политиката си на сътрудничество със северното царство, е възприела израелската система за хронологично летоброене, която се е различавала от тази на Юдея с една година. Записът от гл. 8:25 очевидно е даден според новата система, според която годината, в която един цар се възкачва на трона, се е наричала неговата първа година. 12-тата година на Йорам би била 11-тата година според системата, използвана преди това, според която „първата година“ на един цар е била първата му пълна календарна година, следваща тази, в която се е възкачил на трона (виж стр. 138, 139; вж. стр. 148).

30. Йезавел чу за това. За Йезавел последният час на гибелта беше дошъл и тя го знаеше. След като беше получила вестта за смъртта на двамата крале, сина си и внука си, тя добре знаеше, че

Нейният ред беше следващият. Тя трябваше да се подготви за последния си миг на земята. И каква подготовка направи тази зла жена!

Тя си боядиса лицето. Буквално „тя си сложи [третира] очите с антимон“. От най-ранни времена ориенталските жени са използвали козметика за боядисване на веждите и миглите си (вижте Йер. 4:30 и Езек. 23:40).

Умори главата си. Тя украси главата си с „гума“ или шапка (виж Исая 3:18), буквално „украси [разкраси] главата си“. Тя беше непокорна и неразкаяла се докрай. Тя се украси с всичките си украшения и облече най-величественото си облекло. Но външното ѝ украшение не ѝ помогна с нищо, нито пред Ииуй, нито пред Божия съд. Пред този трибунал всичко стои такова, каквото е в действителност. Пудрата и боята не покриват вътрешната поквара на сърцето, нито коприната и сатена скриват грозните петна на греха върху душата. Йезавел беше покварена отвътре, въпреки всичките си усилия за външно разкрасяване. Бог гледа сърцето и иска вътрешна украса, а не външна (1 Петрово 3:3, 4). С оглед на мрачното ѝ досие от грехове, Йезавел можеше да облече вретинище и да седне в пепелта. Но гордият ѝ дух отказа да се смири и каменното ѝ сърце не искаше да се поклати.

Погледна навън. Прозорецът вероятно беше в личните ѝ покои, с изглед към вътрешен двор. Поведението ѝ изглеждаше надменно и властно, докато заемаше позиция до прозореца си, за да погледне с горчиво предизвикателство надолу към бунтовника, който точно тогава влизаше през портите на двореца.

31. Имаше ли мир Зимри, който уби господаря си? Буквално: „Мир ли е Зимри, убиец на своя...“ „господарю?“ Зимри беше изстребителят на дома на Вааса (3 Царе 16:8–13), но царуваше само седем дни. В края на този период той загина в борбата със своя наследник. За него нямаше мир. Текстът, такъв какъвто е, кара Йезавел да говори за този злополучен опит на Зимри, сякаш в предупреждение към Йеху. Буквалният превод обаче предава различна мисъл. Той кара Йезавел да се обърне към Йеху като Зимри, сякаш казва подигравателно: „Мир, Зимри, убиец на господаря си?“

32. Кой е на моя страна? кой? Еврейският текст е много по-кратък и по-конкретен, ми „Ити ми“, „Кой е с мен, кой?“ Изразът, в своята краткост и импулсивност, изглежда характерен за Йеху. Той се беше втурнал в двора, чул подигравателния, презрителен поздрав на Йезавел и искаше всичко да приключи бързо— по-бързо, отколкото би му било нужно да влезе в сградата и да сграбчи гнусната жена пред себе си.

Евнуси. Изглежда, че Йезавел е била от типа жени, които са били мразени, дори от тези, които са били най-тесно свързани с нея. Евнусите до този момент са били свикнали да се свиват в робски страх пред нея, готови да изпълнят всяка нейна прищявка. Но очевидно те не са имали голямо уважение към нея, нито любов. Вероятно са я презирали и са ѝ били лоялни само докато това е в техни интерес. Когато се е появила възможност, те са били готови да се обърнат срещу бившия си тиранин. Вероятно са приветствали смяната на управлението. Поне по този начин са се надявали да си осигурят благоразположението на новия си господар.

33. Хвърлете я долу. Гордата, властна, тиранична жена трябваше да загине, защото нейните престъпления. Такова беше изискването на справедливостта и такъв беше Божият указ. Това беше достоен край на нейната наглост и арогантност. Троневи, почиващи върху насилие и корупция, няма да издържат дълго.

Стъпка я. За да ѝ покаже пълното си презрение, докато тя беше в предсмъртните си агонии. Украсеното и изрисувано тяло, което беше така позорно изхвърлено от

прозорец, чиято последна искра живот беше смазана от конете и колелата на колесницата на разярения отмъстител, а царствената ѝ, но осквернена кръв се плискаше по стената на двореца и оцветяваше краката на конете. Йезавел не умря като царица, а като презривно същество, което се беше доказала като такава. Тя беше мразила праведността и сега народът ѝ я мрази. Тя беше презряла Бога и днес светът гледа към нея с ужас и презрение.

Нашето осъждане на Йезавел не бива да ни кара да одобряваме, дори с мълчанието си, варварския подход, който Йеху следваше в отношенията си с нея. Единственото обяснение за метода му на изпълнение на присъда над нея е, че е живял в епоха на насилие. Насилието поражда насилие.

34. Той яде и пи. Дворецът, който някога беше на Ахав, вече не принадлежеше на неговото потомство, защото Йеху сега беше цар. Оставяйки обезобразеното тяло на царицата в двора отвън, Йеху влезе в банкетната зала.

Тази проклетата жена. Ииуй си припомняше, че тази жена е била прокълната от Бога (1 Царе 21:23).

Царска дъщеря. Макар и закоравял воин, Йеху изпитваше в сърцето си нотка на съчувствие и уважение към кралската власт. Тя беше родена дъщеря на цар, на Етваал, свещеник и цар на Сидон (3 Царе 16:31), но беше умряла от смъртта на отвратително същество. Йеху сега желаше поне да ѝ бъде дадено достойно погребение, както подобава на принцесата, която някога е била.

35. Отколкото черепа. Кучетата от Езраел бяха направили за Езавел жива гробница. Тялото на царицата се беше превърнала в храна за полудивите кучета на града. Пророчеството на Илия се беше изпълнило (1 Царе 21:23), справедливостта беше удовлетворена и Навутей беше отмъстен за престъплението на Йезавел срещу него.

36. Словото Господне. Това изглежда е по-пълното пророчество, чието съкращение е 1 Царе 21:23.

37. Няма да кажат. Това може да означава, че самоличността на останките ѝ ще бъде заличена чрез осакатяването на тялото ѝ или че Йезавел няма да остави след себе си гроб. Ако последното значение е последното, останките ѝ ще изчезнат напълно от лицето на земята и хората от бъдещите поколения няма да могат да посочат гробницата ѝ и да кажат, че там е погребана някога гордата царица. Когато тя умре, ще остане само споменът за нейното зло.

Страшният край на Йезавел трябва да ни научи на преходността и нищожността на човешката мощ и слава. Всички подобни неща са от пръст и в пръст ще се върнат. Нейната обреченост призовава всички, които вършат беззаконие, да чуят Божието послание: „Горко на онзи, който строи дома си с неправда“ (Йеремия 22:13).

Йезавел станала символ на долното беззаконие, което твърдящите се за Божии деца щяха да позволят да влезе в редиците им, за да го унижават и оскверняват, и били дадени сериозни предупреждения за това какви ще бъдат произтичащите от това наказания (Откр. 2:20-23).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-3, 6-8РК 214

20 ТМ 333

30-34РК 255

ГЛАВА 10

1 Ииуй, чрез писмата си, нарежда да бъдат обезглавени седемдесет от децата на Ахав. 8 Той оправдава факта с пророчеството на Илия. 12 В къщата за стригане на рога той убива четиридесет и двама от...

Братята на Охозия. 15 Той взема Йонадав в дружината си. 18 С хитрост унищожава всички поклонници на Ваал. 29 Ииуй следва греховете на Йеровоам. 32 Азаил потиска Израил. 34 Иоахаз наследява Ииуй.

1. Седемдесет сина. Колкото и голям да е този брой, не би било невъзможно в една страна където се е практикувала полигамия. Но думата „синове“ тук е използвана в обичайния еврейски смисъл на термина „потомци“. Ахав е бил мъртъв преди 12 години и е оставил голямо потомство.

Йеху пишеше писма. Йеху беше не само смел, но и хитър. В ситуацията, в която се намираше, той трябваше да използва не само сила, но и хитрост. В момента той имаше със себе си в Йезреел само малка група мъже, тъй като основната част от армията беше оставена на стража в Рамот-Галаад. Нямахме как да се каже какъв щеше да е резултатът, ако самият Йеху отидеше в Самария, столицата, където живееше по-голямата част от потомците на Ахав. Тези мъже, сами, със своите поддръжници, може би щяха да бъдат достатъчни, за да смажат новия цар с настоящата му гвардия. Така че Йеху първо щеше да проучи наклонностите на водещите мъже в столицата, като напише писма, преди да направи лично посещение. За „Йезреел“ в LXX се чете „Самария“. Смисълът на пасаж изглежда изисква това тълкуване. Йеху вече беше в Йезреел и изглежда няма смисъл да се изпращат писма до владетелите на този град.

Разбира се, съществува вероятността йезреелските князе да са били в Самария с някаква мисия и следователно да са били включени в обръщението. Тъй като йезреел е бил и царски град, неговите князе би било уместно да бъдат сред призовани да назначат новия цар.

За коментар относно етичните проблеми, свързани с много от войнствените действия на онези, призовани от Бога да изкоренят отстъпничеството, вижте стр. 199.

Тези, които отгледаха. Евр. ha'omenim, приемни бащи. Думата се среща в Числа 11:12 и Исая 49:23, където е преведена като „баща-кърмач“. Те бяха от благородниците на Израел, които действаха като настояници над членовете на царското семейство и се грижеха те да получат подходящо обучение, и които щяха да бъдат държани отговорни за поведението на своите подопечни.

2. Колесници и коне. Йеху отправя предизвикателство към онези в Самария, от които може да се очаква да се присъединят към децата на Йорам и дома на Ахав. Тъй като са добре въоръжени и защитени от здрави укрепления, и тъй като е напълно възможно да се очаква, че ще се бият, за да поддържат дома на Ахав, нека сега приемат неговото предизвикателство. Йеху им беше добре познат като един от най-смелите и способни генерали и имаше под командването си най-добрите мъже от народа. Ако искат да се бият с него, нека го направят.

3. Изглеждате дори най-добре. Точно това се очаква от тези мъже.

Тъй като Йорам бил убит, благородниците, които били пазители на князете, естествено щели да изберат наследник на трона. Йеху създава впечатлението, че точно това очаква от тях и че това е ситуацията, с която е готов да се справи.

4. Изключително уплашен. Това е ефектът, който Йеху се е стремил да постигне, и това е защо е написал писмото, което е написал. Той не е искал война, нито ги е призовавал да се съпротивляват. По-скоро се е опитвал да всее ужас в сърцата им и да ги привлече на своя страна без демонстрация на сила.

Как тогава ще устоим? Това беше добър въпрос - ако царете на Израел и Юда бяха паднали пред мощта на Йеху, как биха могли благородниците да устоят? Йеху, знаейки

нравът на тези мъже, разсъждавал, че те няма да имат смелостта да се бият. Може би луксът и алчността им (виж Исаия 28:1–7; Осия 7:1–6; Амос 6:4–6; Михей 2:2; 7:2–6) ги обезпокоили за борбата. Смелият и умел войник използвал остроумието си, както и мечата си.

6. Ако си мой. Ако тези мъже бяха с Йеху, от тях се искаше да го покажат не само с думи, но и с дела.

До утре по това време. Йеху беше човек, който правеше нещата бързо. Имаха 24 часа, за да изпълнят заповедите му. Йезраел беше на 33,8 км от Самария.

Следователно е имало точно толкова време, колкото е необходимо, за да се разнесат посланията напред-назад, да се убият младите мъже и главите им да бъдат пренесени в Йезреел.

Царските синове. Потомството на царския дом. Някои бяха синове на Йорам, други бяха племенници — всеки от които би могъл да претендира за трона.

7. Поставете главите им. Обезглавяването е често срещано явление в Ориента. Главите на принцовете можели лесно да бъдат разпознати и лесно пренесени. По този начин те щали да представят убедително доказателство на Йеху, че заповедите са били изпълнени и че не е имало опит за предателство.

8. Влизане през портата. Главите на екзекутираните често се излагат публично в източните страни дори и днес. Асирийските скулптури често изобразяват купчини глави пред портите на градовете. Целта на подобни практики, разбира се, е била да се всее ужас в сърцата на всеки, който би си помислил да се съпротивлява.

9. Бъдете праведни. Мъжете от Йезреел бяха невинни за убийството на когото и да е от потомството на Ахав и Йеху публично ги обяви за невинни. Той откровено призна, че именно той е направил заговор срещу господаря си, царя, и го е умъртвил. Но той също така искаше да стане ясно, че не е сам в случващото се – всичко, което беше направил, беше да започне нещо, в което мнозина сега участваха. Докато Йеху беше в Йезреел, водещите мъже на Самария бяха убили цялото царско потомство; следователно сега те участваха заедно с него в опита да се освободи земята от цялото семейство на Ахав.

10. Слово Господне. Чрез пророк Илия Господ предсказа пълното падение на Ахав и неговия дом (1 Царе 21:19, 21, 29). Ииуй се представяше за изпълнител на Божиите постановления. Наистина такъв беше. Но летописът разкрива, че той е бил и егоистичен, импулсивен, безчувствен и жесток. Фактът, че Ииуй е бил използван от Небето за специална мисия, не дава никакво одобрение на всички дела в живота му. За акта си на изпълнение на съд над дома на Ахав той получи божествена похвала (2 Царе 10:30).

11. Избиха всички останали. Не става дума за миналото, а за нова кампания от кланета. Чувствайки се сигурен в позицията си, Йеху започна да унищожават всички, които са имали някаква връзка с дома на Ахав, пряка или отдалечена.

Неговите велики хора. Всички висши служители на двора и всички най-могъщи и влиятелни привърженици на короната в цялата страна.

Неговите роднини. По-скоро негови приятели или познати.

12. Къщата за стригане. Евр. бет-екед хароим, „къща за връзване на пастирите“. Бет-екед вероятно би трябвало да се даде като собствено име „Бет-екед“, а последната дума да се преведе като „на пастирите“ (виж RSV). Мястото вероятно трябва да се идентифицира с Бет-акад на Евсевий и Йероним и със съвременния Бейт Кад, на около 5 км.

(4,8 км) на изток и северно от Ен-Ганим (Дженин). Вероятно е било място за срещи на овчарите от квартала.

13. Братята на Охозия. Не истинските братя на царя, защото те бяха убити от арабите, преди Охозия да се възкачи на трона (2 Лет. 21:17; 22:1), а синовете на братята му, както е ясно от 2 Лет. 22:8.

Слизаме долу, за да отдадем почит. Откровеността на отговора, даден от тези мъже, показва, че те все още не са имали никаква вест за събитията, случили се нито в Йезреел, нито в Самария. Това показва бързината, с която Йеху е осъществил мерките си срещу трона. Изглежда, че по това време е имало близки отношения между царските семейства на Юда и Израел, за да се осъществяват подобни посещения. Вероятно са чули, че Йорам се е възстановил достатъчно от раните си и че е необходимо приятелско посещение от роднините му в царския дом на Юда.

14. Хванете ги живи. Защо първо е била дадена заповед да бъдат хванати живи, преди Не е ясно защо са били убити. Може би, когато чули за бунта и клането на царското семейство на Израел от Йеху, те положили известен опит за съпротива и след това били убити. Чрез Готолия, майката на Охозия и дъщерята на Ахав и Йезавел, тези юдейски князе били свързани с царския дом на Израел и по този начин били включени в „потомството“ на Ахав, който, както е пророкувал Илия, щел да загине (1 Царе 21:21).

15. Йонадав. Когато Йеху напускал Бет-Екед, той се срещнал с Йонадав, който, изглежда, бил на път да го види. Йонадав е син на Рихав, споменат в Йер. 35:6–10, който заповядал на потомците си да водят въздържателен живот, като не пият вино, не строят къщи, не засаждат лозя или ниви. Те трябвало да живеят в шатри. Рихав принадлежал към племето на кенейците (1 Лет. 2:55), един от древните народи на Палестина (Бит. 15:19), тъстът на Моисей в Мадиям бил кенейец (Съдии 1:16), така че по времето на съдиите, Хевер бил живял в Галилея (Съдии 4:11, 17). Когато Израел влязъл в Палестина, кенейците се заселили в Юдейската пустиня (Съдии 1:16). По времето на Саул сред амаличаните живеели кенейци, но те били пощадени от Саул заради добротата, проявена от тях към Израел по време на Изхода (1 Царе 15:6). Рихавитите останали постоянни номади, имащи навици, много подобни на тези на арабите. Техният водач Йонадав изглежда силно е симпатизирал на Ииуй и е желал да придаде лицето на своята власт на новия режим.

Право ли е сърцето ти? Това, което Йеху имал предвид, било: „Право ли е сърцето ти на моето, както е моето на твоето?“ Йеху очевидно бил благосклонен към Йонадав и желаел неговото приятелство и подкрепа. Този строг водач вероятно бил силно недоволен от злите дела на израилския двор и с радост оказал подкрепата си на новия режим.

Дай ми ръката си. Що се отнася до значението на подаването на ръка като акт на вярност, вижте Езек. 17:18. В 1 Лет. 29:24 еврейският израз, който може да се преведе буквално като „те подадоха ръка“, е преведен като „подчиниха се“.

В колесницата. Като знак на особена благосклонност и уважение, Йеху би се радвал да има подкрепата на този влиятелен аскет, който сигурно е бил известен човек в царството по онова време.

16. Вижте моята ревност. Човек, който в сърцето си е истински предан на Господа, няма нужда да придават толкова голямо значение на външната му ревност. Ревността, която Йеху проявявал, изглежда е била пропита с желанието да промотира собствените си лични интереси.

17. Според поговорката. Това, което Ииуй направи, беше както Господ беше предсказал (1 Царе 21:21, 22). Но очевидно той е отишъл отвъд това, което Бог е изисквал от него в неговия

се стараят да премахнат всяка възможна опозиция, защото по-късно Господ заяви, че планира да „отмъсти за кръвта на Езраел върху дома на Ииуй“ (Осия 1:4).

18. Всички хора. Това е индикация, че въпреки реформите на Илия и Елисей, поклонението на Ваал все още е имало силно влияние върху нацията, защото хората са били събрани уж в интерес на някакъв голям празник в чест на Ваал.

19. Всички пророци на Ваал. Това отново е доказателство, че поклонението на Ваал е било далеч от това да бъде унищожен от земята на Израел. Ваал все още имаше много предани последователи, пророци и свещеници, както и поклонници сред народа.

Имам голяма жертва. Ако измамата и хитростта можеха да постигнат целта му, той използваше такива похвати безскрупулно. Неговата антипатия към Ваал може би не е произтичала до голяма степен от преданост към Бога. Последователите на фалшивите религии често са ожесточено настроени един срещу друг. По време на живота на Ахав и Йезавел и по времето, когато Йеху служи на Йорам, няма данни за никакви дълбоки убеждения, които Йеху е имал по въпроса за религията, било то в полза на Йехова, или срещу Ваал. Едва когато домът на Ахав беше смазан и вече нямаше опасност от противопоставяне на Ваал, Йеху зае позицията срещу религията на Йезавел.

Хитро. Това беше хитър трик, за да постигне целта си. Чрез тази хитрост, предварително умело планирана, Йеху си мислеше с един смел, драматичен акт да заличи религията на Ваал от Израел. За съжаление, тя беше по-дълбоко вкоренена, отколкото си мислеше.

20. Прогласете тържествено събрание. Буквално „Осветете тържествено събрание“. Сравнете израза „Осветете... пост“ (Йоил 1:14). Йеху използва език, подобен на този, използван за свикването на най-тържествените празници за Йехова (вижте Лев. 23:36; Числа 29:35; Втор. 16:8).

21. От единия до другия край. Това би включвало не само самата сграда, но и околния двор. Огромните дворове на древните ориенталски храмове са могли да поберат голям брой хора.

22. Свети одежди. Това са били роби и шапки от бял лен. Вероятно е имало различни видове одежди за различните класове поклонници. Носенето на тези свещени одежди е отличавало тези хора като последователи на Ваал.

23. Йонадав. Вижте стих 15. Йонадав вероятно е бил известен с омразата си към Ваал и е бил признат за пламенността си в полза на чистото и просто поклонение на Йехова.

Слуги Господни. Това не би довело до подозрение относно намеренията на Йеху, тъй като присъствието на лица, принадлежащи към друг религиозен култ, би било считано от поклонниците на Ваал за оскверняване на техните обреди.

24. Да се принесат жертви. Беше направена всякаква подготовка за извършването на свещените обреди на Ваал по разкошен начин.

Заради живота си. Човешкият живот беше евтин за човек като Йеху. Той искаше заповедите му да се изпълняват. Ако имаше някаква небрежност при изпълнението на заповедите му, собствените му войници щяха да загубят живота си.

25. Принасяне на всеизгаряне. Не е ясно дали Йеху лично е принесъл тази жертва или е била извършена от негово име от някой от жреците на Ваал. Библията често говори за отделни хора, които са принасяли жертви в смисъл, че са осигурявали жертвите и са ги принасяли вместо тях (Лев. 3:7, 12; 3 Царе 8:63). Действителните жертви вероятно са били жреците на Ваал.

Гвардията. Царската телохранителка на краля. До този момент тя беше разположена отвън, на портата. Присъствието ѝ нямаше да създаде подозрение, тъй като тези войници винаги придружаваха краля.

Градът на дома на Ваал. Точното значение на този израз не е ясно. Един от гръцките преводи гласи „вътрешно светилище“ за „град“. Следващият стих показва, че войниците наистина са влезли във вътрешното светилище на дома на Ваал. Когато влизали в двора, те естествено първо убивали поклонниците, които са били най-близо до тях, и след като са убивали тези в двора, влизали в сградата и накрая в централното светилище, за да завършат там кървавото си дело.

26. Изображения. Евр. машебот, „стълбове“. В онези дни свещените стълбове са били често срещани в Палестина. Смята се, че са били мъжки символи на плодородието. На евреите е било заповядано да разрушат такива стълбове (Исх. 23:24; 34:13) и им е било забранено да издигат каквато и да е „горичка“ (символ на богинята Ашера) или да поставят стълб близо до олтар на Господа (вижте Втор. 16:21, 22).

27. Те събориха. Изглежда, че главният стълб тук, този на Ваал, е бил от камък, защото е бил счупен, докато другите стълбове трябва да са били от дърво, защото са били изгорени (ст. 26).

Къща за оттичане на течение. „Тоалетна“ или „нужна тоалетна“ (виж Ездра 6:11; Дан. 2:5; 3:29). Това е било за проявяват пълно презрение към мястото, което преди е било използвано като свещено светилище.

28. Унищожи Ваал. Макар че Йеху може да е унищожил проявите на поклонението на Ваал от народа на Израел, той със сигурност не е унищожил духа на фалшивата религия. Това, което Йеху направи, беше просто да засегне някои от външните аспекти на религиозния живот на хората. По принцип израилтяните бяха също толкова зли, нечестни, корумпирани и неморални, както преди.

29. Ииуй не си тръгна. Ииуй се бореше със злото, но използваше злото, за да го направи. Грехът никога не може да бъде победено от греха. Злото в една форма никога няма да изкорени злото в други форми. Поклонението към Ваал трябваше да бъде заличено от Израел. Но имаше малко трайно добро, което можеше да се постигне, ако Ваал не беше заменен от поклонението към Бога. Ииуй се провали, тъй като не направи нищо, за да промени сърцата на своя народ. Човек, който самият не се отдръпна от греховете на Йеровоам, които бяха донесли зло на Израел, едва ли би могъл да се надява да избави народа си от тъжните последици от подобно беззаконие.

Златните телета. Това са били най-важните религиозни светилища в страната и бяха сред главните източници на злото на нацията. По това време Ветил и Дан несъмнено са били считани за национални светилища и са заемали същото място в очите на народа на Израел, както и Йерусалимският храм в Юдея. Ако основната цел на Йеху беше праведността и завръщането към Йехова, той щеше да насочи ревността си срещу златните телета на Дан и Ветил, както и срещу дома на Ваал.

30. Защото си постъпил добре. Поклонението на Ваал беше проклятие за земята на Израел и домът на Ахав беше виновен за насърчаването на тази система на фалшива религия. Крайно време беше да се направи нещо, за да се сложи край на злото влияние на дома на Ахав. Беше време също така идолопоклонническата система на поклонение на Ваал да бъде изкоренена от земята. Йеху беше направил много за ограничаване на влиянието на злото и заличаване на източниците на поквара. В това отношение той беше извършил голяма услуга на своя народ и на каузата на праведността и това беше признато от Господа.

От четвъртото поколение. Делото на Йеху беше смесица от добро и зло. До известна степен той беше вършил делото на Господа, но в него имаше и сериозни злини.

методи, които не са имали одобрението на Небето. Неговите потомци, които са управлявали на трона на Израел, са Йоахаз, Йоас, Йеровоам II и Захария. Шалум слага край на династията на Йеуй, като убива Захария (4 Царе 15:10, 12). Домът на Йеуй управлява Израел около век - по-дълго от всяка друга династия. Домът на Йеровоам управлява 22 години, а този на Омри - 44 (24 и 48 включително; виж стр. 145; виж също стр. 136, 138).

31. Не внимаваше. Ииуй беше закон сам за себе си. Той не зачиташе почти праведните повеления, установени от Бога.

32. Да отсече Израел. Значението е, че Господ е започнал да отрязва или подрязва части от територията на Израел. На враговете е било позволено да тормозят границите, предвестник на гибелта, която щеше да сполети целия народ, ако жителите не се върнат към праведността и Бога.

Азаил ги порази. В изпълнение на пророчеството на Елисей (гл. 8:12). Салманасар III твърди, че на 18-ата си година е получил данък от Йеху. Това очевидно е годината, в която Йеху се възкачва на трона (виж гл. 9:2). Тъй като и Салманасар, и Йеху са били врагове на Сирия по това време, Йеху вероятно е сметнал за добре, веднага щом става цар на Израел, да сключи мир с него, като му изпрати подарък. След заминаването на Салманасар за собствената си земя, можело да се очаква Азаил да излее гнева си върху Йеху.

Асирийските царе изглежда не са се завърнали отново по средиземноморските брегове до около 805 г. пр.н.е., при управлението на Адад-нирари III. По този начин Сирия ще има свобода на действие срещу Израел.

33. Галаад и Васан. Това бяха области от източната страна на Йордания, непосредствено на юг от Сирия, лесно достъпни за тези войнствени врагове на Израел.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

11 РК 215, 254

16 ТМ 55; 2Т 147; 4Т 535; 5Т 343

19, 28 РК 215

ГЛАВА 11

1 Йоас, спасен от леля си Йосавее от клането на царското потомство, извършено от Аталия, е скрит шест години в Божия дом. 4 Йодай, като даде заповед на военачалниците, на седмата година го помаза за цар. 13 Аталия беше убита. 17 Йодай възстанови поклонението пред Бога.

1. Аталия. Смъртта на Охозия от ръцете на Ииуй се случва само малко след смъртта на Йорам в Израел (гл. 9:24, 27). Царуването на Ииуй обаче започва преди царуването на Аталия, макар и само с много кратко време, вероятно само няколко дни или седмици. Дали трябва да се придаде някакво особено значение на факта, че разказът за възкачването на Ииуй на трона (гл. 9:12, 13) предхожда този на Аталия (гл. 11:1-3), не може да се определи (виж стр. 145). С оглед на факта, че Ииуй е представен като поемащ инициативата в събитията, водещи до възкачването му на трона (гл. 9:1-11), би било естествено да се очаква авторът на 4 Царе да запази приемствеността на повествованието, като запише провъзгласяването на Ииуй за цар първо. (вижте върху Бит. 25:19; 27:1; 35:29; Изх. 16:33, 35; 18:25).

Да се представи първо Аталия би прекъснало непрекъснатостта на летописа.

Цялото царско потомство. Аталия изглежда е наследила бурния и кръвожаден дух на майка си Йезавел. Като съпруга на Йорам и майка на Охозия, може да се очаква, че тя е доминирала политиката на Юдея през тези две царувания. Влиянието на Израел е оставило силен отпечатък върху Юдея през този период (гл. 8:18, 27). Сега Готолия е продължила сама. Избиването на всичките й роднини в Израел е било...

тежък удар за нея. Преди да могат да бъдат формулирани каквито и да било планове срещу нея в Юдея, тя удари първа. Тя си мислеше, че е напълно унищожила потомството на Давид.

2. Йосавее. Вероятно полусестра на Охозия — дъщеря на Йорам, не от Готолия, а от друга съпруга. Тя е била съпруга на първосвещеника Йодая (2 Лет. 22:11).

Които бяха убити. Йоас беше взет не измежду телата на вече убитите, но измежду князете, които бяха обречени на смърт.

В спалнята. Не в двореца, а в храмовите помещения на жреците. Йосавее едва ли би успяла да скрие детето в двореца, където всичко щеше да бъде под зоркия поглед на царицата. Но в покоите на Храма можеше да се очаква от нея да упражнява голяма степен на контрол.

3. Готолия наистина царуваше. Летописите за царуването на Готолия са кратки. Тя е била презирана до такава степен, че еврейските летописци не са оставили подробности относно естеството на нейното царуване. Въпреки това, от сравнението на 4 Царе 12:5–14 с 11:18 и 2 Летописи 24:7 става ясно, че Готолия е положила усилия да сложи край на поклонението на Йехова и да установи изключителното поклонение на Ваал. Службите в храма изглежда са били преустановени, а самият храм е бил оставен да изпадне в лошо състояние. Свещените съдове на храма, използвани преди в поклонението на Йехова, несъмнено са били предадени на жреците на Ваал.

4. Седмата година. Очевидно от царуването на Аталия. Споменаването на революцията, която сложи край на нейното управление, като станала в „седмата година“, и твърдението, че нейният наследник, Йоас, започнал да царува в седмата година на Йеху (гл. 12:1), правят това ясно.

Йодая. Първосвещеникът по това време сигурно е бил почтен старец, на около 100 години. По време на смъртта си той е бил на 130 години. Той умира преди края на царуването на Йоас (2 Лет. 24:15, 17), който управлява 40 години (4 Царе 12:1). От продължителността на царуването на предходните царе изглежда, че Йодая не е могъл да се роди по-късно от ранната част на царуването на Ровоам, вероятно по време на царуването на Соломон. По този начин той е преживял много години от бурната история на страната си.

Управители над стотици. Пасажът гласи буквално „управители на карийците и на стражата“. Петима от тези мъже са споменати поименно във 2 Лет. 23:1. Карийците вероятно са били чуждестранни наемни войски, използвани за царската гвардия, като например херетийците (виж 1 Царе 30:14; 2 Царе 8:18; 15:18; 20:7, 23; 3 Царе 1:38, 44; 1 Лет. 18:17). Използването на чуждестранни наемници е било често срещано в древния Ориент. Стотниците, поканени от Йодай на тайна среща, изглежда са били командирите на царската гвардия. С такъв смел ход Йодай се е уверил в успеха на мисията си, защото щеше да има на своя страна командирите, чието задължение е било да защитават царя.

Царският син. На капитаните на стражата сега беше показан синът на Охозия, младежът, който беше законният цар на Юда и този, чието задължение беше тези капитан и техните хора да пазят.

5. Заповяда им. Йодай даде заповедите си на дворцовата стража в качеството си на пазител на царя.

В събота. Предполага се, че съботата е била избрана за встъпване в длъжност на новия режим. От друга страна, позоваването на съботата може просто да означава, че системата за разделение на труда в събота е формирала удобен модел за сегашното разпределение на задълженията.

От царския дом. Една рота трябваше да пази самия дворец.

6. Портата на Сур. Наричана още „портата на основите“ (2 Лет. 23:5). Тази порта не е идентифицирана; възможно е да е била портата на двореца, водеща към Храма.

Портата зад стражата. Тази порта също не е идентифицирана; възможно е да е била портата в задната част на двореца. Целта тогава би била да се има пълен контрол над двореца. Изглежда, че уговорката е била на мъжете, които обикновено са на служба в двореца, да е било наредено да запазят позициите си там. Тяхното присъствие не би създавало никакви подозрения.

Разбит. Евр. masach. Тази дума се среща само тук и значението ѝ е неясно. LXX не превежда думата. Много еврейски коментатори я предават като „без разсейване на ума“.

7. Които излизат. Мъжете, които вероятно обикновено не са на смяна в събота.

Относно царя. Стражите, които обикновено не са на смяна в двореца в събота, е трябвало да бъдат в Храма, за да бъдат над младия цар.

8. Нека бъде убит. Всеки, който дори се опита да се приближи до редиците на стражите около царя, трябваше незабавно да бъде убит. В маневрата, която предстоеше да се извърши, най-важният фактор беше запазването на живота на младия цар, защото със сигурност привържениците на Аталия щяха да положат всички усилия да го убият.

10. Копията и щитовете на Давид. Старите копия и щитове на Давид вероятно са били от този път считани за свещени реликви и вече не се използвали от стражата. Подразбира се, че членовете на стражата, които е трябвало да бъдат в Храма този ден, за да бъдат над новия цар, са дошли в Храма невъоръжени. Това е било, за да се разсее подозрението. Ако бунтът е бил планиран за съботата (вижте стих 5), е възможно мъжете да са били уведомени от офицерите си да присъстват в Храма в тази събота с някаква специална цел на поклонение; и ако са били спазващи съботата, това не би създавало подозрение. Ако обаче им е било казано да дойдат в Храма с оръжие в почивния си ден, тайната веднага щеше да бъде разкрита и заговорът щеше да бъде осуетен.

11. Оръжията му в ръката му. Тези мъже бяха готови за незабавни действия. Тези древни Оръжията на Давид бяха виждали много доблестна служба, но рядко бяха носили отговорността, която им беше дадена днес. Опазването на живота на това младо момче придоби драматични размери в светлината на Божиите обещания към Давид (вижте 1 Царе 2:4; 8:25).

Той беше всичко, което остана от онези, които имат право да се наследят от трона.

Десният ъгъл. От гледна точка на изток. Десният ъгъл на Храма беше югът, а лявото беше северът.

До олтара. Олтарът за всеизгаряне стоеше точно пред храмовия портик. Той На преддверието на Храма беше мястото, където царят трябваше да бъде разположен, пред погледа на поклонниците в двора. Войниците бяха строени в няколко редици по цялата предна част на Храма, за да не допуснат никой да влезе там. Изрично беше дадена заповед никой да „не влиза в дома Господен, освен свещениците и служителите на левитите“ (2 Лет. 23:6).

12. Царският син. Младият принц бил скрит в Храма и след като стражите заели позициите си, той бил изведен за церемониите по коронацията, за да заеме мястото си до един от стълбовете (2 Лет. 23:13) на храмовия портик. Това не било обикновено събитие и всяка възможна подготовка била направена в съответствие с неговата важност. Левитите били събрани от цялата страна, както и „главите на бащините домове на Израил“ (2 Лет. 23:2).

Свидетелството. Евр. ха'едут, терминът, често използван в Десетте заповеди.

„Свидетелството“ може да е била книгата на закона. Ако е така, използването на този закон в церемонията по коронацията е трябвало да обозначи предаността на краля към закона Господен, според който той ще регулира живота си и ще управлява народа си. Този пасаж от Писанието е в основата на обичая да се поставя копие от Библията в ръцете на британските монарси по време на коронационната служба.

Бог да пази царя. Буквално „нека царят живее“. Това бяха думите, използвани при коронацията на Саул (1 Царе 10:24), на Авесалом (2 Царе 16:16), Адония (3 Царе 1:25) и Соломон (3 Царе 1:39). В този случай думите бяха нещо повече от повърхностна фраза. От спасяването на живота на това дете щеше да зависи съдбата на династията на Давид. Младият цар щеше да има много врагове. Ако бъдеше убит, това щеше да е краят на пряката линия на Давидовия дом. Викът „Нека царят живее“ се издигна до небето с много тревожни и искрени молитви, както и с нотка на голяма радост. Смяташе се, че Готолия е успяла да унищожи цялото царско потомство (4 Царе 11:1). Когато се разбра, че един от принцовете е бил пощаден и сега е цар, из целия град сигурно се е чул триумфален вик.

13. За гвардията. Нацията вече имаше своя законен крал, а гвардията - своя истински господар. След години на лошо управление от страна на потомък на Ахавовия дом, стражата сигурно е приела новия си цар и новата си отговорност с гръмки викове на радост. Тези викове, смесени с ликуването на народа, достигнали до ушите на омразната царица и я изпълнили с тревога и ужас.

Тя дойде при хората. Центърът на виковете и празненствата очевидно беше в Храма и натам се отправи царицата. Това показва, че е отишла сама. Ако тя повикала личната си гвардия, разположена около двореца, тя вече не се подчинявала на заповедите ѝ, а оставала там, където си била, покорна на заповедите на Йодай (ст. 5, 6).

14. До стълб. На преддверието на Храма, до един от големите му бронзови стълбове (виж 1 Царе 7:15, 21).

Принцовете. Тоест, капитаните. Това бяха командирите на царската гвардия, които бяха заели позицията си до царя.

Целият народ. По това време голямо множество изпълваше двора на Храма. Представители бяха там от цялата страна (2 Лет. 23:2). Ако беше събота, голям брой хора от Йерусалим и околностите щяха да бъдат там. Вероятно Йодай е обявил приготовления за някакъв празник, който е довел в Храма необичайно голям брой хора.

Раздра дрехите си. Един поглед разкриваше, че всичко е загубено. Нейните собствени стражи бяха там, защитавайки новия цар и участвайки в радостните празненства. Готолия стоеше сама, изоставена от всички. Тя не можеше да се надява на нищо и не очакваше нищо. Това беше краят на всичко за нея. Колко различно от сцената от тъмните дни на Павел в римски затвор, когато, изоставен от хората, той все пак имаше уверението, че Господ е с него и го укрепва (2 Тим. 4:17).

15. Без редиците. Или „между редиците“, т.е. „под въоръжен ескорт“. Царицата вероятно е трябвало да бъде изведена извън пределите на Храма, за да посрещне смъртта си, с редица войници от всяка страна на нея.

16. Между другото. Какъв тъжен край за някога гордата и надменна дъщеря на Йезавел! Но това беше смърт, която ѝ подобаваше. Тя умря както майка си, изоставена, презряна и мразена от всички. Йезавел беше стъпкана от коне в собствения си дворец, нейната

Дъщеря ѝ направи последните си стъпки по пътя на конете, водещи към двореца, и там беше позорно убита.

17. Завет. Между Господа от едната страна и царя и народа от другата. Това беше подновяване на древните завети, чрез които народът приемаше Йехова за свой Господ и обещавахе, че ще бъде послушен на Неговите закони. Те вече нямаше да признават Ваал, когото Готолия се беше опитала да замести като господар на земята вместо Йехова.

Между царя. Такъв завет беше отчаяно необходим. По време на последните три царувания правата на народа бяха сериозно нарушени. Управниците нямаха скрупули и правеха каквото си поискат, независимо от правата на народа. Сега, когато нов цар започваше да царува, беше сключено тържествено споразумение, според което царят беше задължен да управлява според законите на справедливостта и пътищата на Господа, а народът трябваше да се подчини на дома на Давид и на Йехова, техния Цар.

18. Домът на Ваал. Дъщерята на Йезавел беше стигнала дотам, че под нейно владичество в Йерусалим или близо до него беше построен истински храм на Ваал. Целта, разбира се, беше той да заеме мястото на Божия храм. Този езически храм сега беше напълно разрушен.

Образи. Евр. салмим. Не е същата дума, преведена като „образи“ в гл. 10:26.

Салмим са били изображения, направени по подобие на самите богове.

Назначени служители. Очевидно Божият дом е бил силно занемарен и дори малтретиран по време на управлението на Аталия и може би на нейния предшественик. Някои предполагат, че Аталия може да е построила дома на Ваал в самите граници на Божия дом, вероятно във външния двор. Някои части от Храма и прилежащите сгради може дори да са били разрушени, за да се осигурят материали за построяването на храма на Ваал. Поне е имало „пукнатини“, които са се нуждаели от обширни ремонти (гл. 12:5–12). Сграда, толкова добре построена като Храма, не би се разпаднала толкова бързо просто в резултат на естествените процеси на разрушаване. Според 2 Лет. 24:7 „синовете на Аталия, тази нечестива жена, бяха разрушили Божия дом; а също и всички посветени неща на Господния дом дадоха на Ваалимите“. След разрушаването на дома на Ваал били назначени служители, чиито задължения вероятно били да наблюдават възстановяването на службите на Господа в Храма и да се уверят, че няма да има бъдещо оскверняване на храмовите предели от симпатизанти на стария режим (виж 2 Лет. 23:19).

19. Портата на стражата. Това вероятно е била главната порта на двореца. Точно това е местоположението не е известно.

20. Те убиха Готолия. Смъртта на Готолия вече беше спомената (ст. 16).

Но това е заключението на разказа за нейното царуване и затова споменаването на смъртта ѝ е уместно. Разказът за царуването на Аталия нито започва, нито завършва според обичайната формула.

21. Седемгодишен. Тъй като този елемент е свързан с разказа за царуването на Йоас, би било по-подходящо целият стих да бъде първи стих на гл. 12.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

12 РК 215

14–16, 18РК 216

ГЛАВА 12

1 Йоас царува добре през всичките дни на Йодая. 4 Той заповяда за поправянето на храм. 17 Азаил е отвлечен от Йерусалим чрез дар от светите съкровища. 19 Йоас е убит от слугите си, а Амасия го наследява.

1. Седмата година на Йеху. Разказ за царуването на Йеху (или Йоаш; двете форми се появяват взаимозаменяемо [ст. 1, 2, 4 и т.н.; вж. ст. 19, 20; гл. 13:1, 10]) започва отново с обичайната формула.

2. Настави го. Вижте 2 Лет. 24:2.

3. Не бяха отнети. Тази ситуация продължи по време на царуването на Аса (3 Царе 15:14) и Йосафат (3 Царе 22:43), и със сигурност по време на царуването на техните наследници Йорам, Охозия и Готалия. Същата ситуация продължи по време на царуването на Амасия (4 Царе 14:4), Азария (гл. 15:4), Йотам (гл. 15:35) и Ахаз (гл. 16:4). Едва по времето на Езекия високите места били окончателно премахнати (гл. 18:4). Но след смъртта му те отново са възстановени от Манасия (гл. 21:3). По този начин, въпреки царуването на толкова много добри царе в Юдея, поклонението по високите места изглежда е продължило практически през цялата история на южното царство. Тези високи места не са били непременно идолопоклоннически светилища. Преди построяването на Храма от Соломон е било обичайно хората да принасят жертви на такива високи места (1 Царе 3:2). Когато Йосия разруши високите места, на свещениците, които преди това са служили там, не беше позволено да се качват „на олтара Господен в Йерусалим, но те ядяха безквасния хляб между братята си“ (2 Царе 23:9). По времето на Манасия „людете все още принасяха жертви по високите места, но само на Господа, своя Бог“ (2 Лет. 2:1).

33:17). Много от тези високи места обаче сигурно са били центрове на покварено и идолопоклонническо поклонение (виж Лев. 26:30; Чис. 22:41; 33:52; 3 Царе 13:33; 4 Царе 17:29; 2 Лет. 14:3; 34:3, 4).

4. Йоас каза. Изглежда, че ходът за възстановяване на Храма е бил открит не от свещеника Йодай, а от цар Йоас. Йодай е бил много стар по това време (виж гл. 11:4). Очевидно възрастният свещеник вече не е притежавал енергията да се занимава с много неща, които са били наистина от голямо значение, и затова е било оставено на царя да поеме инициативата за възстановяването на Храма.

Всички пари. Тук се споменават три различни вида приноси: (1) „Посветените неща“. Пари от хора, които са дали обети на Господа или които са Му посветили определени животни или предмети (виж Лев. 27:2–28). (2) „Парите на всеки, който преминава през сметката“. Тоест, парите, с които е бил оценяван всеки човек. Това е било половин сикъл, независимо дали е бил богат или беден (Изм. 30:13–15). (3) „Парите, които идват на сърцето на някого“. Това се е състояло от доброволни приноси.

5. На тях. Тоест, на самите тях. Това, което се има предвид, е, че всеки свещеник е трябвало да вземе пари от онези, които познаваше. Това очевидно е трябвало да се прави не само в Йерусалим, но и в цялата страна.

Нека поправят. Тоест, свещениците трябваше да имат надзор над работата.

6. Не е бил ремонтиран. Вероятно са били положени някои усилия за ремонт преди Йоас да е бил на трона 23 години, но ако е така, работата е продължила само с половин хъс и е било постигнато малко.

7. Защо не поправяте? Укор към свещениците за това, че не са изпълнили дълга си, като не са завършете ремонта на храма.

Не получавайте повече пари. Очевидно се беше случило, че свещениците получаваха парите и ги използваха за себе си. Царят заповяда това да бъде

спряно и парите да бъдат предадени за целта, за която са били предназначени—ремонът на Храма.

8. Свещениците се съгласиха. Въпросът беше изцяло изваден от ръцете на непокорните свещеници. Те дадоха съгласието си да не се опитват да събират допълнителни средства за тази цел и да позволят работата по ремонта да бъде ръководена от други.

9. Взе един сандък. Това беше по нареждане на царя (2 Лет. 24:8).

До олтара. Олтарът за всеизгаряне, в двора. Според 2 Лет. 24:8, Бил е поставен „отвън пред портата на дома Господен“. Или това са две различни описания на едно и също място, или сандъкът е бил преместен по време на събиранията.

10. Царският писар. Това бил важен служител в двора, който не само вземал грижел се е за кореспонденцията на царя, но вероятно е управлявал и царската кесия. Асирийските скулптури изобразяват писари, които водят отчет за плячката, донесена от чуждестранни завоевания. Тъй като писарят е бил пряко отговорен пред царя, Йоас е бил уверен, че отсега нататък даренията за ремонта на Храма ще се обработват според неговите указания.

Върховен жрец. Това е първият път, когато тази титла се използва от времето на Изхода и завоевание (Лев. 21:10; Числа 35:25; Исус Навин 20:6). Сътрудничеството на първосвещеника с царския писар при надзора на тези средства осигурявало двойна защита срещу всякаква злоупотреба.

Казано. Евр. манах, буквално „да преброя“, „да изброя“ или „да определя“.

11. Да бъдеш уведомен. Евр. takan, „да оцениш“, „да измериш“, вероятно тук в смисъл на „да удостоверявам.“ По това време монетите все още не бяха въведени и благородните метали се оценяваха по тегло.

13. Всякакви съдове. По време на ремонта на сградата на Храма не са били отпускани пари. отклонявани за каквато и да е друга цел, дори не за подмяна на съдове за храмовите служби. Когато работата била завършена, излишъкът бил донесен пред царя и главния свещеник, които наредили да се използва за съдове за дома Господен (2 Лет. 2:1). 24:14). Необходимостта от доставка на нови купи и др. възникнала, защото Готолия била даривала посветените предмети от Божия дом на Ваалим (2 Лет. 24:7).

15. Постъпвали вярно. Това е прекрасно свидетелство за характера на избраните за тази важна отговорност. Същата похвала е отправена и към онези, които по времето на Йоасия са извършили подобно дело на обновление (гл. 22:7). Това е тъжен коментар за характера на свещениците, които с неверието си са направили тази стъпка необходима (виж гл. 12:4–8).

16. Парите за прегрешение. Вижте Лев. 5:15–18; Числа 5:6–8. Според закона на Според Мойсей тези средства по право принадлежали на свещениците и били дадени на тях. Когато постъпвали специални средства за ремонта на Храма, свещениците не били лишени от редовните си дарения. Но когато други средства били внасяни за друга цел, било напълно незаконно свещениците да злоупотребяват с тези средства за свои собствени егоистични цели и по този начин да осуetyават осъществяването на жизненоважни проекти. Най-добре просперира онази кауза, която поддържа най-висока степен на почтеност, което прави възможно доверието и щедростта. Такъв курс осигурява средства, достатъчни за изпълнение на всяка необходима задача.

17. Тогава Азаил. Събитията, споменати тук, се случиха не след дълго след ремонта на Храмът, който е започнал през 23-тата година от царуването на Йоас (ст. 6), същата година, в която

Йоахаз се възкачва на трона в Израел (гл. 13:1). След смъртта на Йодая, Йоас съгрешава и си навлича нападенията на Азаил (2 Лет. 24:15–25).

Гет. Азаил стигнал до този филистимски град вероятно през Бет-Шан, долината Йезреел и крайбрежната равнина; следователно той трябва да е завладял северното царство на Израел (виж гл. 13:3). Гет, толкова далеч от Сирия, сигурно скоро се е върнал под филистимски контрол. По-късно Азария от Юда съборил стената на Гет (2 Лет. 26:6). Местоположението на града е несигурно. Повечето учени са склонни да посочат Арак ел-Меншия, в съвременния Кирят Гат, на 10,4 км западно от Бейт Джибрин (Елевтеропол в новозаветната епоха). Но Бейт Джибрин и Тел есафи (обикновено отъждествяван с Ливна) също са предложени. Място непосредствено северно от Кирят Гат, подкрепено от много израелски учени, е Тел Шейх ел-Арейни, на 10,4 км западно от Бейт Джибрин и на 32 км западно-северозападно от Хеврон.

Към Йерусалим. Когато Азаил превзе Гет, той беше югозападно от Йерусалим и Градът се намирал на удобния път обратно към Дамаск. Вероятно по този повод сирийската войска се изкачила „в Юда и Йерусалим и унищожила всичките князе на народа“ (2 Лет. 24:23). След смъртта на Йодай, юдейският цар и неговите князе „напуснали дома на Господа, Бога на бащите си, и започнали да служат на ашери и идоли“ (2 Лет. 24:18). Когато Захария, синът на Йодай, протестираше срещу това беззаконие, те „го убили с камъни по заповед на царя в двора на Господния дом“ (2 Лет. 24:21). По това време Азаил дошъл срещу Йерусалим, където бил посрещнат от „много голяма войска“, но спечелил победата „с малка дружина“, защото народът „бил изоставил Господа“ (2 Лет. 24:24).

20. Уби Йоас. Когато сирийците си тръгнаха, „те го [Йоас] оставиха в тежки болести“ (2 Лет. 24:25), очевидно тежко ранен. Докато Йоас беше прикован на легло, заговорниците го убиха. Заговорът очевидно беше свързан с отстъпничеството на царя и подлото убийство на Захария, сина на Йодая. Йоас дължеше живота и трона си на верния първосвещеник. Беше акт на подла неблагодарност да убие сина на своя благодетел. Толкова силно беше чувството срещу Йоас, че при смъртта му „не го погребяха в гробниците на царете“ (2 Лет. 24:25).

Мило. Вероятно укрепена зона в северната част на древния йевусейски град, превзет от Давид. Давид е положил много усилия за укрепването на тази зона (2 Царе 5:9; 1 Летописи 11:8), а основното укрепление е завършено от Соломон (3 Царе 11:27). Йоас вероятно е бил затворен в този дом на Мило главно от съображения за сигурност.

Сила. Това място не е идентифицирано.

21. Йозахар. Наричан Завад, син на амонка (2 Лет. 24:26). Йозахар означава „Йехова си е спомнил“.

Йозавад. Наричан „син на Шимрит, моавка“ (2 Лет. 24:26). Йозавад означава „Йехова е дал“. Има интересно съвпадение между имената на тези двама заговорници и последните думи, които синът на Йодай, Захария, изрича, когато е убит с камъни по заповед на Йоас: „Господ да погледне и да го изиска“ (2 Лет. 24:22), което означава: „Нека Господ види и да отмъсти“. Цар Йоас не успява да си спомни добротата на свещеника Йодай към него, но Господ си спомня и отмъщава.

ГЛАВА 13

1 Нечестивото царуване на Йоахаз. 3 Йоахаз, потискан от Азаил, е облекчен чрез молитва. 8 Йоас го наследява. 10 Неговото нечестиво царуване. 12 Йеровоам го наследява. 14 Елисей умира и пророкува на Йоас три победи над сирийците. 20 Моавците нахлуват в земята, костите на Елисей вдигат мъртвец. 22 Азаил умира, Йоас печели три победи над Венадад.

1. Йоахаз. Разказът за смъртта на Йеху и за възкачването на Йоахаз на трона е

намира се в гл. 10:35. Но летописът за царуването на Йоахаз не се появява дотук, поради факта, че царуванията обикновено са подредени в книгите на царете, за да съответстват на реда на възкачване на владетелите на трона.

Само няколко дни, вероятно след като Йеху започнал да царува в Израел, Готолия заел трона на Юда. След това, в седмата година на Йеху, детето Йоас започнало своето дълго 40-годишно управление в Юда. Очевидно е, че затова тези три царувания се появяват в книгата „Царе“ в горния ред: Йеху, Готолия, Йоас. След това в летописа се споменават Йоахаз от Израел и неговият наследник Йоас, и двамата от които се възкачили на трона по време на живота на Йоас от Юда.

След това повествованието се връща отново към Юдея, за да запише царуването на Амасия, който наследява Йоас.

3. Гневът Господен. Човешкият гняв е неразумен, жесток и отмъстителен. Божият гняв е съвсем различна емоция. Описвайки характера Си на хората, Бог е ограничен до човешки език. Той по необходимост трябва да позволи на библейските писатели да използват изрази, които най-много се доближават до божествената мисъл, дори ако тези изрази може зле да предават тази мисъл. „Гняв“ тук се използва, за да опише реакцията на Бог на греха. Да разберем думата „гняв“, когато се прилага към Бог, да въплътим всички елементи на човешката реакция на провокация, означава да извършим насилие над библейския език. Не можем чрез търсене да открием Бог (Йов 11:7). Отчасти поради неадекватността на човешкия език, Бог, в подходящия момент (Галатяни 4:4), направи мисълта Си чута и видима в живота на Исус. Човекът имаше само бегла представа за това какъв е Бог. В Христос Бог даде демонстрация на света за характера Си. Исус заяви: „Който е видял Мене, е видял Отца“

(Йоан 14:9) За да получим по-пълно разбиране за природата на „гнева“ на Бог, е необходимо да изучим реакциите на Исус към ситуации, които с право биха могли да предизвикат такава емоция. Наблюдавайте поведението Му, когато очисти Храма (Йоан 2:13–17), демонстрация на възмущение, власт и сила. Вижте Го как упреква фарисеите (Матей 23) със сълзи в гласа Си (ST 13). Обърнете внимание на мъчителния Му плач над непокорните евреи (Лука 19:41; DA 575, 587). След това си спомнете, че Той е този, който е ръководил съдбите на Израел в дните на Йоахаз. Страданията на Сирия са били допуснати с любов и с надеждата, че тяхното наказание може да върне непокорните израилтяни към разума и към Бога.

Ръката на Азаил. Защитната ръка на Господа беше оттеглена от Израел и

На Азаил било позволено да успее във войните си срещу Йоахаз. Тази ситуация продължила не само по времето на Азаил, но и по време на част от царуването на сина му Венадад III.

4. Послуша го. Господ е Бог на милостта и добротата. Той винаги е готов да прости, когато грешниците се покаят и се обърнат към Него. Когато Йоахаз се обърна към Бога, Господ в Своята доброта насочи събитията така, че да даде избавление на Израел.

5. Спасител. Вероятно става дума за Адад-нирари III, който управлявал Асирия, според асирийския епонимен канон, или списъка с лиму (виж стр. 55, 155), от приблизително 810 до 782 г. пр.н.е. През петата година от царуването си Адад-нирари III разказва за голям поход към Средиземно море, по време на който царят на Сирия става негов

васал и бил принуден да плаща тежък данък. Това смазване на Сирия под асирийската власт ефективно би сложило край на сирийските посегателства срещу Израел.

Техните шатри. Техните къщи или домове (вижте 1 Царе 8:66).

6. Горичка. Евр. „ашера“. Очевидно Йеху е допуснал този езически символ в

Самария да остане. Ашерата е била свещено дърво, символ на продуктивния принцип в природата, толкова важна характеристика в източните култове на плодородието (вижте Изх. 34:13).

7. Петдесет конници. Според асирийския разказ Ахав е имал 2000 колесници и 10 000 пехотинци по време на битката при Каркар. В резултат на серия от катастрофални сражения със Сирия, Израел губи практически всичките си колесници и кавалерия. Това е еквивалентно на практически пълно разоръжаване и прави Израел почти напълно беззащитен.

Като прах. Фигура на речта, обозначаваща изключителната жестокост на Сирия. За тази жестокост, за вършитбата „Галаад с железни вършитби“ (Амос 1:3), пророк Амос малко по-късно произнася Господния съд над Дамаск (Амос 1:4, 5).

9. Йоас. Този Йоас от Израел понякога е наричан Йоас (ст. 10, 25; гл. 14:8–17).

Фактът, че е роден по време на управлението на Йоас от Юдея, предполага, че може да е бил кръстен на този владетел и ако е така, това би означавало период на тясно приятелство между двата народа.

10. Тридесет и седма година. За изчислението на царуването на Йоас вижте стр. 148.

Йоас... Йоас. Това разграничение в правописа не винаги се спазва, затова трябва да се внимава да се избегне объркване на двамата царе с едно и също име.

12. Останалите действия. Обичайната формула, завършваща разказа за царуването на един цар, се среща в стихове 12 и 13. Официален запис на Йоас от Израел се намира в стихове 10 до 13. Този Йоас е споменат отново в стих 25 (като Йоас), но в раздел, разглеждащ предимно потисничеството на Сирия по време на царуването както на Йоахаз, така и на Йоас от Израел (стихове 22–25), а също и в гл. 14:8–14 в раздел, разглеждащ царуването на Амасия от Юда. Последният раздел обаче е последван от друга официална заключителна формула за царуването на същия този Йоас (гл. 14:15, 16) с практически същите думи, както в (гл. 13:12, 13).

13. Седнал на трона си. Това твърдение се различава от стереотипната формула „синът му Йеровоам се възцари вместо него“ (гл. 14:16). Талмудът (Седер Олам) и еврейският учен Кимхи предполагат, че Йоас е асоциирал сина си Йеровоам със себе си на трона.

14. Плачеше. Изглежда, че смъртта на Елисей е настъпила, докато Йоас от Израел е бил все още жив. Йоас очевидно е разпознал в възрастния пророк ценен съветник и помощник и е осъзнал, че смъртта на Божия човек е трагична загуба за Израел.

Баща ми. Титла, напомняща за уважение. В същото време възрастният пророк наистина беше мил, мъдър и състрадателен баща. Винаги, когато царят се озоваваше в затруднение, той можеше да се обърне към пророка за напътствие и сила. Йоас далеч не беше праведен, но въпреки това беше привлечен от Елисей и разпозна в него истински Божии слуга.

Колесницата на Израел. Това твърдение предполага, че Йоас, поради своите неуспехи, е бил доведен до признават, че пророкът и неговият Бог са означавали повече за Израел от какъвто и да е брой коне и колесници. По това време Израел е бил лишен от повечето си коне и колесници (ст. 7). Присъствието на Елисей символизира за Израел присъствието на Господа. Чрез

В своето служение пророкът се е стремил да доведе царя и народа до осъзнаването, че само в Йехова народът ще намери истинската си защита и сила.

15. Вземете лък и стрели. Символичните действия отпечатват истината по-ярко от абстрактните твърдения. Стойността на нагледните помагала в обучението отдавна е призната. Такива средства са били използвани от Бог от най-ранни времена. Настоящото действие носеше със себе си допълнителен елемент на поучителна стойност. Самият цар взе участие. Неговото участие веднага запечата предсказанието в ума му и му напомни урока, че бъдещият му успех зависи от степента, до която ще работи в хармония с божествените напътствия.

16. В ръцете на царя. Вероятно, за да внуши на царя, че ако направи това, което Господ му е наредил, Бог ще бъде с него, за да го напътства, укрепва и да му дава успех.

17. На изток. На изток се намирал Галаад, тогава държан от Сирия. Царят трябвало да насочи усилията си на изток, за да донесе освобождение на градовете отвъд Йордан, които тогава били под сирийски контрол.

Господното избавление. Докато царят изстреля стрелата си на изток в отговор на Заповед от Божия пратеник Елисей, под божествено вдъхновение, предсказала предстоящата победа на Израел над силите на Дамаск.

Афек. Няколко града, разположени на голямо разстояние един от друг, носели това име (вижте 1 Царе 4:1). Вероятно тук се говори за град на 6 км източно от Галилейското езеро, на път, свързващ долината на река Йордан с Дамаск. Това може да е бил и Афек, където сирийците претърпели катастрофално поражение от Ахав (3 Царе 20:26–34) и където Ахав им проявил неразумна снисходителност. Мястото сега се нарича Фик.

18. Удари по земята. Още един символичен акт, показващ, че победата над Сирия няма да е лесна. Пълното избавление няма да дойде, освен ако не е резултат от дълги и постоянни усилия. Царят беше подложен на изпитание.

Остана. Йоас спря твърде рано. Беше му казано да удря земята, но той трябваше да реши колко често ще удря. Това щеше да определи постигнатите резултати. Ако беше агресивен и решителен, упорствайки в задачата си, докато всяка цел бъде постигната, той би могъл да постигне толкова пълна победа над врага си, че Сирия никога повече да не бъде заплаха за Израел.

19. Пет или шест пъти. Пълната победа би изисквала много повече усилия, отколкото възстановяването на област отвъд Йордан. Това би означавало атака срещу самата Сирия, докато нацията бъде унищожена и вече не бъде в състояние да се издигне отново като заплаха за Израел и неговите съседи. Урокът за Йоас е урок за всички. Резултатите в делото Господне са пропорционални на положени усилия. Господ призовава за сериозни, упорити, непрекъснати усилия. Делото изостава, защото работниците в лозето Господне се уморяват твърде рано. Ако всеки работник вложи всичко, което има, в задачата да спасява души, резултатите биха били десетократно по-големи, отколкото са днес. Бог може да постигне победи на благодатта чрез Своите служители само когато те се отдават в пълно посвещение на Него и работят с неуморна енергия и ревност.

20. Елисей умря. Елисей нямаше привилегията да се вози на огнената колесница до небето. Неговият участ беше да страда от продължителна болест и накрая смърт. Много отдадени Божии деца са били призовани да преминат през дълги часове на болест и страдание. Причината може да не винаги е ясна, но в тези трудни моменти утеха може да се намери в знанието, че Бог изработва всичко за добро, дори страданията на врага (Римляни 8:28).
На Сатана трябва да се позволи да дразни, за да не може да изтъкне обвинението, че не е бил...

дадена е справедлива възможност на всяка душа. Този принцип е ясно илюстриран в преживяването на Йов (гл. 1, 2). Той се потвърждава допълнително в живота на благочестиви мъже, които въпреки благочестието си са страдали от много болка и страдание. Страдащият прави добре в трудни моменти да размишлява върху преживяванията на тези достойни: (1) Да размишлява върху благочестивия Елисей, който е бил инструмент за изцелението на други от техните болести, дори е връщал мъртвите към живот, изтръгвайки от смъртна болест; (2) да гледа Йоан Кръстител, измъчван в затвора и безсрамно обезглавен поради безразсъдството на един разпуснат цар; (3) да слуша молитвата на Павел за премахването на „тръна в плътта, пратеника на Сатана“ и отрицателния отговор (2 Кор. 12:7-10); (4) да помисли за съдбата на учениците, всички от които са срещнали смъртта чрез насилие, с изключение на Йоан, и дори той е изтърпял мъчения и изгнание; (5) да съзерцаваме Исус, върховния Образец, Който, макар и да е Божият Син, страда така, както никое човешко дете никога няма да бъде призовано да страда, и Който заяви: „Слугата не е по-горен от господаря си“ (Йоан 15:20).

В последната си болест Елисей не се оплака, нито загуби вярата си в Бога. Той знаеше, че присъствието на Господа е винаги близо и че ангелите са винаги до него. Както живееше, така и умря, с доверие, надежда и вяроност докрай.

Моавци. Моав се е намирал на изток от долното течение на Йордан и Мъртво море (виж гл. 3:4). Йорам и Йосафат бяха постигнали известна победа над моавците (гл. 3:24), но врагът вече се беше съвзел и предприемаше грабителски походи в териториите на Израел.

Настъпването на годината. Очевидно годината започва през пролетта (виж стр. 109), с месец Нисан, приблизително нашия април. Това беше естественият сезон за военни кампании, защото дъждовният сезон беше приключил и реколтата в Палестина узряваше. Така нахлуващите армии можеха да преживяват от земята и да отнесат новите запаси от зърно.

21. Той се съживи. Този инцидент вероятно е оказал дълбоко въздействие върху онези, които са били свидетели на чудото, и върху онези, на които по-късно е било разказано. Това е било време на бедствие и раздразнение. Моавците са правили набези в земята и са грабили новата реколта. Това е било време, когато хората с основание биха могли да се запитат: „Къде е Богът на Елисей? Къде са чудесата от миналото?“ Възкресението на трупа е доказателство, че Богът на Израел не е мъртъв. Той е бил готов да върши чудеса дори сега. Ако хората се вслушат в посланията на починалия пророк, Бог отново ще даде победа над натрапника и ще възстанови сигурността на земята.

23. Беше милостив. Бог води точна сметка с всички народи, за да види дали ще изпълнят божествената съдба, отредена им. Даден им е период на изпитание, в края на който, ако не са успели да отговорят на дадените им привилегии, те биват отстранени. Израел все още не беше стигнал до края на своето изпитание. Все още не беше твърде късно да се поправят грешките от миналото и да се изпълнят първоначалните цели, които Бог е имал предвид, когато е призовал Авраам, Исаак и Яков.

Отделните хора също са изпитвани, за да се види дали ще изпълнят божествената цел в своите творения. На всеки човек Бог е отредил специфично място в Своя план. Човекът е истински успешен само когато вярно изпълнява тази отредена от Небето цел. Мнозина са се отклонили далеч от първоначалния модел и, подобно на древния Израел, са се насочили към бедствие. Божията милост все още е удължена, но дните са от решаващо значение. Един ден, и то съвсем скоро, огънят ще изпита делото на всеки човек, за да види какво е то (1 Кор. 3:13). Тогава всеки човек ще бъде възнаграден според делото си (2 Кор. 5:10; Откр. 22:12).

Досега Израел се съпротивляваше на всяко усилие на Господа да ги доведе до покаяние. Но Бог продължаваше да бъде милостив и им даваше всяка възможност да се отвърнат от беззаконието си, за да не погине народът.

24. Бен-Хадад. Бен-Хадад III. Първият цар с това име е бил съвременник на Аса (3 Царе 15:18), а вторият - съвременник на Ахав и Йосафат (3 Царе 20:1, 34). В надписите на асирийския цар Адад-нирари III, Бен-Хадад се появява под името Мари', арамейска титла, означаваща „господар мой“.

25. Взе отново. Елисей беше предсказал тази победа на Йоас (ст. 17). Ако царят на Израел Ако се беше уповавал на Бога и беше удължил победите си, той щеше да нанесе смазващ и може би смъртоносен удар на Сирия (ст. 19).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

14, 15-17 РК 261

18, 19 РК 262

22 РК 254

ГЛАВА 14

1 Доброто царуване на Амасия. 5 Неговата справедливост към убийците на баща му. 7 Неговата победа над Едом. 8 Амасия, провокирайки Йоас, е победен и разорен. 15 Йеровоам наследява Йоас. 17 Амасия е убит от заговор. 21 Азария го наследява. 23 Нечестивото царуване на Йеровоам. 28 Захария го наследява.

1. Втората година на Йоас. Историята на Юдея сега е преразгледана, защото Амасия от Юдея е следващият цар, който започва царуването си, след като Йоас (Йоас) от Израел се възкачва на трона (виж гл. 13:10). Относно метода за изчисляване на царуването на Амасия виж стр. 148.

3. Не като Давид. „Не с неразделно сърце“ (2 Лет. 25:2). Най-големият грях на Амасия е неговото поклонение пред боговете на Едом, след като е победил едомците в битка, и заплахата му за живота на пророка, който го е смъррил заради отстъпничеството му от Бога (2 Лет. 25:14-16).

4. Не са премахнати. Юда продължил да се покланя на високите места, докато тези светилища бяха отнети от Езекия (гл. 18:4).

5. Беше потвърдено. Очевидно е имало период на безпокойство и объркване след убийството на Йоас от Юда (гл. 12:20, 21), през което време новият цар несъмнено е изпитвал трудности при отстояването и поддържането на правата си. Когато тези проблеми са отминали и властта на царя е била установена в цялата страна, той е бил в състояние да предприеме ефективни мерки срещу убийците на баща си.

6. Деца на убийците. Споменаването на тази точка показва, че е било обичайно В онези дни децата се убивали заедно с родителите им за такива прегрешения.

Мойсеев закон. Вижте Второзаконие 24:16.

7. Той уби Едом. Това е кратко споменаване на войната на Амасия с Едом, която е разгледано по-подробно във 2 Лет. 25:5-13. Според този разказ Амасия не само убил 10 000 едомци в битка, но и взел в плен още 10 000, които по-късно били убити, като били хвърлени от върха на скала.

Долина на солта. Местоположението на тази долина не е сигурно. Предложени са две места: (1) район в южния край на Мъртво море; (2) Уади ел-Милх (солта) на изток от Беер Шева.

Села. Буквално „скала“. Това вероятно е известният район Петра, на 81,6 км южно от Мъртво море. „Петра“ е гръцкото име за „скала“. Столицата на Едом може да е била в този район по това време.

8. Изпратили пратеници. Записът в Летописите дава по-пълно описание на основополагащите причини за предстоящата война. В допълнение към собствената си голяма армия, Амасия беше наел „сто хиляди силни, храбри мъже от Израил за сто таланта сребро“ (2 Лет. 25:6). Царят, предупреден обаче от пророк, че Господ няма да бъде с него, ако тези сили от Израел го придружат, отпусна мъжете. Отвратени от това отношение, завърналите се войници нападناха и ограбиха редица градове на Юда (2 Лет. 25:7–10, 13). Амасия, опиянен от успеха си срещу Едом и разгневен от опустошаването на градовете на Юда от завърналите се израилтяни, реши да започне война срещу Израел.

Погледнете се в лицето. Предизвикателство към войната. Езикът внушава покана за личен бой.

9. Трън. Царят на Израел отговорил, като изпратил послание, изразяващо презрението му към царят на Юда. Дали Амасия е успял срещу Едом? Йоас е успял и срещу много по-силното царство Сирия. Неговият отговор беше този на висш джентълмен, който смята за обида да получи предизвикателство от толкова недостоеен враг. Кедърът беше най-голямото, най-силното и най-величественото дърво на Палестина. Трън беше нисък, безполезен, презрян храст, който човек би смачкал под краката си.

Дай дъщеря си. Йосафат беше сключил съюз с Ахав. Споразумението беше запечатано с брака на дъщерята на Ахав, Аталия, със сина на Йосафат, Йорам (3 Царе 22:44; 4 Царе 8:18, 26; 2 Летописи 18:1). Царските семейства допълнително показаха приятелството си помежду си, като дадоха на децата си едни и същи имена - Йорам и Охозия в Юдея и Охозия и Йорам в Израел. Царят на Израел, когото Амасия сега предизвикваше да се бие, носеше същото име като бащата на Амасия, Йоас, което предполагаше продължителен период на приятелство между двата народа. Напълно възможно е Амасия да е направил предложения на Йоас за официален съюз, който да бъде запечатан с брака на дъщерята на Йоас със сина на Амасия. Ако е така, Йоас сега се подиграваше на Амасия за предложението.

10. Въздигна те. Йоас тук насочваше вниманието към истинските факти по въпроса. Победата на Амасия над Едом му беше ударила главата. След като постигна успех във войната си срещу Едом без помощта на израилтяните, Амасия смяташе, че лесно може да смири Йоас.

Защо се месиш? Проблемите на хората често са сами по себе си. Нямаше причина Юдея сега да воюва с Израел. Йоас постъпи добре, като не прие предизвикателството и не предупреди Амасия, че си навлича проблеми за себе си и за народа си.

11. Не искаше да чуе. Чувствата на Амасия бяха разстроени и в резултат на това разумът избяга. Държеше се като разглезено дете и отказваше да се вслуша в разумния съвет, който му даваше мъжът, с когото се опитваше да се бие.

Бет-шемеш. Град на 24 км западно-югозападно от Йерусалим. Йоас не изчакал атаката, но изпратил силите си на юг, очевидно с намерението да се приближи до Йерусалим от запад по древния път, минаващ през долината Сорек. Това е маршрутът, по който сега минава железопътната линия от Яфа до Йерусалим. Мястото на Бет-Шемеш, сега Тел ер-Румейла, е разкопано през 1928–1933 г.

12. Влошено още повече. Резултатите бяха такива, каквито Йоас беше предвидил. Амасия се беше намесил, което му навреди, и Юдея сега трябваше да плати цената за глупостта на своя цар.

13. Взе Амасия. В древността войните се водеха с голяма ярост и царе и Командирите често се намираха начело на бойните линии със своите войски. Ахав от Израел и Йосия от Юда загубили живота си в битка (1 Царе 22:34–37; 2 Царе 23:29), а животът на Йосафат бил сериозно застрашен (1 Царе 22:32, 33).

Ефремовата порта. Това е била голяма част или от северната стена в западния край, или от западната стена в северния край. Целта на това разрушение очевидно е била столицата на Юдея да бъде оставена на милостта на Израел. Загубата на тази част от стената е била голямо унижение за народа на Юдея.

Четиристотин лакътя. Над 600 фута.

14. Златото и среброто. Този инцидент се случи само няколко години след като Йоас изпрати съкровищата на храма на Азаил, за да осигури напускането на сирийския цар от Йерусалим (гл. 12:18). Сега съкровищата, натрупани оттогава, попаднаха и във вражески ръце.

Заложници. Вземането на заложници е било често срещана практика в древността. Тези затворници са били избирани измежду видните граждани на дадена страна. Победителите се надявали чрез това средство да осигурят бъдещото добро поведение на победените. Не само гордостта на Амасия била смирена, но и целият народ на Юда трябвало да пострада жестоко заради безразсъдното предизвикателство на царя към Йоас.

15. Останалите дела. Стихове 15, 16 прекъсват разказа за царуването на Амасия, който продължава в стих 18. Те съдържат заключителната формула за царуването на Йоас, която обаче вече е била дадена в гл. 13:12, 13. Повторението на тази формула се смята от някои за индикация за съвместно царуване на Йеровоам II с баща му Йоас (виж стр. 82).

17. Петнадесет години. Това е единственото място в летописите на царете, където се среща подобно нещо.

19. Заговор. Амасия очевидно далеч не е бил популярен в Юдея. Неговото прибързано предизвикателство за Йоас, неговото катастрофално поражение, унижението, свързано със събарянето на голяма част от стената на Йерусалим, вземането на заложници и загубата на Храма и дворцовите съкровища вероятно са допринесли за огорчението на народа срещу техния владетел.

Лахис. Град, който сега обикновено се идентифицира с Тел ед-Дувейр, на около 43,2 мили (43,2 км.) югозападно от Йерусалим.

20. На коне. Лахис е бил свързан с Йерусалим чрез път за колесници, водещ на изток до централните планини и след това на север към столицата. Михей споменава колесници във връзка с Лахис в пророческия си намек за града (Михей 1:13).

21. Всички хора. Това твърдение предполага народно движение, в което целият Цялата нация е била замесена. Когато един цар умре и синът му се възкачи на трона, обикновено няма нужда да се споменава фактът, че целият народ е бил замесен. Относно вероятното съвместно владение на Азария с баща му, от времето на пленяването на Амасия (ст. 13), вижте 2 Лет. 25:27; 26:1.

22. Елат. Град в залива Акаба, близо до Есион-Гевер (Втор. 2:8), в земята на Едом (1 Царе 9:26). Вероятно е паднал под властта на Израел, когато Давид завладява Едом (2 Царе 8:14). Соломон използвал пристанищните му съоръжения (1 Царе 9:26; 2 Лет. 8:17, 18). Вероятно е бил загубен за Юда, когато Едом се разбунтувал срещу Йорам (4 Царе 8:20–22).

23. Йероваам. Същото име като това на първия цар на Израел (1 Царе 12:20). Той е понякога наричан Йероваам II от съвременните учени, за да го различат от първия Йероваам. Йероваам II може да е бил кръстен на основателя на царството Израел и, давайки това име на сина си, бащата може би се е надявал, че неговият наследник ще бъде втори основател и ще въведе нацията в нова ера на сила и просперитет.

24. Зло. Това е редовното осъждане на владетелите на северното царство. В дългата редица от израилеви царе нямаше нито един, за когото можеше да се каже, че е вършил това, което е правилно в очите на Господа. Йероваам беше от династията на Ииуй, но той следваше злите пътища на династията на Омрий и Ахав, която Ииуй свали.

25. Брег. Буквално „граница“. Йероваам възстановил нацията в първоначалните ѝ граници.

Влизането в Емат. Този израз се използва за обозначаване на северната граница на народа (виж върху Числа 34:8; виж също Исус Навин 13:5; Съдии 3:3; 3 Царе 8:65; и Амос 6:14). Езекиил също определя Емат като северна граница на държавата (Езекиил 47:16; 48:1). По време на царуването на Соломон народът достига този регион като своя граница (2 Лет. 8:3, 4).

Море на равнината. Мъртво море (виж Числа 34:12; Втор. 3:17; 4:49; Исус Навин 3:16). Територията на изток от Йордан е била загубена за Израел по време на царуването на Йеху (4 Царе 10:32, 33) и Йоахаз (4 Царе 13:3, 25) и е била частично възстановена от Йоас (4 Царе 13:25).

Йона. Това е пророкът, който бил изпратен в Ниневия (Йона 1:1, 2). Йона имал по-широко служение от това, което е записано в книгата на Йона. Направеното тук наблюдение, че служението на Йона се е случило по време на управлението на Йероваам II, ни позволява да определим приблизителната дата на събитията, записани в книгата на Йона.

Според предварителната хронология, използвана в този коментар, царете, които царувал над Асирия по време на управлението на Еровоам II са Адад-нирари III, 810–782; Салманасар IV, 782–772; Ашур-дан III, 772–754; и Ашур-нирари V, 754–746 (виж стр. 77).

Гат-ефер. Място в пределите на Завулон (Исус Навин 19:13), на 4,4 км северно-източно от Назарет. Предполагаема гробница на Йона все още е изложена там. Мястото сега носи името Хирбет ез-Зура на съвременен арабски език.

26. Видя страданието. Бог не позволява огънят на страданието да гори по-силно, отколкото е необходимо, за да погълне шлаката. Ако Неговите деца откликнат на леки наказания, по-тежките наказания стават ненужни. От друга страна, постоянният отказ да се покаеш при по-лесните изпитания изисква всяко следващо страдание да идва с нарастваща интензивност. Такъв беше случаят с Израел. Малките бедствия бяха недостатъчни, за да постигнат каквато и да е трайна реформация, и народът, чрез продължаващия си бунт, бързо се приближаваше към крайната обреченост на пълно национално унищожение. Изглежда, че временното облекчение под ръководството на Йероваам е било предназначено да даде демонстрация на това, което Бог е готов да направи дори в този късен час за бунтовния народ. Все още не беше твърде късно, но границите на божественото търпение почти бяха достигнати; краят приближаваше бързо.

Периодът е период на интензивна пророческа дейност. В моменти на криза и нужда Бог осигурява специално божествено напътствие. В допълнение към пророческите изказвания на Йона, пророчествата на Осия и Амос попадат в този период. Посланията на тези книги хвърлят допълнителна светлина върху условията на времето.

Никой да не затвори, нито някой да остане. Точното значение на тази фраза не е ясно. Изглежда, че тя означава, че широко разпространеното бедствие е трябвало да сполети всички класи (виж Втор. 32:36; 1 Царе

14:10; 4 Царе 9:8). Двете идеи може да са в противоположност една на друга, което означава „затвореният и развързаният“ или „вързаният и свободният“.

27. Не каза. Бог все още не беше дал заповед за унищожението на Израел. Напротив, Той замисли временния просперитет да бъде силен стимул за Израел да се върне при Него. Възстановените граници трябваше да бъдат предвкушаване на бъдещи благословии, при условие на послушание. Авторът изглежда е имал предвид Второзаконие 32:36–43. Все още не беше дошло времето Господ да изличи „името им под небето“ (Второзаконие 29:20).

Спасил ги. Този просперитет дошъл въпреки нечестията на Йеровоам (виж стих 24). Нечестивите никога не знаят до каква степен дължат благословиите си на проспериращата ръка на Бога. Победите не са били индикация, че Бог одобрява пътя на царя или народа. Вместо това, тези победи са били подновената покана на Бог към Неговия народ да се върне към първоначалната цел на своето призвание.

28. Всичко, което направи. Йеровоам направи много, за да укрепи народа си, но историята на неговия Царуването е кратко. Националният успех е последван от национална гордост, която съвременните пророци остро осъждат (Осия 5:5; 7:10; Амос 6:13).

Възвърна Дамаск и Емат. Това твърдение сочи северния обхват на царството на Юда по това време. Дамаск е поставен под контрола на Израел от Давид (2 Царе 8:6) и продължава да бъде част от империята на Соломон (3 Царе 11:23, 24). Царството на Соломон включва и Емат (2 Летописи 8:4). Не е ясно дали се има предвид градът или областта Емат (вижте върху стих 25). Град Емат е на около 120 мили северно от Дамаск (вижте Империята на Давид и Соломон). Тиглатпаласар III от Асирия (745–727 г. пр.н.е.) твърди, че е поставил под властта си „19 области на Емат, заедно с градовете около тях... които са преминали към Азриау“. Този Азриау вероятно е бил Азария или Озия от Юда, въпреки че сред учените има известен спор относно идентификацията му (вижте върху 4 Царе 16:5).

Ако това твърдение се отнася до Азария от Юдея, то приписва на Юдея контрола над територията на Емат по време на кампанията на Тиглатпаласар. Изглежда, че Израел и Юдея са се борили за контрол над тази северна област, като поне по едно време Йеровоам е успял да отнеме контрола от съперника си на юг. По-късно Юдея сигурно е възвърнала контрола, тъй като кампанията на Тиглатпаласар срещу тази територия е започнала през 743 г. пр.н.е., 10 години след смъртта на Йеровоам, според хронологията, използвана в този коментар. Предполага се, че интересът на Юдея към тези северни области може да е бил свързан с асирийските дейности там. Възможно е Азария от Юдея да е играл водеща роля в западна коалиция срещу асирийската агресия и по-малките държави в Северна Сирия да са го признали за върховен господар – или поне Азария да е претендирал за този ранг – в замяна на помощта му в срещата с асирийския агресор. Израел вероятно негодувал срещу този интерес на Юдея към държави, разположени на север от границата му, и по едно време по време на царуването на Йеровоам успял да вземе превес.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

21, 22 РК 303
5

ГЛАВА 15

⁵ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 9:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

1 Доброто царуване на Азария. 5 Той умира прокажен, а Йотам наследява. 8 Захария, последният от поколението на Ииуй, царувайки болен, е убит от Шалум. 13 Шалум, царувайки един месец, е убит от Менахем. 16 Менахем се засилва от Пул. 21 Факия го наследява. 23 Факия е убит от Факей. 27 Факей е потискан от Тиглат-паласар и убит от Осия. 32 Доброто царуване на Йотам. 36 Ахаз го наследява.

1. Азария. Името е дадено и като Озия (ст. 13, 30, 32, 34). Тази по-кратка форма е използвано в Летописи (с изключение на родословието на Давид, 1 Летописи 3:12), както и в Исая, Осия, Амос и Захария. Това е един от многото примери за различни форми на имена.

3. Това, което беше правилно. Само по време на част от неговото царуване (вижте на стих 5). „Докато търсеше Господа, Бог му даваше успех“ (2 Лет. 26:5).

4. Не са премахнати. Не всички високи места са били непременно идолопоклоннически светилища. Те обаче са били неоторизирани места за поклонение, където хората са принасяли жертви, а не в Храма в Йерусалим (вижте гл. 12:3).

5. Удари царя. За по-пълно описание на този инцидент вижте 2 Лет. 26:16–21. Азария очевидно бил обзет от гордост заради успехите си във войната. Докато се опитвал да принесе тамян в Храма, той бил поразен от проказа.

Няколко къщи. Тоест, отделна къща. Еврейският закон изискваше прокажените да живеят сами, „извън стана“ (Левит 13:46).

Над къщата. Йотам станал регент, управлявайки нацията от времето, когато баща му бил поразен от проказа.

Съдене на народа. Царят бил върховният съдия на страната. Йотам сега поел всички отговорности на царуването на мястото на баща си, въпреки че последният продължил да бъде смятан за царуващ.

6. Останалите дела. Сред тях са успехите на Азария във войната срещу филистимците, арабите и мекунимците, разширяването на властта му над Амон, укрепването на укрепленията на Йерусалим, интересът му към животновъдството и земеделието, изграждането на защитни кули в пустинни райони, реорганизацията и превъоръжаването на армията му, изграждането на машини за стрелкови оръжия, опитът му да принесе тамян в Храма, довел до проказа, и подробностите около погребението му (2 Лет. 26:1–23).

7. Азария спеше. Исая получи видението си за Бога в годината на смъртта на Азария (вж. върху стих 1; вж. Исая 6:1, 8).

Преди няколко години в Йерусалим беше открита добре издълбана каменна плоча с надпис: „Тук бяха донесени костите на Озия [Азария], цар на Юда. Да не се отварят!“ Тъй като надписът е написан с арамейска квадратна писменост, използвана по времето на Христос, плочата трябва да е била приготвена по това време. Вероятно е отбелязвала мястото, където са били пренесени костите на Озия, след като първоначалната му гробница е била ограбена и е била разрушена.

8. Шест месеца. Израел навлизаше в последния мрачен период от своята история. Цар следваха краля в бърза последователност, като убийствата бяха обичайна практика по онова време.

9. Това, което беше зло. Това е всичко, което е записано за последния цар от дома на Йеху. Беззаконието беше на дневен ред и скоро щеше да съсипе нацията.

10. Шалум. Нищо не е известно за произхода на Шалум. Името на бащата не дава никаква представа.

Преди хората. Евр. кабал-'ам. Този еврейски израз не е преведен в някои от гръцките ръкописи, които обаче добавят името Кеблаам след Явеш. По-късна версия гласи еп Ieblaam, „в Иблеам“ (виж гл. 9:27). Еврейският текст предполага, че убийството е извършено публично. Процедурата е индикация за ужасната корупция и несигурност на времето. Човешкият живот е бил евтин и кръвта е текла свободно. Със смъртта на Захария се изпълни предсказанието, че Господ ще „отмъсти за кръвта на Йезреел върху дома на Ииуй“ (Осия 1:4); също и предсказанието, че Бог ще „се вдигне с меч срещу дома на Йеровоам“ (Амос 7:9).

12. Словото Господне. Вижте 4 Царе 10:30. Потомците на Ииуй, които управляваха Израел, бяха Иоахаз, Иоас, Йеровоам и Захария.

13. Пълен месец. Буквално „месец дни“. Шалум беше убиец и от убиец кръвта му беше пролята само месец след като бяха на трона. Когато хората изоставят закона Господен, животът не е безопасен или щастлив за царя или народа. Хората усещаха злините на времената, но се опитваха да поправят злото със зло. В резултат на това ситуацията се влошаваше, докато целият народ не беше погълнат от разруха.

14. Терца. Ранната столица на Израел от Йеровоам до Омри (1 Царе 14:17; 16:8, 9, 15, 17, 23). Точното местоположение не е известно, но мястото вероятно трябва да се идентифицира с Тел ел-Фарах, голяма могила на 10,4 км североизточно от Сихем, където французите извършват разкопки от 1946 г.

Убий го. Йосиф Флавий твърди, че Менахем е бил генералът на армията („Древности“, том ix). 11. 1). В онези дни мъжете жадуваха за власт и не се колебаеха пред нищо, за да постигнат целите си. Това беше време, когато Божиите съдби бяха широко разпространени по земята. Заповедите Господни бяха отхвърлени и сега човешките заповеди нямаха голяма стойност (вижте GC 584).

16. Типса. Това едва ли е градът с това име, споменат от Соломон в 1 Царе 4:24, защото този град, добре познатият Тапсак, се е намирал на река Ефрат. Менахем едва ли би имал възможност да пътува до толкова отдалечено място по това време. Споменаването на града във връзка с Тирца е довело до убеждението, че двата града са били близо един до друг. Някои идентифицират Тефса с Хирбет Тафса, село на 11,6 км западно-югозападно от Сихем. Други следват редакцията на Лукиан, която гласи Тафое, и го идентифицират с Тапуа, сега Шейх Абу Зарад, на около 12,6 км югозападно от Сихем.

Те не отвориха. Менахем даде пример с града, който отказа да му засвидетелства лоялност.

Разкъсани. Такава дивашка жестокост е била типична за варварските обичаи на онова време (вижте 4 Царе 8:12; Осия 13:16; Амос 1:13).

18. Не си тръгна. Смяната от една династия към друга не донесе подобрене. Нацията се нуждаеше не от смяна на царете, а от смяна на сърцата.

19. Пул. От сравнение на вавилонски и асирийски документи, повечето съвременни учени стигат до заключението, че „Пул“ е просто друго име за Тиглатпаласар III (вж. стр. 61, 156–159; вж. също върху 1 Лет. 5:26).

Хиляда таланта. Такова тегло сребро, изчислено на базата на лекия сикъл, днес би струвал повече от един милион долара. Асирийските надписи разказват за смазващото „Менихите от Самерина“ или „Менахем от Самария“ на Тиглатпаласар

и налагане на данък върху него от злато, сребро и ленени дрехи (виж стр. 84, 159).

Десетилетия преди това Адад-нирари III бил получил от царя на Дамаск 2300 таланта сребро и 20 таланта злато.

20. От всеки човек. Един талант сребро се е равнявал на 3000 шекела. Този специален данък върху По този начин богатите хора биха включвали 60 000 души. Алчността за печалба, съпътстващата я луксозен живот и потисничество на бедните, беше едно от големите злини на времето и беше постоянно осъждана от пророците (виж Амос 2:6; 3:15; 5:11, 12; 6:4; 8:6).

22. Факия. От последните пет царе на Израел, Факия е единственият, който наследява баща си на трона. Всички останали си осигуряват царския пост чрез убийството на своите предшественици.

24. Това, което беше зло. Това кратко изявление представлява обхватът на летописа на царуването на този израилев цар. Това беше епоха, когато хората се бяха отдали напълно на беззаконието. Призивите на Господа за покаяние не бяха чути. Въпреки че Господ отдавна беше търпелив с Израел, божественото наказание скоро щеше да ги сполети.

25. Капитан. Евр. шалиш. Буквално „трети“. Вероятно служител с известна важност (виж върху Изх. 14:7). В случая с Йорам шалишът очевидно е бил помощник на царя, наричан „господарят, на чиято ръка се е облягал царят“ (виж върху 4 Царе 7:2). Когато Йеху убил Йорам, на Бидкар, неговия шалиш, му било наредено да се отърве от тялото на падналия цар (гл. 9:24, 25).

Аргов и Арие. Значението на тези думи не е ясно. Имената може да са на хора или на места.

Петдесет мъже. Вероятно членове на царската гвардия, които са заговорничили с Факей срещу живота на Факей.

26. Останалите деяния. Разказите за живота на тези нечестиви царе са за щастие кратко. Делата им бяха зли и нямаше да има много поучително в това да се предадат на потомството записите на многобройните им беззакония.

27. Факей. За синхрона на възкачването на Факей и периода, обхванат от неговото царуване, вижте стр. 85, 150.

29. Дойде Тиглатпаласар. Това вероятно е било към края на царуването на Факей, защото Тиглатпаласар заявява, че народът на Израел „свалил цар Факей“ и твърди, че той е поставил над тях за цар Осия, сина на Ила.

Ийон и Авел-бет-мааха. Градове близо до границата на Нефталим, в крайния север. Те са сред онези, поразени от Венадад по време на царуването на Вааса (1 Царе 15:20). Първият град може да е мястото Тел ед-Дибин, а вторият - Тел Авил (вижте върху 1 Царе 15:20).

Джаноа. В северната част на Израел, неидентифициран.

Кедес. Град на 6,4 км северозападно от бившето езеро Хуле, превзет от Исус Навин (Исус Навин 12:22) и присвоен на племето Нефталим (Исус Навин 19:37). Обикновено се нарича Кедес-Нефталим (виж Съдии 4:6), за да се различава от другите градове със същото име.

Мястото на Кедеш сега е известно като Тел Кадес.

Хазор. Тел Уаккас, на 6,1 км югозападно от бившето езеро Хулах.

Земята на Нефталим. Скръбта, за която се говори в Исая 9:1, която Господ нанесе Завулон и Нефталим е вероятно нахлуването на Тиглатпаласар, споменато тук.

Отвели ги в плен. Асирийците обичайно транспортирали пленници от завладените територии в опит да обезкуражат бунтовете. Споменатият тук плен е първият от поредица, която приключва едва когато и Израел, и Юдея са напълно унищожени. Съдбите изпълниха предсказанието на Моисей (Второзаконие 28:37, 64, 65). „Рувимците, гащите и половината племе на Манасия“ също са били отведени в плен от Тиглатпаласар (1 Лет. 5:26).

30. Направил заговор. Тиглатпаласар III твърди, че именно той е поставил Осия на трона на Израел (виж на стих 29). Вероятно Осия е бил принуден да признае сюзеренитета на асирийския цар, преди да му бъде позволено да заеме трона в Израел.

Двадесетата година на Йотам. Вижте стих 33.

32. Втората година. След разказа за царуването на Азария, библейският разказ продължава с царуването на петима израилеви царе, всички от които се възкачват на трона по време на царуването на Азария. Последният от тях, Факей, започва да царува в 52-рата година на Азария (ст. 27), годината на смъртта на Азария (ст. 2). Следователно, разказът сега се връща към Юдея и царуването на Йотам, който наследява баща си Азария.

Да царува. Йотам беше започнал да носи тежестта на държавата, когато Озия беше поразен с проказа и бил принуден да живее сам в къща (ст. 5).

33. Шестнадесет години. За сравнение на това твърдение с историята на Осия възкачване на престола през двадесетата година на Йотам (ст. 30) виж стр. 150.

34. Кое то беше правилно. През годините, когато Израел беше управляван от царе, които идваха на трона чрез убийства и изпълваха царуването си със зло, Юдея беше до голяма степен благословена от потомци на Давидовия род, които се страхуваха от Бога и Му бяха верни.

35. По-висока порта. Вероятно същата като „високата порта на Вениамин“ (Йеремия 20:2). Шестимата мъже на Езекиил с оръжията си за „клане“ дошли през „горната порта, която е към север“ (Езекиил 9:2).

36. Останалите дела. Някои от тях са записани във 2 Лет. 27:3–6.

37. Резин, царят на Сирия. Съюзът между Резин и Факей, започнал по време на царуването на Йотам, продължило и достигнало своя връх при Ахаз (гл. 16:7–9; Исаия 7:1). Смята се, че събитията, които сега се случват в Юдея и Израел, както и в околните народи, са били тясно свързани с асирийските дейности в Средиземноморието. Тиглатпаласар бил агресивен и вероятно решил да подчини всички територии в Западната земя под асирийско иго.

Резин е споменат в надписите на Тиглатпаласар като Рахиану от Дамаск.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–4РК 303

5 РК 304

18–30РК 287

34, 35 РК 305

ГЛАВА 16

1 Нечестивото царуване на Ахаз. 5 Ахаз, нападнат от Рецин и Факей, наема Тиглат-паласар срещу тях. 10 Ахаз изпраща модел на олтар от Дамаск в Урия и насочва медния олтар към собственото си богослужение. 17 Той разграбва храма. 19 Езекия го наследява.

2. Не беше ли... правилно. По-голямата част от владетелите на Юдея бяха сравнително праведни царе; отсега нататък мнозина бяха зли. Царуването на Ахаз бележи началото на окончателния упадък на нацията. Езекия и Йосия положиха усилия да спрат вълната от беззакония, но последниците бяха само временни. Един народ не може да издържи дълго без

праведност и без добро ръководство. Злите хора автоматично си причиняват собствената гибел.

3. От израилевите царе. Ахаз „направи... идоли за ваалимите“ (2 Лет. 28:2), следователно подражавайки на практиките на Ахав и Йезавел в Израел.

Прекарай през огъня. „Изгори децата си в огъня“ (2 Лет. 28:3). Такива мерзости бяха често срещани сред народите на Палестина (Втор. 12:31; 4 Царе 3:27). Манасия бил виновен за същото престъпление (4 Царе 21:6). Практиката била продължена и в дните на Еремия (Ер. 7:31). Тези ужасни обреди били забранени на израилтяните под наказание от смърт (Левит 18:21; 20:2).

5. Изкачи се. Вижте 4 Царе 15:37; Исаия 7:1. Целта на това дръзко нашествие беше да се установи нова династия в Йерусалим и да се сложи край на династията на Давид (Исаия 7:6). Асирийски източници сочат, че Азария е заел силна позиция срещу Асирия, ако „Азария от Юда“ трябва да се отъждестви с Азария от Юда (вижте 4 Царе 14:28). Тази политика на съпротива вероятно е продължила и при Йотам. По времето на Ахаз обаче изглежда е била възприета проасирийска политика. Израел и Сирия може да са нападнали Ахаз заради неговите проасирийски наклонности. Чрез пророк Исаия Господ изпраща насърчителни послания до Ахаз, информирайки го, че Израел и Сирия в крайна сметка ще се провалят в атаката си срещу царството на Юда (Исаия 7:4–7; 8:4).

Не можаха да победят. Израел и Сирия обаче успяха да вземат много пленници (2 Лет. 28:5–8). В допълнение към тези проблеми от север, едомците на юг и филистимците на запад тормозеха Юдея (2 Лет. 28:17, 18). Някои предполагат, че държавите по средиземноморското крайбрежие са сключили конфедерация срещу Асирия и са предприемали съгласувани мерки срещу Ахаз поради отказа му да се присъедини към тях в съпротивата срещу посегателствата на тази надигаща се сила.

6. Възвърнал Елат. Вижте гл. 14:22.

Евреи. Евр. Йехудим, от Йехуда (Юда), един от 12-те синове на Яков. Това е първото срещане на думата в Писанията. Терминът се прилага първоначално само за гражданите на южното царство Юда. След пленничеството се използва за обозначаване на всички, които са се завърнали в Палестина, независимо от племенната им принадлежност (Ездра 4:12; Неемия 1:2). По времето на християнската ера името обхваща всеки потомък на Яков (Матей 2:2).

7. Изпратил пратеници. Ахаз предприел тази стъпка против съвета на пророк Исаия, който го насърчил да се уповава на Бога, а не на човека (Исаия 7:7–13; 8:13).

Спаси ме. Такъв вик трябваше да бъде отправен само към небесния Бог. Молбата, отправена към Тиглат-паласар, беше тъжно отражение на липсата на вяра в Бога у Ахаз. Господ многократно беше обещавал да избави народа Си във време на скръб. Исаия призоваваше царя да се уповава на Бога, а не на човека, но Ахаз отказа да чуе съвета на пророка.

8. Сребро и злато. Ахаз лишил Храма от съкровищата му и дал посветеното богатство на езически цар. Той бил готов да се обвърже чрез съюз с езически владетел и да се разграничи от небесния Владетел.

9. Послушах го. Може би първата полза, произтичаща от този съюз, беше Асирийско нападение срещу Филистия, което според асирийския епонимен канон или списъка с лиму (виж стр. 55, 155) се е случило през 734 г. пр.н.е.

Срещу Дамаск. Според асирийския епонимен канон кампанията е отнела две години, 733 и 732. Според асирийски източници град Дамаск е превзет през 732 г.

Кир. Точното местоположение на това място не е известно. Според Исая 22:6 вероятно е било в или близо до територията на Елам. Елам е бил регион на изток от Вавилон, граничещ на север с Асирия. Асирийците често са пренасяли пленници из цялата си империя. Амос е предсказал, че сирийците ще отидат в плен в Кир (Амос 1:5).

10. До Дамаск. Поводът вероятно е бил да се отпразнува триумфът на Тиглатпаласар в Дамаск след превземането на града. Може би всички царе-данници на Западна Азия са били призовани там, за да отдадат почит и да платят данък на асирийския владетел.

Олтар. Авторът не разкрива дали е сирийски или асирийски олтар, но предвид последните победи на Тиглатпаласар, той вероятно е бил асирийски (вижте стих 12). Езическият олтар, посветен на поклонението на някакъв езически бог, е пленил въображението на юдейския цар. Повечето учени са съгласни, че Тиглатпаласар е изисквал от Ахаз да издигне асирийски олтар и да принесе жертви върху него като знак на подчинение на боговете на Асирия. Това е било често срещано изискване, отправено към васалните царе.

Урия. Възможно е това да е бил Урия, който е поставил подписа си върху „големия свитък“ на Исая (Исая 8:1, 2).

11. Построил олтар. Това било шокиращо деяние за един Божи свещеник. Свещенството било посветено на служба на Бога, а не на служба на идоли, и въпреки това този Господен свещеник построил езически олтар, който трябвало да заеме мястото на свещения Божи олтар в Храма.

12. Принесен в жертва върху него. Акт на безсрамно нахалство към небесния Бог. Според 2 Лет. 28:23 Ахаз преди това „принесъл жертва на боговете на Дамаск, които го поразили; и казал: Понеже боговете на сирийските царе им помагат, затова ще им принеса жертва, за да ми помогнат.“ След като сирийските богове не успели да освободят Сирия от ръцете на Тиглат-паласар, Ахаз очевидно смятал асирийските богове за по-мощни и оттогава нататък бил готов да им отдаде почит.

Такова изкривено мислене от страна на юдейския цар илюстрира до каква степен Първоначалният план на Бог за Израел се провали. Божията цел беше чрез народа на Израел да демонстрира абсолютното превъзходство на Бога на Израел, което в крайна сметка щеше да накара всички народи да търсят Бога на евреите. Обратният ефект се получи от отстъпничеството на израилските царе. Съседните народи бяха подтикнати да гледат с презрение на Бога, който според тяхното тълкуване многократно се е показвал по-нисш от боговете на израилтяните завоеватели (виж Изх. 32:12; Чис. 14:13; Втор. 9:28; Пс. 79:10).

13. Той изгори. Самият Ахаз отслужи свещеническа служба. Само малко преди това свещениците се е съпротивлявал на Азария, когато той се е опитал да изгори тамян в Храма, а царят е бил поразен от проказа заради опита си да си присвои тази свещеническа прерогатива (2 Лет. 26:16–19). Сега свещеникът изградил езически олтар в отговор на заповедта на царя и позволил на царя да служи като свещеник, както било обичаят в езическите земи. Нацията бързо упадъквала.

14. Месинговият олтар. Месинговият олтар преди е заемал почетното място непосредствено пред храмовия портик. Новият олтар очевидно е бил поставен между месинговия олтар и източната порта. Това е довело до това месинговият олтар да закрива гледката към Храма. Вероятно поради тази причина той е бил премахнат от древното си място и е поставен на север от новия олтар, между него и северната стена на храмовия двор.

15. Големият олтар. Новият олтар заел мястото на медния олтар на Соломон. Наричан е „голям“, вероятно не заради размера си, тъй като е възможно да е бил много по-малък.

отколкото огромния олтар на Соломон (2 Лет. 4:1), но от гледна точка на неговата функция. Новият олтар сега трябваше да замени стария за много от основните приношения, предписани от Моисеевия кодекс (виж Изх. 29:38–42; Числа 28:3–31; 29:2–39).

Месингов олтар. Обозначението „месингов“ може да означава, че новият олтар е бил от различен материал, вероятно камък.

Запитвам. Евр. baqar, „да питам“, „да търся“, „да търся“. Пасажът може да се разбира по два начина. Може да означава, че Ахаз е щял да проучи въпроса за какво ще се използва медният олтар; или може да се отнася конкретно до използването на олтара за гадаене. Някои предполагат, че Ахаз е възприел вавилонския обичай за гадаене чрез жертвоприношения по поличби, при които волята на боговете се установявала чрез изследване на вътрешностите на жертвени животни (виж Езекиил 21:21–23).

17. Отсечен. Ахаз вероятно се е нуждаел от бронза като подарък за асирийския цар (ст. 18). Очевидно е бил под голямо напрежение и е бил принуден да набавя метал, където може.

Граници на основите. Тези „основи“ са били стойките за десетте медни умивалници, построени от Соломон (1 Царе 7:27–39). Границите вероятно са били декоративни ламперии. Самите основи не са били разрушени, защото когато Йерусалим е бил превзет от Навуходоносор, те са били сред предметите, отнесени във Вавилон (2 Царе 25:13, 16; Йеремиа 52:17, 20).

Морето. Вижте 1 Царе 7:23–26. Самият голям бронзов умивалник не е бил унищожен, а просто е бил свален от бронзовите волове, върху които е бил поставен. Когато Йерусалим паднал, този умивалник бил разбит и отнесен във Вавилон (Ер. 52:17) като част от плячката.

18. Скрит за съботата. Какво точно се има предвид под този израз, не е ясно. То вероятно е била някаква покрита зала или сергия, използвана в събота от почетни гости – може би царят и членовете на царския двор. Това е единственият случай, в който тази структура се споменава някъде в Библията.

Влизането на царя. Значението на този израз не е ясно. Някои смятат, че се отнася до изкачването, по което царят се е качвал в дома Господен (1 Царе 10:5). Целият стих е неясен на еврейски. LXX го предава така: „И направи подножие за престола в дома Господен и обърна входа на царя навън в дома Господен заради асирийския цар.“ Някои смятат, че Ахаз е очаквал посещението на Тиглат-паласар в Йерусалим и е правил приготовления да го посрещне.

19. Останалите дела. Сред другите дела на Ахаз бяха издигането на олтари на покривът на двореца (гл. 23:12), очевидно предназначен за поклонение на небесното войнство; разрязването на свещените съдове на Храма; затварянето на самия Храм и прекратяването на службите му (2 Лет. 28:24; 29:3, 7).

20. Беше погребан. Не в гробниците на царете, според паралелния разказ (2 Лет. 28:27).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–20РК 322–330

1 РК 322

3 РК 324

5 РК 328

7, 8 РК 329

ГЛАВА 17

1 Нечестивото царуване на Осия. 3 Покорен от Салманасар, той заговорничи против него с египетския цар Со. 5 Самария е пленена заради греховете си. 24 Чуждите народи, които бяха преселени в Самария, бидейки измъчвани от лъвовете, образуват смесица от религии.

1. Започва Осия. За хронологията на царуването на Осия вижте стр. 150. Тиглатпаласар III твърди, че е поставил Осия на трона, след като Факей е бил свален от народа на Израел, и че е получил от него 10 таланта злато и 1000 таланта сребро като данък. Това очевидно означава, че Осия, след като е свалил Факей, е сключил мир с асирийския цар и е признал неговата власт. След това Тиглатпаласар е участвал в поредица от войни на запад – през 734 г. пр.н.е. срещу Филистия и през 733 и 732 г. срещу Дамаск. Ахаз от Юдея наскоро е изпратил делегация при Тиглатпаласар, за да купи помощта му срещу Факей и Рецин (гл. 16:7–9) и по този начин Осия също ще бъде принуден да признае господството на Асирия, преди да заеме трона в Израел. Възможно е бунтът му срещу Пеках да е бил извършен с мълчаливото съгласие и подкрепата на асирийския цар.

2. Не като царете. Осия не се отличава с нечестие, както някои от царете преди него. Ако беше предприел активни мерки за реформа, народът можеше да бъде спасен дори в този късен час. Бог е милостив и дълготърпелив, но след като беззаконието достигне определена граница и божествените предупреждения бъдат многократно отхвърлени, идват съдби. Очевидно Осия не направи нищо, за да спре идването на съда.

3. Салманасар. Салманасар V започва да царува през 727 г. пр.н.е. Малко се знае за негово царуване поради осакатеното състояние на записите.

Стана негов слуга. Осия беше признал Тиглат-паласар за свой господар и му беше отдавал данък. Той продължил по този начин, когато Салманасар се възкачил на трона.

4. Открита конспирация. Съвременният пророк Осия осмивал непостоянството на Израел във външната му политика по това време, неговото клонене ту към Асирия, ту към Египет (Осия 5:13; 7:8, 11, 16; 8:9; 11:5; 12:1; 14:3).

И така, цар на Египет. Това е било по времето на Двадесет и третата династия на Египет, една период, когато нацията е била слаба и когато редица монарси са управлявали едновременно в различни части на страната. Египетският владетел „Со“ може да е някой си Сибу, наричан от Саргон „тартанът на Египет“. Египетски предмет (ушебти) в Берлинския музей съдържа царски картуш с името šb'u, което разкрива, че в Египет е имало ефимерен цар с това име (виж стр. 52).

Не донесе подарък. Изглежда, че Осия е преценил погрешно тенденцията в международните отношения. политика. Асирия по това време беше великата сила на света и беше предопределена да стане още по-силна. Египет беше малко повече от име и беше в периода на окончателния си упадък. Като спря плащането на данък на Асирия, Осия предизвика тежкото наказание, което щеше да последва.

5. Обсадил го. Салманасар започнал тригодишна обсада (виж гл. 18:9, 10).

6. Превзе Самария. Библията споменава Салманасар като началник на обсадата, но не го прави не посочва името на царя, превзел града. Вавилонската хроника посочва, че град Шамараин (вероятно Самария) е паднал по време на управлението на Салманасар, но неговият наследник, Саргон II, твърди в документи, написани към края на управлението му, че самият той е превзел град Самария в началото на управлението си. Ако това твърдение е вярно, тогава е възможно да е бил в качеството си на командващ генерал на асирийските армии, а не като цар, че е извършил превземането на града. Историците се различават, но изглежда, че

да бъде разумно доказателство за падането му в последната част от царуването на Салманасар (виж стр. 62, 85, 160).

Хабор. Районът на река Хабур, големият приток на Ефрат, на около 200 километра западно от Ниневия. Както Хабор, така и Халах са споменати в 1 Летописи 5:26 като места, където Тиглатпаласар е заселил пленниците, взети от него. Гозан е отъждествяван с Гузану, място в северната част на Хабур. Това място, сега наречено Тел Халаф, е било разкопано от германците и е дало много предмети от голямо значение. Мястото на Халах е неизвестно.

Мидийци. Мидия се намирала североизточно от Асирия. Известно време преди това Асирия била в конфликт с мидийците. Кампанията през 737 г. пр.н.е. била срещу Мидия.

7. Защото така стана. Буквално „и стана, защото“ или „и стана, защото“. Авторът продължава, като излага различните причини, поради които Бог е позволил Израел да бъде поразен от враговете си и да бъде отведен в плен.

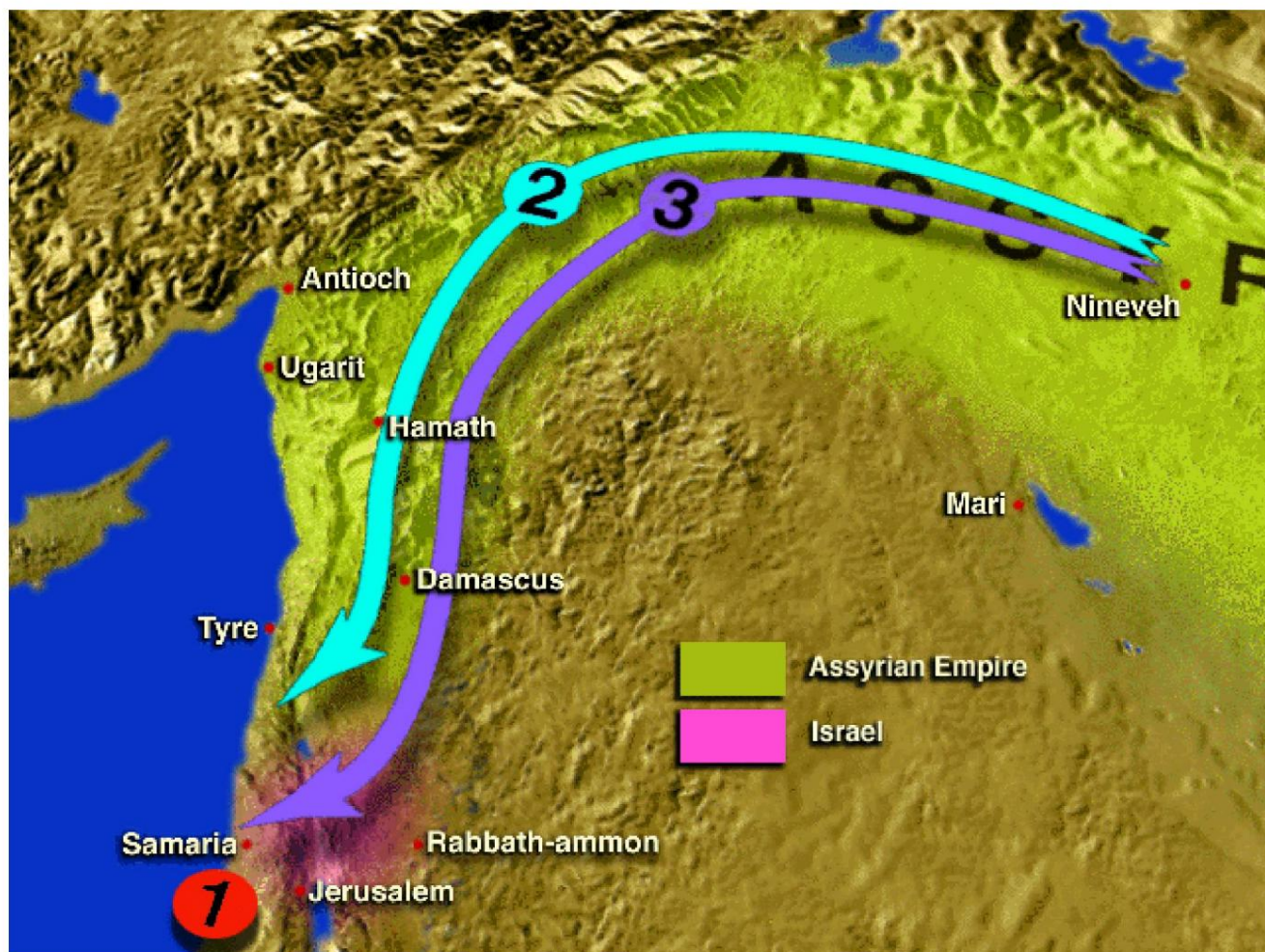
Израел беше съгрешил. Това беше основната причина за падението на Израел. Грехът беше отговорен за изгонването на нашите първи родители от Едем и е причината за всички беди, които оттогава са сполетели човешката раса. Човекът няма по-голям враг от греха. Той унищожава всичко, до което се докосне, било то човек, нация или свят.

Отгледа ги. Обичайната учтивост би изисквала израилтяните да проявяват уважение за Този, Който им беше проявил толкова голяма доброта. Те едва ли биха могли да проявят по-ниска неблагодарност от това да забравят Божията милост и доброта. Идолопоклонството е включвало безкрайно повече вина сред евреите, отколкото сред другите народи, защото езичниците са имали само ограничена степен на просветление и не са преживели чудните благословии, които Бог е дал на Своя избран народ. Израилтяните са знаели от личния си опит, че Бог е добър и благотворен, и въпреки всичко това са се отвърнали от Него и са се поклонявали на лъжливи богове.

Завладяването на Израел от Асирия

6

⁶ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 15:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

8. Господ изгони. Местните жители на Ханаан бяха изгонени пред Израел заради отвратителните си обичаи и груби неморалности. Израилтяните едва ли биха могли да проявят по-голяма глупост от това да следват същите практики. Както местните жители на Палестина бяха обречени заради злите си пътища, така беше и с Израел.

На израилските царе. Управниците на Израел бяха отговорни за воденето на своя народ в грях. Те въведоха и насърчиха поклонението на фалшиви богове като Ваал и обърнаха хората от поклонението на Йехова към най-покварените форми на поклонение. Въпреки това, хората не останаха без извинение. Хората носят индивидуална отговорност за своите действия. Грехът на водача не дава извинение на последователите да възприемат същия грешен път.

Израилтяните обаче до голяма степен разчитали на устни инструкции. Преписи на Законите бяха рядкост и малцина, ако изобщо има такива, имаха привилегията да имат Светото писание в домовете си. Хората получаваха знанията си за Божията воля чрез свещениците и други религиозни водачи. Ако тези духовни наставници самите проповядваха и практикуваха зло, естественият резултат би бил онези, които са под тяхна отговорност, да следват същия курс. По-голямата част от израилтяните нямаха личен религиозен опит. Религията на масите се състоеше до голяма степен от следване на система на поклонение, наложена от висша власт.

Днес ситуацията е напълно различна. Копия на Библията са повсеместно достъпни.

Хората вече не са зависими, както преди, от напътствия от други, за да установят Божията воля. Сега те са насърчавани сами да изучават истината и са съветвани да не приемат никакво учение, освен ако самите те не са го проверили чрез собствено проучване и не са го намерили подкрепено от вдъхновение. Въпреки новата ситуация, мнозина все още определят поведението си според вярванията и практиките на онези, които смятат за свои религиозни висшестоящи. Такъв курс е изпълнен със сериозна опасност. Тези, които следват човешки критерий, го правят на свой собствен риск. Ако се изгубят, няма да имат извинение.

От друга страна, онези, които са отговорни за това, че са ги отклонили от правия път, също са виновни пред Бога. Тяхна е отговорността, предвид склонността на другите да им имитират, да направят живота си образцов във всяко отношение и същевременно да насърчават всички да търсят опит за себе си и да следват само единствения съвършен образец, Исус Христос.

9. Правеха тайно. Израилтяните бяха вероломни и измамни в продължаването на беззаконията си. Често имаше външна демонстрация на религиозност и почитеност, покриваща техните низки и неморални практики с мантия на лицемерие. Преструвайки се, че служат на Йехова, те всъщност се занимаваха с практики, които бяха пряко противни на принципите на Неговото царство.

Високи места. В тези центрове груби форми на неморалност често съпътствали идолопоклонническото поклонение (виж Втор. 12:2, 3; Ис. 57:5-7; Йер. 2:20; 3:2). Местните култове към плодородието в страната въвличали поклонниците в най-срамни практики.

От кулата. Така въведеният израз означава обхват от единия край на страната до другия (виж гл. 18:8). В най-отдалечените части, навън по полетата, е имало кули за стражи с цел защита; и е имало големи укрепени градове.

Значението е, че високите места са били установени навсякъде, както в отдалечени селски райони, така и в големите населени центрове.

10. Образи. Евр. машебот (виж върху Втор. 16:22).

Горички. Евр. „ашерим“ (виж върху Съдии 3:7). „Гори“ е подвеждащ превод, защото „горички“ са били поставяни „под всяко зелено дърво“ (1 Царе 14:23). Те са били стълбове, култови символи на богинята Ашера.

11. Раздразнявайте Господа. Бог не се раздразнява, както се раздразнява човек (вижте на гл. 13:3). Той мрази греха, но обича грешника (СЛ 59). Колкото и ужасни да бяха съдбите, те имаха мъдра и милостива цел (РК 292).

12. Идоли. Евр. гилулим, „дърва“, „блокове“, „безформени неща“. В Стария завет има 12 еврейски думи, преведени като „идол“. Всяка от тях разглежда лъжливия бог от различен аспект, например като нещо суетно или нищожно, причина за трепет или скръб и т.н. Гилулим описва идолите по отношение на тяхната форма (виж Втор. 29:17; 3 Царе 15:12; 21:26; 4 Царе 23:24; Езек. 6:9; 16:36).

13. Свидетелствал. Евр. 'уд. Тази дума може да се преведе и като „да увещавам тържествено“, „да повтарям“, „да заклеявам“. Предупрежденията често били строги, но целта им била да помогнат на хората да усетят опасността от злите си пътища и да ги отвърнат от беззаконията си. Ако не се обърнат, поне няма да могат справедливо да обвиняват Бога за съдбата си. Никой от пленниците не можел да каже: „Ако само знаех, че това ще бъде резултатът от греховния ми път, щях да се поправам.“ Така Божията справедливост щеше да бъде напълно реабилитирана, важен елемент в Божиите отношения с хората. Свидетелствата от небето изпълняват...

подобна функция и днес. Никога Бог не е наставлявал народа Си по-усърдно и не ги е предупреждавал по-сериозно (вижте Откр. 3:14–22). Тези, които се провалят, ще бъдат без извинение.

Обърнете се. Това беше нещо, което Бог не можеше да направи за Своя народ. Бог кани, умолява, предлага убеждения и подтиква, но никога не принуждава. Ако хората не се подчинят на волята, Бог не може да направи нищо за тях, за да осъществи спасението им. Бог беше направил всичко, което можеше за Израел. „Какво повече можеше да се направи за лозето Ми, което не съм направил в него?“ (Исая 5:4). Следващата стъпка трябва да бъде направена от хората.

14. Закоравяха вратовете си. Това беше често срещан еврейски израз, обозначаващ непреклонен инат и упорит своеволие (Втор. 10:16; 2 Лет. 30:8; 36:13; Неем.). 9:16, 17, 29; Пр. 29:1; Йер. 7:26; 17:23; 19:15). Израилтяните често били наричани „коравовратни хора“ (Изм. 32:9; 33:3, 5; 34:9; Втор. 9:6, 13). Тази извращеност и упоритост се оказали тяхната гибел.

Не вярвах. Това е интересно твърдение наред с дискусията, която сякаш поставя толкова голям акцент върху поведението. Мнозина твърдят, че вярата не е била изисквана в религията на Стария завет. Вярно е, че тази благодат почти изцяло липсваше в опита на мнозинството, но това не беше защото Бог я е замислил да бъде такава. Вярата е била също толкова съществена за истинското религиозно преживяване в предхристиянските времена, колкото и сега. Мнозина не разбират истинската връзка между вярата и делата. Невъзможно е да се отдели вярата от делата.

Целта на Божия план е да възстанови напълно човешките характери до първоначалното съвършенство на Адам в Едем. Това може да се постигне само чрез комбинация от вяра и дела. Всяка религия, която набляга на вярата, изключвайки делата, по този начин отрича целта на вярата и предлага на хората заместващо преживяване. Делата не могат да спасят, но спасеният човек ще върши добри дела.

Необходимо е време, за да се развие зряла вяра. Ако Израел беше склонен, Бог щеше да ги води ги издигна до върховете на вярата, открити в новозаветните времена. Хората се провалиха, защото „не повярваха“. „Проповядваното слово не им беше от полза, понеже не се смеси с вяра в онези, които го слушаха“ (Евр. 4:2).

15. Следваше суета. Когато човек отхвърля закона и наставленията на Господа, той се показва не мъдър, а глупав; защото заменя най-големите съкровища на небето за суета и нищожество. Израилтяните едва ли осъзнаваха дълбочината на своята глупост, като отхвърляха Бога и Неговите повеления и ходеха по пътищата на злото. Те хвърляха царството си и всичките си перспективи за щастие и мир само заради полъх на вятъра. Търсейки нищожни неща, те станаха нищожество.

16. Всички заповеди. Грехът расте като рак. Когато човек започне да не се подчинява на една от заповедите на Господа, скоро ще се окаже, че се впуска все по-дълбоко в пътищата на непослушанието. Когато израилтяните се отвърнали от Бога и започнали да служат на идоли, те скоро се озовали да нарушават всички заповеди на Господа. Един съвременен пророк осъждал техните отстъпничества: „Няма истина, нито милост, нито знание за Бога в земята. С клетва, лъжа, убийство, кражба и прелюбодеяние те се разбунтуват, и кръв се докосва до кръв“ (Осия 4:1, 2).

Лети идоли. Този стих изброява различните видове идолопоклонство, на които Израел е станал жертва. Малко богове са били почитани по онова време в Палестина, които да не са имали поклонници и сред народа на Израел. За златните телета на Йеровоам в Дан и Ветил вижте 3 Царе 12:28–30; за „гората“, еврейската ашера, направена от Ахав вижте 3 Царе 16:33.

17. Прекарайте през огъня. Това бяха жертвоприношения, при които деца бяха погълнати от пламъците (вижте Втор. 18:10; 32:17; 4 Царе 16:3). Обвинението срещу Юдея е подобно (Ер. 19:5).

Гадаене. Това се отнася до различните методи, чрез които хората са се опитвали да разберат волята на боговете или да получат от тях тайна информация.

Магии. Те се състоеха от различни видове некромантия и магьосничество.

Продадоха се. Онези, които се занимаваха с тези нечестиви практики, станаха слуги на демоничните сили, стоящи зад окултните и мистериозни ритуали. Вместо да бъдат слуги на Бога, те отсега нататък станаха роби на Сатана. Те откриха, че злият е всичко друго, но не и добър господар (вижте 1 Царе 21:20).

18. Много ядосан. Вижте гл. 13:3.

19. Също и Юдея. Съдбата на Израел е трябвало да послужи като предупреждение за Юдея. Макар и пощадена, националното прегрешение на южното царство, ако не бъде спряно, щеше да доведе до същата национална гибел, която беше сполетяла Израел.

Които те създадоха. Обичаите, които израилтяните въведоха и които бяха следвани от Юда (виж гл. 16:3).

20. Цялото потомство. Това в крайна сметка включваше както Юда, така и Израел.

Освободи ги. Това беше национален съд и не бива да се бърка с присъда, запечатваща индивидуалните съдби на онези, които съставляваха народа на Израел по време на отвеждането им в плен. Личните отношения на всеки гражданин с Бога останаха такива, каквито са били преди посещението на съда. Бог се отнася към отделните хора и към народите в две сфери на взаимоотношения, всяка от които до голяма степен е независима от другата.

Наказанието върху Израел беше загубата на статута му като нация. Вярно е, че мнозина лично пострадаха заради националната катастрофа, но благочестието често процъфтява в условия на несгоди, така че в крайна сметка бедствието всъщност е работило за доброто на отделния човек. Относно Божия контрол над съдбата на народите вижте Ед. 173–179; Ис. 10:5–12; Ав. 1:6–11.

21. Драве Израел. Владетелите упражняват силно влияние върху поданиците си. Злините на Израел започна със злините на първия си нечестив цар, Йеровоам. Открито религиозно преследване е загатнато във 2 Лет. 11:13–16.

22. Греховете на Йеровоам. Йеровоам отвори шлюзовете на беззаконието. Наводнението най-накрая обгърна нацията в пълна разруха. Ако хората бяха имали силен собствен опит, може би щяха да устоят на пагубното влияние на своя цар (вижте на стих 8).

23. Премахна Израел. Господ използва Асирия като Свой инструмент за осъществяване на Своята цел (вж. Исая 10:5–12).

Чрез всичките си слуги. Вижте Осия 1:6; 9:16; Амос 3:11, 12; Амос 5:27; Исая 28:1–4.

Отнесени. Останал е малък остатък (виж 2 Лет. 34:9). Те се смесили с езичниците, възприели техните обичаи и дотолкова забравили обичаите на бащите си, че народът на Юда отказал да ги смята за братя. След няколко години те основали свой собствен храм на планината Гаризим, където се покланяли и продължавали ритуалите си като съперник на тези на Храма в Йерусалим. Хората, които били отнесени, никога не се завърнали. Някои от потомците им се присъединили към остатъка от Юда, който се завърнал по указ на Кир (Ездра 1:1–4). Други се смесили с народите, където живели, приели тяхната религия и техните обичаи и загубили своята идентичност. Няколко, без съмнение, останали верни на религиозните си убеждения, оставяйки светлината си да свети в земите, в които били отнесени, и влияейки на някои там да приемат поклонението на единствения истински Бог.

24. От Вавилон. Асирийската политика на депортиране се прилагала не само към Израел, но и към всички подчинени народи. По това време Вавилон бил под асирийско господство, но нацията била в състояние на въстание. За да предотвратят бунтове, много вавилонци били преместени в страната Израел. Саргон съобщава за потушаването на въстание във Вавилон в началото на управлението му и за транспортирането на голям брой от техните хора в земята на Хати (Сирия и Палестина). „Царят на Асирия“, за когото се говори тук, вероятно е Саргон, който заел трона на Асирия през 722 г. пр.н.е.

Кута. Този град е отъждествяван с Тел Ибрахим, североизточно от Вавилон.

Ава. Някои я идентифицират с Тел Кафр Ая на река Оронт, югозападно от Хомс; но са предложени и други места, което оставя местоположението несигурно.

Емат. Град на река Оронт, на 189 км северно от Дамаск и на 45 км северно от съвременния Хомс. Саргон съобщава за завладяването му (виж гл. 18:34; 19:13). Град Емат сега е известен като Хама.

Сефарваим. Преди това е бил идентифициран със Сипар на Ефрат, но сега някои го смятат за сирийския град Сибраим, „между границата на Дамаск и границата на Емат“ (Езекиил 47:16). Мястото обаче не може да бъде със сигурност идентифицирано днес.

25. Лъвови. Тези животни са били често срещани в Палестина в древността (Съдии 14:5; 1 Царе 17:34; 2 Царе 23:20; Притчи 22:13; 26:13). Вероятно са станали рядко срещани по време на периода на царствата, въпреки че понякога се споменават (1 Царе 13:24; 20:36).

По време на бурните времена след падането на Самария те несъмнено са се увеличили по брой и смелост. Лъвови все още е имало в Палестина и Сирия през Средновековието.

26. Начинът на Бога. Боговете на Ориента са били в по-голямата си част местни богове, всеки притежаващ свои собствени особености (виж 1 Царе 20:23). Народите, преселени в Израел, смятали, че по някакъв начин са обидили местните богове и че поради тази причина лъвови са били изпратени върху тях като бич.

27. Един от свещениците. Свещеникът, който се е върнал, вероятно е бил от някое от светилищата в Дан или Ветил.

28. Живял във Ветил. Това било мястото, където се е намирало едно от националните светилища. намираше се и вероятно един от свещениците, които преди това са служили там, сега се е завърнал. Той наистина е поучавал хората за Йехова; въпреки това идолопоклонството продължавало.

29. Самаряните. Това е единственото място в Стария завет, където тези хора са наричани с това име.

30. Сукот-Бенот. Някои смятат, че това може да е била Шарпаниту, съпругата на вавилонският бог Мардук. Вероятно това е била някаква титла на самия Мардук.

Нергал. Известният вавилонски бог на войната и бог-покровител на Кута.

Ашима. Богиня на Сирия, добре позната в сирийската митология. Ашим изглежда има е бил един от боговете, почитани от евреите от Елефантин през 5 век пр.н.е.

31. Нибхаз. Това вероятно е идол, почитан от авитите, но неговата идентичност не е със сигурност известна. Някои го отъждествяват с еламското божество Ибна-Хаза, други - с мандайския Небаз, господарят на тъмнината.

Тартак. Сирийски бог.

Изгориха децата си. Подобно на местното поклонение на Молох.

Адрамелех. Бог, почитан в северозападна Месопотамия под името

Адад-милки, „Хадад е цар“, форма на сирийския бог Хадад.

Анамелех. Възможно е „Ану е цар“. Ану е бил известният бог на небето в ранна Месопотамия.

32. Боях се от Господа. По-рано (ст. 25) „не се боях от Господа“. Влиянието на Свещеникът от Ветил не е направил тези хора истински поклонници на небесния Бог. Идеята е, че хората, наред с поклонението на други богове, са отдавали известно признание и на националния Бог на Израел.

Най-нисшият от тях. Те си направиха жреци от всички класи на народа, давайки малко внимание към качествата, които би трябвало да характеризират мъжете, отдадени на службата на религията.

34. Не бой се от Господа. Това твърдение не противоречи на твърдението от стих 33. Че В стиха се казва, че поклонението пред Йехова е било съчетано с поклонението пред много други богове и богини. Този стих подчертава, че това по никакъв начин не е било истинско признание за Господа. Ако беше, щеше да има проучване на Неговите закони и усилие да се съобразят с тях. Никой човек не може да служи едновременно на Бога и на идоли. Има само един истински Бог и тези, които по някакъв начин признават други божества, не се боят истински от Господа, въпреки че се преструват, че го правят.

След техните постановления. Новото смесено поклонение на Самария не можеше и не признаваше постановленията, дадени от Господ на Неговия народ. Законът Господен и наредбите на Моисеевия закон бяха до голяма степен игнорирани. Израилтяните, които бяха оставени в земята, се сляха с новите заселници и се обединиха с тях в своето поклонение (вижте 4 Царе 23:19; 2 Лет. 34:3–7, 33; Йоан 4:22).

35. Завет. Вижте Изх. 19:5, 6.

Не се бойте от други богове. Десетте заповеди на Бога са основата на завета, който Той сключи със Своя народ (Изх. 20:1–17; 34:27, 28). Първите две заповеди на закона забраняват признаването на други богове и поклонението на идоли (Изх. 20:3–5).

36. Отгледал те е. Сравни преамбюла с десетте заповеди, дадени на Синай (Изх. 20:2).

37. Писах за вас. Написах, за да няма недоразумения относно божествените изисквания (вижте Изх. 24:3, 4).

40. По предишния си начин. Почти веднага след като Бог сключи завета Си с Израел и народът обеща да бъде послушен (Изх. 24:3, 7), те показаха непокорната си склонност, като се поклониха на златния телец (Изх. 32:8).

41. До ден днешен. От тези думи става ясно, че авторът не е бил съвременник на събитията, които описва, а че е живял известно време след това, може би след разрушаването на Юдейското царство (виж стр. 716). Папирусите от Елефантина (виж том I, стр. 108) свидетелстват за факта, че по времето на Ездра и Неемия „юдеите“, както се наричат авторите на тези папируси, са имали религия, в която са се покланяли на редица езически божества освен Йехова. Тези евреи са се заселили в Египет, но са поддържали контакт както с първосвещеника в Йерусалим, така и със синовете на Санабалат, управител на Самария.

Така завършва историята на Израел – народ, който е трябвало да бъде „особено съкровище“ за Господа и „над всички народи“ (Изх. 19:5). Никога народ не е започвал с по-голямо обещание, никога нация не е срещала по-голям позор и укор. Израел е открил

от тъжен опит, че „правдата възвисява народ, а грехът е укор за всеки племенен народ“ (Притчи 14:34).

Малко се знае за северните племена след отвеждането им в плен.

Много от тях вероятно са се слели с народите, сред които са живели, и са загубили своята идентичност. Други продължили да се покланят на Йехова и се обединили с евреите от вавилонския плен (виж Йер. 50:4, 20, 33). Някои се завърнали с изгнаниците от Юдея под ръководството на Зоровавел и Ездра (Ездра 8:35; 1 Лет. 9:3). В новозаветните времена евреи и техните прозелити са били открити в Мидия, Партия, Елам, Кападокия, Фригия, Египет, Либия, Кирена, Крит, Арабия и в целия Изток (Деяния 2:9–11). Колко от тях са били потомци на израилтяните, взети в плен от Асирия, не може да се знае.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 РК 287

7, 11, 14–16 РК 291

20, 23 РК 292

ГЛАВА 18

1 Доброто царуване на Езекия. 4 Той унищожава идолопоклонството и преуспява. 9 Самария е отведена в плен заради греховете си. 13 Сенахирим, нахлуващ в Юдея, е умилостивен чрез данък. 17 Рабсак, изпратен отново от Сенахирим, хули Езекия и с богохулни убеждения подбужда народа към бунт.

1. Езекия. Отсега нататък царете, чиито записи ще се появят, са царете на Юда.

Когато Езекия се възкачил на трона — вероятно като съвладетел с баща си Ахаз (виж стр.

86, 150) — Израел беше почти в края на своята трагична история. Юдея продължи още близо век и половина. Вървейки по пътищата на околните народи, хората станаха жертва на тези народи. Ахаз, предшественикът на Езекия, беше стигнал далеч в това да снижи Юдея до същото ниво като Израел. Поклонението на езическите богове беше насърчавано, Храмът Господен беше посветен на поклонението на идоли и на Асирия се плащаше данък.

Езекия направи рязък и бърз обрат в религиозната и политическата политика на баща си. Храмът беше очистен, поклонението пред фалшиви богове изкоренено, подчинението на Асирия след известно време изоставено, а народът се приближи до праведността и Бога.

2. Двадесет и девет години. Относно хронологията на Езекия виж стр. 86, 150, 160.

3. Това, което беше правилно. Три от останалите глави на книгата на царете са посветени на царуването на Езекия. Езекия правеше това, което беше правилно в очите на Бога, въпреки че за това му беше нужна смелост. Той трябваше да върви против тенденциите на времето и се сблъска с противопоставяне както в собствената си страна, така и извън нея. Но насърчен от пророк Исаия, той безстрашно отстояваше принципите и въведе религиозна реформация, която направи много, за да върне народа на Юда към пътищата на бащите им и да им даде стабилност и сила сред народите.

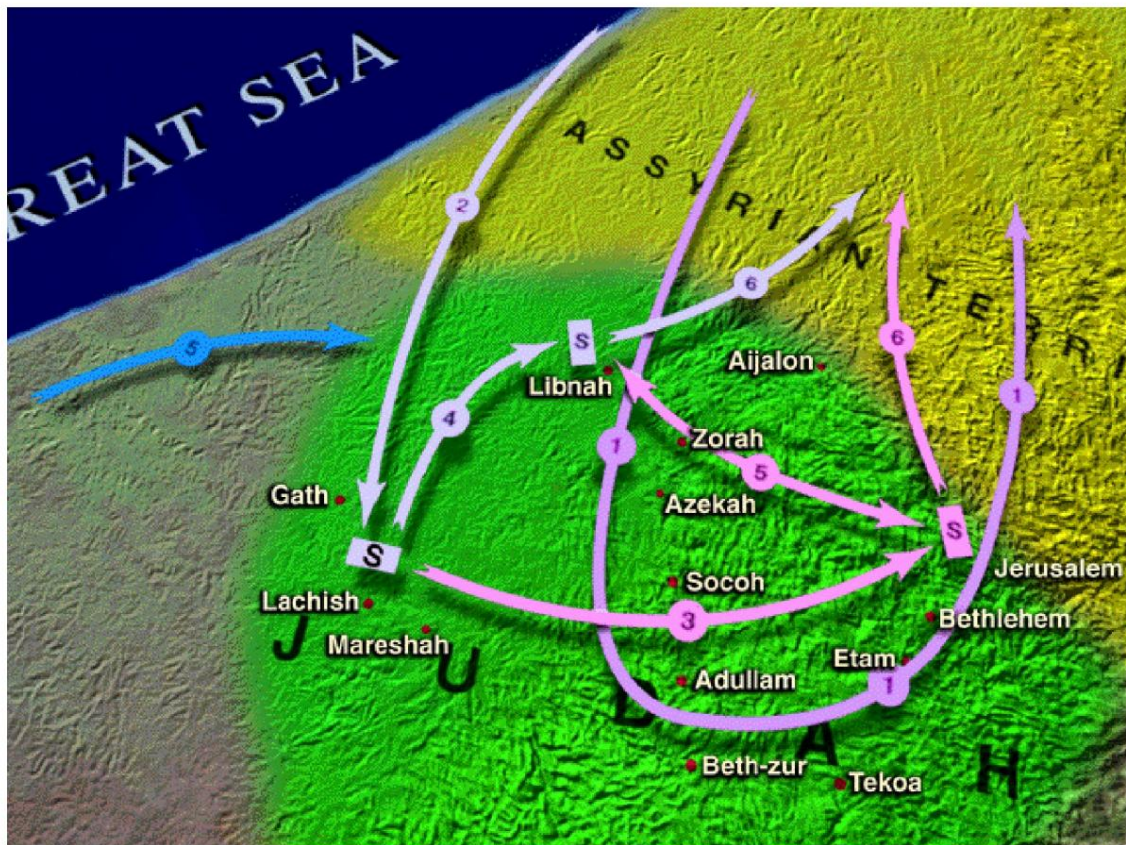
4. Премахна високите места. До този момент високите места не бяха напълно премахнати, откакто Юдея съществуваше като нация. Езекия видя какво непослушанието донесе на Израел и беше решен народът му да не претърпи подобна съдба. Той обичаше Бога и беше решен да направи всичко по силите си, за да очисти страната от всякаква форма на идолопоклонство. Високите места, макар и забранени от закона, бяха използвани от много хора като любими центрове за поклонение (1 Царе 3:2; 14:23; 22:43; 2 Царе 12:3; 14:4; 15:4, 35). До времето на Езекия те са били толерирани от юдейските царе и несъмнено по това време са били приети като установена част от националната религия.

Счупете идолите. Тези мерки бяха взети след очиштането на Храма и провеждането на Пасхата през първата година от царуването на Езекия (2 Лет. 29:3, 17; 30:1, 15; 31:1).

Месингова змия. Вижте Числа 21:6–9. Това е първото споменаване на тази змия след времето на Мойсей. Някои смятат, че е била съхранявана в скинията, докато тя е съществувала, и е била пренесена в Храма по времето на Соломон, но за това няма доказателства. По това време обаче тя е била считана за свещена реликва и се е смятало, че притежава сама по себе си сила. Като палели тамян пред нея, хората отдавали на тази месингова змия почитта, която е трябвало да се отдава само на Бога.

Нашествията на Сенахирим

7

Той се обади. Едно от изданията на LXX, както и сирийското издание и Таргумите, гласи: „те се обадиха“.

Нехуштан. Вероятно „бронзов бог“, от същия корен като еврейското нехошет.

„бронз“. Други извеждат Нехуштан от нахаш, „змия“.

5. В Господа. Не във военна мощ, както околните народи.

⁷ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 17:8).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Никой като него. Това твърдение вероятно е направено след края на историята на Юдея. То не противоречи на казаното за Йосия в гл. 23:25, където неговата вяност към Мойсеевия закон е особено похвалена. Забележителната черта на Езекия е неговото упование в Бога.

6. Не си тръгна. Много царе, които са започнали добре, са се отвърнали от Бога по време на царуването си; например Соломон (1 Царе 11:1–11), Йоас (2 Лет. 24:17–25) и Амасия (2 Лет. 25:14–16). Езекия също допусна грешка (гл. 20:12–19), но никога не изостави Господа и направи всичко възможно, за да се поправи.

7. Преуспяваше. Това материално благополучие е описано във 2 Лет. 32:23, 27–30.

Разбунтува се. Ахаз беше приел сюзеренитета на Асирия и плащаше данък, който Езекия сега отказваше да плати.

8. Порази филистимците. Това представляваше бунт срещу Асирия, защото Саргон беше поразил Филистимия чак до границите на Египет и беше пленил Хануну, цар на Газа. Така страната била под асирийски контрол. Саргон твърдял, че през 11-ата си година е свалил Азуру от Азод и споменава получаването на данък от Филистия, Юдея, Едом и Моав.

9. Салманасар. Петият асирийски владетел с това име. Царувал от 727 до 722 г.

пр.н.е.

Срещу Самария. Стихове 9 до 12 представляват повторение на разказа за падането на Самария, вече даден в гл. 17:50–23. Падането на Самария тук е датирано в годините както на Езекия, така и на Осия, и историята е повторена, за да я свърже с Езекия.

10. Три години. Това е добра демонстрация на често срещания древен навик за броене включващо. От четвъртата до шестата година на Езекия днес броим интервал от две години, но древните са броили четири, пет и шест години, три години (виж стр. 136).

Те го превзеха. Множественото число „те“ е интересно. Може да се отнася до асирийците като цяло, но това е едва ли вероятно, тъй като предишният стих говори за Салманасар, който идва срещу Самария и я обсажда. Предполага се, че „те“ тук вероятно се отнася до Салманасар и някой, свързан с него. Това може да е бил генералът и наследникът на Салманасар на трона, Саргон (виж гл. 17:6).

11. В Халах. Това твърдение отново е повторение, взето от гл. 17:6 в по-ранния текст разказ за падането на Самария.

12. Не се подчини. Кратко обобщение на по-подробния разказ за Израел непослушанието, описано в гл. 17:7–23.

13. Четиринадесетата година. Това е първата от известните кампании на Сенахирим срещу Езекия. Разказът продължава от гл. 18:13 до 19:37. Същият разказ, на практически идентичен език, се намира в 36-та и 37-ма гл. на Исаия. Това би подсказало, че Исаия е авторът на тази част от 2 Царе. Донякъде съкратена история във 2 Лет. 32:1–22 дава подробности за военните приготовления на Езекия.

Учените не са съгласни дали повествованието описва една или две кампании. Повечето съвременни коментатори смятат, че разказът описва една кампания и че всички събития принадлежат към 14-тата година на Езекия, 701 г. пр.н.е. Други пък твърдят, че разказът смесва записите на две асирийски кампании – първата от 14-тата година от царуването на Езекия, в която са превзети укрепените градове на Юда, и втората в края на царуването на Езекия, когато голяма част от асирийската армия е унищожена (гл. 19:35). В полза на първото мнение е фактът, че изглежда няма естествено прекъсване в Библията.

разказ. Освен това асирийските източници описват кампания на Сенахирим, датирана общо взето през 701 г. пр.н.е., но не споменават положително по-късна кампания срещу Юдея, въпреки че записите може да са непълни или може Сенахирим умишлено да е пропуснал от анализите си запис на поражението си. Относно кампанията от 701 г. пр.н.е., Сенахирим твърди, че е затворил „Езекия като птица в клетка“ – описание, което еднакво подхожда както на кампания, превземаша оградените градове на Юдея, така и на такава, която определено заплашва Йерусалим.

Обширните приготовления на Езекия за отбрана (виж 2 Лет. 32:2–6) предполагат значителен интервал между двете кампании; също така фактът, че библейският разказ изглежда показва, че смъртта на Сенахирим е настъпила малко след завръщането му от неуспешния му опит за поход срещу Йерусалим. Ако е имало само една кампания през 701 г. пр.н.е., убийството му би станало около 20 години след завръщането му в Асирия. Освен това, надписи, в които Тирхака (гл. 19:9) посочва възрастта му на 20 години по времето, когато става съвладетел с брат си през 690 г. пр.н.е., показват, че е роден около 709 г. пр.н.е. Това би направило невъзможно той да е участвал в описаните събития, ако те са се случили през 701 г. пр.н.е. Преди се е смятало, че макар да не е станал цар на Египет до около 690 г. пр.н.е., той може да е бил генерал на армията. Ако твърденията на Тирхака относно възрастта му са верни, единственият начин да се синхронизира твърдението от гл. 19:9 с контекста си предполага втора кампания към края на царуването на Езекия (виж РК 339). Очевидно укрепените градове са били превзети и данък е бил платен в първата кампания, а Йерусалим е бил спасен чрез божествена намеса във втората.

Не е от значение, че мненията се различават относно това къде се намира разделението в повествованието, което е написано, за да покаже всеобхватната Божия грижа за онези, които Го търсят, а не за да предостави хронологичен план.

Оградените градове. Сенахирим твърди, че е превзел 46 оградени града в Юдея.

14. Лакис. В разказа за третата му кампания „срещу хетейската земя“ Сенахирим споменава, че е дошъл първо срещу Сидон, а след това срещу градовете на Филистия. След това той се насочил навътре към Лакис. Лакис е на 30,8 км югоизточно от Ашкелон и на 43,2 км югозападно от Йерусалим. Тази обсада на Лакис е изобразена на асирийски релеф (вижте снимката срещу стр. 64).

Обидих. На този етап Езекия, обзет от ужас, капитулира, но не предаде Йерусалим. Той се опита да откупи Сенахирим, като плати скъп откуп.

Триста таланта. Сенахирим твърди, че е получил „тридесет таланта злато и осемстотин таланта сребро“, заедно с голямо съкровище от скъпоценни камъни, кушетки от слонова кост, ценни дървета и „всякакви ценни съкровища“.

15. В дома Господен. Чрез капитулацията на Езекия пред Сенахирим, Храмът за съжаление трябваше да страда.

16. Отрежете златото. Само преди малко Ахаз ограбил съкровищата на Храма, когато купил защитата на Тиглат-паласар (гл. 16:8). Следователно Езекия бил принуден да прибегне до крайни мерки, за да компенсира сумата, поискана от Сенахирим.

17. Тартан. Това е титлата на главния генерал на асирийските армии. Саргон изпратил тартана си с асирийските армии да се бият срещу Азот (виж Исая 20:1). На асирийски език думата, дадена тук като „тартан“, е turtânu или tartânu.

Рабсарис. Това е била титлата на висш служител в асирийския двор, вероятно „главен евнух“. Рабсарисът на Навуходоносор е присъствал в Йерусалим, когато градът паднал под вавилонците (Йеремиа 39:3, 13). Титлата е открита в стар арамейски надпис.

Рабсак. Рабсак е бил друг важен асирийски служител, главен виночерпец. В този случай той е бил говорител на асирийските пратеници (виж стихове 19, 26–28). Само той е споменат като завърнал се при Сенахирим (гл. 19:8). В асирийските текстове тази официална титла се появява като gab-shâqû.

Горен басейн. Има известна несигурност относно местоположението на този басейн. Някои смятат, че е бил на юг от града, близо до долината Кедрон, а други - на север. Няколко години по-рано Исая и синът му Шеар-Яшув се срещнали с Ахаз при този басейн (Исая 7:3), който очевидно е съществувал преди дните на Езекия и акведукта, който той построил (виж стр. 87).

18. Елиаким. Елиаким е бил издигнат на тази важна позиция след понижаването на Шевна, в изпълнение на предсказанието на Исая (Ис. 22:20–24). Някои обаче смятат, че Шевна от Ис. 22 не е лицето, посочено така тук.

Шевна. Вижте Исая 22:15–19.

Йоах. Няма друг запис за този човек. Писарят или „летописецът“ е бил един от висшите служители на царството, който е издавал царските укази, грижел се е за кореспонденцията му и вероятно е отговарял за царската кесия (виж гл. 12:10).

19. Рабсак каза. Защо Рабсак е говорил, не се разкрива. Може би той е бил личен представител на царя. Като главен виночерпец, той може да е бил нещо като церемониалмайстор в двора на Асирия, човек, който е можел да говори свободно и на други езици освен асирийски.

Великият цар. Това е любима титла на асирийските царе. Сенахирим се самоопределя като: „Сенахирим, великият цар, могъщият цар, царят на вселената, царят на Асирия.“

Каква увереност? Езекия беше възложил най-голямата си увереност и доверие в Бога (2 Лет. 32:7, 8) и именно тази увереност в Господа беше това, за което сега се позоваваха асирийските пратеници (2 Лет. 32:10, 11).

20. Сила за войната. Езекия беше направил обширни приготовления срещу асирийската атака, като беше изградил армия, укрепил стените на Йерусалим, подготвил оръжия за защита и нападение и направил всичко по силите си, за да бъде готов, когато асирийците щяха да ударят (2 Лет. 32:2–6).

21. Счупена тръстика. Подходящо описание на Египет. Папурът, растящ край Нил, подходящо символизираше земята, в която растеше. Привидно здраво и сигурно, то беше напълно недостойно за доверие. Ако човек се опита да се облегне на него, то щеше да се поддаде, ранявайки ръката, която го държеше. Осия се обърна към Египет за помощ и в резултат на това загуби царството си (гл. 17:4–6). Настоящата криза в Юдея настъпи по време на Двадесет и петата династия в Египет, когато Египет беше разкъсван от вътрешни раздори и обречен да стане жертва на Асирия. Въпреки това, под управлението на етиопски царе, Египет все още се опитвал да се противопостави на асирийската мощ.

22. В Господа. Вижте 2 Лет. 32:11.

Отне. Сенахирим несъмнено е чувал за реформите на Езекия, как Високите места бяха премахнати незабавно, а местните светилища – разрушени (гл. 18:4). Много от хората принасяли жертви на Йехова на тези неоторизирани места за поклонение и вероятно негодували срещу намесата на Езекия в техните практики. Рабсак сега се опитвал да се обърне към народа срещу техния цар и може би си е помислил, че

Всъщност Езекия проявил пренебрежение към Бога в усилията си да унищожи популярните местни светилища.

23. Две хиляди коня. Асирийският пратеник се опитваше да осмее липсата на военна мощ на Юдея. Асирийците бяха дошли с голяма кавалерия и 2000 коня нямаше да означават нищо за тях. Те щяха да бъдат дадени на Юдея, ако Юдея от своя страна можеше да осигури такъв брой обучени конници.

24. Един капитан. Асириецът отново просто омаловажаваше Юдея заради военната ѝ слабост. Той се подиграваше на народа, че не притежава силата да отблъсне нито един капитан от асирийската войска, една от най-слабите от многото роти, които асирийците имаха на бойното поле.

Върху Египет. Рабсак се присмя на слабостта на Юдея и на глупостта да се уповава на толкова слаба сила като Египет.

25. Господ ми каза: Това е забележително изявление, произнесено от асириец. Дали е чувал за посланията на Исаия, в които той пророкува, че Господ ще използва Асирия, за да донесе съдби над Израел и Юдея (вж. Исаия 7:17–24; 10:5–12)? Какъвто и да е случаят, той се е стремил да създаде впечатлението, че съпротивата срещу Асирия е безполезна, че му е дадена божествена задача да доведе до унищожението на Юдея и че гибелта на южното царство е неизбежна.

26. Сирийски език. Това твърдение показва, че сирийският или арамейският език е бил вече е бил използван, поне до известна степен, както в Асирия, така и сред евреите. Съвременните материали показват, че арамейският език вече е започнал да бъде езикът на дипломатията и търговията в цяла Западна Азия. Сред евреите обаче той все още не е бил разпространен, тъй като обикновените хора не са били в състояние да го разбират. След вавилонския плен арамейският език постепенно измества еврейския сред евреите.

Езикът на евреите. Извън този разказ с неговите паралели във 2 Лет. 32 и Исаия 36, изразът се среща само в Неемия 13:24. Думата „юдеин“ се появява за първи път в 2 Царе 16:6, но в по-късните библийски книги името става общоприето. Според съвременния асирийски език, хората от южното царство Юда вече са били известни като йехудим или евреи, а езикът им - като еврейски.

На стената. Преговорите се проведоха в рамките на войниците и може би на други хора на стената, и по този начин думите на асирийските пратеници щяха да се разнесат из целия град.

27. Към мъжете, които седнаха. Думите бяха предназначени за жителите на Йерусалим, а не само за царя. Рабсак се опитваше да всее ужас в сърцата на хората и да окаже такъв натиск от народни настроения срещу Езекия, че да го принуди да се откаже от политиката си на съпротива.

За да ядат. С тези думи Рабсак заплашил евреите с тежките последици от съпротивата. Ако обсадата продължи, хората щяха да бъдат доведени до такова затруднение, че щяха да бъдат принудени да утоляват глада и жаждата си с най-гнусната и неестествена храна (виж 2 Царе 6:26–29; срв. 2 Лет. 32:11).

28. Еврейският език. Като поискали от Рабсака да не говори на език, който хората биха разбрали, еврейските пратеници разкрили една от слабостите си и асириецът се възползвал максимално от това. Думите му сега били към народа, а не към царя.

29. Измамвам те. Рабсак сега се представяше за приятел на народа на Юда, опитвайки се да създаде впечатлението, че Езекия има свои собствени интереси в

сърцата, а не тези на хората, и че чрез политиката си на измама ще им донесе ужасна гибел.

Неговата ръка. Редица еврейски ръкописи и много от преводите гласят „моята ръка“. Съответният пасаж в Исая 36:14 пропуска тази фраза.

30. Нито пък Езекия. Изглежда, че асирийците са били запознати с твърдото упование на Езекия в Господа и с усилията му да накара хората да се доверят на Бога. Още от самото начало Езекия насърчавал народа си да бъде силен (виж 2 Лет. 32:7, 8).

31. Не слушайте. Това всъщност беше покана към народа на Юда да се отрече от царя си и да вземе нещата в свои ръце.

Сключете споразумение. Поканата беше към народа на Юда да сключи мир със Сенахирим и го приемат за свой цар и приятел.

Неговата собствена лоза. Изразът предава идеята за мир и просперитет, каквито хората са се радвали при управлението на Соломон (1 Царе 4:24, 25) и каквито отново биха били техни, ако приемат условията на завета (виж Михей 4:3, 4; Захария 3:10).

32. Като твоя собствен. Жестоката политика на депортиране на Асирия тук беше представена пред народа на Юда във възможно най-благоприятна светлина. Те щяха да бъдат отведени, но в земя, където животът щеше да бъде толкова щастлив и проспериращ, колкото в родината им. До известна степен това твърдение беше вярно, защото много от изгнаниците, отведени в чужди земи, се оказаха толкова изтощени в новата си среда, че не желаеха да се върнат, когато им се предостави възможност.

33. Който и да е от боговете. Асирийците имаха основателна причина да се хвалят така. Те бяха ходили навсякъде с привидно непрекъснат успех. Изглеждаше, че никой бог не е бил в състояние да освободи земите им от асирийската мощ. Ашур изглеждаше най-могъщият бог от всички. Дори Богът на евреите не изглеждаше да може да се сравни с Ашур, защото Самария беше посрещнала своята гибел, а Юдея години наред беше под асирийска власт. Асирийците едва ли разбираха, че непослушанието към Йехова е довело Израел до унижение и че асирийските успехи са били допуснати от самия Бог, срещу когото сега се хвалеха.

34. От Емат. Градовете, изброени тук, са всички места, които наскоро са паднали преди асирийската мощ. Емат се е намирал на Оронт, на 189 км северно от Дамаск. Саргон често споменава града като покорен от него и разказва за депортирането на жителите му. Колонисти от Емат били настанени в Самария (4 Царе 17:24), а еврейски изгнаници изглежда били настанени в Емат (Исая 11:11).

Арпад. Важен град в Северна Сирия, северозападно от Алепо. През 754, 742, 741 и 740 г. асирийската кампания на годината е срещу Арпад. През 743 г. градът изглежда е бил щаб на Тиглатпаласар, защото през тази година асирийските армии са били „в Арпад“. През 720 г. Арпад отново е поразен от Саргон. Арпад сега е известен като Тел Ерфад.

Сефарваим. Един от градовете, чиито жители са били заселени от Саргон в Самария (виж гл. 17:24).

Хена. Местоположението на този град не е със сигурност известно. Някои го идентифицират с Ана на Ефрат, но други смятат, че се намира в Северна Сирия, както и другите градове, споменати в същия пасаж.

Ива. Вероятно същото като Ава, откъдето са доведени заселници в Самария (виж гл. 17:24).

Дали са освободили Самария? Това изглежда е бил коронният аргумент, защото Жителите на Самария също са били евреи и са твърдели, поне до известна степен, че се покланят на същия Бог.

35. Сред всички богове. Местата, споменати по-рано, са били сред северните съседи на Юдея. Но асирийските завоевания са се разпростирали в страните от Западна Азия. Сенахирим твърдял, че неговата собствена сила и силата на неговия бог са по-големи от тази на всички богове по целия свят, без да се изключва и Бога на Юдея.

36. Замълчаха. Има моменти, когато мълчанието е злато. Нищо, което някой от Каквото и да са казали хората от Юдея по това време, това не би направило никакво впечатление на асирийските пратеници. Самият Бог щеше да трябва да даде необходимия отговор.

Царската заповед. Рабсак се надяваше да чуе някаква дума за бунт. последвано от народен бунт, но вместо това народът на Юда послушал своя цар.

37. С разкъсани дрехи. Евреите разкъсвали дрехите си по време на траур (Йов 1:20), а също и при голям шок или страдание (Бит. 37:29; 1 Царе 4:12; 2 Царе 13:19; 15:32; 2 Лет. 34:27; Ездра 9:3; Йер. 36:24).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-5PK 288, 331

1-7PK 339

6, 7 PK 677; 3T 573

9-11PK 291, 305, 351

12 PK 292

13-16PK 305, 339

17-37PK 349-354

19, 20 PK 352

ГЛАВА 19

1 Езекия, скърбящ, изпраща при Исаия да се моли за тях. 6 Исаия ги утешава. 8 Сенахирим, отивайки да се срещне с Тирхака, изпраща богохулно писмо до Езекия. 14 Молитвата на Езекия. 20 Пророчеството на Исаия за гордостта и унищожението на Сенахирим и доброто на Сион. 35 Ангел убива асирийците. 36 Сенахирим е убит в Ниневия от собствените си синове.

1. Раздра дрехите си. Така Езекия изрази огорчението си от перспективата за ужасна обсада на Йерусалим. Всеки момент можеше да се очаква Йерусалим да понесе пълната тежест на асирийската атака. Думите на пратениците на Сенахирим не бяха празни заплахи. Релефи от дворците на Ниневия и Хорсабад разкриват ужасните жестокости на Асирия срещу местата, превзети от обсада. Неописуеми ужаси предстояха, ако обсадата на Йерусалим започнеше сериозно. В дълбокото си страдание царят се облякъл във вретище и се отправил към Храма, за да представи въпроса пред Господа.

2. Свещениците. Езекия изпрати своите пратеници, облечени в траурни дрехи, при Исаия, за да може и пророкът да се присъедини към него в искрено ходатайство пред Бога. Според 2 Лет. 32:20 и царят, и пророкът се молили усърдно пред Бога. Това е първото споменаване в Книгата на царете на пророк Исаия, чието видение за Бога, което го насърчило за предстоящите задачи, дошло в годината, в която цар Озия починал (Ис. 6:1). Делото на този могъщ пророк продължило по време на царуването на Озия, Йотам, Ахаз и Езекия (Ис. 1:1). По този начин Исаия имал дълъг период на служение, преди да бъде въведен в летописа на Царете. Историческите разкази, запазени в Книгата на Царете, обикновено са

кратки и много елементи са пропуснати. Книги като Исаия, Йеремиа и Езекиил разкриват много подробности от голям интерес и важност, които не се срещат в книгата на царете.

3. Ден на скръб. В продължение на много години Исаия предсказваше подобно време. Това беше една от най-големите кризи, с които Юдея някога се беше сблъсквала, и без божествена намеса ситуацията можеше да доведе нацията до окончателната ѝ гибел.

Сила, която да се роди. Поразителна фигура, подчертаваща ужасната крайност. Повечето от Юдея вече беше паднала пред асирийската мощ и сега нашествениците заплашваха столицата.

4. Бог ще чуе. Асирийският пратеник беше укорил и омаловажил великия небесен Бог, поставяйки Го наравно с боговете на околните народи. Божията чест беше заложена на карта и заради собственото Си име можеше да се очаква Той да се намеси в полза на Юдея.

Живият Бог. За други случаи на това заглавие вижте например Втор. 5:26; Исус Навин 3:10; 1 Царе 17:26; Пс. 42:2; 84:2; Йер. 10:10; 23:36; Дан. 6:26; Осия 1:10. Изразът обозначава Йехова като Този, в когото е животът първоначален, незаимстван и непроизведен.

Остатъкът. Израел го нямаше, по-голямата част от Юда я нямаше. Последният остатък в Йерусалим беше в опасност да бъде бързо унищожен.

6. Не бойте се. Само преди малко Езекия увещаваше народа си със същите тези думи (2 Лет. 32:7). Сега същото увещание дойде и към него от Бога.

Човешката склонност е да се страхува в час на криза, но Господ в Своята милост изпраща послания на насърчение (виж Числа 14:9; Исус Навин 1:6, 7, 9, 18; Исаия 43:1, 5; Лука 12:32).

7. Изпрати взрив. Буквално „Ще сложа дух в него.“ Значението на този пасаж е не е ясно. Може би се има предвид, че Бог ще всели върху Сенахирим дух на трепет и страх, импулс, който ще го отвърне от мислите му за завоевание и ще го изпрати у дома в пълен ужас и ужас. Прогнозата може би е умишлено неясна, Господ може би не е желал в този момент да разкрива подробности.

Паднете от меч. Вижте стих 37.

8. Ливна. Вероятно се отъждествява с Тел ешафи. За местоположението му вижте гл. 8:22.

9. Тирхака, цар на Етиопия. Тирхака, понякога изписван като Тахарка, става цар на Египет около 690 г. пр.н.е. Той е етиопец (нубиец), който заема трона с брат си Шабатака, който управлява Египет от около 700 до 684 г. След смъртта на Шабатака, Тирхака царува самостоятелно до 664 г. Той принадлежи към Двадесет и петата династия, когато Египет е управляван от линия етиопски царе. Относно синхрона на Тирхака с кампанията срещу Йерусалим вижте гл. 18:13.

Изпратил пратеници. Сенахирим се надявал да постигне капитулация на Езекия преди египтяните да нападнат.

10. Измамя те. Предишното послание беше към народа, да не се позволява на Езекия да ги измами (гл. 18:29). Но народът не беше отговорил. Сега посланието беше към царя, чието доверие в Бога Сенахирим се опитваше да подкопае.

11. До всички земи. Асирия беше в разцвета на военната си кариера. Тиглатпаласар беше завладял Вавилон и се беше провъзгласил за цар на тази земя, Салманасар беше унищожил народа на Израел, Саргон беше опустошил страни във всяка посока, а сега Сенахирим следваше стъпките на Саргон.

Унищожавайки ги напълно. Сенахирим се опитваше да всее ужас в сърцето на Езекия, като му представи ужасното наказание, наложено на онези, които се осмелят да се противопоставят на асирийските оръжия. Като се предаде сега, той поне можеше да се надява на някаква степен на милост от Сенахирим.

12. Бащи мои. В продължение на дълъг период от време предците на Сенахирим са били всеобщо успешни във войната, като боговете на народите са били безсилни да им се противопоставят. Местата, споменати в този стих, са всички в околностите на древен Харан, домът на Авраам в северна Месопотамия, който отдавна е паднал под асирийска власт.

Гозан. Това е бил град в северната част на река Хабур, на 144 км източно от Харан. Изгнаници от Самария били настанени в Гозан (гл. 17:6). През 808 г. кампанията на годината била срещу този град (Гузана). Мястото на Гозан сега е известно като Тел Халаф.

Харан. Древният дом на Авраам, след като е напуснал Ур (виж Бит. 11:31). Споменава се, че е попаднал под асирийско владичество още по време на управлението на Ададнирари I, 1305–1273.

Резеф. Асирийската Рашапа. Вероятно съвременната Рушафе, североизточно от Палмира. Споменава се в надписите на Ададнирари III, 810–782.

Едем. Тази област е спомената заедно с Харан в Езек. 27:23, а „домът Едем“ е споменат в Амос 1:5. Някои отъждествяват Едем със земята, разположена от двете страни на Ефрат, югозападно от Харан и югоизточно от Каркемиш. Често се споменава в асирийските надписи под името Бит-Адини.

Теласар. Вероятно Тил-ашури, или „хълмът на Асур“, в Северна Сирия, в завоя на Ефрат, почитан с името на асирийския бог.

13. От Емат. За идентифицирането на местата, споменати в този стих, вижте гл. 18:34. В този препращане се подчертава безпомощността на боговете на тези градове. Сега, когато се обръщаме към Езекия, акцентът е върху факта, че царете на тези градове не са повече.

14. Получено писмото. Асирийските пратеници вероятно са представили посланието си както устно и писмено — устно до пратениците на Езекия, тъй като самият Езекия вероятно нямаше да дойде да ги види, и писмено, за да може самото писмо да бъде предадено на царя.

Разпространете го. Сякаш посланието беше адресирано както до Бога на Израел, така и до царя.

15. Между херувимите. Това се отнася до святата Шекина, чудотворната слава, която символизира личното присъствие на Бог и която се появява над престола на милостивата между двата херувима (виж Изх. 25:22; 29:43; Лев. 16:2; 1 Царе 4:4).

„Ти единствен.“ В молитвата си Езекия призна Бога за единствения Бог, Господаря на цялото небе и земя, когото Сенахирим смело се беше противопоставил. Това беше протест срещу писмото на Сенахирим, в което той третира Йехова само като един сред многото незначителни богове на Западна Азия, които се бяха оказали толкова безпомощни пред асирийците.

16. Вижте и чуйте. Езекия ревнуваше за честта на своя Бог и чувстваше, че Господ, справедлив към Себе Си, не може да не си отмъсти на този арогантен езически цар.

18. Няма богове. Фактът, че както народите, така и техните богове са били унищожени от асирийската мощ, не е бил странен, защото тези богове изобщо не са били богове, а само направени изображения.

от ръцете на човеци. Контрастът между Йехова и лъжливите богове е важна част от учението на втората половина на книгата Исая (вж. Исая 41:24; 44:8–10).

19. Ти си Господ Бог. Буквално „Ти, Йехова, си единствен Бог.“ Настоящата извънредна ситуация предложи забележителна възможност на Бог да прояви Своето присъствие и сила пред народите на земята. Славата за могъществото на Асирия се беше разпространила по цялата земя. Чрез спасяването на Йерусалим от Сенахирим от Бога, Асирия щеше да бъде смирена и народите щяха да знаят, че Йехова е върховен.

20. Чух. Езекия не се съмняваше в отговора на молитвата си.

Пророк Исая веднага му предал посланието, че Бог е чул молбата му и че над асирийците ще бъде изпратена присъда.

21. Девата. Йерусалим устоя на всяко усилие на асирийците срещу него и не си позволява да се оскверни. Това олицетворение на Йерусалим като жена е често срещана фигура (виж Исая 23:12; 52:2; Плач Иеремий 2:13; Михей 4:10).

Поклати глава. Жест на презрение сред евреите (виж Пс. 22:7; 109:25; Мат. 27:39).

22. Светият Израилев. Това е любима фраза на Исая. Той я използва 27 пъти. в неговата книга. В останалата част на Библията се появява само пет пъти (Пс. 71:22; 78:41; 89:18; Йер. 50:29; 51:5).

23. Казано е. Тук Исая изразява мислите, които са били в сърцето на Сенахирим. Асирийският цар бил изключително самоуверен, че с многобройните си колесници ще може да завладее всеки регион, който избере, и че армиите му могат да стъпчат всяка съпротива и да преодолеят всички препятствия, които биха могли да му се изпречат на пътя.

Високите кедрови дървета. Тази фраза може да се приложи както буквално, така и преносно. Асирийците планирали да отсекаят красивите ливански кедри за своя употреба. Образно, фразата означава пълното опустошение на цялата страна, с разрухата на величествените дворци и гордите жители на нацията (виж Исая 2:12–17; 10:33, 34).

24. Копан и пиан. Изглежда, че смисълът е, че Сенахирим се чувства способен да се справи с всякакви трудности. Планините не го спират, той се изкачва над тях. Пустините не го спират, той ги прекосява, копаейки свои собствени кладенци за вода. Реките не го спират, те пресъхват под краката му.

Реки от обсадени места. Може би препратка към Египет. Египет е бил отвъд пустинята. и беше прорязан от много канали. Сенахирим се хвалеше, че те няма да му бъдат пречка, а просто ще изчезнат пред него.

25. Направих го. Господ сега дава отговора Си на асирийския цар. След всички хвалби на Сенахирим за това, което би направил, Господ го пита дали не е чувал, че Йехова държи съдбата на народите под Свой контрол и че всеки народ заема мястото си само както му е позволено от Него (виж РК 535, 536). По това време асирийците са били Неговият инструмент за осъществяване на Неговите цели (виж Исая 10:5–15).

26. С малка сила. Успехът на асирийските оръжия е бил постигнат с божествено позволение. Асирия можеше да се превърне в силно влияние за добро в света, ако нацията беше последвала реформата, произтичаща от проповедта на Йона (Йона 3:5–10). Когато ниневийците се обърнаха от временното си покаяние към предишното си идолопоклонство и продължиха към завладяването на света, те осигуриха гибелта на Асирия като нация.

28. Закачи си нос. Месопотамските скулптури разкриват, че асирийците понякога прилагали изключителна варварска жестокост в отношението си към затворниците си. Релеф на Асархадон изобразява Тахарка от Египет и Баалу от Тир с халки на носовете и с въжета

водещо в ръката на завоевателя. Манасия може да е бил отведен в Асирия по подобен начин (виж 2 Лет. 33:11).

29. Знамение. Господ даде много знамения чрез пророк Исая (4 Царе 20:9–11; Исая 7:11, 14; 8:18; 20:2, 3). През останалата част от текущата година хората щяха да могат да намерят достатъчно храна от израсналите растения на полето; през следващата година (вероятно по време на съботен отпуск) те също щяха да могат да получат достатъчно храна от подновените растения; а през следващата година щяха да възобновят обичайната сеитба и жътва. Нормалните земеделски дейности бяха прекъснати от присъствието на асирийските армии в земята.

30. Остатъкът. Този израз показва степента на опустошението, причинено като резултат от асирийското нашествие в Юдея.

31. Ще излезе. Голяма част от Юдея беше напълно опустошена от асирийците армии. Вероятно голям брой хора се бяха стичали към Йерусалим, за да избягат от нападението на Сенахирим. Сега от този град щеше да излезе остатък, за да засели отново и да възстанови земята. Исая, Михей и Йеремиа често използват термина „остатък“ (виж Исая 10:20; 11:11; 14:22; 46:3; Йеремиа 23:3; 31:7; 40:11, 15; 42:2; 43:5; 44:14; Михей 2:12; 4:7; 5:7, 8).

32. С щит. Асирийските щитове са забележителни в древната скулптура. Войниците, участващи в обсадна война, са били защитени от огромни щитове и по този начин са могли да се приближат близо до стените на град под атака (вижте снимката срещу стр. 64).

Изсипете насип. Често срещани изображения на такива насипи или рампи са показани в асирийските релефи. Те са били издигани до стените, за да могат тараните да се приближат до горните и по-слаби части на отбраната.

34. Защитете този град. Вижте Исая 31:5; 37:35; 38:6.

Заради мен самия. Божията чест беше заложена на карта, тъй като Сенахирим открито се беше противопоставил на Бога.

35. Онази нощ. Тоест, нощта след деня, в който беше произнесено пророчеството на Исая.

Порази. „Всички силни, храбри мъже, и водачите, и военачалниците в лагера на „цар на Асирия“ (2 Лет. 32:21). Вероятно по-голямата част от армията, изпратена да превземе Йерусалим, е била убита.

Когато те възникнаха. Привидното несъответствие на последната част на този стих изчезва когато се наблюдава, че подлогът на изречението е неопределен и общ, сякаш изречението гласи „когато хората се вдигнаха“. Тоест, когато останалите от армията се вдигнаха на следващата сутрин, всички техни другари (185 000, които ангелът беше убил) се бяха превърнали в трупове.

36. Тръгна си. Сенахирим беше с армията, охраняваща подстъпите от Египет. когато се случи съдът (виж РК 361). В ужас и срам той бързо си тръгна, връщайки се в Асирия и оставяйки Езекия на мира да възстанови земята си.

37. Синовете му го убиха. Асирийски и вавилонски записи потвърждават убийството. на Сенахирим от ръцете на синовете му.

Земя на Армения. Асирийски текстове подкрепят детайла, че убийците на Сенахирим и голяма бунтовническа фракция избягала към „Арарат“ в районите на Армения на север.

Царува на негово място. Според асирийските записи Асархадон се възкачва на трона през 681 г. и царува до 669 г.

Именно по време на управлението на Асархадон Асирия достига най-големия си обхват и мощ. След една неуспешна кампания той завладява Египет. Въпреки факта, че никое човешко същество никога не е притежавало властта, която сега е била негова, признаци на предстояща опасност го тревожат. В стремежа си да раздели потенциалните си врагове, той сключва договор с...

скити срещу кимерийци, но в крайна сметка умира по пътя си на юг, за да потуши въстанието в Египет.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–37РК 354–366

1, 3–7РК 354

10–19РК 355

20–22РК 359

23–30РК 360

31–35РК 361

35 ГК 512

37 РК 361

ГЛАВА 20

1 Езекия, след като получи вест за смърт, чрез молитва удължи живота си. 8 Слънцето се връща десет градуса назад като знак за това обещание. 12 Бородах-Баладан, изпращайки да посети Езекия, поради чудото, узна за съкровищата му. 14 Исая, разбирайки това, предсказва вавилонския плен. 20 Манасия наследява Езекия.

1. В онези дни. Това беше приблизително по времето на първото нашествие на Сенахирим през 14-тата година на Езекия. Във връзка с обещанието за изцелението на Езекия, Господ каза, че ще избави Йерусалим от ръката на асирийския цар и че ще добави 15 години към царуването на Езекия (гл. 20:6). Това се вписва в подробностите за първата кампания на Сенахирим срещу Юдея през 14-тата година на Езекия (вижте върху гл. 18:13) и факта, че Езекия царува 29 години (гл. 18:2). Паралелни разкази за болестта и възстановяването на Езекия се намират в Ис. 38, 39 и във 2 Лет. 32:24–31.

Подреди дома си. Тази заповед разкрива причината, поради която посланието беше дадено на Езекия. Имаше някои неща, които трябваше да бъдат подредени чрез предаване на управлението на царството, може би някои приготовления на душата, които трябваше да бъдат направени.

Защото ще умреш. Нормалният ход на болестта щеше да донесе сигурна смърт. Пророчеството беше предсказание за резултатите, които щяха да последват обстоятелствата, каквито са съществували по това време. С промяна в обстоятелствата предсказанието се променяше (виж стих 5). Някои пророчески предсказания не са непременно абсолютни, а могат да бъдат условни, както беше в случая с посланието на Йона към Ниневия (Йона 3:4–10).

2. Молеше се. Езекия не заключи, че е безполезно да се моли, сякаш пророческото послание е направило смъртта неизбежна. Ако се молим, Бог може да направи за нас това, което не би могъл да направи, ако не се молим. Молбите за изцеление обаче трябва да се отправят в дух на покорство. Само Бог знае дали отговорът на молба ще е за доброто на засегнатите и ще допринесе за Негова слава. Молейки се за болните, някои са допуснали грешката почти да поискат животът на страдащия да им бъде даден. В много случаи животът на онези, които са били пощадени по този начин, не е донесъл слава на Бога. Би било по-добре тези души да бяха преминали в покой, докато надеждата за спасение е била тяхна (виж 2Т 148, 149). Удължаването на живота на Езекия доведе до една голяма грешка в живота на царя (ст. 12–19). Ако беше добавил към молитвата си „но не както Аз искам, а както Ти искаш“ (Матей 26:39), можеше да умре с неопетнено досие за живота си.

3. С чисто сърце. Твърдението на Езекия трябва да се преценява в светлината на времето. В днешната ни епоха на духовно просветление обикновено се смята, че не е уместно човекът да

представя собствената си доброта като основа на Божията благосклонност. Човешките усилия са толкова неспособни да отговорят на божествения стандарт, че молещият е подтикнат да се уповава изцяло на заслуги извън себе си. Въпреки това е уместно, след като сме направили всичко по силите си да се съобразим с условията, да представим Божиите обещания като основа на нашата увереност.

4. В средния двор. Отговорът на Езекия дойде бързо. Преди Исая да е напуснал двореца, му беше заповядано да се върне. Бог винаги чува човека, който излива душата си в искрена молитва. Отговорът може да не е толкова очакван, нито толкова незабавен или директен, както беше в случая с Езекия, но Господ въпреки това чува и прави всичко за добро на онези, които Го обичат (Римляни 8:28).

5. Капитан. Буквално „водач“, „княз“, почетно обозначение за някой, отделен да управляват над Божия народ (вижте 1 Царе 9:16; 10:1; 13:14; 2 Царе 5:2; 3 Царе 1:35).

Ще те изцеля. Бог можеше да изцели Езекия мигновено, но не избра да го направи.

Третият ден. Тоест, на следващия ден Езекия ще бъде достатъчно добре, за да отиде в Храма, за да въздаде хвала на Бога. Подразбира се, че първото действие на Езекия след възстановяването му ще бъде да благодари на Бога в Неговия Храм.

6. Петнадесет години. Вижте стих 1.

7. Вземете буца смокини. Царят би могъл да възрази срещу толкова прости указания. Той страдаше от фатална болест. Вероятно инфекцията от неговия „цирей“ се беше разпространила и заплашваше скоро да отнеме живота му. В случая с Езекия обаче болестта беше достигнала състояние, в което никое обикновено лекарство не би помогнало. Царят би могъл да почувства, че Господ трябва да направи нещо необикновено, за да спаси живота му. Но когато бяха дадени указанията за използването на просто лечебно средство, те бяха последвани и царят беше изцелен. Човек може да не разбира причините за пътищата на Господа, но винаги е част от мъдростта да се вслушва в Неговите заповеди.

Тук има и друг урок. Представянето на аргумент за божествено изцеление не изключвайте използването на природни средства. Използването на такива средства не разкрива липса на вяра. Наше задължение е, след като е представена молба за изцеление, да направим всичко по силите си, за да постигнем облекчение от страданието и спиране на болестта (виж СН 381, 382) чрез природни средства.

8. Знакът. Вижте гл. 19:29. Езекия желаше незабавен знак, че Господ щеше да направи това, което беше казал (вижте Исус Навин 7:14; Съдии 6:36).

10. Върнете се назад. При обичайния ход на събитията сянката върху слънчев часовник би постепенно да се движи напред с движението на слънцето, но внезапното му връщане назад би било изключително забележително събитие и поради тази причина Езекия избра този знак.

11. Десет градуса назад. Няма полза от спекулациите относно как Бог извършва чудесата Си. Знамението дойде като пряка намеса от страна на Бог.

Циферблатът на Ахаз. В древна Вавилония са били използвани различни видове слънчеви часовници. Асирия, Египет и Рим. Ахаз може да е получил такъв от Асирия чрез контактите си с Тиглат-паласар.

В паралелния разказ на Исая следва молитвата и благодарствената песен на Езекия за неговото възстановяване (виж Исая 38:9–20).

12. Беродах-баладан. Това трябва да бъде написано Merodach-baladan както в Иса. 39:1. това Според канона на Птолемей, царят е бил отъждествяван с войнствения Мардук-апал-идина, който е бил цар на Вавилон от 721 до 709 г. Той отново е завладял Вавилон за кратък период през 703 г. Той е бил трън в плътта на асирийците, представлявайки...

постоянно предизвикателство за контрола им над Вавилония. По време на похода на Сенахириб през 14-тата година от управлението на Езекия и болестта на последния, Меродах-Баладан, според хронологията на царете, използвани в този коментар, е бил цар в изгнание, търсещ съюзници, които също са против Асирия и които биха могли да му помогнат срещу Асирия.

Въпреки че бил свален от престола, той с право можел да бъде наречен „цар на Вавилон“ от онези, които все още го смятали за законен, но лишен от владетели владетел. Езекия очевидно го разпознал като такъв.

Син на Баладан. Асирийските надписи го наричат син на Якин, цар от 9-ти век, всеки от чиито потомци се е наричал „син на Якин“. Син вероятно означава потомък, както в асирийските надписи, които наричат Йеху „син на Омри“.

В рода на Меродах-баладан вероятно е имало както баладан, така и якин.

Изпратени писма. Вавилонските астрономи забелязали, че това прекрасно чудо със слънчевия часовник се е случило (виж 2 Лет. 32:31). Когато Меродах-Баладан чул защо се е случило, той изпратил пратеници в Йерусалим, за да поздравят Езекия и да научат повече за Бога, който може да извършва такива чудеса (виж РК 344). Тези посланици също може да са се възползвали от случая, за да поздравят Езекия за смелата му съпротива срещу Асирия.

Възможно е Меродах-Баладан едновременно да е търсил официален съюз с Езекия срещу общия враг.

13. Цялата къща. Езекия несъмнено се почувствал поласкан от това внимание, което му оказал „вавилонският цар“. Като показал съкровищата си на пратениците от Вавилония и разкрил ресурсите си, той просто предложил стръв за алчността на тези ненаситни чужденци, които щяли да се върнат, за да грабнат тези съкровища и да ги отнесат във Вавилон по-малко от век по-късно.

14. След това дойде Исая. Езекия беше допуснал сериозна грешка, която застраши безопасността на неговия народ и пророкът беше изпратен да му обърне внимание на това.

От далечна страна. Ако Езекия беше сключил някакво официално споразумение с Меродах-валадан, вероятно с това изявление той се е опитвал да омаловажи последиците от подобен пакт. Исус Навин е сметнал за уместно да сключи съюз с гаванците, имайки предвид, че те са от „много далечна страна“ (Исус Навин 9:9–15). Езекия може също да е смятал, че разстоянието на Вавилония от Юдея ще извинява влизането му в приятелски отношения с Меродах-валадан. Чрез Исая Господ е призовал народа Си да не се свързва с чужди сили, а да се уповава на Бога (Исая 8:9–13; 30:1–7; 31:1–5).

Вавилон. Тоест, страната Вавилония. Библията използва същия термин за страната, що се отнася до столицата. Меродах-Баладан, халдеец от южната част на Вавилония, по това време не е държал град Вавилон, защото асирийците са поставили там друг васален цар; той е бил в изгнание, вероятно в Елам, въпреки че вероятно все още е имал много поддръжници във Вавилония. По това време Вавилон, подчинен на Асирия, е бил смятан за слаба, незначителна нация, толкова далечна, че никога няма да представлява заплаха. Но той вече се е превръщал в обект на пророческо внимание (Исая 13; 14:1–23; 43:14; 46:1, 2; 47:1–15; Михей 4:10). Скоро Вавилон, а не Асирия, ще бъде големият враг и силата, която в крайна сметка ще доведе до падението на Юда.

15. Какво видяха? Видяха това, което Езекия избра да им покаже. Колко велика беше възможността му да свидетелства за Бога! Бог го беше изцелил от смъртоносна болест. Поразителното чудо на сянката върху слънчевия часовник беше събудило широк интерес.

Езекия можеше да бъде свидетел на чудната милост и сила на Бога и да е

изпрати пратениците на Мерових-Баладан обратно в родината им със знанието за това, което Бог може и прави за Своите деца на земята. Но той напълно се провали. Същият въпрос, който беше зададен на Езекия, идва и на нас днес. Господ ни пита какво виждат хората в домовете и живота ни.

Сред моите съкровища. Езекия беше твърде много загрижен за земните си съкровища. Много по-добре щеше да бъде, ако беше оценил правилно небесното съкровище и беше дал на тези вавилонски пратеници поглед към безценната Перла.

17. Отнесени във Вавилон. След около век това предсказание се изпълнило. Армиите на Навуходоносор отнесъл съкровищата на Юдея във Вавилон (гл. 24, 25).

18. Твоите синове. „Синове“ на иврит често означава просто потомство. Манасия, Синът на Езекия е отведен във Вавилон от асирийците (2 Лет. 33:11). По времето на Навуходоносор много от царското семейство са отведени във вавилонски плен (4 Царе 24:12; 25:6, 7). Това се изпълни в случая с Даниил и тримата му приятели (виж Дан. 1:3-7).

19. Добро е словото. Езекия призна, че думите на Исая са думи на Господа и не можеше да не признае, че тези думи са добри. Той знаеше, че заслужава този укор.

Мир и истина. По-скоро „мир и стабилност“. Еврейската дума, преведена тук като „истина“, идва от корена „аман“ (приет на английски като „амин“), което означава „да потвърдя“, „да подкрепям“. Езекия бил особено доволен от факта, че заплашеното наказание няма да падне по негово време, а че ще има продължаващ просперитет и мир по време на неговото царуване. Това била естествена, но егоистична реакция. Езекия би трябвало да е загрижен за проблемите, които прибързаното му действие ще донесе на потомството му.

20. Басейн. Смята се, че басейнът е вътрешният басейн на Силоам, югозападно от древният град на Давид и водопроводът, известният тунел Силоам. Водата е била довеждана от Гихон в долината Кедрон. Тунелът е бил наричан Силоам или Силоам, което означава „изпратен“ или „доведен“, а резервоарът е бил водоемът Силоам (Йоан 9:7). Тунелът е бил дълъг 533 м.

През 1880 г. по стените на този тунел е открит интересен надпис, написан на иврит и се смята, че принадлежи към времето на Езекия. В него се разказва как работниците, започващи от двата края и копаещи един към друг, най-накрая се срещали в центъра. Постигнатието на инженерите на Езекия било удивително устройство, чрез което се осигурявало водоснабдяване на жителите на града по време на обсада. Подобни тунели са открити в Гезер и Мегидо. За превод на надписа от Силоам вижте стр. 87.

21. Езекия спеше. Погребението на Езекия беше белязано с необичайни почести, като погребението му беше в „най-голямата от гробниците на Давидовите синове“, като „цялата Юда и жителите на Йерусалим“ му отдадоха почит (2 Лет. 32:33).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-19PK 340-348

1-3PK 340

1-7CH 381

4-6PK 341

7-11PK 340-342

12-19PK 344-347

1 Царуването на Манасия. 3 Голямото му идолопоклонство. 10 Нечестието му причинява пророчества срещу Юда. 17 Амон го наследява. 19 Нечестивото царуване на Амон. 23 Той е убит от слугите си, а убийците – от народа, и Йосия е направен цар.

1. Манасия. За възкачването и царуването на Манасия вижте стр. 88.

Хефзиба. Буквално „моята наслада е в нея“. Според еврейската традиция Хефзиба е дъщеря на пророк Исаия. Не е необходимо да се придава тежест на тази традиция. По-късно името е приложено към възстановения Сион (Исаия 62:4).

2. Което беше зло. Манасия имаше добър баща, но не последва стъпките на баща си. Злите семена, посяти от Ахаз, бяха дали плодове си на беззаконие у много от жителите на земята и сега, когато Езекия си отиде, злото отново се завзе.

3. Възстановен отново. Манасия направил много, за да противодейства на доброто, сторено от баща му. Идолопоклонническите, разпуснати, жестоки и суеверни обреди, използвани сред околните народи, които били забранени от Езекия, били възстановени. Езичеството се възродило, идолите били почитани и Юда отишла далеч по пътя, който трябвало да запълни мярката за беззаконието на нацията.

Олтари за Ваал. Поклонението на Ваал, което процъфтявало при Готolia (гл. 11:18) и Ахаз (2 Лет. 28:2) и което било толкова разпространено в Израел, сега било върнато в Юдея.

Небесното войнство. Слънцето, луната и звездите. Поклонението пред слънцето е причината за слънчеви колесници и коне, които били поставени на входа на Храма (гл. 23:11).

6. Преминане през огъня. Ужасният ритуал на човешкото жертвоприношение изглежда е имал особено очарование за нечестивите мъже. Ахаз е изгорил сина си в огъня (гл. 16:3; 2 Лет. 28:3) и в последните дни на Юдея тази жестока мерзост е спомената като едно от най-големите прегрешения (Ер. 7:31, 32; 19:2–6; 32:35; Ез. 16:20; 20:26; 23:37).

Познати духове. Такива практики са били забранени на евреите под наказание от смърт (Левит 20:27).

7. В дома. Манасия отиде в мерзостите си по-далеч от всички царе Юда пред него. Тази мерзост, която Манасия постави в Храма, Йосия по-късно изнесе и изгори при потока Кедрон (гл. 23:6).

9. Тогава народите. Езическите жители на Палестина бяха унищожени, защото на техните унижителни практики, но сега изповядващите се за Божи народ бяха паднали толкова ниско, че надминаха езичниците в своето покварено и отвратително поклонение. Неморалността, жестокостта и потисничеството вървяха ръка за ръка с деградацията на религията. Ужасният грях на Юда се състоеше във факта, че те изоставиха собствената си чиста форма на религия и единствения истински Бог в полза на най-покварените форми на поклонение и най-унизителните видове идолопоклонство.

10. Пророците. Никой от пророците, съвременни на Манасия, със сигурност не е известен. Исаия е един от първите, които са пострадали по време на религиозното гонение (виж РК 382).

11. Амореите. Амореите се появяват тук като представители на старите ханаански народи (виж Бит. 15:16; 3 Царе 21:26; Езек. 16:3; Амос 2:9, 10).

12. Ушите му ще изтръпнат. Вижте същия израз в 1 Царе 3:11 и Еремия 19:3.

13. Линията на Самария. Бог ще измери Йерусалим със същия стандарт, с който Той беше измерил Самария (виж Амос 7:7–9; Плач Йерусалимски 2:8). Няма да бъде проявена пристрастност. Доколкото Юда е имала пред себе си примера на сестра си Израел и не е успяла да се възползва от примера му, тя ще бъде подведена под още по-голяма отговорност.

Както човек избърсва чиния. Йерусалим ще бъде само чиния в ръката Господня, за да бъде напълно очистен от Него. Думата „човек“ не се среща в еврейския език и глаголет трябва да се преведе с общ подлог, „както някой бърше чиния“.

14. За враговете им. Вижте Втор. 28:36, 37; Ис. 42:22, 24; Йер. 30:15, 16.

15. От деня, в който Господ беше търпелив към народа Си. Той се отнасяше с тях по-добре. отколкото заслужаваха, като ги щадеше отново и отново, когато греховете им заслужаваха унищожение.

16. Проля невинна кръв. Манасия не се задоволяваше с насърчаване на злото; той полагаше усиления да обезкуражи доброто. Имаше много хора, които се стремяха да останат верни на Бога, но сега станаха обект на неговата горчива омраза. В цялата страна праведните бяха преследвани. Исая, който беше толкова непоколебим свидетел на истината и праведността, претърпя мъченическа смърт от ръцете на онези, които бяха решени да се противопоставят на религиозните и политическите реформи, за които той се трудеше (виж РК 382).

17. Останалите дела. Най-важните от нещата, отнасящи се до Манасия, които Авторът на Книгата на царете пропуска да спомене пленяването му от военачалниците на асирийския цар, преместването му във Вавилон, покаянието му там, възстановяването му в царството и религиозните реформи след завръщането му (2 Лет. 33:11–19). Асархадон включва Манасия в списък с 22 царе на Западна Азия, от които той изисква дървен материал да бъде изпратен в Ниневия. Ашурбанипал, който наследил Асархадон, включва Манасия в списък с 22 царе, които са му отдавали почит.

Неговият грях. Разказът за Манасия в Книгата на царете дава само няколко подробности относно беззаконията на неговото царуване. Той не само принесе собствения си син като човешка жертва, но и насърчи подобни мерзости в долината Еном (2 Лет. 33:6; вж. 4 Царе 23:10). Очевидно той е този, който е разрешил изграждането на къщи за содомитите до Храма (2 Царе 23:7) и който може би е премахнал ковчега на завета от Храма (2 Лет. 35:3).

18. От собствения му дом. Няма данни, че някой от юдейските царе от Ахаз нататък е бил погребан в гробниците на юдейските царе.

Градината на Уза. Тук са погребани както Манасия, така и синът му Амон (ст. 26). Има Няма допълнителна информация относно това място. Вероятно е било градина, собственост на мъж на име Уза, която се е намирала в съседство с градините на двореца и е била закупена за използване като гробно място.

19. Амон. Това име е идентично с това на египетския бог на слънцето Амон. Изглежда, че Манасия е избрал това име за сина си, за да покаже уважението си към това египетско божество.

20. Това, което беше зло. Отстъпничеството на Манасия беше оставило отпечатък на злото върху Амон. това оформи живота му безвъзвратно. През последната част от царуването на Манасия идолопоклонническата група беше съдържана (2 Лет. 33:16), но сега тя си възвърна контрола и цялата земя беше пометена от вълна от беззаконие. Както обикновено, моралната и религиозната всеотдайност вървяха ръка за ръка. Пророк Софония, който писал по времето на Йосия, е дал графично описание на нещастната ситуация (виж Соф. 1:8, 9; 3:1–4).

22. Изостави Господа Бога. Амон сякаш се е отказал от всякаква претенция да бъде поклонник на Йехова. Той отказа да се смири пред Господа, както беше направил баща му, и „грешеше все повече и повече“ (2 Лет. 33:23).

23. Заговорничили са срещу него. Не е посочена причина за заговора. Възможно е да е имало е имало някаква лична неприязън към краля от страна на дворцовите служители или на

Убийството може да е било резултат от реакция срещу крайното идолопоклонство на царя. Каквато и да е причината, заговорът свидетелства за недоволство от кралската политика.

24. Всички, които бяха заговорници. Известно насърчение може да се намери във факта, че убийството е било считано за престъпление и че заговорниците са били наказани по искане на народа. Какви са били намеренията на заговорниците, не е разкрито. Някои предполагат, че целта им е била да сложат край на дома на Давид и да поставят нова династия на трона. Ако това е било намерението обаче, едва ли е вероятно Йосия да бъде оставен да живее. Той е бил във властта на заговорниците.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-26РК 381-383

11, 14, 16 РК 382

21-24РК 383

ГЛАВА 22

1 Доброто царуване на Йосия. 3 Той се грижи за поправянето на храма. 8 Хелкия, след като намери книга със закона, Йосия изпрати при Олда да се допита до Господа. 15 Олда пророкува за разрушението на Йерусалим, но за неговото облекчение по времето на Йосия.

1. Осемгодишен. Тъй като Амон е бил само на 24 години при смъртта си, а Йосия вече е бил на 8, Амон трябва да се е оженил още на 15 и да е имал син на 16. Следователно е изключително малко вероятно той да е имал син, по-възрастен от Йосия.

Тридесет и една години. Вижте стр. 77.

2. Това, което беше правилно. Младият цар беше дълбоко религиозен по природа и въпреки преобладаващото отстъпничество, устоя на всяко изкушение, поставено пред него, да върви по стъпките на баща си. Още на осмата година от царуването си той започна да търси Господа (2 Лет. 34:3).

Надясно или наляво. Често срещан израз по времето на Моисей и Исус Навин (Втор. 5:32; 17:11, 20; 28:14; Исус Навин 1:7; 23:6), но рядко използван в по-късните Писания.

3. Осемнадесетата година. Йосия започнал делото си на реформа през 12-тата година от царуването си, като очистил Юдея от високите ѝ места, горичките и идолите (2 Лет. 34:3). Йеремиа започнал пророческото си служение през 13-тата година на Йосия (Ер. 1:2). Пет години по-късно Йосия започнал работата си по ремонта на Храма.

Шафан. Шафан често се споменава в книгата на Еремиа. Синът му Ахикам беше влиятелният приятел на Йеремиа (Йеремиа 26:24). Друг син, Еласа, беше изпратен от Седекия като пратеник при Навуходоносор (Йеремиа 29:3). Още един син, Гемария, е споменат като един от князете, които се опитаха да убедят Йоаким да не изгори свитъка на Йеремиа (Йеремиа 36:12, 25). Язания, още един син, е споменат сред „седемдесетте мъже от старейшините на дома Израилев“ (Езекиил 8:11). Годолия, който беше назначен за управител на Юдея от Навуходоносор след разрушението на Йерусалим, беше негов внук (4 Царе 25:22; Йеремиа 39:14; 40:5). Михей, друг внук, чу Варух да чете свитъка на Йеремиа и съобщи съдържанието му на князете (Йеремиа 36:10-13).

4. Хелкия, първосвещеникът. Хелкия е син на Шалум (1 Лет. 6:13) или Мешулам (1 Лет. 9:11), а неговият „син“ или внук (виж Неем. 11:11; 1 Лет. 6:13, 14; виж върху 1 Царе 19:16; 1 Лет. 2:7) е бил Серая, първосвещеник, когато Йерусалим е паднал (1 Лет. 6:14, 15; 2 Царе 25:18, 21; Йер. 52:24, 27). Серая, от своя страна, е баща на Йоседек, който е отведен в плен (1 Лет. 6:15). Исус Навин, първосвещеникът по време на завръщането от плен по времето на Кир, е син на Йоседек, или

Йоседак (Ездра 3:2, 8; 5:2; 10:18; Неем. 12:26). Ездра също е потомък на Хелкия (Ездра 7:1).

Събрали са се. Очевидно от известно време е било в ход събиране на дарения за ремонта на Храма. По времето на Йоас е било проведено подобно събиране (4 Царе 12:9, 10). Парите са били събрани от Ефрем и Манасия, както и от Юда и Вениамин (2 Лет. 34:9).

7. Постъпвал вярно. Сравнете 4 Царе 12:15. Имената на много от тези надзиратели са дадени във 2 Лет. 34:12.

8. Книгата на закона. Вижте върху 2 Лет. 34:14.

9. Събрах. Буквално „излях“. Тоест, от сандъка, съдържащ парите (вижте 4 Царе 12:9–11).

11. Раздрай дрехите си. Йосия беше дълбоко развълнуван, когато Сафан му четеше Господното слово послания от древния, свещен том. Той ясно разбираше, че пътят на непослушанието ще донесе ужасно проклятие върху нацията, но че послушанието ще донесе благословия, живот и просперитет.

12. Ахикам. Приятелят и защитникът на Йеремиа (Йеремиа 26:24), бащата на Годолия, управител на Юдея след превземането на Йерусалим от Навуходоносор (4 Царе 25:22).

13. Допитайте се до Господа. Пратениците се състоеха от редица най-доверени слуги на Йосия. Царят усещаше сериозността на заложените въпроси. Знаейки колко далеч се бяха отклонили хората от пътищата на праведността и до каква степен бяха изоставили Господа, той знаеше за изключителните опасности, пред които е изправен народът. Той реши да направи всичко по силите си, за да спаси народа си.

14. Пророчицата Олда. Редица пророци са били активни по време на царуването на Йосия. Йеремиа вече е бил зает с важната си работа (Йеремиа 1:2). Авакум и Софония също са пророкували по време на царуването на Йосия (Софония 1:1; Киото 384, 385, 389). Не е посочена причина защо Олда е била избрана за настоящото интервю. Сред пророчиците, споменати в Библията, са Мириам (Изход 15:20), Девора (Съдии 4:4), Ноадия (Неемия 6:14), Анна (Лука 2:36) и четирите дъщери на Филип (Деяния 21:8, 9).

Пазител на одеждите. Шалум, съпругът на Олда, отговарял или за одеждите на свещениците в Храма, или за царските одежди. И двете длъжности го правели важна личност.

Колеж. Евр. мишне. Буквално „втори“, т.е. „втора част“ или „втора четвърт“. Вероятно става дума за новия или външния град – разширението на Йерусалим на север от стария град, който е бил ограден от стената на Манасия (2 Лет. 33:14; вж. Соф. 1:10, където мишне е преведено като „втори“). Според Неем. 3:9, 12 е имало две „половини“ части на Йерусалим. Преводът „колеж“ е преводът на Таргумите, които вземат мишне в смисъла на по-късната Мишна, „инструкция“, от идеята „да повтарям“, следователно „да преподавам“ и „да уча“.

16. Ще докарам зло. Народът беше обречен заради беззаконието си. Хората толкова дълго бяха следвали път на беззаконие, че се бяха закоравели в греховете си. Сетивата им бяха толкова притъпени, че погрешното изглеждаше правилно, а злото беше предпочитано пред доброто. При такива условия разрухата на нацията не можеше да бъде предотвратена чрез временна реформа.

Всички думи. Тоест, гибелта, предсказана в Лев. 26:16–39 и Втор. 28:15–68.

17. Гневът Ми ще се разпали. Вижте Второзаконие 29:25–28. Както гневът Божий падна върху избрания народ и доведе до унищожението на нацията, така и наказанията ще сполетят

еднаква сила върху непокаяните в края на света (Откр. 14:18, 19; 15:7, 8; 16:1–21; П.К. 389).

Да не бъде угаснал. Божият гняв беше разпален като огън, който не можеше да бъде угаснал. Веднъж разпален, този огън трябваше да гори, докато народът не бъде погълнат (виж 4 Царе 23:26, 27; Йер. 4:4; 15:1–9; Езек. 15:2–8). Присъдата, произнесена над Манасия (4 Царе 21:12–15), беше повторена на Йосия, тъй като, очевидно, никакви усилия за реформа вече нямаше да спасят виновния народ. Това беше ужасната истина, която Олда разкри и която скоро се превърна в неизбежното бреме на Йеремиа. Присъдата за осъждане беше произнесена.

19. Нежност. Смирението и нежността на сърцето са сред изключителните християнски добродетели. Нежното сърце на Йосия го накара да откликне на влиянието на Божия Свети Дух и да бъде дълбоко развълнуван от греховете на хората, които носеха толкова много горко и страдание.

20. В мир. Има моменти, когато дори смъртта е благословия. В милост Бог би позволил на Йосия да отиде в гроба си, преди Юдея да бъде въвлечена в окончателна разруха. Самият Йосия е убит в битка (гл. 23:29), но смъртта му го спасява от това да стане свидетел на ужасното бедствие няколко години по-късно.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–20РК 384–400

1, 2 РК 384

3–8РК 392

8–10РК 393

13, 14 РК 398

15–20РК 399

ГЛАВА 23

1 Йосия нарежда книгата да бъде прочетена в тържествено събрание. 3 Той подновява завета на Господа. 4 Той унищожава идолопоклонството. 15 Той изгаря костите на мъртви мъже върху олтара на Ветил, както беше предсказано. 21 Той спазва най-тържествена пасха. 24 Той премахва вещиците и всяка мерзост. 26 Последният гняв на Бога срещу Юдея. 29 Йосия, провокирайки фараон-Нехао, е убит в Магедон. 31 Йоахаз, наследникът му, е затворен от фараон-Нехао, който прави Йоаким цар. 36 Нечестивото царуване на Йоаким.

1. Всички старейшини. Мъдрите водачи се съветват с водачи. Йосия събра всички водещи мъже на народа, за да види дали може да се направи нещо, за да се предотврати заплашващото бедствие или да се смекчи предстоящият съд с милост. Обявявайки гибелта, Бог не изключи покаянието и реформацията. Нищо нямаше да бъде загубено, ако пред хората се изложи ужасната съдба, която ги заплашваше, ако упорстват в беззаконието си. Необходимо беше завръщане към Бога и праведността и Йосия реши, че трябва да се положат всички възможни усилия, за да се постигне национално възраждане.

2. Всички мъже от Юда. Доколкото е възможно, всички мъже от народа трябвало да бъдат събрани в Йерусалим, за да чуят Божието послание. Тържественият конклав щял да включва мъже от всички класи и професии, особено свещениците и пророците – религиозните водачи на народа, които биха могли да окажат най-голямо влияние, за да помогнат за осъществяването на желаната реформа.

3. Стълб. Вероятно един от големите бронзови стълбове (виж 3 Царе 7:15, 21). Според ритуала на Езекиил за царско поклонение във възстановеното царство, принцът трябва да „стои до стълба на портата“ (Езекиил 46:2).

Сключиха завет. Това беше подновяване на завета, който Господ сключи с Израел на Синай, където хората се бяха съгласили да се подчиняват на Господа и да ходят по Неговите пътища (Исх. 19:5-8; 24:3-8). Народът беше нарушил този завет и по този начин беше загубил обещанията, които Господ беше дал. Подновяване на благословията можеше да дойде само от подновяване на завета и именно така Йосия сключи това тържествено споразумение пред Бога да спазва Неговите заповеди и да се придържа към завета, сключен между Бога и Неговия народ на Синай.

Придържаша се към завета. Хората заеха позицията си за Бога, показвайки своята приемайки условията на завета и обещавайки лоялност към Йехова.

4. Вторият ред. Тук се споменават три различни реда в свещеническата и левитската организация (виж гл. 25:18).

Извън храма. Изглежда, че прочистването през 12-тата година от царуването на Йосия (2 Лет. 34:3) е било само частично дело. Присъствието на съдовете, направени за служба на Ваал, за Ашера и за небесното войнство в свещения храм, показва степента, до която идолопоклонството е обхванало народа на Юда. Народът почти напълно се е отчуждил от Бога и се е върнал към пътищата на езичниците, които е прогонил. Йосия е решен да изтреби последните следи от идолопоклонство от земята.

Всички плавателни съдове. Това би включвало не само плавателни съдове в най-строгия смисъл на думата но целият апарат за поклонение, включително прибори, изображения, олтари и др.

Изгорили ги. Това било в съответствие с Втор. 7:25; 12:3 (виж 1 Лет. 14:11, 12).

Кедрон. Кедрон е била долината, простираща се на север и юг на изток от Йерусалим между града и Елеонската планина. Полетата на Кедрон вероятно са били северната част на тази долина, където дерето се разширява значително (виж Йер. 31:40). Аса е изгорил идола на Мааха при потока Кедрон (1 Царе 15:13).

До Ветил. До място, смятано вече за прокълнато и нечисто, така че почвата на Самата Юда не можеше да бъде осквернена повече.

5. Беше ръкоположен. Йеровоам беше „поставил свещеници от най-долните измежду народа, които не бяха от синовете на Леви“ (1 Царе 12:31). Практиката на Манасия и Амон вероятно е била същата.

Около Йерусалим. Вижте стих 13.

До Ваал. Изброяването на тези различни богове дава индикация за степента на че народът на Юда е изоставил Господа. Боговете вероятно са изброени според степента на почит, в която са били почитани. Ваал е бил великият бог на бурите (вижте върху 1 Царе 16:31).

6. Горичката. Това беше изваяният идол на Ашерата, който Манасия беше направил (гл. 21:3, 7).

Изгорили го. Ашерата вероятно е била направена от дърво, което би горело, с метално покритие (виж Втор. 7:25).

На прах. Това е подобно на отношението, оказано на златния телец в пустинята (Исх. 32:20).

Деца на народа. Тоест, обикновените хора. Същият израз се среща в Йер. 26:23, където е преведен по следния начин. Обикновените хора не са били погребвани в скални гробници, а в обикновени гробове. Тъй като гробовете са били смятани за нечисти, гробното място в дерето Кедрон се е смятало за подходящо място за праха от разрушените идоли.

7. Содомитите. Фактът, че такива развратни личности, както мъже, така и жени, отдадени на религиозна проституция, са били настанени в къща, съседна на Храма, е тъжен.

коментар върху моралния колапс, настъпил сред т.нар. „Божий народ“. Подлите и неморални практики, извършвани тук, били част от идолопоклонническите церемонии на онова време. Езекиил осъждал „злите мерзости“, извършвани в района на Храма по негово време (Езекиил 8:5–17). Най-лошите безобразия на ханаанското поклонение пред природата си били проправили път в светия Божий храм. Юда едва ли би могла да потъне толкова дълбоко.

8. Гева до Вирсавее. Тоест, от северния до южния край на Юдея (виж 1 Царе 15:22; Захария 14:10).

9. Не се качиха. Свещениците, които служеха в идолопоклонническите светилища и които бяха призвани в Йерусалим, не им беше позволено да изпълняват свещените отговорности на храмовата служба. В описанието на възстановеното състояние от Езекиил, на левитските свещеници, които се бяха отклонили от пътя, отсега нататък не беше позволено да участват в светите служби на Храма, въпреки че им беше позволено да извършват някои от по-обикновените услуги (Езекиил 44:10–14).

От безквасния хляб. Въпреки че не им беше позволено да участват в свещените служби на Храма, тези свещеници не бяха лишени от всякаква подкрепа. С тях се отнасяха по същия начин като с онези свещеници, които имаха петна по тялото си (вижте Лев. 21:17–23).

10. Осквернил Тофет. Това било място в долината на Еном, където се е практикувал варварският култ на принасяне на човешки същества като жертвоприношения на Молох (виж Исаия 30:33; Йеремиа 7:31; 19:6; 32:35), вероятно включително синовете на Ахаз и Манадея (4 Царе 16:3; 21:6; 2 Летописи 28:3; 33:6).

Еном. Долина западно и южно от Йерусалим, чиято южна част по-късно започва да се счита за място на разрушение и мерзост. Това се дължи на ужасите на човешките жертвоприношения, на окончателното ѝ замърсяване от Йосия и на факта, че по-късно се превръща в градско сметище. В новозаветните времена долината Еном, евр. Ге Еном, е използвана като символ на мястото на унищожението на нечестивите. В следващите препратки думата „ад“ е във всеки случай превод на гръцката геенна, транслитерация на еврейската Ге Еном: Мат. 5:22, 29, 30; 10:28; 18:8, 9; 23:15, 33; Марк 9:43–48; Лука 12:5; Яков 3:6.

Молох. За жертвоприношенията на Молох виж Лев. 18:21; Джер. 7:21.

11. Конете. В древността слънцето често е било изобразявано като колесничар, който ежедневно подкарваше конете си по небето.

Колесници на слънцето. Слънчевите колесници са били известни в древна Персия и са били познати на гърците и римляните. Интересно е да се наблюдават тези ранни следи от подобен обичай сред евреите. Манасия и Амон сигурно са положили големи усилия, за да възприемат формите на езическо поклонение, които са открили в употреба в околните страни.

12. Горна камера. Това вероятно се отнася за горна камера, построена от Ахаз върху някаква структура в двора на Храма, тъй като авторът тук разглежда оскверняването на Храма. Олтарите може да са били за поклонение на звезди, което се е извършвало специално от покривите на къщите (виж Йер. 19:13; 32:29; Соф. 1:5).

13. Преди Йерусалим. Тоест, на изток от града. Посоките се определяха от гледна точка на изток. Лявата ръка следователно би била северът, дясната ръка би била югът, а гърбът би бил западът. Вижте 1 Царе 11:5–8 за разказ за високите места, които Соломон построил за чужди богове. Добри царе, като например

Аса, Йосафат и Езекия несъмнено не са позволявали поклонението на чужди богове на тези високи места, но вероятно са позволявали там да се извършва поклонението на Йехова.

Хълмът на покварата. Вероятно южният склон на Елеонската планина, очевидно наречени така с презрение, за да покажат отвращението към отвратителното идолопоклонство, извършвано на изток от светия храм.

Царят ли оскверни? В летописа се казва не че тези високи места са били съборени, а само че са били осквернени. Някои от тях, вероятно, са се състояли предимно от местни камъни или плоски скални повърхности с издълбани в тях дупки за приемане на възлияния и т.н. Такива места са добре познати в Палестина. Едва ли е възможно сгради, построени от Соломон за поклонение на Астартата, Хамос и Милхом, да са били оставени да съществуват по време на реформаторските движения на Аса, Йосафат и Езекия. Езекия „премахна високите места“, „напълно“ унищожи „всичките“ (4 Царе 18:4; 2 Лет. 31:1). И все пак случаят беше такъв (РК 405).

14. Човешки кости. Човешките трупове и кости са били считани от евреите за нечисти и са били издадени разпоредби относно боравенето с тях (Числа 19:11, 16). Докосването на костите на мъртви хора до тези високи места би се считало за оскверняване завинаги и правене на тези места занапред трайно негодни за поклонение.

15. Съборете. Високото място във Ветил несъмнено е било сграда, като скиния или храм, защото е било съборено и изгорено. Беше минало известно време, откакто Израелското царство беше приключило, но очевидно богослужението все още се е извършвало в светилището, което Йеровоам е построил във Ветил.

16. Изгориха ги. Изгарянето на човешки кости върху олтар би било особено обидно. Йосия прибегна до подобно действие, за да покаже пълното си презрение към ужасната форма на поклонение, която Йеровоам беше установил вместо поклонението на Йехова, и за да се увери, че това светилище никога повече няма да бъде използвано за религиозни цели. Изгорените кости бяха на свещеници, които са отслужвали службите при тези олтари (виж 2 Лет. 34:5).

Божий човек. Вижте 1 Царе 13:1, 2.

17. Заглавие. Евр. *ḥiyyun*, „пътепоказател“, „паметник“. Йосия видя един паметен камък над гроб и го попитали за самоличността му. Древен еврейски обичай е бил да се поставят каменни паметници на гробните места (Битие 35:20).

Божий човек. Вижте 1 Царе 13:23–30.

18. От Самария. Това просто идентифицира стария пророк, който е измамил пророка от Юдея.

19. Градове на Самария. Йосия стигна чак до Нефталим (2 Лет. 34:6). По това време Самария беше под контрола на Асирия. Асирия беше слаба по това време и вероятно не се опита да се намеси в тези екскурзии на Йосия в територии под нейно владение (виж стр. 66, 67).

20. Изби всички свещеници. В изпълнение на 3 Царе 13:2. Йосия правеше всичко възможно да да премахне идолопоклонството. Той даде примери на онези, които бяха водачи на хората в отстъпничество.

21. Пазете Пасхата. Връщане към спазването на древните Моисееви обреди.

Книгата на този завет. Книгата на Моисеевия закон, която Хелкия беше намерил в Храм (4 Царе 22:8; срв. Изх. 12:3–20; Лев. 23:5; Числа 9:2, 3; Втор. 16:2–6).

22. Такава Пасха. Подробностите за тази пасхална служба са дадени във 2 Лет. 35:1–18.

23. Осемнадесета година. Ремонтът на Храма също започна през тази година (4 Царе 22:3–6). Тъй като Пасхата се е празнувала на 14-ия ден от Нисан, първия месец от религиозната година (Изм. 12:2, 6, 18; 2 Лет. 35:1), очевидно е, че Йосия е започнал царската си година с Тишри, а не с Нисан, като по този начин е позволил около 5 месеца за ремонт на Храма преди честването на Пасхата през същата година.

24. Познати духове. Демонологията беше силно завладяла израилтяните. Хората служеха на владетеля на тъмнината, вместо на небесния Господ. Не ангели, а дяволи бяха техните ежедневни спътници. Те слушаха злите духове, а не Светия Дух. Йосия се стреми да изчисти земята от всичко, свързано с демонизма и чудовищните мерзости, които поклонението на дяволи донесе след себе си.

Изображенията. Евр. терафими. Това бяха домашни богове (вижте върху Бит. 31:19). Техните поклоненията е имало особена привлекателност за евреите, които са се придържали упорито към тези идоли. Рахил открадна терафимите на баща си Лаван (Битие 31:19). Михей, ефремецът, имал терафими в дома си (Съдии 17:5; 18:14–20). Михала, жената на Давид, притежавала един от тези образи (1 Царе 19:13).

За закона. Целта на Йосия беше да приложи закона в пълна сила във всеки етап от националния живот. По този начин Йосия се надяваше поне да смекчи разрухата, с която беше заплашена нацията.

25. Като него. Подобни думи бяха използвани по отношение на Езекия за кратко време преди това (вижте гл. 18:5). Изглежда, че никой друг цар в историята на Юда не се е отдавал толкова енергично на прилагането на Моисеевия закон.

С цялото си сърце. Ехо от Втор. 6:5. Йосия се интересува не само от формално спазване на постановленията на Мойсеевия закон, но в послушание на духа и пълното намерение на закона – справедливост, милост и правда (виж Йеремия 22:15, 16).

26. Не се обърна. Беззаконието беше толкова безсрамно, че да се позволи да премине без наказание не би било от полза за бъдещото благо на нацията. Дори ако настоящото поколение очевидно се разкайваше и се стремеше да извърши драстични реформи, бъдещите поколения, които щяха да научат, че крещящото беззаконие и идолопоклонството на предишно поколение са били допускани безнаказано, щяха да бъдат окужени в беззаконие. За съжаление, също така, реформите, които добрият цар Йосия въведе, засегнаха мнозинството само повърхностно. Внимателното изучаване на пророчествата на Еремия разкрива, че религиозното състояние на хората е било далеч от идеалното (вижте Йер. 2:12, 13; 3:6–11; и др.).

Манасия беше провокирал. Вижте гл. 21:1–9.

27. Премахнете Юда. Това беше и многократното предупреждение на Еремия (Ер. 4:5–20; 6:1–4; 7:12–16, 20, 32–34; 11:17, 22, 23; 16:9–13). Софония също обявява неминуемата гибел на нацията (Соф. 1:2–18; 3:1–8). Все още се отправят призови за реформация и се дават обещания за прошка и лично приемане въз основа на истинско покаяние (Ер. 7:3–7; Соф. 2:1–3). Но по това време вече е станало ясно, че не се очаква истинско покаяние и че националната гибел е неизбежна (Ер. 7:8–34).

Отхвърлете този град. Не беше лесно за Господ да отхвърли Йерусалим. Този град беше избран от Него за Свой град. Той трябваше да бъде столица не само на Юдея, но и на света. Господ възнамеряваше потоци от светлина и спасение да излизат от Йерусалим и да обгръщат земното кълбо. Израилтяните погречиха на осъществяването на първоначалния план.

Сега Божията цел ще бъде изпълнена при създаването на новата земя, като Новият Йерусалим ще бъде столица, а множествата от изкупените ще съставляват новата нация.

28. Останалите дела. Реформацията на Йосия се състояла през 18-ата му година. Царят царувал общо 31 години. За тези последни 13 години от царуването му не е записано нищо.

29. Фараон-Нехао. Известният Нехао II от Двадесет и шеста династия на Египет, управлявал от 610 до 595 г. пр.н.е.

Издигна се. Асирия и Египет по това време бяха в съюз срещу Вавилон. При Набопаласар (626–605) Вавилон зае мястото на Асирия като велика военна сила в света. Ниневия падна през 612 г. и малък остатък от асирийци сега се задържа още няколко години в Харан. Те имаха помощта на Египет срещу нарастващата мощ на Вавилон, която бързо повличаше целия свят пред себе си.

Срещу асирийския цар. Всъщност Нехао тръгнал на север, за да помогне на асирийците срещу Вавилон (виж 2 Лет. 35:20). Или: (1) еврейското „ал“, „срещу“, трябва да се чете като „ел“, „към“ или „заради“, както често се прави в свитъците от Мъртво море, или (2) терминът „Асирия“ се използва, за да обозначи Вавилон като силата, която сега управлява по-голямата част от територията, принадлежала преди на Асирийската империя. Класическите писатели често използват Асирия в този смисъл (виж Херодот I. 178).

Ефрат. Очевидно е била на път за Месопотамия, за да помогне на асирийците да атакуват Харан, че Нехао отишъл срещу Кархемиш (2 Лет. 35:20). Този град станал египетска крепост в продължение на няколко години, докато Навуходоносор победил Нехао там през 605 г. пр.н.е., както сега е известно от Вавилонската хроника.

Йосия се противопостави на него. По това време Нехао нямаше спор с Йосия (2 Лет. 2:1). 35:21), а просто искал да стигне до Ефрат, за да се сблъска със силите на Вавилон.

Мегидо. Важната крепост в южната част на равнината Ездрелон, по пътя на керваните от Египет към Северна Сирия. Йосия вероятно е заел позицията си на място, където пътят излиза на равнината, за да атакува, когато египтяните излязат от прохода.

30. В колесница. Йосия е смъртоносно ранен при Магедон. Той е влязъл в битката преоблечен (2 Лет. 35:22), както и Ахав в битката срещу сирийците, в която е загубил живота си (3 Царе 22:30). Когато е улучен от стрела, Йосия усеща сериозността на раната си и е откаран с друга колесница в Йерусалим, умирайки там или по пътя (виж 2 Лет. 35:24).

Погребали го. Авторът на Летописи добавя: „Цяла Юдея и Йерусалим жалееха за него“

Йосия. И Еремия оплака Йосия“ (2 Лет. 35:24, 25). За разлика от големия траур при смъртта на Йосия, съдбата на нечестивите му синове щеше да бъде напълно безплакана (Ер. 22:10, 18).

Йоахаз. Йоахаз също е бил наричан Шалум (1 Лет. 3:15; Йер. 22:11).

Йоаким, а не Йоахаз, е бил по-големият син на Йосия и обикновено е трябвало да стане цар (ст. 31; вж. ст. 36). Но по някаква причина народът се намесил и направил Йоахаз цар. Някои предполагат, че тогава в страната е имало две партии – едната про-, а другата анти-египетска. Изглежда вероятно Йоаким да е принадлежал към първата, а Йоахаз – към втората. Анти-египетската партия е надделяла и е поставила Йоахаз на трона. През това време Нехао очевидно е бил на север, в похода си срещу вавилонците при Ефрат.

32. Което беше зло. Запазен е само кратък отчет за царуването на Йоахаз. Дори синовете на Йосия не се придържаха към реформите, които той беше въвел. Нацията отново беше на път към гибел.

33. Рибла. Място на река Оронт, на около 16 км южно от Кадес, и около 200 мили (320 км) северно от страната Юдея. По-късно Навуходоносор направил Ривла свой щаб по време на походите си в Палестина (4 Царе 25:6, 21; Йер. 39:5–7; 52:9–11, 27). При завръщането си от Кархемиш, Нехао поискал от Йоахаз да се яви пред него в Ривла и след като установил ситуацията, при която е станал цар, го затворил във вериги. Ривла сега е Рибла.

За данък. По това време Нехао планирал да направи Юдея васал на Египет и поради тази причина свалил Йоахаз.

34. Елиаким. Вероятно член на проегипетска фракция. Следователно Нехао би го облагодетелствал (виж на стих 30).

Променил името си. Новото име щяло да означава, че той вече е нова личност, дължаща суверенитета си на Египет. Навуходоносор следвал подобна практика, когато направил Матания цар вместо племенника си, назовавайки го Седекия (гл. 24:17).

Умря там. Това беше в съответствие с пророчеството, направено от Йеремиа малко след Започва изгнание (Ерем. 22:10–12).

35. Даде среброто. Вижте стих 33.

От всеки един. Парите, изисквани от фараона, не идвали от царя, а от хора. Когато Асирия наложила 1000 таланта сребро на Менахем, сумата била обезпечена чрез данък върху всички богати мъже (гл. 15:19, 20). В този случай обаче изглежда е имало общ данък върху всички, бедни и богати.

36. Двадесет и пет години. Тъй като Йоахаз е бил само на 23 години по това време (ст. 31), Йоаким е бил по-възрастният. Йосия е бил на 8 години, когато се е възкачил на трона и е царувал 31 години (гл. 22:1). Така той е бил на 39 години по време на смъртта си, когато Йоаким е бил на 25. Следователно Йосия бил само на около 14 или 15 години, когато се родил Йоаким. Еврейските царе се женили в ранна възраст, следвайки обичаите на източните земи тогава и сега.

37. Което беше зло. Злите дела от царуването на Йоаким не са изброени конкретно тук. Според Йеремиа той е бил разточителен, алчен, потиснически настроен, несправедлив, безбожен и кръвожаден (Йеремиа 22:13–17; 26:20–23; 36:23).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–30РК 400–406

2, 3 DA 216; РК 400

15–18РК 402

20, 24 РК 401

22, 25, 26 РК 405

31–37РК 412

ГЛАВА 24

1 Йоаким, първо покорен от Навуходоносор, а след това разбунтуван срещу него, си осигурява собствена гибел. 5 Йоахин го наследява. 7 Египетският цар е победен от вавилонския цар. 8 Злото царуване на Йоахин. 10 Йерусалим е превзет и отведен в плен във Вавилон. 17 Седекия е направен цар и царува злобно до пълното унищожение на Юдея.

1. Навуходоносор. Според Дан. 1:1, Навуходоносор е дошъл срещу Йерусалим през третата година на Йоаким, която е годината на възкачването на Навуходоносор, или 605 г. пр.н.е., ако 4-тата година на Йоаким трябва да се приравни към първата година на Навуходоносор (Ер. 25:1; виж стр.

161 и бел. 7). Според записа във Вавилонската хроника, Навуходоносор, престолонаследникът на Вавилония, побеждава решително египтяните в битки при Каркемиш и близо до Емат през пролетта или началото на лятото на 605 г. пр.н.е., отваряйки цяла Сирия и Палестина за победоносните вавилонци. Очевидно това е било, когато Йоаким от Юдея става васал на Вавилон и предава заложници, сред които Даниил, на Навуходоносор.

Три години по-късно той изглежда отново е насочил верността си към Египет и оценката му за обновената им сила изглежда до известна степен правилна, когато египтяните нанасят тежки загуби на армията на Навуходоносор през 601 г. пр.н.е. Но бунтът на Йоаким показва липса на политическа далновидност, защото вавилонците бързо се възстановяват от неуспеха си и се завръщат, за да накажат нелоялните си васали.

2. Според. Вижте Jer. 4:20–29; 5:15–17; евр. 1:6–10.

3. Заповед. Бог беше използвал народите, за да накаже Юда (вижте РК 385).

За греховете на Манасия. Греховете на Манасия многократно са отбелязвани като основни причина за падението на Юда (виж 4 Царе 21:11, 12; 23:26; Йеремиа 15:4).

4. Невинна кръв. Включително тази на Исая (РК 382). Исая със сигурност не би гледал мерзостите на Манасия с мълчание и самодоволство, а със сигурност би издигнал гласа си в строг укор срещу злодеянията на царя.

Не прощаваше. Злодеянията на Манасия бяха кулминацията в дългия път на злото в Юдея. Чашата на беззаконието беше пълна и съдът беше готов да падне. Доброто царуване на Йосия донесе временно прекъсване, а не отмяна на присъдата.

Беше достигнато дотам, че Бог отказа да прости националната вина. Но националната вина винаги трябва да се разграничава от личната (виж гл. 17:20).

5. Останалите действия. Някои от детайлите са неясни. Знаем, че Навуходоносор „го върза с окови, за да го отведе във Вавилон“ (2 Лет. 36:6). Отново, Йоаким трябваше да бъде „погребан с погребение на магаре... отвъд портите на Йерусалим“ (Йеремиа 22:19), а трупът му трябвало да бъде „хвърлен денем на жегата, а нощем на слана“ (Йеремиа 36:30). Двете твърдения могат да бъдат хармонизирани, като се предположи, че планът за отвеждането на Йоаким във Вавилон е бил изоставен или че е починал скоро след залавянето си в резултат на грубо отношение от халдейците. Някои предполагат, че е бил отведен във Вавилон и по-късно освободен, както е бил Манасия по време на управлението на Асархадон (2 Лет. 33:11–13; вж. Езекиил 19:5–9).

6. Йоахин. С изключение на един случай (Йеремиа 52:31), Йеремиа нарича този цар или Коня (Йеремиа 22:24, 28; 37:1), или Йехония (Йеремиа 24:1; 27:20; 28:4; 29:2). В Летописи той е наричан едновременно Йехония (1 Летописи 3:16, 17) и Йехония (2 Летописи 36:9). В Естир 2:6 той е Йехония. В Йехония и Йехония двата елемента на името са разменени. И двете имена означават „Йехова ще утвърди“. Коня означава „Йехова утвърждава“, като знакът за бъдеще време е премахнат.

7. Не се върна. В битките при Каркемиш и близо до Емат египтяните бяха решително победени през 605 г. пр.н.е. от Навуходоносор, който след това завладя Палестина. Египтяните нанесоха тежки загуби на армията на Навуходоносор през 601 г. пр.н.е., но след това изглежда не бяха в състояние сериозно да оспорят контрола му над Палестина.

От река Египет. Още по времето на Тутмос I (виж том I, стр. 145), Египет е завладял Палестина и Сирия чак до река Ефрат. Той не винаги е бил в безспорно владение на тази област, но по време на управлението на Нехо (610–595), той отново

се е опитал да постави тази територия под контрол. „Реката на Египет“ вероятно е Уади ел-Ариш (виж върху 1 Царе 8:65).

8. Осемнадесет години. Паралелният пасаж във 2 Лет. 36:9 гласи „осем години“. В този препратка обаче сирийският превод и няколко от преводите на LXX гласят „осемнадесет“. Йоахин не е бил дете-цар. Когато е отведен във Вавилон, той вече е имал деца (Йеремия 22:28). Вавилонски клинописни документи от 592 г. пр.н.е. също споменават Йоахин и петима от синовете му.

Три месеца. По-точно, три месеца и десет дни (2 Лет. 36:9).

Елнатан. Един от пратениците, изпратени от Йоаким в Египет, за да върнат пророк Урия (Йеремия 26:22), също и един от князете, които увещаваха Йоаким да не изгаря свитъка на Йеремия (Йеремия 36:12, 25).

10. По това време Навуходоносор започнал следващата си кампания срещу Юдея през месец Кислев (декември 598 г. - януари 597 г. пр.н.е.), според Вавилонската хроника.

Слугите. Тоест, неговите генерали. Поводът беше втората атака на Навуходоносор срещу Йерусалим. Първата беше през 605 г. пр.н.е., третата година на Йоаким (Дан. 1:1).

12. Излезе. В отчаяние Йоахин се предаде. Датата според Вавилонската хроника е Адар 2, година 7 от царуването на Навуходоносор във вавилонския календар (приблизително 16 март 597 г. пр.н.е.).

Осма година. Тоест, осмата година на Навуходоносор, според еврейското летоброене, според което е започнало през есента на 598 г. пр.н.е. Това е все още 7-та година според вавилонското летоброене (виж стр. 161n).

Трите похода на Навуходоносор

8

⁸ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 18:5). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

3. Всички съкровища. Някои от съдовете на Храма вече са били отнесени във Вавилон през 605 г., при първото нападение на Навуходоносор срещу Йерусалим (Дан. 1:2; 2 Лет. 36:7).

Без съмнение най-ценните съдове, останали след първоначалното плячкосване, сега са били отнесени. На някои съдове все още е било позволено да останат (4 Царе 25:13-16; Йеремиа 27:18-20). Относно броя на корабите, отнесени във Вавилон, вижте Ездра 1:7-11.

Както Господ беше казал. Исаия беше направил такова предсказание по време на посещението на Вавилонски пратеници до Езекия (4 Царе 20:17; Исаия 39:6).

14. Целият Йерусалим. Тоест, висшите класи. Чрез „добри смокини“ (Йеремиа 24:1-7) Йеремиа символизира онези, които са били отведени в плен по това време. Пророк Езекиил е бил сред отведените във Вавилон. Годишите на неговата книга се броят от времето на пленничеството на Йоахин (Езекиил 1:1-3), 597 г. пр.н.е. Отнемането на квалифицираните работници от Йерусалим би лишило завладения град от онази класа граждани, които биха били най-полезни във войната и биха осигурили на завоевателя ценни помощници за неговите собствени обширни строителни начинания.

15. Отнесен. В изпълнение на пророчествата на Исаия (4 Царе 20:18; Ис. 39:7) и Йеремиа (Ер. 22:24-30).

Майката на царя. Че тя е спомената първа след царя, дори преди съпругите му, е показателно за високия ѝ ранг.

Царските съпруги. Доказателство, че царят трябва да е бил на повече от „осем“ години (вижте стих 8).

Могъщите. Главните граждански и църковни служители – принцовете, евнусите, благородници, придворни, старейшини, свещеници, пророци и левити (виж Йеремиа 29:1, 2).

16. Силаци мъже. „Силните, храбри мъже“ (ст. 14), водещите благородници на страната, обучени във война и подобно на рицарите от средновековна Европа, водели народа в битка.

Хиляда. Занаятчиите и ковачите със 7000 „силни мъже“ биха направили 8000, оставяйки 2000, които принадлежат към класата на гражданските и църковните служители.

17. Матания. Брат на Йоаким и син на Йосия. По този начин той е третият син на Йосия, управлявал на трона на Юдея (виж 1 Лет. 3:15).

Седекия. Буквално „правдата на Йехова“ или „Йехова е праведност“. Може би евреите са имали нещо да кажат относно имената, които са им давали техните сюзерени, защото Навуходоносор едва ли би избрал това име.

18. Единадесет години. От 597 до 586 г. пр.н.е.

Хамутал. Следователно Седекия е бил пълноправен брат на Йоахаз (гл. 23:31), но само наполовина брат на Йоаким (ст. 36).

19. Което беше зло. Седекия беше морален слабак (виж 2 Лет. 36:12–16; Йер. 37:1, 2; 38:5; 52:2; Езек. 17:13–19; 21:25). Има индикации, че понякога той се е стремил да прави това, което е правилно, но му е липсвала смелостта да се придържа към убежденията си (Ер. 34:8–16; 37:2–21; 38:4–28).

20. Седекия се разбунтува. Този параграф въвежда събитията от 25-та глава и би било подходящо да се появи в началото на тази глава. 24-та глава подходящо завършва с думата „присъствие“. Бунтът на Седекия срещу Вавилон накара Навуходоносор да дойде в поход срещу Юдея и по този начин да сине този народ. В началото на царуването на Седекия имаше общо очакване, подхранвано от лъжепророци, че ще има скорошно завръщане на изгнаниците от Вавилон и край на вавилонското иго (Ер. 27:16; 28:1–4, 10, 11). Вероятно във връзка с това очакване Седекия изпрати пратеник във Вавилон (Ер. 29:3) и през четвъртата година от царуването си самият той отидоха във Вавилон (Ер. 51:59). Еремия постоянно се стремил да поправи това впечатление и съветвал да се продължи подчинението, а не да се въстане (Ер. 27:5–22; 28:5–17; 29:1–32). Седекия обаче продължил дейността си за сваляне от вавилонското иго, търсейки помощ от Египет за тази цел (Ез. 17:15; вж. Ер. 37:5; 44:30). Съседните народи на Едом, Моав, Амон, Тир и Сидон също били нетърпеливи да свалят вавилонското иго и по-рано изпратили посланици в Юдея с предложение за всеобщо въстание (Ер. 27:3–11).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1, 2 РК 438

1–7РК 422

13–16РК 438

17 РК 439

18–204Т 181

ГЛАВА 25

1 Йерусалим е обсаден. 4 Седекия е заловен, синовете му са убити, очите му са извадени. 8 Навузардан опустошава града, отвежда в плен останалите, освен малцина бедни работници, 13 разграбва и отнася съкровищата. 18 Благородниците са убити в Ривла. 22 Годолия,

който беше поставен над останалите, бидейки убити, останалите бягат в Египет. 27 Евил-меродах издига Йоахин в двора си.

1. Деветата година. Вижте Йеремиа 39:1; 52:4. Деветата година на Седекия, според еврейското летоброене, е 589/88 г. пр.н.е. Десетият месец от еврейската година съответства приблизително на нашия януари. В деня, в който започна обсадата на Йерусалим, Господ разкри този факт на Езекиил във Вавилония (Езекиил 24:1–14).

Десетият ден от десетия месец през 588 г. пр.н.е. може да се датира с разумна точност към януари. 15 по вавилонския календар, въпреки че еврейското пресмятане на този месец може да се е различавало (виж стр. 98; също стр. 120 и последния запис на стр. 123).

Срещу Йерусалим. Йерусалим не само беше обсаден, но и части от армията бяха изпратени срещу „всички останали градове на Юда“ (Йеремиа 34:7).

Крепости. Обсадни укрепления, включително наклонени земни валове, от които тарани биха могли да атакуват горните и по-слабите части на стените, и подвижни кули, за да изравнят нападателите със защитниците на градските стени.

2. Обсаден. За подробности относно ужасната обсада вижте Йер. 37, 38, 39.

3. Четвърти месец. Числото на четвъртия месец липсва в еврейския текст, но е посочено правилно в Йер. 52:6. Четвъртият месец е приблизително нашият юли. В 11-тата година на Седекия деветият ден от четвъртия месец вероятно е бил 19 юли 586 г. пр.н.е. (вижте стих 1).

Гладът надделя. По това време гладът беше станал толкова тежък, че защитата беше невъзможна. по-дълго време е било възможно. Майките изяждали собствените си деца в най-тежките им моменти и кожата на страдащите ставала черна и изсъхнала (Плач 2:11, 12, 19, 20; 4:3–10; 5:10). Господ беше предупредил народа Си, че такива ужасни условия ще бъдат резултат от прегрешението (Лев. 26:29; Втор. 28:53–57; Джер. 14:12–16; 15:2; 27:8, 13; Ез. 4:16, 17; 5:10, 12).

4. Разбита. Входът може да е бил осъществен чрез пробив в градската стена, направен от тарани.

Военните мъже избягаха. Глаголът „избяга“ липсва тук в еврейския текст, но е в паралелен пасаж от Йеремиа 39:4 и 52:7.

Между две стени. Бягството вероятно е било извършено надолу по долината Тиропеон, покрай водоема Силоам, който се е намирал до царската градина (Неемиа 3:15), близо до кръстовището на долините Еном и Кедрон. Втора стена е била построена на юг и югозапад от старата стена за защита на водоема Силоам (виж 2 Лет. 32:4, 5; Исаия 22:9–11) и вероятно именно между тази стена и старата стена на Сион е станало бягството.

Това щеше да води надолу към долината Кедрон и оттам към Арава и Йордан. Вижте Йерусалим в израилтянски времена.

Настигна го. Залавянето на Седекия от вавилонците беше предсказано (Йер. 38:23; Ез. 12:13).

6. Към Ривла. По това време Навуходоносор се подготвял за обсадата си на Тир, която продължила 13 години. Ривла, на около 16 км южно от Кадес в равнината Кееле-Сирия, осигурявала удобен щаб, от който да се провеждат и двете операции. Нехао също така направил Ривла свой щаб за кампанията си през Сирия до Кархемиш (гл. 23:33).

Те произнесоха присъда. „Той произнесе присъда“ (Йеремиа 39:5; 52:9), което показва, че самият Навуходоносор е действал като съдия и е произнесъл присъдата. Обвинението в този случай е било бунт – нарушаване на тържествената клетва, която Седекия е дал (4 Царе 24:20). Навуходоносор, който се е запознал с Бога на евреите,

изисквал от Седекия да се закълне във вярност с клетва в името на Бога (2 Лет. 36:13).

7. Избийте синовете. В опита си да отвърне Седекия от бунт, пророкът предупреди царя, че ако не сключи мир с вавилонците, жените и децата му ще попаднат във вражески ръце (Ер. 38:23).

Извадете очите. Сравнете наказанието, наложено от филистимците, със Самсон, който бил ослепен и окован с медни окови (Съдии 16:21). Йерекия многократно предупреждавал Седекия, че ако продължи да се бунтува, ще бъде отведен във Вавилон (Ер. 32:4, 5; 34:3; 38:23). Езекиил беше предсказал, че макар да ще бъде отведен във Вавилон, няма да го види (Езекиил 12:13).

8. Деветнадесетата година. Тази синхронизация определено определя датата за края на историята на Юдея, тъй като годините на Навуходоносор са астрономически установени (виж стр. 152). Синхронизирането на 11-тата и последната година на Седекия (ст. 2) с 19-тата година на Навуходоносор е в съответствие с Йерекия 32:1, където 10-тата година на Седекия е синхронизирана с 18-тата на Навуходоносор.

9. Изгори къщата. Това действие сложи край на Соломоновия храм. В допълнение към Храмът, дворецът и много други важни структури в Йерусалим бяха опожарени. Градът остана място на разруха и запустение – поразителна демонстрация на разрушението, което грехът носи след себе си. Пожарът не дойде без предупреждение (Йер. 21:10; 32:29; 34:2; 37:8, 10; 38:18, 23).

10. Съборете. Стените все още бяха в руини, докато не бяха поправени от Ездра (Ездра 1:1–4; 7:6–9; 9:9) и Неемия (Неем. 3; 6:15), дълго след като Кир е разрешил репатрирането през първата година от своето управление (2 Лет. 36:22, 23; Ездра 1:1–11).

11. Бегълците. Това са хората, които преди това са дезертирали към вавилонците по време на обсадата. Йерекия многократно е призовавал за подчинение (Йерекия 27:12; 38:2–4, 17–23) и самият той е бил лъжливо обвинен в прехвърляне към вавилонците (Йерекия 37:13, 14).

Остатъкът. В този стих се разграничават три класа хора: (1) тези, които са останали в Йерусалим, (2) тези, които са дезертирали към вавилонците, (3) „множеството“, което е било в страната извън Йерусалим. Според следващия стих обаче не всички от последната група са били отведени във Вавилон.

12. Бедните. Вижте 4 Царе 24:14; Йерекия 39:10; 40:7; 52:16. Само остатък от бедните бяха оставени в страната и им бяха дадени земи за обработване. Надяваше се, че те биха могли да се окажат ядро от евреи, лоялни на Вавилон.

13. Медните стълбове. По-ценните съкровища на Храма преди това са били били отведени във Вавилон (Дан. 1:2; 2 Лет. 36:7; 4 Царе 24:13; 2 Лет. 36:10; Йер. 28:3). Но все още са останали някои от масивните бронзови произведения, изработени от Хирам за Соломоновия храм, като например двата стълба, поставени на входа на Храма (3 Царе 7:15–21), медното море (3 Царе 7:23–26) и медните основи (3 Царе 7:27, 28).

14. Съдовете. Вижте 1 Царе 7:45.

15. От злато. Атаките на Навуходоносор срещу Йерусалим по време на царуването на Йоаким и Йоаким бяха оставили редица ценни предмети както в Храма, така и в двореца (Ер. 27:18–22), но сега те бяха отнесени.

17. Височината. По-пълно описание на тези стълбове е дадено в 1 Царе 7:15–21; 2 Лет. 3:15–17; Йерекия 52:21–23.

18. Капитанът. Навузардан (ст. 8, 11, 20). Изглежда, че е бил човек с характер и здрав разум (Ер. 40:2–5). Капитанът е избрал няколко души за наказание, което да бъде наказано.

Серая. Бащата на Йоседек, който е отведен в плен (1 Лет. 6:14, 15), и прародител на Ездра (Ездра 7:1).

Софония. Свещеник с висок ранг, вероятно заместник на първосвещеника (виж Йер. 21:1; 29:25, 29; 37:3).

19. Офицер. Вероятно кралският офицер, командващ гарнизона.

Във вавилонски дворцов алманах от 570 г. пр.н.е., който посочва главните служители на царството, Навузардан се появява като Набу-зэри-иддинам. Неговата архаична титла „главен хлебар“, еквивалентна на еврейския термин „главен касапин“, го обозначава като „лорд-канцлер“.

Петима мъже. Очевидно кралски съветници и като такива до голяма степен отговорни за политиката, която доведе нацията до сегашното ѝ положение.

Главният писар. Важен офицер от генералния щаб.

Шестдесет мъже. Вероятно мъже, които са се отличили като водачи на бунта.

21. Преселението. Преселението във Вавилон не се е случило за една година.

Още през 605 г. пр.н.е., третата година на Йоаким, редица евреи са били отведени в плен (Дан. 1:1–7). Други пленения са се случили през 598 г., 7-мата година на Навуходоносор (Ер. 52:28); през 597 г., 8-мата година на Навуходоносор (4 Царе 24:12–16); през 587 г., 18-тата година на Навуходоносор (Ер. 52:29); през 586 г., 19-тата година на Навуходоносор, големият плен (4 Царе 25:8–11; Ер. 52:12, 15); и отново през 582 г., 23-тата година на Навуходоносор (Ер. 52:30).

22. Хората. Вижте Йер. 40 до 44 за по-пълно описание. Като мъдър администратор, Навуходоносор обърнал внимателно внимание на останалите хора и взел подходящи мерки за тях.

Годолия. Навуходоносор дипломатично назначил евреин за владетел на земята под вавилонска администрация. Годолия произхождал от високопоставено семейство. Баща му, Ахикам, бил доверен служител при Йосия (гл. 22:12) и имал достатъчно влияние върху Йоаким, за да пощади Йеремию от смърт (Йеремию 26:24). Годолия очевидно подкрепял същата политика на умереност като Йеремию. В Лахис е открит печат с надпис „Принадлежащ на Годолия, който е над дома“. Вижте Йеремию 40:9.

23. Всички капитани. Много от тези мъже бяха избягали с царя и се бяха разпръснали из страната (ст. 4, 5). Сега те излязоха от скривалището си и се отправиха към Годолия (Ер. 40:7, 8).

Мицпа. Град на Вениамин, близо до Рама (Исус Навин 18:25, 26; 3 Царе 15:22). Точното местоположение е неизвестно, някои го локализируют на около 8 км северозападно от Йерусалим (както е на картата на Палестина по време на Периода на съдиите), други на 12 км северно.

Последното обозначение, в Тел ен-Насбех, е използвано в този коментар и в картите, начертани за него. Това място е присвоено на Атарот на картата на Палестина. В библейски времена племената са били призовавани тук понякога за съвещания по време на по-късния период на съдиите (Съдии 20:1–3; 21:1, 5, 8). Тук Самуил събрал племената и тук съдил Израел (1 Царе 7:5–17). Тук също Саул бил избран за цар (1 Царе 10:17–25). Аса укрепил мястото като защита срещу северните племена (1 Царе 15:22; 2 Летописи 16:6).

С такъв произход и толкова близо до Йерусалим, Мицпа би била подходящ щаб на новата администрация.

Исмаил. Внук на Елисама (ст. 25), царски секретар (Ер. 36:12, 20) и с царска кръв (4 Царе 25:25; Йер. 36:12; Йер. 41:1). Царското му потекло вероятно обяснява отношението му към Годолия.

Йоханан. Вижте Йер. 40:8. По-късно Йоханан предупреди Гедалия за намерението на Исмаил предателство и сам предложил да убие Исмаил, но Годолия не му позволил (Йеремия 40:13–16). По-късно Йоханан се обърнал срещу Исмаил и станал водач на група евреи, които избягали в Египет, принуждавайки Йеремия да ги придружи (Йеремия 41:14, 15; 42:1, 2; 43:2–7).

Нетофатянинът. Нетофа, югоизточно от Витлеем, сега е Хирбет Бед Фалух (Ездра 2:21–23; Неemia 7:26, 27).

Язания. Печат на Язания, на който пишеше: „Принадлежи на Язания, слуга на цар“, е намерено в Тел ен-Насбех.

24. Служете на царя. Бегълците бяха избягали в съседните страни Моав, Амон и Едом (вижте Йер. 40:11) и несъмнено все още упорито се съпротивляваха на Вавилон. Годолия им обеща имунитет, ако приемат халдейците за свои господари. Той ги покани да се върнат и да се установят, за да се хранят от плодовете на земята (Ер. 40:9–12).

25. Седмият месец. Вероятно два месеца след разрушението на Йерусалим (ст. 8–12), вероятно година по-късно (вж. РК 460).

Удари Годолия. Исмаил беше нает от Ваалис, царят на Амон, да убие Годолия (Ер. 40:14). Убийството можеше да бъде избегнато, ако Годолия беше по-бдителен и се беше вслушал в предупреждението, което му беше донесено от Йоанан (Ер. 40:13–16). Годолия бил коварно убит, след като посрещнал Исмаил и хората му на приятелска вечеря (Ер. 41:1–3).

26. Дойдоха в Египет. За повече подробности вижте Йер. 41 до 43. Йеремия съветваше силно срещу бягството в Египет, но без резултат. Йоханан, изглежда, се обърнал срещу Исмаил, принуждавайки го да избяга в Амон (Йеремия 41:15), и заедно с Язания поел водачеството на група евреи, които избягали в Египет, принуждавайки Йеремия да ги придружи.

27. Тридесета и седма година. Вижте стр. 161.

Дванадесетият месец. Краят на вавилонската година, през пролетта, точно преди новогодишните празненства биха били подходящ момент за освобождаването на политическите затворници.

Евил-меродах. Наричан Амел-Мардук в светската история. Той е син и наследник на Навуходоносор, възкачва се на трона в началото на октомври 562 г. пр.н.е. и царува до август 560 г. пр.н.е.

Годината, в която той започна да царува. Буквално „в годината, когато той беше [или стана] „цар.“ Относно тълкуването на тази клауза вижте стр. 161.

Повдигни главата. Тоест, Евил-меродах освободи Йоахин от затвора (вж. Бит. 40:13, 20).

28. Над трона. Той му даде предимство пред други пленени царе, които също бяха във Вавилон.

29. Яде хляб. Тоест, той получаваше издръжката си от кралската кесия, както и случаят с 450-те пророци на Ваал и 400-те пророци от горите, които ядоха „на трапезата на Йезавел“ (1 Царе 18:19).

30. Непрекъснато надбавка. Няколко клинописни плочки от 592 г. пр.н.е., изброяващи плащанията на Дажбите с олио, ечемик и др., раздавани на пленници и квалифицирани работници във и около Вавилон, включват името на Яукин (Йоахин), цар на Юда, и петима от синовете му. Това показва, че той все още е бил на свобода през 592 г. пр.н.е. По някаква неизвестна причина по-късно е затворен, където остава, докато Евил-меродах не го освобождава. Оттогава до смъртта си Йоахин отново получава подкрепа от царската кесия, живеейки в мир и комфорт в земята на пленничеството си. Авторът на „Царе“ завършва книгата си с картина на бивш цар на Юда, след дълъг и изтощителен плен, завършващ живота си в сравнителен комфорт и почит. При изключителни страдания потомството на Давид поне не е било напълно отхвърлено.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–26РК 452–463

1 РК 452

4, 5 РК 458

7, 18–20РК 459

22, 25, 26 бр. 460

⁹

⁹Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (4 Царе 24:13). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.